

KOUVOLAN
YHTEISLYSEON
OPETUS-
SUUNNITELMA

LOPS2016

01.08.2016

Sisällys

1. OPETUSSUUNNITELMA	1
1.1. Opetussuunnitelman laatiminen	1
1.2. Opetussuunnitelman sisältö	1
2. LUKIOKOULUTUKSEN TEHTÄVÄ JA ARVOPERUSTA.....	2
2.1. Lukiokoulutuksen tehtävä.....	2
2.2. Arvoperusta.....	2
3. OPETUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	3
3.1. Oppimiskäsitys	3
3.2. Opiskeluympäristöt ja -menetelmät.....	3
3.3. Toimintakulttuuri.....	6
3.4. Opintojen rakenne	8
3.4.1 Tuntijako	9
3.4.2 Kieliohjelma	10
3.4.3 Urheiluakatemia	10
3.4.4 Valtakunnalliset kielikokeet.....	10
3.4.5 Studies in English, Content-based instruction in English.....	10
3.4.6 Valmennuskurssit	11
3.5. Yhteistyö ammatillisten oppilaitosten ja muiden lukioiden, yliopistojen, ammattikorkeakoulujen, muiden oppilaitosten ja tahojen kanssa.....	11
4. OPISKELIJAN OHJAUS JA TUKEMINEN.....	12
4.1. Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö.....	12
4.2. Ohjaus	12
4.3. Oppimisen ja opiskelun tuki	13
4.4. Opiskeluhoito	14
4.4.1 Yhteisöllinen opiskeluhoito	15
4.4.2 Yksilökohtaisen opiskeluhoillon palvelut.....	15
4.4.3 Opiskeluhoitokertomus	17
4.4.4 Oppilas- ja opiskeluhoillon ohjausryhmä	17
4.4.5 Lukiokohtainen opiskeluhoitoryhmä	17
4.4.6 Tapauskohtaisesti koottava monialainen asiantuntijaryhmä.....	17

4.4.7 Oppilaitoskohtaisen opiskeluhuoltosuunnitelman laatiminen.....	18
4.5. Suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelyistä.....	18
4.6. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä kysymyksiä.....	18
4.6.1 Vieraskieliset opiskelijat	19
5. OPPIMISTAVOITTEET JA OPETUKSEN KESKEISET SISÄLLÖT	19
5.1. Opetuksen yleiset tavoitteet	19
5.2. Aihekokonaisuudet	20
5.2.1 Aktiivinen kansalaisuus, yrittäjyys ja työelämä.....	21
5.2.2 Hyvinvointi ja turvallisuus	22
5.2.3 Kestävä elämäntapa ja globaali vastuu	23
5.2.4 Kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys	23
5.2.5 Mediat ja monilukutaito.....	24
5.2.6 Teknologia ja yhteiskunta.....	25
5.3. Äidinkieli ja kirjallisuus.....	26
5.3.1 Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärä	26
5.3.6 Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä.....	36
5.4 Toinen kotimainen kieli.....	44
5.4.1 Ruotsi.....	44
5.5 Vieraat kielet	53
5.5.1 Vieraat kielet, englanti, A-oppimäärä.....	56
5.5.2 Vieraat kielet, A-oppimäärä (Ranska, Saksa, Venäjä).....	60
5.5.4 Vieraat kielet, B2-oppimäärä (Ranska, Saksa, Venäjä)	62
5.5.5 Vieraat kielet, B3-oppimäärä (Espanja, Italia, Ranska, Ruotsi, Saksa, Venäjä)	64
5.5.11 Vieraat kielet, latina, B3-oppimäärä.....	67
5.5.12 Muut kieliopinnot, Yhteislyseo	68
5.6 Matematiikka	70
5.6.1 Matematiikan yhteinen opintokokonaisuus.....	71
5.6.2 Matematiikan pitkä oppimäärä.....	72
5.6.3 Matematiikan lyhyt oppimäärä.....	79
5.7 Biologia.....	83

5.8	Maantiede.....	90
5.9	Fysiikka.....	97
5.10	Kemia.....	103
5.11	Filosofia.....	108
5.12	Psykologia.....	112
5.13	Historia.....	118
5.14	Yhteiskuntaoppi.....	128
5.15	Uskonto.....	136
5.15.1	Evankelis-luterilainen uskonto.....	137
5.15.2	Ortodoksinen uskonto.....	141
5.15.3	Katolinen uskonto.....	145
5.15.4	Islam.....	148
5.16	Elämäkatsomustieto.....	151
5.17	Terveystieto.....	156
5.18	Liikunta.....	161
5.19	Musiikki.....	168
5.20	Kuvataide.....	173
5.21	Opinto-ohjaus.....	183
5.22	Teemaopinnot.....	186
5.23	Lukiodyplomit.....	188
5.24	Taiteiden väliset kurssit.....	190
5.25	Muut lukiokurssit, Yhteislyseo.....	192
5.25.1	Tietotekniikka (AT).....	192
5.25.2	Valmennuskurssit, jatko-opiskelu yliopistoissa ja korkeakouluissa (VAL).....	194
5.25.3	Tekstiilityö (TS).....	197
5.25.4	Kansainvälisyys (KV).....	198
5.25.5	Viittomakieli (Vii).....	198
5.26	Studies in English – lukio-opintoja englannin kielellä, Yhteislyseo.....	199
1.	Biology (BIe).....	199
2.	Geography (GEe).....	199

3.	Physics (FYe).....	200
4.	Chemistry (KE).....	200
5.	Psychology (PSe).....	200
6.	Religion and ethics (UE).....	200
7.	History (Hie).....	201
8.	Art (KUE).....	201
9.	Information technology (ATe), Yhteislyseo.....	201
6.	OPISKELIJAN OPPIMISEN ARVIOINTI.....	202
6.1.	Arvioinnin tavoitteet.....	202
6.2.	Kurssisuorituksen arviointi.....	202
6.2.1.	Numeroarvosanat ja suoritusmerkinnät.....	202
6.2.2.	Itsenäisesti suoritettu kurssi.....	203
6.2.3.	Suullisen kielitaidon kurssien arviointi.....	203
6.2.4.	Opinnoissa edistyminen.....	203
6.2.5.	Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen.....	204
6.3.	Oppiaineen oppimäärän arviointi.....	205
6.3.1	Oppiaineen arvosanan korottaminen.....	205
6.3.2	Päätötodistuksessa numeroin arvioitavat oppiaineet.....	206
6.4.	Lukion oppimäärän suoritus.....	206
6.4.1	Arvioinnin uusiminen ja oikaisu.....	206
6.5.	Todistukset ja niihin merkittävät tiedot.....	206
6.5.1	Päätötodistus.....	206
6.5.2	Erotodistus.....	206
6.5.3	Todistus oppimäärän suorittamisesta.....	207
6.5.4	Todistus suullisen kielitaidon kokeesta.....	208
6.5.5	Lukiodiplomitodistus.....	208
6.5.6	Todistus Studies in English –opinnoista, Yhteislyseo.....	209
6.5.7	Todistus kuvataiteen erikoistumisopinnoista, Yhteislyseo.....	209
7.	TOIMINNAN ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN.....	209
	Liitteet.....	210

1. OPETUSSUUNNITELMA

1.1. Opetussuunnitelman laatiminen

Kouvolan Yhteislyseon opetussuunnitelma on laadittu Opetushallituksen laatiman Lukion opetussuunnitelman perusteet 2015 ja Kouvolan kaupungin lukiokohtaisen opetussuunnitelman pohjalta, ja se sisältää Kouvolan kaupungin painotukset, tarkennukset ja linjaukset (*kursiivilla merkityt*) ja Kouvolan Yhteislyseon arvot ja linjaukset.

Kouvolan Yhteislyseon opetussuunnitelman laatimiseen ovat osallistuneet Yhteislyseon henkilökunta, opiskelijat ja huoltajille on mahdollistettu tutustuminen ja kommentointi opetussuunnitelma-
luonnokseen lukion kotisivujen ja Wilman kautta toukokuussa 2016.

Kouvolan Yhteislyseon lisäykset kuntakohtaiseen opetussuunnitelmaan on merkitty otsakkeella **Kouvolan Yhteislyseo.**

1.2. Opetussuunnitelman sisältö

Opetussuunnitelma sisältää seuraavat osat:

- toiminta-ajatus ja arvopainotukset
- koulutuksen järjestäjän hyväksymä lukion tuntijako
- kieliohjelma
- toimintakulttuurin pääpiirteet
- opiskeluympäristöt ja -menetelmät
- itsenäisen opiskelun periaatteet
- aihekokonaisuudet
- oppiaineen tehtävä, oppiaineen opetuksen yleiset tavoitteet ja arviointi
- tavoitteet ja keskeiset sisällöt kursseittain
- kodin ja oppilaitoksen yhteistyö
- yhteistyö ammatillisten oppilaitosten ja muiden lukioiden kanssa
- yhteistyö yliopistojen, ammattikorkeakoulujen, muiden oppilaitosten ja tahojen kanssa
- tieto- ja viestintäteknologian opetuskäytön suunnitelma
- ohjaussuunnitelma
- oppimisen ja opiskelun tukea tarvitsevien opiskelijoiden opetus
- kieli- ja kulttuuriryhmien opetus
- opiskeluhuolto
- opiskelijan oppimisen arviointi
- toiminnan jatkuva kehittäminen ja arviointi.

2. LUKIOKOULUTUKSEN TEHTÄVÄ JA ARVOPERUSTA

2.1. Lukiokoulutuksen tehtävä

Kouvolan lukiot jatkavat perusopetuksen aloittamaa opetus- ja kasvatustehtävää tavoitteenaan laaja-alaisen yleissivistyksen vahvistaminen, opiskelijan yksilöllisen kasvun tukeminen ja jatko-opintovalmiuksien antaminen niin yliopistoihin, ammattikorkeakouluihin kuin lukion oppimäärään perustuvaan ammatilliseen koulutukseenkin. Opiskelijaa ohjataan tulevaisuuden suunnitelmien laatimiseen ja elinikäiseen oppimiseen sekä syvennetään hänen kiinnostustaan tieteisiin, taiteisiin, työelämään ja työhön. Tuemme toiminnallamme opiskelijoiden myönteistä kasvua, elinikäistä oppimista ja itsensä kehittämistä.

Lukiokoulutuksessa yleissivistys koostuu arvoista, tiedoista, taidoista, asenteista ja tahdosta, joiden avulla kriittisesti ja itsenäisesti ajattelevat yksilöt osaavat toimia vastuullisesti, myötätuntoisesti, yhteisöllisesti ja menestyksekkäästi. Tavoitteena on antaa opiskelijoille monipuolinen tietämys ja ymmärrys ihmisistä, kulttuureista, luonnosta ja yhteiskunnasta ja kyky jäsentää laaja-alaisia ilmiöitä.

2.2. Arvoperusta

Kouvolan lukioiden arvot pohjautuvat suomalaiseen sivistysperinteeseen ja uskoon opiskelun mahdollisuudesta muuttaa yhteiskuntaa ja kulttuuria. Opetuksen perustana tulee olla elämän ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen sekä ihmisarvon loukkaamattomuus. Lukio-opetusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen välineenä eikä opetus saa olla uskonnollisesti, katsomuksellisesti tai puoluepoliittisesti sitoutunutta.

Sivistysihanteena on pyrkimys totuuteen, inhimillisyyteen ja oikeudenmukaisuuteen. Sivistys on ennen muuta ratkaisujen tekotaitoa, johon liittyy arvoihin ja todellisuuteen kytkeytyvä harkinta sekä empatiakyky. Siihen kuuluu myös sitoutuminen toimintaan myönteisten muutosten puolesta. Lukion toiminnassa korostetaan osallisuutta, toimijuutta ja yhteisöllisyyttä. Tavoiteltavia piirteitä ovat luovuus, aloitteellisuus, rehellisyys, yhteistyökyky, sisu ja kyky huolehtia yhteisön jäsenistä. Kansainväliseen yhteistyöhön ja maailmankansalaisuuteen kannustetaan YK:n kehitystavoitteiden mukaisesti.

Lukio-opetuksen tulee edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä hyvinvointia ja demokratiaa. Tässä pohjana pidetään keskeisiä ihmisoikeussopimuksia, kuten Lapsen oikeuksien sopimusta. Lukio-opiskelijan tulee ymmärtää myös oman toimintansa ja globaalien vastuun merkitys luonnonvarojen kestävässä käytössä, ilmastonmuutoksen hillinnässä ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämisessä. Kouvolan lukioiden toiminta on jatkumo perusopetuksen arvoperustalle.

Kouvolan Yhteislyseo

Kouvolan Yhteislyseon arvopohja perustuu suomalaiseen sivistyshistoriaan, joka on osa pohjoismaista ja eurooppalaista kulttuuriperintöä.

Lukio-opetuksemme lähtökohtana on

- elämän ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen

- laaja-alainen yleissivistys
- opiskelijan kokonaisvaltainen tiedollinen, taidollinen ja vastuullinen kehitys.

Opetus lukiossamme edistää avointa demokratiaa, tasa-arvoa ja hyvinvointia. Käytännön työssä tämä tarkoittaa muun muassa

- kaikkien kouluyhteisössä työskentelevien erilaisuuden hyväksymistä
- lähimmäisen huomioimista ja toisen vakaumuksen kunnioittamista
- kouluyhteisön jäsenten tasa-arvoisuutta
- vastuuntuntoa ja täsmällisyyttä annettujen tehtävien suorittamisessa
- työyhteisöön ja yhteiskuntaan sopeutumista ja niiden sääntöjen kunnioittamista
- terveen itsetunnon rakentumista
- kykyä tunnistaa esteettisiä arvoja
- ihmisen ekologisen vastuun ymmärtämistä
- kannustamista elinikäiseen oppimiseen ja jatkuvaan itsensä kehittämiseen.

3. OPETUKSEN TOTEUTTAMINEN

3.1. Oppimiskäsitys

Kouvolan kaupungin lukioiden opetussuunnitelma perustuu valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteiden oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppiminen on opiskelijan aktiivisen, tavoitteellisen ja itseohjautuvan toiminnan tulosta. Prosessinsa aikana hän oppii ohjauksen ja palautteen avulla uutta aiempien kokemustensa ja tietojensa varassa, tulkitsee, analysoi ja myös arvioi omaa osaamistaan erilaisissa toimintaympäristöissä ja työskentelee tarkoituksenmukaisesti.

Lukion keskeisiä oppimiskäsitykseen perustuvia ja toiminnassa painotettavia asioita ovat vuorovaikutus (opettajat ja muu henkilökunta, opiskelijat, asiantuntijat, erilaiset yhteisöt, huoltajat), monimuotoisuus ja sidos kulloiseenkin toimintaympäristöön ja – kulttuuriin. Opiskelijaa ohjataan havaitsemaan eri oppiaineiden ja tieteenalojen välisiä yhteyksiä ja soveltamaan oppimaansa muuttuvissa tilanteissa. Lukiokoulutuksen oppimisprosessit sekä onnistumiset ja myönteiset kokemukset mahdollistavat elinikäisen oppimisen ja osaamisen kehittämisen.

Kouvolan lukioissa oppimiskäsityksen mukaisiin tavoitteisiin pyritään mahdollistamalla oppiaineiden välinen yhteistyö ja projektit, tekemällä yhteistyötä muiden lukioiden ja kouluasteiden kanssa, toimimalla yhdessä yritysten, yhteisöjen ja asiantuntijoiden kanssa sekä luomalla mahdollisuuksia tutkivaan ja vuorovaikutteiseen oppimiseen nykyaikaisin tiloin ja välinein.

3.2. Opiskeluympäristöt ja -menetelmät

Kouvolassa lukio-opetusta järjestetään neljässä päivälukiossa: Elimäen, Kuusankosken, Yhteislyseon ja Valkealan lukioissa. Elimäen ja Valkealan lukiot ovat kaksisarjaisia, Kuusankosken lukio nelisarjainen ja Yhteislyseo kuusisarjainen.

Aikuisille tarkoitettua opetusta antaa Kouvolan iltalukio. Kouvolan iltalukio palvelee koko koulutuksen tulosaluetta antamalla myös maahanmuuttajille suunnattua suomi toisena kielenä -opetusta. Kouvolan iltalukio järjestää yhdistelmäopinnot yhteistyössä Kouvolan seudun ammattiopiston

kanssa. Kouvolan iltalukion opiskelijamäärä määräytyy oppilaitokseen hakeutumisen perusteella.

Paikallisuus ja Kouvolan maantieteellinen sijainti otetaan opetuksessa monin tavoin huomioon: Opetusta sidotaan paikalliseen yritys- ja elinkeinoelämään esimerkiksi vierailuin ja tutkimushankkein. Muiden oppilaitosten, kuten peruskoulujen, toisen asteen ammatillisten oppilaitosten sekä Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun ja Lappeenrannan Teknillisen yliopiston, kanssa tehdään yhteistyötä. Alueen media- ja kulttuuriyritykset sekä – yhteisöt (mm. kirjastot ja museot, kansalaisopisto, Kouvolan teatteri ja muut kulttuuriyhteisöt, Kouvolan Sanomat ja muut paikallismediat, seurakunnat, kansalais- ja vapaaehtoisjärjestöt, urheiluseurat ja Urheiluakatemia) otetaan osaksi lukioiden toimintaa.

Eri oppiaineiden opetuksessa otetaan huomioon myös alueen monimuotoisuus ja nykyisen kaupungin historiaan kuuluvat vanhat kunnat ja niiden ominaispiirteet. Kaupungin eri toimialat ja luottamuselimet tarjoavat lukiolaisille vaikutusmahdollisuuksia (esim. nuorisovaltuusto).

Lukio-opetuksen vaatimien tilojen tulee olla mahdollisimman hyvin nykyaikaiseen koulutukseen soveltuvia, terveellisiä ja turvallisia, monimuotoiseen opiskeluun soveltuvia ja innostavia. Opetustiloja ja – menetelmiä ajanmukaistetaan tarpeen mukaan. Tavoitteena on, että tilat tukevat opiskelijan mahdollisuuksia omaksua sekä eri oppiaineiden sisältöjä että laajempia oppiainerajat ylittäviä kokonaisuuksia monipuolisesti ja ratkaisukeskeisesti.

Sekä luokkaopetus välineineen ja menetelmineen että koulun ulkopuolella tapahtuva opetus ohjaavat kriittiseen ja luovaan ajatteluun sekä kokonaisuuksien hallintaan ja monilukutaitoon, kasvattavat yhteistyötaitoja ja vastuullisuutta työskentelyn eri vaiheissa, vahvistavat nyky-yhteiskunnassa tärkeitä verkko-opiskelun taitoja ja auttavat muun muassa tunnistamaan ja muuttamaan sukupuolittuneita asenteita ja käytänteitä. Tavoitteena on aikaansaada sekä yksilöllistä että yhteisöllistä oppimista ja merkityksellisiä oppimiskokemuksia.

Lukio-opetuksen menetelmiä ovat sekä itsenäinen että ryhmätyöskentely, jonka tehtävissä opettaja ohjaa ja kannustaa. Olennaisia työvälineitä ovat myös ajankohtaisuus ja sidos omaan oppimisympäristöön, nykyaikaisen teknologian hyödyntäminen, digitaaliset oppimisympäristöt ja työvälineet sekä tieto- ja viestintäteknologia.

Kouvolan lukiossa käytetään oppimisen tukena erilaisia digitaalisia oppimisympäristöjä ja lisäksi opiskelijoilla on käytössään sekä omia että oppilaitosten tietokoneita ja digitaalisia materiaaleja.

Lukiokursseja voi opiskella soveltuvin osin ja opettajan antamien ohjeiden mukaan etäopintoina, kokonaan itsenäisesti ja monimuoto-opiskeluna. Kukin lukio tarkoittaa mahdollisuudet omassa opetussuunnitelmassaan.

Kouvolan Yhteislyseo

Kouvolan Yhteislyseo jatkaa Kouvolan Lyseon lukion ja Kouvolan yhteiskoulun lukion arvoja ja toimintaperiaatteita 1.8.2015 tapahtuneen lukioiden yhdistämisen jälkeen. Lukio toimii alkuvaiheessa kahdessa kiinteistössä, Lyseon lukion kiinteistössä Tietotie 3-5 ja Kymen Lukolla Kauppalankatu 17. Lukio toiminta on yhdessä kiinteistössä 1.8.2017 alkaen. Lukion sijoittuminen asettaa toiminnalle haasteita, ja opiskelijoiden ja henkilöstön välinen saumaton yhteistyö on merkittävässä roolissa koulun yhteishengen luomisessa.

Kouvolan Yhteislyseo tarjoaa opiskelijoille hyvät ja toimivat opiskelutilat ja välineet sekä mahdollisimman tarkoituksenmukaiset toimintatavat lukio-opintojen suorittamiseksi. Opiskelijoiden käytössä on ryhmätyötiloja, itsenäisen työskentelyn mahdollistavia työpisteitä ja nykyaikaisen työskentelyn mahdollistava langaton verkko. Opinnoissaan opiskelijalla on mahdollisuus käyttää pääsääntöisesti omia tietoteknisiä laitteita. Tarvittaessa myös koulun laitteita on opiskelijoiden käytössä. Tavoitteena on mahdollistaa opiskelijan opintojen sujuminen ja antaa monipuolisia eväitä tulevaisuuteen.

Runsas kurssivalikoima, valinnaisuus ja opiskelumahdollisuuksien monipuolisuus ja joustavuus edistävät lukio-opintojen sujumista. Laajat kurssien valintamahdollisuudet ja monipuolinen tietotekniikan käyttö toteuttavat luokattoman lukion keskeistä ajatusta ja kasvattavat opiskelijoita omien opintojen suunnitteluun.

Kouvolan Yhteislyseon keskeiset erikoisalueet, kuten taito- ja taideaineiden laajat opinnot, englanninkieliset lukio-opinnot ja yrittäjyysopinnot, antavat opiskelijoille mahdollisuuksia normaaleja lukio-opintoja laajemmin saada pohjaa oman tulevaisuutensa rakentamiseen. Kansainvälinen toiminta ja opintomatkat, laaja vieraiden kielten kurssitarjonta sekä erilaiset teemapäivät ja projektit antavat opiskelijoille mahdollisuuden perehtyä erilaisiin kieliin, kulttuureihin ja työtapoihin sekä omassa koulussa että sen ulkopuolella.

Projektit ovat osa Kouvolan Yhteislyseon toimintaa. Erilaisten projektien, mm. musikaaliprojektien, kautta opiskelijat oppivat yhdistämään eri oppiaineiden tietoja ja taitoja, pääsevät kokemaan yrittäjyyttä käytännössä, opettelevat hallitsemaan kokonaisuuksia suunnittelusta ja aikataulutuksesta markkinointiin ja työn julkistamiseen saakka. Samalla projektit ovat aito mahdollisuus yhteistyöhön sekä koulun sisällä että ympäristön yritysten ja yhteisöjen kanssa. Opiskelijat saavat projekteissa mahdollisuuden esitellä työtään julkisuudessa ja luoda uusia kontakteja.

Kouvolan Yhteislyseo tekee yhteistyötä lähialueilla toimivien yritysten ja yhteisöjen kanssa mm. tekemällä yritysvierailuja, tutustumalla kulttuurikohteisiin, osallistumalla tapahtumiin ja teemapäiviin. Osa kursseista voidaan toteuttaa yhdessä paikallisten yritysten ja yhteisöjen kanssa osittain koulun ulkopuolella.

Opiskelijoiden ohjaaminen ja koulun toimintatavat järjestetään mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla, jotta opiskelijan opinnot voivat edetä suunnitellusti. Keskeistä tässä on toimiva yhteistyö opiskelijoiden, ryhmänohjaajien, rehtorin, opinto-ohjaajan ja muiden opettajien ja tarvittaessa oppilashuoltohenkilöstön sekä opiskelijan huoltajien kanssa.

Koulumme toimintaan kuuluvat oleellisena osana yhteiset juhlat ja niihin liittyvät perinteet. Niiden avulla opiskelijan on mahdollista tuntea yhteisöllisyyttä ja oppia tapakulttuuria.

3.3. Toimintakulttuuri

Kouvolan kaupungin lukioiden toimintakulttuurissa toteutetaan valtakunnallisen opetussuunnitelman teemoja. Koulu yhteisö on oppiva yhteisö, jonka osana opiskelijaa ohjataan ja kannustetaan työskentelemään aktiivisesti, suunnitelmallisesti ja vastuullisesti. Myönteinen ja monella tavalla vuorovaikutteinen yhteisö ohjaa toimimaan sekä lukioyhteisössä että laajemmin koko verkostoituneessa ja globalisoituneessa maailmassa.

Kouvolan lukioiden oppivan yhteisön mahdollistavat hyvä, opiskelijakeskeinen työ- ja keskusteluympäristö, harkiten valitut käytänteet ja toiminnot sekä mahdollisuus käyttää erilaisia opiskelu- ja tietoympäristöjä. Taustalla on ajatus kasvatus- ja opetusjatkumosta, jotka auttavat opiskelijaa sitoutumaan omiin tavoitteisiinsa ja koulutuksen järjestäjää opetuksen toteuttamisessa.

Kouvolan lukioiden toimintakulttuuriin kuuluvat laaja ja perusteltu kurssivalikoima, mahdollisuudet opiskella yksilöllisesti (monimuoto- ja etäopiskelu, yhdistelmätyöt), opinto-ohjaus ja opiskelijahuolto sekä moniammatilliset työryhmät (esim. yhteistyö terveydenhuollon henkilöstön kanssa, Urheiluakatemia).

Kouvolan Yhteislyseo

Kouvolan Yhteislyseo pystyy tarjoamaan laajan kurssivalikoiman, joka sisältää koulukohtaisia soveltavia kursseja, ja näin mahdollistamaan opiskelijan yksilöllisen opintosuunnitelman. Yhteislyseossa voi suorittaa monia lukiodiplomeja, osallistua oppiainerajat ylittäviin projekteihin, eri alojen kilpailuihin ja esityksiin sekä verkostoitua monien yhteisöjen kanssa.

Kouvolan kaupungin tieto- ja viestintätekniiikan opetuskäytön strategian tarkoitus on taata lukioille nykyaikaiset ja koulutukseen soveltuvat oppimisympäristöt ja työvälineet. Se määrittelee käytettävät laitteistot ja ohjelmistot sekä opetushenkilöstön ja opiskelijoiden osaamisen. Lisäksi se sisältää tiedot käytettävistä käsitteistä, toimenpiteet, opiskelijoiden osaamistavoitteet, teknisen toimintaympäristön kuvauksen laitteineen ja ohjelmistoineen sekä tvt-strategian arvioinnin ja suunnitelmat. Kouvolan lukioissa noudatetaan lasten ja nuorten lautakunnan hyväksymää TVT-suunnitelmaa, jota päivitetään tarpeen mukaan. Kukin lukio tarkentaa koulukohtaisen strategiansa.

Kouvolan Yhteislyseo

Kouvolan Yhteislyseon TVT-strategiaan kuuluvat

- ajanmukaiset tiedon-, musiikin- ja kuvankäsittelytilat ja -välineet
- opettajien TVT-taitojen aktiivinen päivittäminen
- opiskelijoiden digitaalisten työskentelytaitojen kehittäminen oppimateriaalien, tehtävien ja kokeiden avulla.

Opiskelijan mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa omaan koulu yhteisöönsä tuetaan. Opiskelijakuntatoiminta antaa kaikille lukio-opiskelijoille mahdollisuuden vaikuttaa aktiivisesti omaan yhteisöönsä päätöksentekoon ja kehittämiseen. Samalla se kasvattaa aktiiviseen kansalaisuuteen ja yrittäjyyteen

ja kehittää vuorovaikutustaitoja ja vahvistaa yhteisöllisyyttä. Yhteisöllisyyttä vahvistetaan koko lukion ajan myös muun muassa ryhmänohjaaja- ja tutortoiminnalla.

Koska kouluyhteisö on myös osa laajempaa kokonaisuutta, opiskelijaa ohjataan hyödyntämään oppimaansa myös muussa kansalaistoiminnassa ja yritystoiminnassa ja osallistumaan koulun ulkopuoliseen toimintaan.

Kouvolan Yhteislyseo

Kouvolan Yhteislyseossa opiskelijoiden kuunteleminen, yhteisöllisyyden vahvistaminen ja yhteenkuuluvuudentunteen luominen on tärkeää. Tähän pyritään mm. erilaisten projektien, yhteistoiminnan, tapahtumien ja teemapäivien avulla. Opiskelijat osallistuvat näiden suunnitteluun ja toteuttamiseen.

Oikeudenmukaisuuden ja vastuullisuuden arvot ovat osa paitsi opiskelijan vastuullista ja suunnitelmallista opiskelua, myös olennainen osa kestävästä elämäntavan periaatetta. Opiskelijaa ohjataan työskentelemään sekä oman hyvinvointinsa kannalta oikein että ympäristöä ja luontoa kunnioittavalla tavalla. Fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia tuetaan erilaisilla toimintatavoilla ja käytänteillä (mm. kouluyhteisön tavat ja säännöt, ilmapiirin luominen, ohjaus- ja tukitoimet), joita on tarkemmin määritelty luvussa 4 (Opiskelijan ohjaus ja tukeminen).

Osa henkisen hyvinvoinnin kehittämistä ja ylläpitämistä ovat kunkin lukion omat perinteet ja tapahtumat. Ne luovat yhteisöllisyyttä, joka on myös kiusaamisen, häirinnän, väkivallan ja rasismien ehkäisemisessä keskeinen tekijä. Lukioiden järjestyssäännöissä ja kurinpitosuunnitelmissa määritellään mahdollisia ongelmatilanteita koskevat normit ja keinot puuttua ongelmiin.

Kouvolan Yhteislyseo

Rauhallisen työskentely-ympäristön luominen ja hyvien tapojen noudattaminen ovat Kouvolan Yhteislyseon keskeisiä toimintaperiaatteita. Yhteislyseon omat perinteet ja tapahtumat ovat myös tärkeitä yhteisöllisyyden kasvattamisessa ja opiskelijoiden osaamisen esilletuomisessa. Näitä perinteitä ovat mm.:

- erilaiset lukioon liittyvät juhlat
- konsertit
- retket
- opiskelijakunnan järjestämät tilaisuudet ja tapahtumat
- vierailut ja vierailijat.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus ovat mukana lukion kaikkien oppiaineiden opetuksessa. Sekä oman maan kieliä, kulttuureja, uskontoja ja katsomuksia että muuta kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista moninaisuutta arvostetaan ja hyödynnetään opiskelussa. Kielitietoisuus tarkoittaa myös eri tieteenalojen kieliä, eri äidinkieliä rekistereineen ja vieraiden kielten hallintaa. Opiskelijan monilukutaito kasvaa eri oppiaineissa, mikä tarkoittaa esimerkiksi eri alojen terminologian tuntemista ja niiden osaamista eri kielillä, eri aiheiden käsittelyä ja ilmaisutapoja eri tekstilajeissa sekä samojen teemojen tutkimista eri oppiaineiden kursseilla.

Kouvolan Yhteislyseo

Kouvolan Yhteislyseon vahvuuksia ovat laaja kielivalikoima, englanninkielinen opetusohjelma, vaihto-opiskelija- ja ystävyyskoulutoiminta ja säännölliset opintomatkat. Lisäksi Yhteislyseossa pyritään järjestämään teatteriretkiä, kuoromatkoja, kansainvälisyystapahtumia, kielikahvilatoimintaa ja monikielisiä opetustilanteita.

3.4. Opintojen rakenne

Nuorille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa lukion oppimäärä sisältää vähintään 75 kurssia. Lukio -opinnot muodostuvat lukiolaissa tarkoitetun koulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta annetun valtioneuvoston asetuksen (942/2014) mukaisesti pakollisista, syventävistä ja soveltavista kursseista. Syventävät kurssit ovat opiskelijalle valinnaisia, pääasiassa oppiaineen pakollisiin kursseihin välittömästi liittyviä jatkokursseja. Valtakunnalliset syventävät kurssit ovat valtioneuvoston asetuksessa (942/2014) tarkoitettuja syventävinä opintoina tarjottavia kursseja, joihin Opetushallitus on laatinut opetussuunnitelman perusteet. Näitä kursseja opiskelijan on valittava opinto-ohjelmaansa vähintään kymmenen.

Soveltavat kurssit ovat menetelmäkursseja, saman tai muun koulutuksen järjestäjän tarjoamia ammatillisia opintoja, aineksia eri oppiaineista sisältäviä eheyttäviä kursseja tai muita lukion tehtävään soveltuvia opintoja. Soveltaviin kursseihin kuuluu valtakunnallisia soveltavia kursseja ja lukion opetussuunnitelmassa määriteltyjä paikallisia soveltavia kursseja. Valtakunnallisia soveltavia kursseja ovat eri aineissa ja aineryhmissä suoritettavat koulutuksen järjestäjän tarjoamat valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden mukaiset lukiodiplomit sekä ne taideopintokurssit, joille Opetushallitus on laatinut valtakunnalliset opetussuunnitelman perusteet näiden lukion opetussuunnitelman perusteiden luvussa Taiteiden väliset kurssit.

Kurssien suoritusjärjestyksestä päätetään lukion opetussuunnitelmassa.

Kurssien suoritusjärjestyksestä, mikäli järjestys se poikkeaa numerojärjestyksestä, on päätetty ainekohtaisessa opetussuunnitelmassa.

Kouvolan Yhteislyseo

Lukion jokaisen oppiaineen sisältö on jaettu pienempiin kokonaisuuksiin eli kursseihin, jotka puolestaan jaotellaan pakollisiin, syventäviin ja soveltaviin kursseihin. Päivälukion oppimäärän suorittamiseen vaaditaan vähintään 75 kurssia, joista vähintään 47:n (lyhyt matematiikka) / 51:n (pitkä matematiikka) on oltava pakollisia. Yksi kurssi on kestoaltaan 38 oppituntia. Kurssit ovat itsenäisiä kokonaisuuksia, ja kukin kurssi arvioidaan erikseen.

Kouvolan Yhteislyseossa kurssit pidetään 75 minuutin kokonaisuuksina.

Paikalliset soveltavat kurssit pidetään pääsääntöisesti kokonaisina kursseina, mutta ne voidaan toteuttaa myös puolikkaina kursseina. Kurssin toteuttamisesta päätetään kurssin alkaessa.

3.4.1 Tuntijako

Kouvolan Yhteislyseo, tuntijako 1.8.2016 alkaen

10.5.2016

Äidinkieli ja kirjallisuus ÄI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
Suomi toisena kielenä S2	1	2	3	4	5	6	7	8	9								
Kielet																	
A-kieli RU	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10							
B1-kieli ruotsi RU	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11						
A-kieli EN	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13				
A-kieli RA/SA/VE	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10							
B2-kieli RA/SA/VE	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10							
B3-kieli EA/IA/RA/RU/SA/VE	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10							
ABC-kurssit IA/VE	1																
Latina LA	1	2															
Matematiikka																	
Lyhyt oppimäärä MAB	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11						
Pitkä oppimäärä MAA	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Ympäristö- ja luonnontieteet																	
Biologia BI	1	2	3	4	5	6	7	8									
Maantiede GE	1	2	3	4	5	6	7										
Fysiikka FY	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13				
Kemia KE	1	2	3	4	5	6	7										
Humanistis-yhteiskunnalliset tieteet																	
Filosofia FI	1	2	3	4	5	6											
Psykologia PS	1	2	3	4	5	6	7	8	9								
Historia HI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12					
Yhteiskuntaoppi YH	1	2	3	4	5	6	7	8									
Uskonto UE	1	2	3	4	5	6	7	8	9								
Uskonto	1	2	3	4	5	6											
Elämäntutkimus ET	1	2	3	4	5	6											
Terveystieto TE	1	2	3	4	5												
Taito- ja taideaineet																	
Liikunta LI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14			
Erikoistumisopinnot LI	15	16	17	18	19												
Musiikki MU	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11						
Kuoro MU	12	13	14	15	16												
Kuvataide KU	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12					
Erikoistumisopinnot KU	13	14	15	16	17												
Taiteiden väliset kurssit TA	1	2	3														
Opinto-ohjaus OP	1	2	3	4	5	6											
Teemaopinnot TO	1	2	3														
Muut lukiokurssit																	
Lukioplatomit LD	KU	LI	Med	MU	Käs												
Tietotekniikka AT	1	2	3	4	5												
Valmennuskurssit	1	2	3	4	5												
Tekstiilityö TS	1																
Kansainvälisyyskurssi KV	1	2															
Viittomakieli VII	1																
Kurssit muualta																	
Musiikkiopisto	1	2	3	4	5												
Urheilukatemia	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10							
Muut kurssit	1	2	3	4	5												

Studies in English

Subject	Courses
Biology	1e 2e
Geography	1e
Physics	1e
Chemistry	1e
Psychology	1e
History	1e 2e
Religion	1e 2e
Arts	1e
Information Technology	5e

- Valtakunnallinen pakollinen kurssi
- Valtakunnallinen syventävä kurssi
- Valtakunnallinen soveltava kurssi
- Paikallinen soveltava kurssi (Kouvolan lukiot)
- Yhteislyseon soveltava kurssi
- Toinen näistä on pakollinen valinnan mukaan

3.4.2. Kieliohjelma

Oheiseen taulukkoon on koottu Kouvolan lukioden kieliohjelma.

Lukioiden kieliohjelma														Lyhytkurssit									
Lukion opetussuunnitelma 2016-	Englanti A	Ranska A	Ruotsi A	Saksa A	Venäjä A		Ruotsi B1		Ranska B2	Saksa B2	Venäjä B2		Espanja B3	Italia B3	Ranska B3	Ruotsi B3	Saksa B3	Venäjä B3		Italia	Latina	Venäjä	
Elimäen lukio	x	x	x	x	x		x		x	x	x				x		x	x					
Kouvolan Yhteislyseo	x	x	x	x	x		x		x	x	x		x	x	x	x	x	x		x	x	x	
Kuusankosken lukio	x	x	x	x	x		x		x	x	x		x		x		x	x		x	x		
Valkealan lukio	x	x	x	x	x		x		x	x	x		x		x		x	x					
Iitalukio	x			x	x		x						x		x	x	x	x					

3.4.3 Urheiluakatemia

Kouvolan urheiluakatemia on Pohjois-Kymenlaakson urheiluseurojen, 2. asteen oppilaitosten ja korkeakouluasteen yhteistyöverkosto, joka mahdollistaa kilpaurheilun ja valmentautumisen opiskelun ohella. Urheiluakatemiaan haetaan erikseen ja valinta tapahtuu Urheiluakatemian kriteerien mukaan. Edellytyksenä on urheilullisten ansioiden lisäksi opiskelupaikka jossakin Pohjois-Kymenlaakson 2. asteen oppilaitoksessa tai korkeakoulussa.

Urheiluakatemiaan valitut lukion opiskelijat harjoittelevat erikseen sovitulla tuntipaikalla maanantaisin, tiistaisin ja torstaisin. Akatemiavalmentajat vastaavat valmennuksesta. Urheiluakatemia kokoaa urheilijoiden harjoituskerrat ja ilmoittaa koululle opiskelijan suorituksen. Urheiluakatemian kursseja lukio voi hyväksyä 10 opiskelijan lukioaikana.

Kouvolan Yhteislyseo

3.4.4 Valtakunnalliset kielikokeet

Valtakunnallinen suullinen kielikoe järjestetään kielissä opiskelun päättövaiheessa. Koe on vapaaehtoinen ja sen suorittamisesta saa erillisen todistuksen. Suullisia kielikokeita järjestetään kielten eripituisten oppimäärien mukaan.

3.4.5 Studies in English, Content-based instruction in English

Content-based instruction in English can be offered, for instance, in Art, Biology, Chemistry, Geography, History, Physics, Psychology, Religion and Computer Drivers Licence (TIEKE). The subjects are taught by Finnish teachers who have been trained to use English in their work.

The general objectives of content-based instruction in English are as follows:

- reaching the objectives of the national curriculum
- encouraging students to take challenges in their studies
- promoting intercultural understanding
- improving students' language skills

How much English is used may also vary from one subject to another, and from one course to another

3.4.6 Valmennuskurssit

Kouvolan Yhteislyseon opiskelijalla on mahdollisuus osallistua vuosittain keväällä järjestettäviin, jatko-opintohakuihin valmentaviin kursseihin. Valmennuskursseilla parannetaan oppilaan valmiuksia jatko-opintohakuun mm. käymällä läpi valintakoekysymyksiä.

Valmennuskursseja järjestetään mm. seuraavasti:

- Biologian valmentava kurssi
- Lääketieteen valmentava kurssi
- Fysiikan ja matematiikan valmentava kurssi
- Liikunnan alojen valmentava kurssi
- Kasvatustieteiden alojen valmentava kurssi

3.5. Yhteistyö ammatillisten oppilaitosten ja muiden lukioiden, yliopistojen, ammattikorkeakoulujen, muiden oppilaitosten ja tahojen kanssa

Lukioiden luonnollisia yhteistyökumppaneita ovat

- *Kouvolan seudun ammattiopisto*
- *Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun eri yksiköt, Helsingin yliopisto, Lappeenrannan tekninen yliopisto ja muut korkeampaa koulutusta tarjoavat yksiköt*
- *perusopetuksen koulut*
- *muut lukiot*
- *kirjastot ja museot*
- *kansalaisopisto*
- *yrietykset*
- *kaupungin eri toimialat ja luottamuselimet*
- *seurakunnat*
- *paikalliset mediat*
- *kansalais- ja vapaaehtoisjärjestöt.*
- *Urheiluakatemia*
- *Yes-keskus*
- *Meteli*

4. OPISKELIJAN OHJAUS JA TUKEMINEN

4.1. Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö

Kodin ja oppilaitoksen yhteistyön tavoitteena on

- antaa huoltajille riittävä mahdollisuus perehtyä lukion työhön
- tukea opiskelijan opiskelua
- tukea opiskelun edellytyksiä
- tukea opiskelijan terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia
- tukea opiskelijaa ongelmatilanteissa.

Kodin ja oppilaitoksen yhteistyön lähtökohtana on aikuistuvan nuoren ja täysi-ikäisen opiskelijan itsenäisyyden ja oman vastuullisuuden huomioon ottaminen sekä huolenpito tukea tarvitsevasta opiskelijasta. Yhteistyömuotoina voidaan käyttää mm. huoltajien lukiokoulutukseen perehdyttämis- ja tutustumistilaisuuksia, oppilaitostiedotteita, koulujen kotisivuja, huoltajatapaamisia, henkilökohtaisia kontakteja ja oppilaitoksen tapahtumia ja juhlia.

Kodin ja oppilaitoksen välisessä yhteistyössä käytettävät yhteistyömuodot ja toteuttamistavat määritellään oppilaitoksen opetussuunnitelmassa.

Kouvolan Yhteislyseo

Yhteistyömuotoina käytetään mm.

- huoltajailtoja
- huoltajatapaamisia
- henkilökohtaisia kontakteja
- jaksotodistuksia
- oppilaitostiedotteita (mm. Wilma)
- koulujen kotisivuja
- oppilaitoksen tapahtumia ja juhlia (mm. Wanhojen tanssit, ylioppilasjuhlat).

4.2. Ohjaus

Kouvolan lukioissa opinto-ohjaus on jatkuvaa, vuorovaikutteista ja tavoitteellista toimintaa opiskelijan oppimisen, itsetunemuksen, kasvun ja kehityksen tueksi. Lukion ohjaustoiminta muodostaa kokonaisuuden, joka tukee opiskelijaa lukio-opintojen eri vaiheissa sekä kehittää hänen valmiuksiin tehdä koulutusta ja tulevaisuutta koskevia ratkaisuja. Ohjauksen avulla edistetään koulutuksen yhdenvertaisuutta, lisätään opiskelijan hyvinvointia sekä ehkäistään nuorten syrjäytymistä. Ohjauksen merkitys korostuu erityisesti koulutuksen nivel- ja siirtymävaiheissa.

Lukion opinto-ohjaus toteutetaan tavalla, joka vahvistaa opiskelijan aktiivisuutta, osallisuutta osana yhteiskuntaa sekä vastuullisuutta omaa elämäänsä koskevissa prosesseissa ja päätöksissä. Ohjauksessa käsitellään monipuolisesti ja ennakkoluulottomasti erilaisia jatko-opintoihin ja urasuunnitteluun liittyviä vaihtoehtoja opiskelijan suunnitelmien ja valintojen tueksi. Moniammatillinen yhteistyö eri sidosryhmien kanssa mahdollistaa joustavia ura- ja opintopolkuja sekä edistää opiskelijan työelämätaitojen kehittymistä. Tavoitteena on elinikäisen oppimisen merkityksen sisäistämi-

nen.

Opinto-ohjaus on koko lukiohenkilöstön tavoitteellisesti suunniteltua yhteistä työtä, jossa kunnioitetaan jokaista opiskelijaa yksilönä.

Opinto-ohjausta järjestetään yksilö-, luokka-, ja pienryhmäohjauksena. Kouvolan lukioissa ohjauksen järjestämisen tueksi laaditaan ohjaussuunnitelma, jossa tuodaan esille eri toimijoiden tehtävät ohjauksen kokonaisuudessa (ohjaussuunnitelma liitteenä).

Lukion opinto-ohjaajalla on päävastuu ohjauksen käytännön järjestämisestä sekä ohjauksen suunnittelusta ja toteutuksesta. Opiskelija on ohjauksessa aktiivinen toimija: hän laati itselleen lukio-opintojen etenemistä koskevan opiskelusuunnitelman, ylioppilaskirjoitussuunnitelman sekä jatko-opintoihin liittyvän urasuunnitelman, jota hän päivittää ohjaushenkilöstön tuella. Ryhmäohjaaja toimii opiskelijaryhmänsä lähiohjaajana. Aineenopettaja ohjaa opiskelijaa oman aineensa opiskelutaidoissa, ja tukee opiskelijoiden jatko-opinto- ja työelämäntuntemusta oman oppiaineensa osalta. Opiskeluhooltohenkilöstö vastaa opiskelijan psykososiaalisesta tuesta ja ohjauksesta. Myös perhe, ystävät ja harrastukset ovat keskeisiä toimijoita nuoren elämässä ja heidän merkityksensä huomioidaan ohjauksen kokonaisuudessa.

Kouvolan lukioissa opiskelijoita ja huoltajia tiedotetaan, mitkä ovat eri toimijoiden tehtävät ohjauksen kokonaisuudessa ja miten opiskelija voi saada heiltä tukea. Ohjaussuunnitelmaa päivitetään ja arvioidaan säännöllisesti yhdessä koko koulun henkilöstön, opiskelijoiden ja sidosryhmien kanssa.

Kouvolan lukioiden ohjaussuunnitelma on liitteenä 1.

4.3. Oppimisen ja opiskelun tuki

Lukioissa käytössä olevia toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja opiskeluympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta opiskelijalle tarkastellaan, ja niihin pyritään löytämään opiskelijan opiskelua tukevia ratkaisuja. Opettaja suunnittelee tukitoimet yhdessä opiskelijan kanssa sekä yhteistyössä muiden mahdollisten asiantuntijoiden kanssa. Jokainen opettaja antaa kannustavaa palautetta ja ohjaa tukea tarvitsevaa opiskelijaa siten, että hänen itseluottamuksensa, itsearviointitaitonsa ja oppimaan oppimisen taitonsa sekä kyky suunnitella tulevaisuuttaan vahvistuvat.

Oppimisen ja opiskelun tukimuotoja ovat opetuksen eriyttäminen ja muut pedagogiset ratkaisut, kurssien valintamahdollisuuksien hyödyntäminen, monipuolinen opinto-ohjaus ja ryhmäohjaajan tuki sekä laaja-alainen erityisopetus. Oppimisen ja opiskelun tuen rinnalla opiskelija voi saada myös yksilökohtaista opiskeluhoiltoa. Monipuolinen opinto-ohjaus ja ryhmäohjaus määrittellään ja kuvaillaan luvussa 4.2. Ohjaus ja yksilökohtainen opiskeluhoilto määrittellään luvussa 4.4. Opiskeluhoilto.

Opetuksen eriyttämisellä tarkoitetaan kaikkia niitä toimenpiteitä, joilla opetussuunnitelmaan kuuluvaa oppiaineen sisältöä, muotoa tai havainnollistamistapaa varioidaan tai muokataan. Eriyttämissen tarkoituksena on huomioida opiskelijoiden erilaisia oppimisedellytyksiä. Opetuksessa voidaan vaihdella oppimiseen ja opettamiseen käytettävää aikaa tai opettavan aineksen laajuutta ja syvyyttä. Oppimistilanteet ja kokeet pyritään järjestämään siten, että opiskelijan yksilölliset tarpeet otetaan huomioon.

Opiskelijoille tarjotaan vaihtoehtoisia tapoja oppia ja näyttää osaamisensa. Oppimisympäristöä voidaan muokata joustavasti mm. opiskelijoiden ryhmittelyllä, erilaisilla apuvälineillä sekä tieto-

tekniikan keinoin. Yhteistoiminnallinen toimintakulttuuri tukee monenlaisten oppijoiden koulutyötä, ryhmätyötaidot kehittyvät, ja opiskelijoille kertyy sosiaalista pääomaa.

Tukiopetus on tarkoitettu opinnoissaan tilapäisesti jälkeen jääneille tai muutoin tukea tarvitseville opiskelijoille. Sen tehtävänä on auttaa opiskelijaa menestymään opinnoissaan ja selviytymään oppimiseen liittyvistä vaikeuksista. Tukiopetus on eriyttämisen muoto, jolle ovat ominaisia yksilölliset tehtävät, yksilöllinen ajankäyttö ja ohjaus. Tukiopetusta pyritään järjestämään heti, kun tarvetta ilmenee.

Lukioiden laaja-alainen erityisopetus toteutuu yksilö- ja pienryhmäopetuksena sekä kurssimuotoisesti, mahdollisesti samanaikaisopetuksena sekä konsultaation keinoin. Erityisopetus on ensisijaisesti pedagogista tukea oppimaan oppimisessa, sopivien opiskelustrategioiden löytämisessä sekä itsetunnon vahvistumisessa. Erityisopettaja tukee opiskelijaa, jolla on kielellisiä, matemaattisia tai hahmotuksellisia erityisvaikeuksia tai muita oppimisvaikeuksia. Hän osallistuu opiskelijan ohjaukseen ja arviointiin oppimisvaikeuksiin liittyvissä asioissa, tiedottaa ja tekee yhteistyötä opiskelu- huollon palveluiden edustajien ja muiden tahojen kanssa. Erityisopettaja on lukion pedagogisen ryhmän ja oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitoryhmän jäsen.

Laaja-alainen erityisopetus on sekä ennaltaehkäisevää että korjaavaa. Opetuksessa edetään yksilöllisten oppimisedellytysten mukaisesti, valitaan tarkoituksenmukaiset menetelmät tavoitteiden saavuttamiseksi ja arvioidaan tavoitteiden toteutumista säännöllisesti. Olennaista on positiivisen ja realistisen minäkuvan löytäminen oppijana.

Erityisopettaja tekee opintojen alkaessa alkukartoituksen ja tarvittavat lukitestaukset. Hän laatii tarvittavat lausunnot ja ohjaa tarvittaessa jatkotutkimuksiin, tiedottaa ja tekee yhteistyötä. Opetus niveltyy opiskelijan saamaan muuhun opetukseen, mutta sisältää myös kuntouttavia elementtejä, joiden avulla on mahdollista kohdata oppimisvaikeuksien taustalla mahdollisesti piileviä erityisvaikeuksia.

Opiskelijalle voidaan laatia henkilökohtaisen opintosuunnitelman lisäksi myös erityisen tuen suunnitelma, johon kirjataan, miten yksilölliset tukitoimet toteutetaan. Suunnitelmaa toteuttavat kaikki opiskelijaa opettavat opettajat opiskelijan erityistarpeiden edellyttämällä tavalla. Tukitoimet aloitetaan välittömästi sen jälkeen, kun tuen tarve on havaittu. Opiskelijan tarvetta erityisjärjestelyihin ylioppilastutkimuksen kokeissa arvioidaan yhteistyössä hänen lukioaikana tarvitsemansa ja saamansa tuen pohjalta. Häntä ohjataan tarvittavien lausuntojen hankkimisessa sekä sovitaan yhteistyöstä opiskelijan tarvitsemien erityisjärjestelyjen kokeilemiseksi ja harjoittelemiseksi.

4.4. Opiskeluhoolto

Opiskeluhoollon palveluilla tarkoitetaan kuraattori- ja psykologipalvelua sekä kouluterveydenhuollon palveluja.

Opiskelijan on mahdollista päästä keskustelemaan opiskeluhoollon palveluja tarjoavan työntekijän kanssa viimeistään seitsemäntenä koulun työpäivänä sen jälkeen, kun opiskelija tai huoltaja on keskustelua pyytänyt. Lukiot varaavat kiireellisiä tapauksia varten mahdollisuuden keskusteluun samana tai seuraavana työpäivänä. Opiskeluhoollon palvelut tarjotaan opiskelijalle lähipalveluna omalla koululla. Tarvittaessa opiskelija ohjataan muiden nuorten kasvua ja kehitystä tukevien palveluiden piiriin.

Opiskelijoille ja heidän huoltajilleen annetaan tieto koulun opiskeluhuollon toiminnasta yhteystietoineen opinto-oppaassa, Wilman kautta ja/tai vanhempainiltojen yhteydessä. Opiskeluhuollon palveluista tiedotetaan myös kaupungin ja lukion kotisivuilla.

Kouvolassa opiskeluhoitoa suunnitellaan ja kehitetään esiopetuksesta toiselle asteelle jatkuvana lapsen ja nuoren hyvinvointia tukevana kokonaisuutena.

4.4.1 Yhteisöllinen opiskeluhoito

Yhteisöllinen opiskeluhoito on osa oppilaitoksen toimintakulttuuria ja toimia, joilla edistetään opiskelijoiden osallisuutta, oppimista, hyvinvointia ja terveyttä. Lisäksi edistetään ja seurataan opiskeluyhteisön hyvinvointia sekä opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä.

Yhteisöllisen opiskeluhoollon lähtökohtana on opiskelijan ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen. Toteuttamisessa otetaan huomioon sekä aikuistuvan nuoren itsenäisyyden tukeminen että huoltajien osallistuminen. Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä otetaan huomioon yhteistyö myös kunnan muiden nuorten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Siihen kuuluu fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on opiskelijoiden ja henkilökunnan turvallisuuden takaaminen kaikissa tilanteissa. Opiskelijoiden osallisuus opiskeluyhteisön turvallisuuden edistämiseksi tukee hyvinvointia ja tarkoituksenmukaista toimintaa turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa. Turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen on osa oppilaitoksen toimintakulttuuria ja se otetaan huomioon kaikessa oppilaitoksen toiminnassa.

4.4.2 Yksilökohtaisen opiskeluhoollon palvelut

Yksilökohtaisilla opiskeluhoollon palveluilla tarkoitetaan Kouvolassa koulupsykologin, koulukuraattorin, ja terveydenhoitajan palveluita.

Koulupsykologi

Koulupsykologit edustavat psykologista asiantuntemusta lukioissa. Koulupsykologitoiminnan tavoitteena on lasten koulunkäynnin, oppimisen ja hyvinvoinnin edistäminen ja tukeminen tarjoamalla opiskelijoille, vanhemmille, opettajille ja kouluyhteisölle ammattitaitoisia psykologisia arviointi-, neuvonta- ja konsultaatiopalveluja. Koulupsykologit ovat omalla toiminnallaan ja asiantuntemuksellaan ehkäisemässä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa opiskelijoiden syrjäytymiskehitystä. Tavoitteena on, että koulupsykologi työskentelee mahdollisimman lähellä opiskelijaa eli lukiossa tai nuoren arkiympäristössä. Näin nuori saa apua ennen kuin ongelmat ehtivät kasvaa isoiksi. Koulupsykologin työ on sisällöltään laaja-alaista ja monimuotoista. Työ on sekä ennaltaehkäisevää että korjaavaa. Koulupsykologin asiakkaana voi olla nuori, perhe ja kouluyhteisö. Koulupsykologi toimii moniammatillisesti yhteistyössä huoltajien ja opettajien, erityisopettajien, koulukuraattorin ja muun opiskeluhoitohenkilöstön kanssa. Tarvittaessa tehdään yhteistyötä terveydenhuollon kanssa.

Psykologin työhön kuuluvat psykologiset tutkimukset, keskusteluavun tarjoaminen sekä ohjaus ja

neuvonta. Useimmiten koulupsykologi selvittelee oppimiseen ja psyykkiseen vointiin liittyviä asioita. Monesti nämä liittyvät toisiinsa. Oppimisvaikeuksista tyypillisimpiä ovat kielelliset vaikeudet, lukemisen ja kirjoittamisen vaikeudet, hahmottamisen ongelmat, toiminnan ohjauksen ja tarkkaavuuden ja motivaation pulmat. Tarvittaessa oppilas voidaan ohjata tarkempiin neuropsykologisiin tai neurologisiin tutkimuksiin. Psyykkiseen vointiin liittyvät asiat, kuten mielialaongelmat, ahdistus, pelot, jännittäminen, kaveri- ja perhesuhteet ovat monesti aiheina. Koulupsykologityön varsinaisena kohteena ei ole mielenterveydellisten ongelmien hoito, vaan ongelmien varhainen tunnistaminen, tukikäynnit ja varsinaiseen hoitoon ohjaaminen, esim. nuorisoneuvolaan tai nuoriso- ja aikuispsykiatriaan.

Koulukuraattori

Koulukuraattori on lukion opiskeluhuollossa toimiva sosiaalialan ammattilainen, jonka tehtävänä on edistää koulu yhteisön ja yksittäisen oppilaan kokonaisvaltaista hyvinvointia sekä tukea opiskelijan selviytymistä koulussa ja haasteellisissa elämäntilanteissa. Kuraattori vahvistaa toiminnallaan kodin ja lukion välistä yhteistyötä sekä opiskelijan oikeusturvan toteutumista. Hän huolehtii, että opiskelija ja hänen perheensä tulevat kuulluiksi opiskelijaa koskevissa asioissa. Työn tavoitteena on ennaltaehkäistä ongelmatilanteita sekä löytää myönteisiä keinoja niistä selviytymiseen.

Opiskelijat ohjautuvat kuraattorin asiakkaiksi opiskelijan itsensä tai hänen huoltajansa suostumuksella. Työmuodot räätälöidään asiakkoittain ja ne voivat olla mm. yksilötapaamisia, ryhmä- tai luokkamuotoista työtä, konsultointia tai verkostotyötä muiden toimijoiden kanssa. Työskentely tapahtuu pääsääntöisesti koulupäivän aikana koululla, sovittaessa tehdään kotikäyntejä. Kuraattori voi olla apuna, jos opiskelijan koulunkäynti ei suju toivotulla tavalla, perheessä tai sen olosuhteissa tapahtuu muutoksia tai sosiaalisissa suhteissa on haasteita. Opiskelija voi saada tukea myös omaan elämäänsä ja kehitykseensä liittyvissä asioissa.

Kuraattori antaa tarvittaessa lausuntoja esim. opiskelijaa hoitavalle taholle ja osallistuu tarvittaessa neuvotteluihin ja hoitosuunnitelmien tekoon. Kuraattori tekee myös sosiaalisia selvityksiä, joissa kartoitetaan opiskelijan opiskelua, oppimisympäristöä, fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia, vapaa-aikaa, perhetilannetta ja ihmissuhteita

Opiskeluterveydenhuolto

Opiskeluterveydenhuolto kuuluu lukiossa opiskeluhuollon kokonaisuuteen ja sen ydintoimintoja ovat terveystarkastukset ja terveystuella. Kouluterveydenhoitajilla on myös sairausvastaanottoa.

Kouluterveydenhuollossa huomioidaan kuntia sitova valtioneuvoston asetus (380/2009) neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta. Kouluterveydenhuollon osalta asetuksen tarkoituksena on varmistaa, että terveystarkastukset ja terveystuella ovat suunnitelmallisia, tasoltaan yhtenäisiä ja väestön tarpeet huomiioon ottavia kunnallisessa terveydenhuollossa. Valtioneuvoston asetuksen myötä tavoitteena on vahvistaa lasten, nuorten ja perheiden terveyden edistämistä, tuen tarpeiden varhaista tunnistamista ja tuen järjestämistä sekä syrjäytymisen ehkäisemistä.

Kouluterveydenhoitaja on koulu yhteisön terveyden edistämisen asiantuntija, opiskelijan ja hänen vanhempiensa tukija ja mahdollisten ongelmien havaitsija sekä jatkotutkimuksiin ja hoitoon ohjaaja. Terveystuella antaa konsultaatioapua opettajille ja tekee yhteistyötä opiskelijaruokailusta vastaavien henkilöiden kanssa. Terveystuella antaa myös puhelinneuvontaa. Terveystuella

osallistuu mahdollisuuksien mukaan vanhempainiltoihin.

Koululääkäri on lääketieteellinen asiantuntija ja terveydenhoitajan työpari. Hän voi osallistua oman alansa asiantuntijana opiskeluhoollon toimintaan sekä antaa konsultaatioapua opiskelijoiden vanhemmille ja koulun työntekijöille. Kouluterveydenhoitaja ja koululääkäri toimivat sovittuina ajankohtina koululla.

4.4.3 Opiskeluhooltokertomus

Yksittäisen opiskelijan asioiden käsittely monialaisessa asiantuntijaryhmässä kirjataan opiskeluhooltokertomukseen. Ryhmän vastuuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen opiskeluhoollon järjestämisen ja toteuttamisen kannalta oleelliset tiedot opiskeluhooltokertomukseen. Vastuuhenkilö vastaa siitä, että opiskeluhooltokertomukset tehdään ja säilytetään asianmukaisesti. Säilyttämisestä sovitaan lukiokohtaisessa opiskeluhoolltosuunnitelmassa. Henkilötietojen käsittelystä vastaa rekisterinpitäjänä opetuksen järjestäjä.

4.4.4 Oppilas- ja opiskeluhoollon ohjausryhmä

Lain velvoittamana oppilas- ja opiskeluhoollon ohjausryhmänä toimii lasten ja nuorten lautakunnan asettama lasten ja nuorten monialainen ohjausryhmä.

4.4.5 Lukiokohtainen opiskeluhoolltoryhmä

Lukiokohtainen opiskeluhoolltoryhmä on koulun opiskeluhoolltoa koordinoiva moniammatillinen ryhmä, jonka puheenjohtajana toimii yleensä rehtori. Siihen kuuluu rehtorin lisäksi erityisopettaja, opinto-ohjaaja, terveydenhoitaja, kuraattori, psykologi, opettajakunnan edustaja sekä tilannekohtaisesti opiskelijakunnan tai koulun muun henkilöstön edustaja. Opiskeluhoolltoryhmän puheenjohtajana toimii rehtori.

Lukiokohtainen opiskeluhoolltoryhmä kokoontuu säännöllisesti ennakoon koulun opiskeluhoolltosuunnitelmassa sovitun aikataulun mukaisesti tai aina tarvittaessa.

Opiskeluhoolltotyö toteutetaan yhteistyössä opiskelijoiden ja huoltajien kanssa. Opiskeluhoolltoryhmän puheenjohtaja vastaa siitä, että opiskelijoilla ja huoltajilla on mahdollisuus osallistua koulun yhteisöllisen opiskeluhoollon suunnitteluun, kehittämiseen ja sen toiminnan arviointiin.

Opiskeluhoolltoryhmä päivittää koulun opiskeluhoolltosuunnitelmat, toimintasuunnitelmat onnettomuus- ja kriisitilanteita varten sekä väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä suojaamiseksi ja seuraava suunnitelmien toteutumista.

Lukiokohtainen opiskeluhoolltoryhmä käsittelee koulun opiskeluhoollollisia asioita yleisellä tasolla ja vastaa opiskeluhoollon suunnittelusta, kehittamisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Lukiokohtaisessa opiskeluhoolltoryhmässä voidaan käsitellä ryhmäkohtaisia asioita.

4.4.6 Tapauskohtaisesti koottava monialainen asiantuntijaryhmä

Koollekutsuja kokoaa tapauskohtaisen asiantuntijaryhmän yksittäisen opiskelijan opiskeluhoollollisen tuen tarpeen selvittämiseksi ja opiskeluhoollon palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokoontu-

minen edellyttää opiskelijan tai huoltajan kirjallista suostumusta. Tavoitteena on opiskelijan ja huoltajan osallisuus. Koollekutsuja vastaa ryhmän kokoamisesta, tarvittavista suostumuksista sekä ryhmän työskentelyn käynnistämisestä. Asiantuntijaryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön, joka huolehtii kirjaamisesta, työn etenemisestä ja päättämisestä sekä yhteisesti sovitusta tiedottamisesta. Vastuuhenkilö huolehtii myös opiskeluhoitokertomuksen säilyttämisestä lukiokohtaisessa opiskeluhoitosuunnitelmassa sovitulla tavalla.

4.4.7 Oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitosuunnitelman laatiminen

Opiskeluhoitosuunnitelma on osa lukion vuosittaista lukuvuosisuunnitelmaa. Lukuvuosisuunnitelman päivitetään ja arvioidaan vuosittain. Opiskeluhoitoryhmän puheenjohtaja vastaa siitä, että lukion henkilöstö, opiskelijat ja heidän huoltajansa perehdytetään suunnitelmaan ja heille annetaan mahdollisuus arvioida suunnitelman toteutumista.

Opiskeluhoitosuunnitelmat ja niiden arvioinnit tarkastetaan vuosittain lukuvuosisuunnitelman tarkistamisen yhteydessä. Niiden toteutumista seurataan monialaisen opiskeluhoitokertomuksen toimesta säännöllisesti.

Kouvolan Yhteislyseon opiskeluhoitosuunnitelma on liitteenä 3.

4.5. Suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelyistä

Kouvolan lukioiden yhteinen kurinpitosuunnitelma on liitteenä 3.

4.6. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä kysymyksiä

Kaikkien opiskelijoiden opetuksessa noudatetaan yhteisiä, lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaisia tavoitteita ja periaatteita. Opiskelijoiden kielelliset valmiudet sekä kulttuuritausta otetaan lukio-opetuksessa huomioon. Jokaisen opiskelijan kieli- ja kulttuuri-identiteettiä tuetaan monipuolisesti. Opiskelijoita ohjataan ymmärtämään ja kunnioittamaan perustuslain mukaista oikeutta jokaisen omaan kieleen ja kulttuuriin. Opiskelijoita ohjataan tiedostamaan omat kielelliset ja kulttuuriset oikeutensa eri tilanteissa.

Tavoitteena on ohjata opiskelijoita arvostamaan eri kieliä ja kulttuureja sekä edistää kaksi- ja monikielisyyttä ja siten vahvistaa opiskelijoiden kielellistä tietoisuutta ja metakielellisiä taitoja. Lukio-opiskeluun voi sisältyä monikielisiä opetustilanteita.

Osa opetuksesta voidaan lukiolain 6 §:n 1 momentin mukaisesti antaa muulla kuin edellä mainitulla opiskelijan omalla kielellä. Lukiokohtaiseen opetussuunnitelmaan tulee tällöin kirjata, missä oppiaineissa, missä määrin ja millä tavoin edellä mainittuja kieliä käytetään opetuksessa tai opiskelussa.

4.6.1 Vieraskieliset opiskelijat

Vieraskielisten opiskelijoiden opetuksessa ja opiskelussa noudatetaan yhteisiä, lukion opetussuunnitelman perusteiden ja lukion opetussuunnitelman mukaisia tavoitteita ja periaatteita huomioiden opiskelijoiden taustat ja lähtökohdat, kuten suomen/ruotsin kielen taito, äidinkieli, suomalaisen lukiokoulutuksen ja opiskelukulttuurin tuntemus sekä aikaisempi koulunkäynti. Opetus ja opiskelu lukiossa tukevat opiskelijan opetuskielen hallintaa, monikielistä identiteettiä, oman kieli- ja kulttuuritaustan arvostusta sekä kasvua kulttuurisesti monimuotoisen yhteiskunnan aktiiviseksi ja tasapainoiseksi jäseneksi.

Vieraskieliselle opiskelijalle voidaan opettaa äidinkieltä ja kirjallisuutta suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä on opiskelijalle tarkoituksenmukainen, mikäli hänen suomen tai ruotsin kielen peruskielitaidossaan on puutteita jollakin kielitaidon osa-alueella. Opiskelijan omaa äidinkieltä voidaan opettaa lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Opiskelijan omaa äidinkieltä voidaan myös opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppimääränä lukiolain 8 §:n mukaan. Koulutuksen järjestäjä päättää, miten suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus, omakielinen opetus ja opiskelijan oman äidinkielen opetus järjestetään ja milloin sitä on tarkoituksenmukaista toteuttaa useiden oppilaitosten yhteistyönä.

Vieraskielisiä opiskelijoita on informoitava heidän opiskelumahdollisuuksistaan ja tukijärjestelyistä lukiossa sekä heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.

Jos opiskelija on suorittanut lukiokoulutuksen kurseja maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävässä lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa, ne voidaan lukea hyväksi lukio-opintoihin.

5. OPPIMISTAVOITTEET JA OPETUKSEN KESKEISET SISÄLLÖT

5.1. Opetuksen yleiset tavoitteet

Lukion opetus ja muu toiminta järjestetään valtioneuvoston asetuksessa (942/2014) määriteltyjen lukiokoulutuksen yleisten valtakunnallisten tavoitteiden mukaan siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kasvaa sivistyneeksi yhteiskunnan jäseneksi, hankkia muuttuvan toimintaympäristön edellyttämiä tietoja ja taitoja sekä kartuttaa elinikäisen oppimisen taitoja. Tavoitteet korostavat laaja-alaisen yleissivistyksen ja kokonaisuusien ymmärtämisen merkitystä sekä kannustavat eettisesti vastuulliseen ja aktiiviseen toimijuuteen paikallisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti.

Lukio-opetus vahvistaa opiskelijan tietoisuutta ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristön tilaan. Opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään kestävä elämäntavan välttämättömyyden ja moniulotteisuuden. Opetus kannustaa opiskelijaa tunnistamaan ja käsittelemään eettisiä kysymyksiä, ristiriitoja ja jännitteitä monista näkökulmista. Se rohkaisee opiskelijaa vaikuttamaan ja toimimaan nykyistä oikeudenmukaisemman, kestävämmän ja ihmisoikeuksia paremmin kunnioittavan yhteiskunnan ja maailman puolesta.

Lukioaikana opiskelija saa monipuolisia kokemuksia uuden tiedon ja osaamisen rakentamisesta myös oppiainerajat ylittäen. Opiskelija kehittää tiedonhankinta- ja soveltamistaitojaan sekä ongelmanratkaisutaitojaan. Opiskelija saa kokemuksia tutkivasta oppimisesta sekä osallisuudesta tieteen

ja tutkimuksen tekoon. Opetus vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa niin, että hän ymmärtää tieteen- ja taiteenaloille ominaista kieltä sekä osaa tuottaa ja tulkita erilaisia tekstejä. Opiskelija tottuu arvioimaan tiedon luotettavuutta. Lukio-opetuksessa arvostetaan ja tuodaan näkyväksi kieliä monipuolisesti. Opiskelija harjaantuu toimimaan sekä molemmilla kotimaisilla kielillä että vierailta kielillä. Opetus ohjaa opiskelijaa syventämään ymmärrystään tieto- ja viestintäteknologiasta sekä käyttämään sitä tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja turvallisesti niin itsenäisessä kuin yhteisöllisessäkin työskentelyssä.

Lukio-opiskelu rakentaa yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja hyvinvointia vahvistamalla vuorovaikutus-, yhteistyö- ja ilmaisutaitoja. Opiskelussa saadaan kokemuksia tavoitteellisesta toiminnasta ja vertaisoppimisesta tiimeissä ja projekteissa. Lukio-opetus kannustaa opiskelijoita eri taiteenaloille ominaiseen ilmaisuun ja toimintaan sekä taide- ja kulttuurielämään osallistumiseen. Fyysinen aktiivisuus ja terveelliset elämäntavat ymmärretään terveyden ja hyvinvoinnin perusedellytyksiksi.

Lukioaikana opiskelijan oppimaan oppimisen taidot kehittyvät ja monipuolistuvat. Opiskelija oppii tuntemaan vahvuuksiaan ja kehittymistarpeitaan oppijana sekä luottamaan mahdollisuuksiinsa oppia. Opiskelija ymmärtää sitoutumisen merkityksen oppimiselleen, mikä vahvistaa hänen itseohjautuvuuttaan. Lukio-opetus auttaa opiskelijaa tunnistamaan hänelle sopivia opiskelustrategioita ja kehittymään niissä taitavaksi. Lukioaikana opiskelijalle muodostuu vankka elinikäisen opiskelun taito ja tahto.

Lukio-opetus lujittaa opiskelijan identiteettiä ja ohjaa oman ainutlaatuisuuden ymmärtämiseen ja arvostamiseen. Sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuuden ymmärtäminen luo edellytyksiä sukupuoli- ja tasa-arvotietoiselle opetukselle. Opetus antaa opiskelijalle koulutusmahdollisuuksista, yhteiskunnasta ja työelämästä tietoja ja kokemuksia, joiden avulla hän osaa suunnitella omaa tulevaisuuttaan, jatkokoulutustaan ja tulevaa ammattiaan. Opetus vahvistaa opiskelijoiden yhdenvertaisia ja tasa-arvoisia mahdollisuuksia kehittää osaamistaan sekä tehdä opiskeluaikaisia ja tulevaisuutta koskevia valintoja.

Kouvolan lukioiden tavoitteena on, että opiskelija kasvaa sivistyneeksi, hyvinvoivaksi ja vastuulliseksi yhteiskunnan jäseneksi, joka pystyy ottamaan kantaa yhteiskuntaamme koskeviin kysymyksiin kriittisesti ja ratkaisukeskeisesti ja osaa tehdä harkitusti myös omaa elämäänsä koskevia valintoja. Hän osaa toimia niin yksin kuin yhdessä muiden kanssa erilaisista kulttuurisista ja kielellisistä lähtökohdista huolimatta. Lukioiden tavoitteena on kehittää opiskelijaa myös oppijana: monilukutaitoisena, kriittisenä ja laajoja kokonaisuuksia hahmottavana tulevaisuuden yhteiskunnan jäsenenä, joka kykenee elinikäiseen oppimiseen.

5.2. Aihekokonaisuudet

Aihekokonaisuudet ovat kasvatus- ja koulutushaasteita sekä arvokannanottoja, joilla pyritään toteuttamaan konkreettisesti lukio-opetuksen yleiset tavoitteet kaikissa oppiaineissa. Käytännössä ne ovat oppiainerajat ylittäviä teemoja ja laaja-alaisia osaamisalueita. Niiden yhteisinä tavoitteina on, että opiskelija

- havainnoi ja analysoi nykyajan ilmiöitä ja toimintaympäristöjä
- ymmärtää asioiden välisiä yhteyksiä, vuorovaikutussuhteita ja keskinäisriippuvuuksia sekä osaa jäsentää laaja-alaisia kokonaisuuksia
- saa mahdollisuuksia osaamisen jakamiseen, vertaisoppimiseen, ratkaisujen yhdessä ideointiin ja tuottamiseen sekä luovaan ongelmanratkaisuun ja ajatteluun

- osaa esittää perusteltuja käsityksiä toivottavista muutoksista sekä rohkaistuu toimimaan hyvän tulevaisuuden puolesta.

Kaikille yhteiset aihekokonaisuudet ovat

- aktiivinen kansalaisuus, yrittäjyys ja työelämä
- hyvinvointi ja turvallisuus
- kestävä elämäntapa ja globaali vastuu
- kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys
- teknologia ja yhteiskunta
- mediat ja monilukutaito.

Aihekokonaisuuksien toteuttamista tukevia opiskeluympäristöjä kehitetään yhteistyössä opettajien, opiskelijoiden sekä muiden toimijoiden, kuten erilaisten järjestöjen ja yritysten, kanssa.

5.2.1 Aktiivinen kansalaisuus, yrittäjyys ja työelämä

Aihekokonaisuuden tavoitteena on vahvistaa opiskelijoiden tahtoa ja taitoa kasvaa osallistuviksi, vastuuta kantaviksi ja kriittisiksi kansalaisiksi. Se merkitsee osallistumista ja vaikuttamista yhteiskunnan eri alueilla poliittiseen, taloudelliseen ja sosiaaliseen toimintaan sekä kulttuurielämään. Kokemukset näillä osa-alueilla ja reflektointi ovat osa keskeistä sisältöä. Osallistumisen tasoja ovat paikallinen, valtakunnallinen, eurooppalainen ja globaali. Tavoitteena on, että opiskelija

- syventää demokraattisen yhteiskunnan toimintaperiaatteiden ja ihmisoikeuksien tuntemustaan
- osaa muodostaa oman perustellun mielipiteensä ja keskustella siitä kunnioittaen muiden mielipiteitä sekä oppii refleктоimaan oppimaansa ja osaamistaan
- tuntee yhteiskunnan erilaisia osallistumisjärjestelmiä sekä niiden toimintatapoja ja osaa analysoida yhteiskunnallisia kysymyksiä
- haluaa osallistua lähiyhteisön, kotikunnan, yhteiskunnan ja elinympäristön yhteisen hyvän luomiseen yksilönä ja ryhmässä sekä vaikuttaa yhteiskunnalliseen päätöksentekoon
- kehittää ja käyttää kansalaisyhteiskunnan sekä työelämän edellyttämiä taitoja (kieli, viestintä, vuorovaikutus)
- osaa käyttää sananvapautta ja analysoida sen rajoja
- tuntee yrittäjyyden eri muotoja, mahdollisuuksia ja toimintaperiaatteita
- toimii luovasti, aloitteellisesti ja yritteliäästi
- ymmärtää työn merkityksen yksilölle ja yhteiskunnalle sekä laajentaa työelämän tuntemustaan
- perehtyy talouden toimintaperiaatteisiin ja tulevaisuuden näkymiin
- tuntee kuluttajan vaikuttamiskeinot ja osaa käyttää niitä
- *tutustuu lähialueen yritys-elämään.*

Erityisesti yrittäjyyskasvatuksessa opiskelija

- *saa tukea yrittäjäidentiteetin, -asenteiden ja -ominaisuuksien kehittymiseen*
- *saa mahdollisuuden innovatiiviseen toimintaan, joka innostaa luovuuteen ja hyödyntää sitä*
- *ymmärtää riskinottoa ja riskin hallintaa omassa toiminnassaan*
- *motivoituu ryhtymään tavoitteelliseen toimintaan ja vastuullisuuteen työn loppuun saattamisessa*
- *verkottuu yhteiskuntaan yritysten, oppilaitosten ja yhteisöjen kautta, mikä avaa uusia mahdollisuuksia jatko-opiskelupaikkojen ja työpaikkojen löytämiselle*

- käyttää yrittäjyyteen kannustavia työmenetelmiä, jotka lisäävät jatko-opintojen, työelämän, harrastusten ja persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja
- voi kokeilla harjoitusyritystoimintaa
- voi osallistua projekteihin eri yhteisöjen kanssa.

Aihekokonaisuuden toteuttamisen pääpaino on käytännön harjoittelussa sekä omakohtaisten osallistumis- ja vaikuttamiskokemusten luomisessa. Koulun oman aktiivisen toiminnan lisäksi tällaista opiskeluympäristöä voidaan kehittää yhteistyössä muiden yhteiskunnan elimien, lähidemokratian, median, erilaisten järjestöjen sekä elinkeino- ja työelämän toimijoiden kanssa.

5.2.2 Hyvinvointi ja turvallisuus

Lukioyhteisössä tulee luoda edellytyksiä osallisuuden, keskinäisen tuen ja oikeudenmukaisuuden kokemiselle. Nämä ovat tärkeitä elämänilon, mielenterveyden ja jaksamisen lähteitä. Aihekokonaisuuden tarkoituksena on, että opiskelija ymmärtää oman ja yhteisönsä hyvinvoinnin perusedellytykset. Aihekokonaisuus kannustaa toimimaan hyvinvoinnin ja turvallisuuden puolesta perheessä, lähiyhteisöissä ja yhteiskunnan jäsenenä. Aihekokonaisuudella vahvistetaan mielenterveyden suojatekijöitä, edistetään liikunnallista elämäntapaa ja opitaan tunnistamaan mahdollisia riskitekijöitä. Se vakiinnuttaa hyvinvointia ja turvallisuutta ylläpitävää arkiosaamista, jota jokainen tarvitsee kaikissa elämänvaiheissa ja erityisesti elämän kriisitilanteissa. Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa ilmaista tunteita ja näkemyksiä vuorovaikutustilanteissa yhteisdynamiikkaa kehittävällä tavalla sekä käsitellä myös pettymyksiä, ristiriitaisia kokemuksia ja konflikteja väkivallattomasti
- rohkaistuu ottamaan yksilöllistä vastuuta opiskeluyhteisön jäsenten hyvinvoinnista ja yhteisöllisyydestä sekä ottamaan itse vastaan yhteisön tukea
- toimii niin, että hän vaikuttaa myönteisesti opiskeluyhteisönsä hyvinvointiin ja turvallisuuteen
- tunnistaa vakavat ongelmat sekä osaa niiden ilmaantuessa hakea apua ja käyttää hyvinvointipalveluita tai ryhtyä muihin tarkoituksenmukaisiin toimiin myös poikkeustilanteissa
- osaa kohdata muutoksia ja epävarmuutta sekä rakentaa pohjaa uusille mahdollisuuksille
- omaksuu elämäntilanteiden taitoja (itsetuntemus ja riskitekijöiden tunnistaminen)
- ymmärtää inhimillistä moninaisuutta sekä ihmisten erilaisia tarpeita ja elämäntilanteita
- osaa suojella henkilökohtaisia rajojaan
- osaa analysoida hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämiskeinoja.

Hyvinvointi- ja turvallisuusnäkökulmat liittyvät myös opiskelijakunnan toimintaan, kodin ja oppilaitoksen yhteistyöhön sekä opiskelijahuoltoon. Kokemus on yleensä samanaikaisesti fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen. Kysymys oikeudenmukaisuuden toteutumisesta liittyy siihen olennaisena osana. Kouluilla on poikkeustilanteita varten erilliset suunnitelmat.

Yhteistyötahoja ovat muun muassa

- sosiaali- ja terveystoimi
- nuorisotoimi
- palo- ja pelastustoimi
- poliisi
- seurakunnat
- oikeuslaitos.

5.2.3 Kestävä elämäntapa ja globaali vastuu

Kestävän kehityksen päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvän elämän mahdollisuudet paikallisesti, maakunnallisesti ja globaalisti. Tämä voidaan saavuttaa, kun ihminen oppii toiminnassaan sopeutumaan luonnon ehtoihin ja maapallon kestävyysrajoihin. Lukio-opetuksen tulee ohjata ja kannustaa opiskelijoita kestäväan elämäntapaan ja toimintaan kestävan kehityksen puolesta. Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee kestävan kehityksen ekologisen, taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen merkityksen
- osaa mitata, arvioida ja analysoida sekä luonnonympäristössä että kulttuuri- ja sosiaalisessa ympäristössä tapahtuvia muutoksia
- pohtii, millainen on kestävä elämäntapa, luontoa pilaamaton ja ekotehokas tuotanto ja yhdyskunta, sosiaalista pääomaansa vahvistava yhteisö ja yhteiskunta sekä luonnosta huolehtiva kulttuuri
- osaa ja tahtoo toimia kestävan kehityksen puolesta omassa arjessaan, yksilönä ja aktiivisena kansalaisena
- osaa tehdä yhteistyötä paremman tulevaisuuden puolesta paikallisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti
- kasvaa vastuulliseksi toimijaksi ja rohkaistuu toimimaan myönteisten ratkaisujen puolesta
- tuntee ilmastonmuutokseen ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemiseen vaikuttavia tekijöitä
- osaa analysoida globalisoitumista ja sen vaikutuksia kestäväan elämäntapaan
- osaa analysoida kestävan elämäntavan sekä poliittisten päätösten ja talouden välisiä yhteyksiä
- hallitsee yleiskuvan muutostarpeista, tehdyistä korjauksista ja muutosmahdollisuuksista.

Aihekokonaisuuden toteuttamisessa luodaan yleiskuva muutostarpeista sekä tuodaan esiin muutosmahdollisuuksia ja tehtyjä korjauksia. Rohkaistuakseen aktiiviseksi kestävan kehityksen edistäjäksi opiskelija tarvitsee kokemuksia siitä, että hänen omilla eettisillä, käytännöllisillä, taloudellisilla, yhteiskunnallisilla ja ammatillisilla valinnoillaan on merkitystä. Kestävä kehitys tuodaan osaksi kaikkea oppilaitoksen toimintaa.

Yhteistyötahoja ovat muun muassa

- *oman paikkakunnan ympäristövirasto*
- *terveystoimi*
- *liikuntaseurat*
- *teollisuus*
- *liike-elämä.*

5.2.4 Kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys

Kouvolan lukiot pyrkivät toiminnassaan edistämään opiskelijan kulttuuri-identiteetin muotoutumista ja kulttuurien tuntemusta. Opetuksessa ja koulujen toiminnassa otetaan huomioon koulun oma kulttuuri, paikallinen kulttuuriympäristö, kansainvälinen Suomi sekä monikulttuurinen suomalainen, pohjoismainen ja eurooppalainen yhteiskunta. Keskeisenä lähtökohtana on opiskelijoiden oma kokemusmaailma, jossa erilaiset identiteetit, kielet, uskomukset ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuuksia tutkia osallisuuden ja toimintakykyisyyden muodostumista alati muuttuvassa keskinäisriippuvuuden maailmassa.

Soveltuvia tapoja ovat muun muassa erilaiset kulttuuriprojektit, integroivat ja soveltavat kurssit, teemapäivät, yhteishankkeet kotimaisten ja ulkomaisten oppilaitosten kanssa sekä opintomatkat. Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee ihmisoikeuksia ja osaa pohtia ihmisoikeuksien edistämistä
- osaa tulkita eri kulttuureja ja kuvata kulttuureiden erityispiirteitä
- tuntee henkistä ja aineellista kulttuuriperintöä
- on tietoinen omasta kulttuuri-identiteetistään
- arvostaa kulttuureiden monimuotoisuutta ja osaa tarkastella kulttuurikehitystä
- osaa toimia kulttuurisesti moninaisissa verkostoissa ja toimintaympäristöissä sekä osaa kommunikoida myös vieraili kielillä ja kulttuuritaustaltaan erilaisten ihmisten kanssa
- toimii osana ja kehittää toiminnallaan keskinäiseen kunnioittamiseen perustuvaa monikulttuurista yhteiskuntaa
- ymmärtää kulttuurin omasta kokemusmaailmastaan käsin
- oppii näkemään muiden elämäntilanteet ja olosuhteet
- ymmärtää oman tehtävänsä kulttuuriperinnön vaalimisessa ja uudistamisessa
- kartuttaa maailmankansalaisen osaamistaan tekemällä luovaa yhteistyötä hyvän tulevaisuuden rakentamiseksi.

Toimintakulttuurin kehittämisessä ovat tärkeitä lukion oma kulttuuriympäristö, historia, omat traditiot, juhlat ja tapahtumat. Opiskeltavien aineiden erilaisuuden vuoksi kulttuuriteema painottuu eri tavoin eri oppiaineissa.

5.2.5 Mediat ja monilukutaito

Mediakasvatuksen tavoitteena on tarjota opiskelijalle mahdollisuudet kasvaa aktiiviseksi ja vuorovaikutteisesti toimivaksi sekä samalla median elämyksellisyydestä nauttivaksi viestintäyhteiskunnan jäseneksi. Tähän tarvitaan sekä verbaalisten, visuaalisten, auditiivisten että teknisten taitojen kehittämistä. Opiskelijaa ohjataan käyttämään mediaa myös opiskeluympäristönä. Medialukutaito on osa monilukutaitoa, joka perustuu laaja-alaisen tekstikäsitelmän erilaisine symbolijärjestelmineen. Se tukee oppimisen ja ajattelun taitojen kehittymistä ja syventää kriittistä kulttuurista lukutaitoa ja kielitietoisuutta. Lukiossa

- mediaosaaminen tarkoittaa sekä taitojen että tietojen oppimista
- media on sekä opetuksen kohde että sen väline
- mediakasvatuksen tavoitteena on tarjota opiskelijalle mahdollisuudet kasvaa aktiiviseksi ja vuorovaikutteisesti toimivaksi sekä samalla median elämyksellisyydestä nauttivaksi viestintäyhteiskunnan jäseneksi
- tarvitaan sekä verbaalisten, visuaalisten, auditiivisten että teknisten taitojen kehittämistä
- opiskelijaa ohjataan käyttämään mediaa myös opiskeluympäristönä sekä erittelemään ja arvioimaan erilaisia mediatekstejä kriittisesti
- mediaosaaminen edellyttää tuotannon, vastaanoton, tulkinnan, tekijänoikeuksien ja sanavapauden tietoja ja taitoja sekä arviointia
- yhteistyö paikallisten ja alueellisten mediatoimijoiden kanssa on tärkeää, koska se tutustuttaa opiskelijan median yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin toimintatapoihin ja syventää mediakriittistä ajattelua.

Opiskelija

- ymmärtää median ilmiönä ja sen keskeisen aseman ja merkityksen kulttuurissamme
- syventää ja kehittää monilukutaitojaan

- syventää vuorovaikutus- ja vaikuttamistaitojaan
- saa tietoja tekijän oikeuksista
- osaa analysoida eettisiä ja esteettisiä kysymyksiä
- toimii vastuullisesti sisällön tuottamisessa, käytössä ja jakamisessa
- osaa käyttää medioiden mahdollisuuksia itseilmaisuun, sosiaaliseen kanssakäymiseen ja työelämätaitojen kehittämiseen.

Viestintä- ja mediaosaaminen on olennainen osa erityisesti äidinkielen ja kirjallisuuden kursseja, mutta toteutuu sekä työtapana että sisältönä myös kaikissa muissa oppiaineissa. Aihekokonaisuudessa edellytetään oppiaineiden välistä yhteistyötä, opiskelua aidoissa ympäristöissä sekä yhteistyötä erilaisten mediaan liittyvien toimijoiden kanssa.

5.2.6 Teknologia ja yhteiskunta

Aihekokonaisuus syventää opiskelijan ymmärrystä teknologisen ja yhteiskunnallisen kehityksen vuorovaikutteisuudesta. Kouvolan kaupungin lukiot pyrkivät luomaan opiskelijoilleen riittävät teknologiavalmiudet jatko-opiskelua, työelämää ja vapaa-aikaa varten. Näihin valmiuksiin kuuluu tietoja käytössä olevista teknologioista, niiden käyttötaitoja sekä valmiuksia parantaa olemassa olevia tekniikoita. Keskeistä aihekokonaisuudessa ovat luovuus ja ongelmanratkaisu. Tavoitteena on, että opiskelija

- oppii käyttämään ja hallitsemaan teknologiaa ja saa tekniset perustaidot tiedon etsimisessä, tuottamisessa ja esittämisessä
- tietää teknologisia sovelluksia eri aloilta sekä tuntee niiden luonnontieteelliset ja yhteiskunnalliset kytkennät
- arvioi kriittisesti teknologian vaikutuksia ihmiseen, yhteiskuntaan ja luontoon
- ymmärtää teknologian historiaa, nykyisyyttä ja tulevaisuutta
- oppii innovatiivisuutta ja ongelmanratkaisutaitoja
- oppii tarkastelemaan teknologian arvolähtökohtia ja seurannaisvaikutuksia
- ymmärtää teknologisen ja yhteiskunnallisen (talous ja politiikka sekä tiede ja taide) kehityksen vuorovaikutuksen ja vaikutukset työllisyyteen, työpaikkojen kehitykseen ja työn sisältöön
- käyttää eri oppiaineiden tietoja ja taitoja arvioidessaan teknologian eri ilmentymiä
- tutustuu innovatiivisiin toimijoihin ja rohkaistuu käyttämään omia mahdollisuuksiaan, luovuuttaan ja ongelmanratkaisutaitojaan
- osaa tehdä järkeviä teknologiaa koskevia valintoja kansalaisena ja kuluttajana ja pohtii teknologian merkitystä kodin, työelämän ja vapaa-ajan näkökulmasta
- arvioi teknologiaa eettisin ja taloudellisin perustein sekä hyvinvointi- ja turvallisuusnäkökulmista ja pystyy ottamaan kantaa erilaisiin valintoihin.

Aihekokonaisuuteen liittyviä kysymyksiä konkretisoidaan tutustumalla eri alojen teknologioihin eri oppiaineiden yhteydessä.

Kouvolan lähialue tarjoaa hyviä tutustumismahdollisuuksia erilaisiin teknisiin sovelluksiin. Luonnollisia yhteistyökumppaneita ovat mm. terveyskeskus ja lääkäriasemat, Kaakkois-Suomen ammatikorkeakoulun eri yksiköt, Lappeenrannan teknillinen yliopisto, mediat, Kaakkois-Suomen ympäristökeskus, energiayhtiöt, logistiikkayhtiöt, paikallinen metsäteollisuus, metsänhoitoyhdistykset ja teknisten alojen yritykset.

5.3. Äidinkieli ja kirjallisuus

Oppiaineena äidinkieli ja kirjallisuus on lukio-opetuksen keskeinen taito-, tieto-, kulttuuri- ja taideaine. Se tarjoaa aineksia kielellisen ja kulttuurisen yleissivistyksen sekä oman identiteetin rakentamiseen. Opetus kehittää ajattelemisen taitoja ja vahvistaa sekä arjessa että opiskelussa tarvittavia oppimaan oppimisen taitoja ja vuorovaikutusosaamista. Se saa sisältöjä kieli-, kirjallisuus- ja viestintätieteistä sekä kulttuurin tutkimuksesta. Oppiaine on osa lukion kieli-, kulttuuri-, media- sekä kansalais- ja demokraatiakasvatusta.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteena on taito ilmaista itseään suullisesti ja kirjallisesti eri tilanteiden vaatimalla tavalla. Opetus tähtää sellaiseen kielen ja kirjallisuuden tuntemukseen sekä kielenkäyttö-, teksti-, moniluku-, vuorovaikutus- ja mediataitoihin, joita jatko-opinnot, työelämä ja yhteiskunnassa toimiminen edellyttävät. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitteeseen, jonka mukaan tekstit voivat koostua sanoista, kuvista, äänistä, numeroista tai niiden yhdistelmistä tai muista symbolijärjestelmistä. Opetus ohjaa aktiiviseen tiedon hankkimiseen, tiedon kriittiseen käsittelyyn, tulkintaan ja eettiseen pohdintaan.

Kirjallisuudenopetuksen tavoitteena on sekä kauno- että tietokirjallisuuden ymmärtäminen, lukukokemusten syventäminen sekä tekstien erittelemisen ja tulkitsemisen eri näkökulmista. Kirjallisuus tarjoaa elämyksiä ja tukee kriittisen ajattelun, empatian ja identiteetin sekä eettisen ja esteettisen pohdinnan kehittymistä ja kulttuuriperintöön tutustumista. Kirjallisuuden lukeminen monipuolistaa omaa ilmaisua.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus mahdollistaa omasta kielellisestä ja kulttuurisesta taustasta lähtevän identiteetin rakentamisen moninaisessa ja medioituneessa yhteiskunnassa. Tavoitteena on oppia arvostamaan monikielisyttä, kulttuurista monimuotoisuutta, kielellisiä ihmisoikeuksia, tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.

Opetuksessa pyritään oppiaineen sisäiseen integraatioon, sillä eri tieto- ja taitoalueet ovat yhteydessä toisiinsa. Opiskelussa käytetään monipuolisia menetelmiä ja vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten verkkoympäristöjä, kirjastoja ja kulttuurilaitoksia, sekä opiskelijoille merkityksellisiä, elämyksellisiä ja oppimisen iloa tuottavia tehtäviä. Tekstejä tuotetaan, tulkitaan ja jaetaan sekä yksin että yhdessä, myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen. Äidinkielen ja kirjallisuuden eri oppimäärien opetuksessa tehdään yhteistyötä oppimäärien välillä ja muiden oppiaineiden kanssa.

5.3.1 Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärä

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on syventää suomen kielen taitoa, moniluku- ja vuorovaikutustaitoja sekä erityisesti suomalaisen kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemusta. Opetus syventää opiskelijan käsitystä kielitaidon, kielitietoisuuden, omien kielten ja kulttuurien merkityksestä yksilön identiteetille ja yhteisöille. Opetuksessa otetaan huomioon suomen ja ruotsin kielen asema kansalliskielinä sekä suomen kielen asema Suomen enemmistökielenä ja opetuksen kielenä sekä saamen kieli maan alkuperäiskansan kielenä. Suomen kieli on sekä opetuksen kohde että väline muiden oppiaineiden opiskelussa. Opetuksessa ohjataan pohtimaan kieli- ja vuorovaikutustaitojen merkitystä jatko-opintojen kannalta sekä tutustutaan mahdolli-

suuksiin jatkaa suomen kielen ja kirjallisuuden opintoja korkea-asteella.

Opetuksessa toteutetaan oppimäärän sisäistä integraatiota: lukeminen, kirjoittaminen, puhuminen, vuorovaikutus, kieli, tekstit, kirjallisuus ja media kytkeytyvät jokaisen kurssin tavoitteisiin ja sisältöihin siten, että tietojen ja taitojen opiskelu on jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään. Kaikilla kursseilla kehitetään kirjoitetun yleiskielen hallintaa ja teksti-, puhe- ja vuorovaikutustaitoja sekä luetaan kaunokirjallisia ja muita tekstejä kunkin kurssin näkökulmasta. Kokonaisteosten lukeminen ja laajojen tekstien kirjoittaminen kuuluvat kurssien sisältöihin.

Opetuksen tavoitteet

Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja monipuolistaa suomen kielen taitoaan sekä teksti- ja vuorovaikutustaitojaan niin, että hän pystyy tavoitteelliseen ja tarkoituksenmukaiseen itsensä ilmaisemiseen ja vuorovaikutukseen
- syventää ja monipuolistaa tietojensa kielestä, kauno- ja tietokirjallisuudesta, mediasta sekä vuorovaikutuksesta ja osaa hyödyntää niihin liittyviä käsitteitä
- syventää monilukutaitoaan siten, että hän osaa eritellä, tulkita, arvioida, hyödyntää ja tuottaa erilaisia tekstejä ja tekstikokonaisuuksia tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista
- monipuolistaa vuorovaikutusosaamistaan siten, että osaa eritellä ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita tietoisena niiden konteksteista, niihin liittyvistä vuorovaikutusilmiöistä ja -taidoista sekä vuorovaikutusetiikasta
- ymmärtää yhteisen kirjakielen tarpeellisuuden, tiedon- ja tieteenalojen kielen merkityksen ja hallitsee yleiskielen normit
- syventää kielen ja kirjallisuuden tuntemustaan ja kehittää siten ajatteluaan, laajentaa yleissivistystään, mielikuvitustaan ja eläytymiskykyään ja rakentaa maailmankuvaansa ja identiteettiään
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tietolähteitä, tiedon luotettavuutta, käyttökelpoisuutta ja tarkoituspäätä sekä etsiä ja valikoida tilanteeseen sopivan tietolähteen
- ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia ja käyttää lähteitä oikein
- osaa hyödyntää tieto- ja viestintäteknologiaa monipuolisesti kaikilla oppimäärän osa-alueilla sekä ymmärtää digitaalisuuden vaikutuksia kieleen, teksteihin ja vuorovaikutukseen
- nauttii kielestä ja kulttuurista ja arvostaa niiden monimuotoisuutta sekä ymmärtää niiden historiallisten juurten merkityksen ja näkyvyyden nykykulttuurissa.

Arviointi

Suomen kielen ja kirjallisuuden oppimäärän arviointi kohdistuu oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin kurssikohtaisiin tavoitteisiin. Kurssin tavoitteet kerrotaan opiskelijalle, jotta sekä opettaja että opiskelija voivat seurata kurssilla edistymistä. Oppimisprosessin aikainen arviointi, henkilökohtainen tavoitteenasettelu, itsearviointi, vertaisarviointi ja palaute tukevat opiskelijaa kehittämään osaamistaan. Kurssiarvosanaan vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset sekä aktiivinen työskentely kurssin aikana. Arviointi on monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Itsearviointitaitojen avulla opiskelija rakentaa myönteistä ja realistista käsitystä itsestään puhujana, tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Pakolliset kurssit

1. Tekstit ja vuorovaikutus (ÄI1)

Opiskelijan käsitys monimuotoisista teksteistä ja vuorovaikutuksesta syvenee. Hänen monilukutaitonsa sekä kykynsä toimia vuorovaikutustilanteissa tavoitteellisesti ja tarkoituksenmukaisesti lisääntyvät. Hän harjaantuu tarkkailemaan ja kehittämään omia taitojaan kuuntelijana, puhujana, lukijana ja kirjoittajana erilaisissa ympäristöissä.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii hahmottamaan tekstejä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina
- kehittää taitoaan tulkita, tuottaa ja arvioida erilaisia tekstejä ja niiden ilmaisutapoja
- monipuolistaa käsitystään kirjoittamisesta, lukemisesta ja puhumisesta vuorovaikutuksellisenä, yhteisöllisenä ja yksilöllisenä ilmiönä
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana
- lisää tietojaan ja taitojaan puhumisesta ja ryhmäviestinnästä.

Keskeiset sisällöt

- oman viestijäkuvan kehittyminen puhujana, kuuntelijana, kirjoittajana ja lukijana
- tekstin käsite ja tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit ja niiden yhdistelmät
- tekstikokonaisuuden rakentuminen, tekstien tavoitteen, kontekstin, sisällön, rakenteen ja näkökulmien erittely sekä tiedon soveltaminen omaan ilmaisuun
- tekstien monimuotoisuus, erityisesti mediatekstit ja kuvat mediassa
- tekstien moniäänisyys
- proosan erittely ja tulkinta: fiktiiviset ja faktatekstit, erityisesti romaanien ja novellien analyysi
- tiedonhankinnan ja arvioinnin taidot, verkkolukeminen, lähdekritiikki, lähdeviittaukset
- tekstien referointi, kommentointi ja aineiston pohjalta kirjoittaminen sekä yhdessä kirjoittaminen
- ryhmäviestintätaidot ja ryhmädynamiikka tavoitteellisessa ryhmäkeskustelussa

2. Kieli, kulttuuri ja identiteetti (ÄI2)

Opiskelijan käsitys kielen ja muiden ilmaisutapojen merkityksiä rakentavasta luonteesta, kielen vaihtelusta, kulttuurin merkityksestä ja vuorovaikutuksesta monipuolistuu. Opiskelija saa yleiskuvan siitä, mikä merkitys kielellä ja kulttuurilla on yksilön identiteetille ja yhteiskunnalle.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kieli- ja tekstitietoisuuttaan sekä ymmärtää kielen ja kirjallisuuden yhteiskunnallisen, yksilöllisen, yhteisöllisen ja merkityksiä rakentavan tehtävän
- oppii ymmärtämään kielen rakenteita ja käyttämään kieliopillisia käsitteitä tekstejä eritellessään
- ymmärtää suomen kielen aseman maailman kielten joukossa

- ymmärtää Suomen kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden, äidinkielen ja kieli- taidon sekä tiedon- ja tieteenalojen kielten merkityksen
- oppii suunnittelemaan, muokkaamaan ja laatimaan puhuttuja ja kirjoitettuja asia- tekstejä, antamaan ja vastaanottamaan palautetta sekä arvioimaan puhe- ja kirji- tustaitojaan.

Keskeiset sisällöt

- kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin merkitys identiteetin rakentamisessa
- kielen rakenteiden ja muiden merkityksiä rakentavien ilmaisutapojen analyysi, kielen metaforisuus
- suomen kielen vertailu muihin kieliin, kielen vaihtelu ja muuttuminen, kirjakielen normit, kehittäminen ja ohjailu, Suomen kielellinen ja kulttuurinen moninaisuus, kielen ja kulttuurin yhteys, monikielisyys, kielten elinvoimaisuus
- kurssin teemaan liittyviä fiktiivisiä ja faktatekstejä
- kirjoittaminen prosessina: ideointi, suunnittelu, aiheen rajaus ja näkökulman valin- ta, jäsentely, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, muokkaaminen, tyylin hi- onta, otsikointi ja viimeistely
- informatiivisen puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen sekä palautteen anta- minen ja vastaanottaminen

3. Kirjallisuuden keinoja ja tulkintaa (ÄI3)

Opiskelijan käsitys kaunokirjallisuudesta, kielen taiteellisesta tehtävästä ja sen kult- tuurisesta merkityksestä syvenee. Opiskelija harjaantuu tulkitsemaan kaunokirjallisia tekstejä ja nauttimaan kaunokirjallisuudesta sen eri muodoissaan.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu lukemaan fiktiivisiä tekstejä analyttisesti ja eläytyen sekä omaa luke- mistaan reflektoiden
- syventää käsitystään kaunokirjallisuudesta ja sen vaikutuskeinoista
- monipuolistaa taitoaan eritellä ja tulkita kaunokirjallisuutta sopivaa käsitteistöä ja lähestymistapaa hyödyntäen ja oppii perustelemaan tulkintaansa
- oppii ymmärtämään kielen poeettista luonnetta
- syventää ryhmäviestintätaitojaan.

Keskeiset sisällöt

- kaunokirjallisuuden lajit sekä niiden moninaisuus ja muuttuvuus
- monitulkintaisuus, kielen kuvallisuus ja tekstuaaliset keinot kaunokirjallisuudessa ja omissa teksteissä
- proosan, lyriikan ja draaman erittely ja tulkinta, erityisesti näytelmien ja runojen analyysi
- monimuotoisten tekstien kerronnan ja ilmaisun tarkastelua, esimerkiksi teatterin, elokuvan ja taidekuvien erittelyä ja tulkintaa
- kirjallisuuden pohjalta kirjoittaminen
- tavoitteellinen kirjallisuuskeskustelu sekä keskustelun erittelyä ja arviointia ryh- mätaitojen näkökulmasta

4. Tekstit ja vaikuttaminen (ÄI4)

Opiskelija oppii tarkastelemaan monimuotoisia tekstejä ja niiden ilmaisutapoja sekä vuorovaikutusta erityisesti vaikuttamisen ja osallisuuden näkökulmista. Hän perehtyy vaikuttamisen ja argumentoinnin keinoihin sekä syventää niihin liittyviä tietoja ja taitoja.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- osaa perustella niin kirjoittajana kuin puhujanakin monipuolisesti näkemyksiään
- oppii tarkastelemaan ja arvioimaan tekstejä ja niiden välittämiä arvoja esimerkiksi ideologisista ja eettisistä lähtökohdista
- osaa tarkastella kirjallisuuden, muun taiteen ja median yhteiskunnallista vaikutusta ja kulttuurista merkitystä.

Keskeiset sisällöt

- vaikuttamisen ja argumentoinnin tavat sekä retoriset keinot
- vaikuttamisen kielelliset ja visuaaliset keinot
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot, tiedon- ja tieteenalojen puhettavat ja näkökulmat, tiedonhankinta ja -hallinta, viestinnän eettisyys
- sananvapaus, sensuuri, lähdekritiikki, tekijänoikeudet, mediakritiikki
- kantaa ottavan ja vaikuttavan kauno- ja tietokirjallisuuden keinoja ja lajeja
- argumentointitaidot, kantaa ottavien kirjoitusten ja puheenvuorojen harjoittelu

5. Teksti ja konteksti (ÄI5)

Opiskelija oppii tarkastelemaan tekstejä ja niiden konteksteja. Opiskelija harjaantuu erittelemään, tulkitsemaan ja tuottamaan erityyppisiä ja -lajisia tekstejä.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii tarkastelemaan tekstejä niiden maantieteellisissä, kielellisissä, ajallisissa ja kulttuurisissa konteksteissa ja suhteessa muihin teksteihin
- oppii erittelemään tekstien tyyli- ja muotoiluseikkoja
- kehittää ja laajentaa omia suullisia ja kirjallisia ilmaisutapojaan
- tuntee suomalaisen kaunokirjallisuuden ja maailmankirjallisuuden keskeisiä teoksia sekä teemoja ja osaa sijoittaa ne kulttuurikontekstiinsa.

Keskeiset sisällöt

- tekstien tarkastelua ihmiskuvan, maailmankuvan, arvo- ja aatemaailman ilmentäjinä sekä tekstin ilmestymisajankohdan että nykyajan kontekstissa
- tyylin vaikutus tekstiin ja kielenhuoltoon tyylin näkökulmasta
- suomalaisen ja maailmankirjallisuuden keskeisiä teoksia
- kirjallisuusaiheisia kirjoitus- ja puhetehtäviä, esimerkiksi puheenvuoro, draama, esse

6. Nykykulttuuri ja kertomukset (ÄI6)

Opiskelija oppii tarkastelemaan nykykulttuurin ilmiöitä erityisesti kertomusten ja kertomuksellisuuden näkökulmasta. Opiskelijan käsitys suomalaisesta nykykulttuurista ja sen moninaisuudesta syvenee. Opiskelija syventää tietojaan vuorovaikutusetiikasta.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy ajankohtaisiin teksteihin ja ilmiöihin
- syventää käsitystään kielen ja tekstien merkityksestä kulttuurissa
- syventää käsitystään kertomuksista ja kertomuksellisuudesta kulttuurien keskeisenä ilmiönä sekä kerronnan ja ilmaisun keinoista
- tuntee Suomen ja muiden maiden nykykirjallisuuden ja -kulttuurin keskeisiä teoksia ja teemoja
- oppii toimimaan eettisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

- ajankohtaisia kielen ja kulttuurin ilmiötä, esimerkiksi kielen ja tekstien muuttuminen digitaalisissa ympäristöissä, kieli ja identiteetti
- monimuotoisten tekstien ajankohtaiset lajit, esimerkiksi teatteri, mediatekstit, elokuva, kuvat
- kertomukset ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa ja muussa kulttuurissa, intertekstuaalisuus, kuten myytit ja klassikot nykykulttuurissa
- nykyteosten käsittelyä, puhe- ja kirjoitustehtäviä kurssin teemoista sekä kielenhuoltoa
- dialoginen vuorovaikutus ja vuorovaikutusetiikka, myös verkossa

Valtakunnalliset syventävät kurssit

7. Puhe- ja vuorovaikutustaitojen syventäminen (ÄI7)

Opiskelija syventää ja monipuolistaa puhe- ja vuorovaikutustaitojaan ja niihin liittyviä tietojaan sekä kehittää kykyään ennakoida, mukauttaa ja arvioida viestintäänsä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Opiskelija oppii arvioimaan puhe- ja vuorovaikutustaitojen merkitystä ihmissuhteissa, opiskelussa ja työelämässä. Opiskelijalle voidaan tarjota mahdollisuus osallistua toisen asteen puheviestintätaitojen päättökokeeseen eli Puhvi-kokeeseen.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää tietojaan vuorovaikutuksen luonteesta, ominaispiirteistä ja puheyhteisöistä
- syventää käsitystään vuorovaikutussuhteiden rakentumisesta, ylläpitämisestä ja jännitteistä
- kehittää kykyään toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa sekä rakentaa ja ylläpitää vuorovaikutussuhteita
- kehittää viestintärohkeuttaan sekä esiintymis- ja ryhmätaitojaan
- tunnistaa ja osaa analysoida sekä puhujan että sanoman luotettavuuden vaikuttavia tekijöitä

- oppii tarkastelemaan vuorovaikutusta ja vuorovaikutustaitoja eri näkökulmista.

Keskeiset sisällöt

- vuorovaikutustilanteiden ja vuorovaikutussuhteiden osatekijät ja ominaispiirteet
- puhuttujen tekstien erittely, tulkinta, arviointi
- kielellinen ja ei-kielellinen viestintä
- arjen vuorovaikutustilanteet
- esiintymisen, neuvottelujen, kokousten ja erilaisten keskustelujen ominaispiirteet ja menettelytavat sekä argumentointitaidot niissä
- esiintymis- ja ryhmätaitojen harjoittelu
- puheviestinnän kulttuurisia piirteitä

8. Kirjoittamistaitojen syventäminen (ÄI8)

Opiskelija syventää taitojaan tuottaen erilaisia tekstejä, erityisesti asiatyylisiä laajoja aineistopohjaisia tekstejä. Opiskelija perehtyy ajankohtaisiin kulttuurin, median ja yhteiskunnallisen keskustelun aiheisiin.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää taitojaan oman tekstinsä näkökulman valinnassa, aiheen käsittelyssä, lähteiden valinnassa, ajattelun itsenäisyydessä ja ilmaisun omaäänisyydessä
- varmentaa taitoaan valmistella sisällöltään, rakenteeltaan ja tyyliltään ehyttä ja johdonmukaista tekstiä
- kykenee keskustellen ja kirjoittaen käsittelemään ajankohtaisia teemoja
- löytää itseään kiinnostavia tekstejä ja osallistuu niistä käytävään keskusteluun tuottamalla omaa tekstiä.

Keskeiset sisällöt

- kirjoitusprosessi, erityisesti tekstin muokkaaminen ja viimeistely palautteen perusteella sekä yhdessä kirjoittaminen, tekstien jakaminen
- tekstien ymmärrettävyyden, havainnollisuuden ja eheyden harjoittelua sekä kielenhuoltoa
- kirjoittaminen monipuolisen aineiston pohjalta, kuten fiktiivisten ja faktatekstien sekä monimuotoisten tekstien pohjalta
- mediatekstien tuottamista ja analyysia

9. Lukutaitojen syventäminen (ÄI9)

Opiskelija syventää ja monipuolistaa taitojaan eritellä, tulkita, tuottaa ja arvioida erilaisia tekstejä. Hänen kriittinen ja kulttuurinen lukutaitonsa syvenee. Opiskelija harjaantuu tuottamaan tekstien tulkintoja sekä puhuen että kirjoittaen.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa taitoaan lukea analyttisesti, kriittisesti, eläytyvästi ja luovasti erilaisia tekstejä
- syventää käsitystään monilukutaidosta, tekstien piirteistä, ominaisuuksista ja tekstilajeista

- varmentaa kriittistä ja kulttuurista lukutaitoaan sekä lukustrategioitaan
- syventää käsitystään tiedon- ja tieteenalojen kielistä ja puhetavoista.

Keskeiset sisällöt

- tekstitiedon ja -analyysin syventäminen, kielen, kirjallisuuden, kuvan ja median käsitteiden käyttö tekstien erittelyssä, tulkinnassa ja arvioinnissa
- fiktiivisten ja faktatekstien sekä monimuotoisten tekstien analysointia eri näkökulmista
- tekstikokonaisuuksien lukeminen, esimerkiksi esseiden, romaanien, novellien, tietokirjojen ja oppiaineen alaan kuuluvien tietotekstien lukeminen

Paikalliset soveltavat kurssit

10. Kielenhuollon kurssi (ÄI10)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kertaa peruskieliopin
- oppii kielenhuollon käsitteistön
- ymmärtää suomen kielenhuollon periaatteita
- osaa soveltaa kielenhuollon sopimuksia, ohjeita ja suosituksia kirjallisessa ilmaisussaan

Keskeiset sisällöt

- hyvän kielenkäytön sopimukset ja suositukset
- kirjoitetun kielen lause- ja virkerakenteet
- tekstin kielellinen ja sisällöllinen sidostaminen
- tekstien rakenteita
- tekstien tyylejä

Työmenetelmät

Opiskelijat tekevät paljon harjoituksia, joiden avulla he oppivat sisäistämään kielenhuoltoon liittyviä näkökulmia. Harjoitusten avulla opiskellaan oikeinkirjoitusta, lause- ja virkerakenteita, sidostamista ja tyylivalintoja.

Arviointi

Kurssi arvioidaan merkinnällä S. Arviointi perustuu jatkuvaan näyttöön, kirjallisiin tehtäviin ja kokeisiin.

11. Luovan kirjoittamisen kurssi (ÄI11)

Kurssilla harjoitellaan erilaisia tekstin tuottamistapoja ja lajeja.

Tavoitteet

- Pyritään löytämään, vahvistamaan ja monipuolistamaan omia ilmaisukeinoja.
- Syvennetään käsitystä eri tekstilajien ominaispiirteistä.
- Opitaan antamaan rakentavaa palautetta ja hyödyntämään sitä osana omaa kirjoitusprosessia.
- Pyritään hiomaan tekstejä julkaistaviksi.

Sisällöt

- Tutustutaan erilaisiin ideointi- ja kirjoitustekniikoihin.

- Harjoitellaan tekstien kommentointia ja palautteen antamista.
- Muokataan valittuja tekstejä julkaistaviksi.

Työmenetelmät

Kirjoitetaan paljon erilaisia tekstejä. Tarkastellaan omia ja toisten kirjoituksia ja annetaan palautetta, joka otetaan huomioon tekstejä muokattaessa.

Arviointi

Kurssi arvioidaan merkinnällä S. Hyväksytyn kurssin edellytyksenä on tekstien tuottaminen kurssilla sovitun mukaisesti; kurssin alussa sovitaan tehtävien lukumäärä.

12. Lehtityön kurssi (ÄI12), Yhteislyseo

Kurssin aikana tai sen lopputuloksena julkaistaan esim. sanomalehti tai verkkolehti. Kurssi perehdyttää lehdenteon prosessiin: työvaiheisiin, erilaisiin juttutyyppeihin ja muihin materiaaleihin.

Tavoitteet

- Toimitustyön eri vaiheet tulevat tutuiksi.
- Tutustutaan erilaisiin juttutyyppeihin ja lehden muihin materiaaleihin.

Sisällöt

- Harjoitellaan lehtityön eri osa-alueita (juttujen kirjoittaminen, kuvittaminen, taittaminen).
- Tutustutaan paikallisen sanomalehden toimintaan ja työhön.
- Valmistetaan oma julkaisu (sanoma- tai verkkolehti) ja osallistutaan mahdollisuuksien mukaan sen taittoon.

Työmenetelmät

Järjestetään toimittajavierailu, tutustutaan lehdentekoon ja lehtijuttujen laatimiseen. Laaditaan yksin tai pienryhmissä erilaisia juttuja kuvituksineen.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä. Arviointi perustuu sovittujen tehtävien suoritukseen.

13. Ilmaisutaidon kurssi (ÄI13), Yhteislyseo

Kurssilla kehitetään itseilmaisun taitoja yhdessä muiden kanssa.

Tavoitteet

- Vahvistetaan opiskelijan itsetuntoa ilmaisijana.
- Löydetään opiskelijoiden omia vahvuuksia ja kehittämisen kohteita.
- Kehitetään ryhmässä toimimisen taitoja.

Sisällöt

- Harjoitellaan erilaisia itseilmaisus- ja ryhmäviestintätilanteita.

Työmenetelmät

Tehdään paljon erilaisia harjoituksia. Keskustellaan tilanteista ja niiden aikana koetuista ja opituista ajatuksista ja tunteista.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä. Arviointi perustuu tuntiaktiivisuuteen ja muihin mahdollisiin tehtäviin.

14. Kirjallisuudiplomikurssi (ÄI14), Yhteislyseo

Kurssilla luetaan 20 koti- ja ulkomaista teosta (klassikkoja ja nykykirjoja), ja tavoitteena on suorittaa ns. kirjallisuudiplomi. Kurssi on syytä aloittaa jo ensimmäisenä opiskeluvuonna, ja sen suorittamista voi jatkaa kolmanteen opiskeluvuoteen asti.

Tavoitteet

- Perehdytään monipuolisesti koti- ja ulkomaiseen kirjallisuuteen, sekä klassikkoihin että nykykirjallisuuteen. Luetaan eri kirjallisuudenlajeja edustavia teoksia.
- Suoritetaan ns. kirjallisuudiplomi, joka luovutetaan opiskelijalle ylioppilastodistuksen liitteenä.
- Ymmärretään lukemisen monet tavoitteet: kirjaa voi lukea omaksi iloksi, siitä voi kertoa ja keskustella ja sen viestejä voi pohtia.

Sisällöt

- Kurssi alkaa kurssin suorittajien yhteisellä tilaisuudella. Tapaamisia järjestetään vähintään jaksoittain.
- Kurssin aikana luetaan 20 teosta annetulta listalta oman valinnan mukaan. Luetuista teoksista tehdään erilaisia kirjallisia ja suullisia tai kuvallisia tehtäviä, joilla osoitetaan teoksen tuntemus. Tehtävänä voi olla esim. lukupäiväkirja, paneelikeskusteluun osallistuminen tai verkkokeskustelu. Tehtävistä sovitaan kurssista vastuussa olevan opettajan kanssa.
- Kurssin suorittaminen on syytä aloittaa jo ensimmäisenä opintovuonna, mutta sitä voi jatkaa kolmannen vuoden kevääseen asti.

Työmenetelmät

Luettavista kirjoista kirjoitetaan, keskustellaan ja niitä esitellään monin tavoin. Niitä voidaan myös esimerkiksi kuvittaa.

Arviointi

Kurssista arvioidaan suoritusmerkinnällä, kun 20 kirjaa on luettu ja lukeminen osoitettu erilaisten tehtävien avulla. Kurssin suorittaneet saavat ns. kirjallisuudiplomin.

15. Elokuvakurssi (ÄI15), Yhteislyseo

Kurssilla katsotaan monipuolisesti eri genrejä edustavia elokuvia. Opiskelija harjaantuu erittelemään ja tulkitsemaan näkemäänsä, keskustelemaan katsojakokemuksestaan ja tutustuu elokuvakerronnan piirteisiin ja keinoihin. Kurssilla voidaan myös vertailla kirjallisuuden ja elokuvan keinoja sekä tapaa käsitellä erilaisia teemoja. Kurssi soveltuu äidinkielen kurssit 1–3 jo suorittaneille.

Tavoitteet

- Opiskelija perehtyy elokuvan ilmaisukeinoihin, historiaan ja lajityyppeihin.

Sisällöt

- Perehdytään elokuvakerronnan teoriaan.
- Katsotaan ja analysoidaan erilaisia elokuvia.
- Keskustellaan ja kirjoitetaan katsojakokemuksista.
- Voidaan myös vertailla teosta ja siitä tehtyä elokuvaa.

Työtavat

- Elokuvien katselu, niistä kirjoittaminen ja keskusteleminen eri muodoissaan

Arviointi

- Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

16. Mediakurssi (ÄI16), Yhteislyseo

Kurssilla perehdytään eri medioihin ja niiden keinoihin. Kurssilla sekä analysoidaan mediaa että tuotetaan sisältöjä myös itse. Samalla vahvistetaan kriittistä medialukutaitoa. Kurssin sisältö ja painopistealue voivat vaihdella opiskelijoiden kiinnostuksen mukaan.

Tavoitteet

- Opiskelija tutustuu median kenttään monipuolisesti ja oppii analysoimaan ja tulkitsemaan median sisältöjä.

Sisällöt

- Perehdytään esim. television, internetin, radion ja pelien sisältöihin ja keinoihin.

Työmenetelmät

- Kurssilla tehdään monenlaisia mediaan liittyviä tehtäviä. Kurssilla on aktiivisessa käytössä sähköinen opiskeluympäristö.

Arviointi

- Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

5.3.6 Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä

Opiskelijoille, joiden äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame, voidaan opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaine suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä on opiskelijalle tarkoituksenmukainen, mikäli hänen suomen kielen peruskielitaidossaan on puutteita jollakin kielitaidon osa-alueella, jolloin opiskelijan suomen kielen taito ei opettajien arvion mukaan anna edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun. Oppimäärän lähtökohtana on toisen kielen oppijan oppimistilanne: opiskelija oppii suomea suomenkielisessä ympäristössä, ja hänelle kehittyy vähitellen monipuolinen suomen kielen taito oman äidinkielen rinnalle. Lukion suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteet ja sisällöt perustuvat perusopetuksessa tai muualla hankittuun suomen kielen perusteiden hallintaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetuksen keskeinen tavoite on saavuttaa sellainen suomen kielen taito ja suomalaisen kulttuurin tuntemus, jolla opiskelija selviää jatko-opinnoissa ja työelämässä. Yhdessä oman äidinkielen opetuksen kanssa suomi toisena kielenä -opetus vahvistaa opiskelijan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on syventää suomen kielen moniluku- ja vuorovaikutustaitoja sekä kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemusta. Opetuksessa otetaan huomioon suomen ja ruotsin kielen asema kansalliskielinä sekä suomen kielen asema ja velvoitteet Suomen enemmistökielenä ja pääasiallisena opetuksen kielenä. Opetus syventää opiskelijan käsitystä kielitaidon, kielitietoisuuden, omien kielten ja kulttuurien merkityksestä yksilön identiteetille ja yhteisöille. Opetus edistää kielenoppimista kaikissa vuorovaikutustilanteissa.

Suomen kieli on sekä opetuksen kohde että väline muiden oppiaineiden opiskelussa. Kielen ja vuorovaikutustaitojen hyvä hallinta on merkityksellistä jatko-opintojen, työelämän ja arjessa selviytymisen kannalta. Kurseilla toteutetaan oppimäärän sisäistä

integraatiota: lukeminen, kirjoittaminen, puhuminen, vuorovaikutus, kieli, tekstit, kirjallisuus ja media kytkeytyvät jokaisen kurssin tavoitteisiin ja sisältöihin siten, että tietojen ja taitojen opiskelu on jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään. Kaikilla kursseilla kehitetään kirjoitetun kielen hallintaa ja teksti-, puhe- ja vuorovaikutustaitoja sekä luetaan kaunokirjallisia ja muita tekstejä kunkin kurssin näkökulmasta. Opetuksessa ohjataan pohtimaan kieli- ja vuorovaikutustaitojen merkitystä jatko-opintojen kannalta sekä tutustutaan mahdollisuuksiin jatkaa suomen kielen opintoja korkeasteella.

Opetuksen tavoitteet

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää suomen kielen taitoaan sekä monipuolistaa teksti- ja vuorovaikutustaitojaan siten, että pystyy käyttämään niitä ajattelun, oppimisen, vuorovaikutuksen ja vaikuttamisen välineenä
- osaa ja rohkenee ilmaista itseään ymmärrettävästi erilaisissa arkielämän ja opiskelun vuorovaikutustilanteissa
- syventää monilukutaitoaan siten, että kykenee tuottamaan, tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti eri tieteenalojen tekstejä sekä kehittää taitoaan etsiä, valita, muokata ja välittää tietoa erilaisista lähteistä
- havaitsee kielen vaihtelun puhujan, tilanteen ja alueen mukaan ja laajentaa tietojaan puhutun ja kirjoitetun kielen eroista ja työnjaosta
- vakiinnuttaa suomen kielen rakenteiden hallintaa ja tulee entistä tietoisemmaksi suomen kielen erityispiirteistä omaan kieleensä tai muihin kieliin verrattuna
- oppii ymmärtämään toisen kielen oppimisprosessia, pystyy tarkkailemaan omaa kielitaitoaan ja arvioimaan edistymistään, haluaa kehittää kielitaitoaan sekä itsenäisesti että yhdessä muiden kanssa ja osaa hyödyntää siinä erilaisia tapoja ja välineitä
- syventää kauno- ja tietokirjallisuuden tuntemusta ja kehittää siten ajatteluaan, laajentaa kirjallista yleissivistystään, mielikuvitustaan ja eläytymiskykyään sekä rakentaa maailmankuvaansa ja identiteettiään
- osaa hyödyntää tieto- ja viestintäteknologiaa kaikilla oppimäärän osa-alueilla
- nauttii kielestä, kirjallisuudesta ja kulttuurista ja arvostaa niiden monimuotoisuutta
- osaa pohtia monikielisyyttään, ymmärtää tiedon- ja tieteenalojen kielen merkityksen, ja hänen käsityksensä kielen merkityksestä oppimisessa syvenee.

Arviointi

Jos opiskelijan oppimääräksi on valittu suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, häntä arvioidaan tämän oppimäärän mukaan huolimatta siitä, onko hänelle järjestetty erillistä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaista opetusta vai ei tai onko lukio voinut tarjota vain osan suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -kursseista. Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaisesti suoritettavat kurssit luetaan hyväksi täysmääräisesti suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -kursseihin, ja niiltä saatu arvosana siirtyy suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -kurssin arvosanaksi. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -kurssit korvaavat suomen kielen ja kirjallisuuden kurssit siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Tällöin pakollisten kursien osalta voidaan edellyttää lisänäyttöjä ja arvosana harkitaan uudelleen niiden yhteydessä.

Arviointi kohdistuu oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin kurssikohtaisiin tavoitteisiin. Kurssin tavoitteet kerrotaan opiskelijalle, jotta sekä opettaja että opiskelija voivat seurata kurssilla edistymistä. Oppimisprosessin aikainen arviointi, henkilökohtainen tavoitteenasettelu, itsearviointi, vertaisarviointi ja palaute tukevat opiskelijaa kehittämään osaamistaan. Kurssiarvosanaan vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset sekä aktiivinen työskentely kurssin aikana. Arviointi on monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Itsearviointitaitojen avulla opiskelija rakentaa myönteistä ja realistista käsitystä itsestään puhujana, kirjoittajana ja tekstien tulkitsijana.

Pakolliset kurssit

1. Tekstit ja vuorovaikutus (S21)

Opiskelijan käsitys kielestä, teksteistä ja vuorovaikutuksesta syvenee. Hänen monilukutaitonsa sekä kykynsä toimia vuorovaikutustilanteissa tavoitteellisesti ja tarkoituksenmukaisesti lisääntyy. Hän harjaantuu tarkkailemaan ja kehittämään omia taitojaan kuuntelijana, puhujana, lukijana ja kirjoittajana erilaisissa viestintäympäristöissä. Hän osaa käyttää luontevasti ja monipuolisesti suomen kielen keskeisiä rakenteita.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu erittelevään luku- ja kirjoitustaitoon
- kehittää taitoaan tulkita, tuottaa ja arvioida erilaisia tekstejä ja niiden ilmaisutapoja
- oppii lukio-opinnoissa tarvittavan yleiskielisen esitystavan sekä kirjallisesti että suullisesti sekä monipuolistaa käsitystään kirjoittamisesta ja puhumisesta vuorovaikutuksellisenä, yhteisöllisenä ja yksilöllisenä ilmiönä
- oppii ymmärtämään sanaston muodostumiskeinoja
- vahvistaa suomen kielen perusrakenteiden hallintaa sekä oppii hahmottamaan tekstejä rakenteellisina kokonaisuuksina ja lähestymään niitä analyttisesti
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä pystyy asettamaan tavoitteita suomen kielen opiskelulle ja rohkaistuu suomen kielen käyttäjänä
- harjaantuu käyttämään ja soveltamaan tieto- ja viestintäteknologiaa tiedonhaussa sekä ymmärtää tiedon- ja tieteenalojen kielten merkityksen.

Keskeiset sisällöt

- lukion opiskelukulttuuri ja suomen kielen opiskelutekniikka sekä lukiokoulutuksen edellyttämiä viestintätaitoja puhujana, kuuntelijana, kirjoittajana ja lukijana
- tekstin käsite ja tekstilajit (kertovat, kuvaavat, ohjaavat ja pohtivat tekstit) sekä erilaisten tekstien kielen ja sisällön havainnointia
- tekstikokonaisuuden rakentuminen, kirjoitusprosessi ja lukustrategiat
- erilaiset vuorovaikutustilanteet ja niissä kommunikointiin tarvittavaa sanastoa
- yleiskielen ja puhekielen eroavaisuuksia, kielen rekisterit ja erilaiset kielimuodot, suomen kielen sananmuodostuskeinot
- tiedonhankinnan ja arvioinnin taidot, verkkolukeminen, lähdekritiikki, lähdeviittaukset
- suomen kielen keskeisten rakenteiden kertaus
- virke, lause, sanaluokat, verbi, predikaatti, aikamuodot, tapaluokat

2. Kieli, kulttuuri ja identiteetti (S22)

Opiskelijan käsitys suomen kielen rakenteesta, kielen vaihtelusta ja vuorovaikutuksesta monipuolistuu. Opiskelija saa yleiskuvan kielen ja kulttuurin merkityksestä yksilön identiteetille ja yhteiskunnalle.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa kielitaitoaan ja lisää kieli- ja tekstitietoisuuttaan
- ymmärtää suomen kielen rakenteellisen luonteen sekä syventää tietojaan kirjakielen perusnormeista ja osaa soveltaa niitä omia tekstejä tuottaessaan
- ymmärtää äidinkielen ja kielitaidon merkityksen ajattelun, vuorovaikutuksen ja identiteetin rakentamisen välineenä
- ymmärtää suomen kielen aseman maailman kielten joukossa
- vahvistaa käsitystään suomalaisuudesta
- oppii arvioimaan omaa kielitaitoaan ja erityisesti puhe- ja vuorovaikutustaitojaan, kehittää tiedon- ja tieteenalojen kielten hallintaa sekä oppii laatimaan suunnitellun puhe-esityksen.

Keskeiset sisällöt

- kielen, vuorovaikutuksen, kirjallisuuden, kulttuurin ja median merkitys
- eri tekstilajien hallinnan syventäminen
- lauseen rakenne (subjekti, predikaatti, objekti, kongruenssi) ja lausetyypit sekä erilaisten lauseiden tehtävät
- suomen kielen vertailu omaan äidinkieleen ja muihin kieliin, Suomen kielellinen ja kulttuurinen moninaisuus, kielen ja kulttuurin yhteys, monikielisyys
- suomen kielen ominaispiirteet, kielen vaihtelu ja kielen kuvallisuus
- kielen rakenteiden vakiinnuttaminen ja kielenhuoltoa: muun muassa rektio, lauseiden ja kappaleiden sidosteisuus
- aineiston pohjalta kirjoittaminen ja kirjoittaminen prosessina: ideointi, suunnittelu, aiheen rajaaminen ja näkökulman valinta, jäsentely, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, muokkaaminen, tyylin hionta, otsikointi ja viimeistely
- kuullun ymmärtämisen ja oman viestimisen harjoittelua
- informatiivisen puheenvuoron rakentaminen, kohdentaminen, havainnollinen esittäminen ja arviointi sekä palautteen antamisen ja vastaanottamisen harjoittelua

3. Kirjallisuuden keinoja ja tulkintaa (S23)

Opiskelijan käsitys kaunokirjallisuudesta, kielen taiteellisesta tehtävästä ja sen kulttuurisesta merkityksestä monipuolistuu. Opiskelija harjaantuu tulkitsemaan kaunokirjallisia tekstejä sekä suullisesti että kirjallisesti ja nauttimaan kaunokirjallisuudesta sen eri muodoissaan.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää taitoaan eritellä ja tulkita fiktiivisiä ja digitaalisia tekstejä sekä kuvia ja liikkuvaa kuvaa
- oppii vertailemaan suomalaisia ja oman kulttuurin tekstejä
- harjaantuu lukemaan fiktiivisiä tekstejä

- ymmärtää kielikuvien, vertausten, monitulkintaisten ilmausten sekä idiomien merkityksen ja niiden kulttuurisidonnaisuuden
- oppii perustelemaan tulkintaansa teksteistä sekä suullisesti että kirjallisesti
- oppii ymmärtämään kielen poeettista käyttöä, esimerkiksi kuvallisuutta ja monitulkintaisuutta
- syventää ryhmäviestintätietojaan ja -taitojaan.

Keskeiset sisällöt

- yleiskuva suomalaisesta kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista
- kaunokirjallisuuden lajit ja niiden ominaispiirteitä
- kielen kuvallisuus ja tekstuaaliset keinot kirjallisuudessa
- proosan, lyriikan ja draaman erittely ja tulkinta suullisesti ja kirjallisesti, myös verkossa
- suomalaisen kirjallisuuden keskeinen teos
- tavoitteellinen kirjallisuuskeskustelu sekä keskustelun erittelyä ja arviointia ryhmätaitojen ja -ilmiöiden näkökulmasta
- viestien tulkitsemista ja tuottamista
- kielen rakenteiden vakiinnuttaminen ja kielenhuoltoa: muun muassa pronominit, konjunktiot

4. Tekstit ja vaikuttaminen (S24)

Opiskelija oppii tarkastelemaan tekstejä, niiden kieltä ja vuorovaikutusta erityisesti vaikuttamisen ja osallisuuden näkökulmista. Hän perehtyy vaikuttamisen ja argumentoinnin keinoihin sekä syventää niihin liittyviä tietoja ja taitoja.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää erilaisia suullisia, kirjallisia ja multimodaalisia asiatekstejä, erityisesti mielipidetekstejä, syventää kriittistä lukutaitoaan ja oppii tarkastelemaan tekstien välittämiä arvoja
- oppii tunnistamaan, miten kielellä vaikutetaan
- osaa tarkastella myös kaunokirjallisuutta mielipiteiden ja maailmankuvan muokkaajana
- osaa muodostaa ja ilmaista mielipiteitään perustellen
- syventää kielen perusrakenteiden hallintaa, erityisesti sijamuotojen merkitystehtäviä ja rektioita.

Keskeiset sisällöt

- kantaa ottavat tekstit, argumentaatio ja retoriikka
- asiatekstin analysointi- ja tulkintaharjoituksia, tiedon- ja tieteenalojen puhettavat ja näkökulmat, esimerkiksi virallinen ja epävirallinen viestintä, käsitteellinen ja konkreettinen kielenkäyttö ja lukion eri oppiaineiden kielenkäyttötapa
- vaikuttamisen kielelliset ja visuaaliset keinot
- argumentoinnin keinot ja retoriset keinot, huumori, vaikuttaminen arjen vuorovaikutussuhteissa
- kaunokirjallisuus ja media (myös sosiaalinen media) vaikuttajana
- perustelemisen harjoittelemista sekä suullisesti että kirjallisesti
- ryhmäkeskustelutehtäviä sekä muita kommunikointiharjoituksia
- sananvapaus, sensuuri, tekijänoikeudet
- nominaalimuotojen ja lauseenvastikkeiden tarkastelua, rektio

5. Teksti ja konteksti (S25)

Opiskelija oppii tarkastelemaan tekstejä, niiden piirteitä ja konteksteja. Opiskelija harjaantuu erittelemään, tulkitsemaan ja tuottamaan erityyppisiä ja -lajisia tekstejä.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii tarkastelemaan tekstejä niiden konteksteissa ja jatkumoissa ja suhteessa muihin teksteihin, muun muassa erityisalojen tekstit
- oppii erittelemään tekstien tyyli- ja muotoiluseikkoja
- pystyy itsenäiseen tekstin tuottamiseen prosessiin ja kehittää omaa ilmaisutapaansa
- oppii valmistelemaan suullisen esityksen kirjallisuuden pohjalta yksin tai ryhmässä
- tuntee suomalaisen kaunokirjallisuuden keskeisiä teoksia sekä teemoja ja osaa arvioida niiden merkitystä oman kulttuurinsa näkökulmasta kulttuurisen ja yksilöllisen identiteetin rakentajana
- oppii tarkastelemaan vuorovaikutusta ja vuorovaikutustaitoja erilaisten kontekstien, vuorovaikutussuhteiden ja puhe- ja viestikulttuurien näkökulmasta
- vakiinnuttaa tieto- ja viestintäteknologian osaamistaan.

Keskeiset sisällöt

- tyylin aineksien vaikutus tekstiin
- abstraktin ja konkreettisen kielenkäytön sekä yleiskielen ja puhekielen erot
- tietokirjallisuus, etenkin essee, verkkotekstit ja multimodaaliset tekstilajit
- eläytyvää kirjoittamista ja kirjoittamista kirjallisuuden pohjalta
- kielenhuoltoa erityisesti tyylin näkökulmasta
- suullinen esitys, esimerkiksi esitelmä, puheenvuoro, draama, paneeli, keskustelu
- kielitilanteiden vaihtelu ja puheen variaatio

6. Nykykulttuuri ja kertomukset (S26)

Opiskelija oppii tarkastelemaan suomalaista nykykulttuuria ja ilmiöitä. Opiskelija syventää tietojaan vuorovaikutuksesta. Opiskelija vahvistaa suomen kielen taitoaan teksteillä ja tehtävillä.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu suomalaiseen kulttuuriin, erityisesti kirjallisuuteen sekä muihin taiteisiin ja mediakulttuuriin ja vertailee suomalaista kulttuuria tuntemiinsa muihin kulttuureihin
- perehtyy nykykulttuurin ilmiöihin ja ajankohtaisiin tekstilajeihin
- tutustuu suomalaisen kirjallisuuden keskeisiin teoksiin ja teemoihin sekä osaa arvioida niiden merkitystä
- oppii soveltamaan tietoaan suomen kielen normeista omia tekstejä tuottaessaan
- oppii toimimaan sujuvasti, eettisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

- tekstien ajankohtaiset lajit ja mediatekstit

- kertomukset mediassa, elokuvissa ja tv-sarjoissa (myytit, klassikot, tarinallistaminen)
- kielenhuollon kertausta, sanaston laajentamista ja vaikeita kielen rakenteita
- luetun ymmärtämistä, tekstien selittämistä, kirjoitelmia
- erilaisten vuorovaikutustilanteiden harjoittelua
- suomalaista nykykirjallisuutta, kuten novelleja, lyhytproosaa, runoja, romaanikatkelmia sekä kokonaisteos

Valtakunnalliset syventävät kurssit

7. Puhe- ja vuorovaikutustaitojen syventäminen (S27)

Opiskelija syventää ja monipuolistaa puhe- ja vuorovaikutustaitojaan ja niihin liittyviä tietojaan sekä kehittää kykyään ennakoida, muuttaa ja arvioida viestintäänsä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Opiskelija oppii arvioimaan puhe- ja vuorovaikutustaitojen merkitystä ihmissuhteissa, opiskelussa ja työelämässä.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää tietojaan vuorovaikutuksen ja vuorovaikutussuhteiden luonteesta, ominaispiirteistä ja puheyhteisöstä
- harjaantuu viestimään tilanteen mukaisesti ja tulee tietoiseksi toimintamahdollisuuksistaan vuorovaikutustilanteissa
- kehittää kykyään toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa sekä rakentaa ja ylläpitää vuorovaikutussuhteita
- kehittää puhumisrohkeuttaan ja ilmaisuvarmuuttaan sekä esiintymis- ja ryhmätaitojaan
- oppii erottamaan eri tyylejä ja sävyjä kirjoitetussa ja puhutussa kielessä
- oppii erittelemään ja hallitsemaan kielen lauserakenteita.

Keskeiset sisällöt

- vuorovaikutustilanteiden ja vuorovaikutussuhteiden osatekijät ja ominaispiirteet
- puhuttujen tekstien erittely, tulkinta ja arviointi
- suomen puhekielen erityispiirteitä ja kielioppia
- esiintymisen, neuvottelujen, kokousten ja erilaisten keskustelujen ominaispiirteet ja käytänteet
- esiintymis- ja ryhmätaitojen harjoittelu erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- erilaiset asiointitilanteet
- puheviestinnän kulttuurisia piirteitä ja suomalaista ja kansainvälistä puhekulttuuria
- kielen lausetason perusrakenteet, peruslauseen jäsenet ja suomen kielelle ominaiset lausetyypit
- sananmuodostuskeinojen kertausta

8. Kirjoittamistaitojen syventäminen (S28)

Opiskelija syventää taitojaan tuottaa erilaisia tekstejä. Opiskelija perehtyy ajankohtaiseen kulttuuriin, median aiheisiin sekä kulttuuri- ja yhteiskunnalliseen keskusteluun eri tavoin.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää taitojaan oman tekstinsä näkökulman valinnassa, aiheen käsittelyssä, lähteiden valinnassa, ajattelun itsenäisyydessä ja ilmaisun omaäänisyydessä
- harjaantuu erittelevään luku- ja kirjoitustaitoon sekä rohkaistuu persoonalliseen kielen tuottamiseen
- syventää ja monipuolistaa kirjallisen ilmaisun taitojaan
- kykenee keskustellen ja kirjoittaen käsittelemään, arvioimaan ja arvottamaan ajankohtaisia teemoja
- löytää itseään kiinnostavia tekstejä ja osallistuu niistä käytävään keskusteluun
- varmentuu kielen rakenteiden hallinnassa ja harjaantuu kirjoitusprosessiin ja yhdessä kirjoittamiseen.

Keskeiset sisällöt

- kirjoitusprosessi, erityisesti tekstin muokkaaminen, viimeistely ja palautteen antaminen
- kirjoittamista erilaisiin tarkoituksiin, muun muassa asia- ja asioimiskirjoittamista
- tekstin tuottamista erilaisista aineistoista ja luovaa kirjoittamista
- kirjoittamista materiaalin pohjalta sekä pohjatekstin tekstilajin ja kielen havainnointia, esimerkiksi tekstin kommentointia
- kielen rakenteita opiskelijoiden tarpeiden mukaan
- kielenhuollon kertaus: muun muassa sitaattivälimerkit, lähteiden lainaaminen
- suullinen tehtävä kurssin aiheista, esimerkiksi paneeli, keskustelu, alustus, puheenvuoro

9. Lukutaitojen syventäminen (S29)

Opiskelija syventää ja monipuolistaa taitojaan eritellä, tulkita, tuottaa ja arvioida erilaisia tekstejä. Hänen kriittinen ja kulttuurinen lukutaitonsa syvenee.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa taitoaan lukea analyttisesti, kriittisesti, eläytyvästi ja luovasti erilaisia tekstejä
- syventää käsitystään monilukutaidosta, tekstien piirteistä ja tekstilajeista
- syventää käsitystään tiedon- ja tieteenalojen kielistä ja puhetavoista
- kehittää suomalaisen kirjallisuuden tuntemustaan.

Keskeiset sisällöt

- erilajisten kaunokirjallisten ja asiatekstien sekä eri tiedon- ja tieteenalan tekstien lukemista
- kirjallisuudesta keskustelemista ja kirjoittamista, oman lukukokemuksen jakamista
- kielen käsitteet tekstien erittelyssä, tulkinnassa ja arvioinnissa
- tekstianalyysi, tekstin rakenne, tekstilajit, intertekstuaalisuus
- vapaavalintainen kaunokirjallinen teos, esimerkiksi oman kulttuuri-identiteetin rakentumisen kannalta tärkeä teos
- kirjailija- tai teosesittely
- käännösharjoitus

5.4 Toinen kotimainen kieli

5.4.1 Ruotsi

Ruotsin kielen opetus syventää perusopetuksessa aloitettua kielikasvatusta ja kielitietoisuuden kehittämistä. Opiskelijoita ohjataan kehittämään ruotsin kielen taitoaan ja laajentamaan monikielistä kompetenssiaan sekä kehittämään metakielellisiä taitojaan. Ruotsin kielen opetus perustuu laajaan tekstikäsitteeseen, jossa tekstillä tarkoitetaan sekä puhuttua että kirjoitettua kieltä. Kieltenopetus edistää osaltaan opiskelijoiden monilukutaitoa.

Opetus vahvistaa opiskelijoiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia ruotsia ja käyttää taitoaan rohkeasti sekä tarjoaa mahdollisuuksia kokea oppimisen iloa. Opetus vahvistaa opiskelijoiden halua ja taitoa toimia ruotsinkielisissä ympäristöissä sekä Suomessa että Ruotsissa kuin muuallakin, missä se on mahdollista. Kaikkea opiskelijoiden kielitaitoa hyödynnetään, ja opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä opiskelijoiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Opiskelijoita ohjataan pohtimaan asenteiden ja arvojen merkitystä ja kehittämään taitoaan toimia rakentavasti eri yhteyksissä. Opetus antaa valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa ja syventää opiskelijoissa maailmankansalaisen taitoja.

Opiskelijoita rohkaistaan hankkimaan elinikäisiä kielenopiskelutaitoja tunnistamalla itselleen sopivia tapoja oppia ruotsin kieltä, arvioimalla oman oppimisensa edistymistä sekä näkemään kielitaito myös työelämätaimena. Kielten opiskelussa ja kielivalinnoissa vahvistetaan sukupuolten tasa-arvoa kannustamalla ennakkoluulottomuuteen ja käsittelemällä monipuolisesti erilaisia aiheita.

Kieltenopetuksessa hyödynnetään tutkivaa oppimista käyttäen monipuolisia ja opiskelijalähtöisiä menetelmiä. Opiskelijoita ohjataan hakemaan, arvioimaan ja käsittelemään tietoa ruotsin kielellä, mahdollisesti myös muilla pohjoismaisilla kielillä. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään luontevasti opiskeluympäristöjen osana.

Kieltenopetuksessa käsitellään teemoja, joiden avulla kielenoppiminen tuodaan osaksi lukio-opiskelun kokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää työskentelyä. Opiskelijoille tarjotaan merkityksellisiä, avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä. Aihekokonaisuudet, teemaopinnot ja muu oppiainerajat ylittävä opiskelu kannustavat opiskelijoita hyödyntämään eri kielten vähäistäkin taitoaan ja monikielistä kompetenssiaan.

Opetuksessa otetaan huomioon se, että opiskelijoiden eteneminen taitotasolla tapahtuu eri tahdissa, mikä edellyttää tehtävien eriyttämistä tai muuta tukemista.

Ruotsin kielen opetuksen yhteiset tavoitteet

Ruotsin kielen eri oppimäärien opetuksen yhteisinä tavoitteina on, että opiskelija

- kehittyy ruotsin kielen käyttäjänä sekä toimijana kulttuurisesti moninaisessa maailmassa kansallisissa, pohjoismaisissa, eurooppalaisissa sekä globaaleissa kohtauksissa, joissa ruotsin kielen hyödyntäminen on mahdollista
- ymmärtää ruotsin kielen merkityksen Suomen toisena kansalliskielenä

- rohkaistuu hyödyntämään ruotsin kieltä luovasti opiskelussa, työssä ja vapaa-aikana
- vankentaa ruotsin kielen osaamistaan, kielitajuaan ja taitoaan soveltaa kielitietoa myös kielirajat ylittäen
- kehittyy tavoitteellisena kielten oppijana ja osaa soveltaa kieltenopiskelustrategioita
- ymmärtää monipuolisen kielitaidon merkityksen ja kielitaidon myötä kasvavat toimintamahdollisuudet
- osaa arvioida oman osaamisensa riittävyttä jatko-opintojen näkökulmasta
- osaa suunnitella kieliohjelmaansa tulevaisuuden tarpeitaan varten työelämän ja kansainvälistymisen näkökulmista.

Tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa opiskelemassaan oppimäärässä kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon (liite 1) tasot alla olevan taulukon mukaisesti ja osaa suhteuttaa omaa osaamistaan tavoitteeksi asetettuihin taitotasoihin. Opiskelija asettaa omia tavoitteitaan, arvioi taitojensa kehittymistä ja kehittää niitä edelleen.

Oppimäärä	Taito toimia vuorovaikutuksessa	Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
A-oppimäärä	B2.1	B2.1	B1.2
B1-oppimäärä	B1.1	B1.1	B1.1
B3-oppimäärä	A2.2	A2.2	A2.1
Äidinkielenomainen oppimäärä	B2.2	B2.2	B2.2

Arviointi

Ruotsin kielessä arviointi perustuu ruotsin kielen yhteisten tavoitteiden sekä oppimääräkohtaisten erityisten tavoitteiden saavuttamiseen. Kullakin kurssilla otetaan huomioon kurssikohtaiset painotukset sekä niihin läheisesti nivoutuvat ruotsin kielen yhteiset ja oppimääräkohtaiset tavoitteet. Kaikilla kursseilla annetaan monipuolisesti palautetta opiskelijan edistymisestä oppimisprosessin eri vaiheissa. Palautetta annetaan opiskelijan edistymisestä kielitaidon eri osa-alueilla sekä muissa tavoitteissa, kuten kielenopiskelutaidoissa ja valmiuksissa toimia kohdekielisissä ympäristöissä. Opiskelijoita ohjataan hyödyntämään itse- ja vertaisarviointia. Kaikilla kursseilla voidaan hyödyntää salkkutyöskentelyä, myös oppiainerajat ylittäen.

Arvioinnin tukena, opettajan työvälineenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä käytetään Eurooppalaiseen viitekehykseen perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa. Opintojen alkuvaiheessa palautteenannossa painottuu opiskelijan taito kehittää kielenopiskelutaitojaan. Opintojen edetessä kielitaidon kuvausasteikkoa voidaan hyödyntää enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä.

A-oppimäärän syventävän kurssin 8, B1-oppimäärän syventävän kurssin 6 ja äidinkielenomaisen oppimäärän syventävän kurssin 8 suorituksen arviointi perustuu Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta saatuun arvosanaan ja muihin kurssin aikaisiin näyttöihin. Kurssit arvioidaan numeroin käyttäen asteikkoa 4–10. Myös kurssiin kuuluva suullisen kielitaidon koe arvioidaan numeroin käyttäen asteik-

koa 4–10. Suullisen kielitaidon kokeesta annetaan erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä.

Oppimäärän vaihtaminen

Opiskelijan on tarkoituksenmukaista jatkaa aloittamansa oppimäärän opintoja pitkäjänteisesti. Oppimäärää vaihdettaessa ruotsin kielessä pidemmästä oppimäärästä lyhyempään kursseja luetaan hyväksi seuraavasti:

Kurssit	Äidinkielen- omainen oppi- määrä		A-oppimäärä		B1- oppimäärä
Kurssi	1	→	1	→	1
Kurssi	2	→	2	→	2
Kurssi	3	→	3	→	3
Kurssi	4	→	4	→	4
Kurssi	5	→	5		
Kurssi	6	→	6	→	5
Kurssi	7	→	7	→	7
Kurssi	8	→	8	→	6

Muut pidemmän oppimäärän mukaiset opinnot voivat olla lyhyemmän oppimäärän syventäviä tai soveltavia kursseja opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Jos opiskelija pyytää, hänelle tulee järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteuttamiseksi. Siirryttäessä lyhyemmästä pidempään oppimäärään voidaan opiskelijalta edellyttää lisänäyttöjä, ja tässä yhteydessä myös arvosana harkitaan uudelleen. Opiskelija voi opiskella myös toisen oppimäärän kursseja oppimäärää vaihtamatta. Tällöin kyseessä olevat kurssit voidaan lukea opiskelijan varsinaisen oppimäärän syventäviksi tai soveltaviksi kursseiksi opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

5.4.1.1 Ruotsi, A-oppimäärä

Opetuksen tavoitteet

Ruotsi kielen A-oppimäärän opetuksen erityisenä tavoitteena on, että opiskelija

- osaa suhteuttaa omaa osaamistaan kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tasoon B2.1 vuorovaikutuksen ja tulkinnan taidoissa sekä B1.2 tuottamisen taidoissa ja arvioida omien taitojensa kehittymistä sekä kehittää taitojaan edelleen.

Pakolliset kurssit

Pakollisilla kursseilla 1–2 painotetaan opiskelutaitojen vankentamista, oman osaamisen kehittämistä yksin ja yhdessä muiden kanssa sekä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa toimimista. Kurssista 3 lähtien kiinnitetään enenevässä määrin huomiota eri

tekstilajien edellyttämään kieleen. Kursseilla 4–6 painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä.

Jokaiselle kurssille varataan tilaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Oppiainerajat ylittävää tai aihekokonaisuuksia avaavaa opetusta voidaan toteuttaa kaikilla kursseilla. Kursseilla harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta, joskin painotukset voivat vaihdella kursseittain.

1. Ruotsinkielinen maailmani (RUA1)

Kurssilla kartoitetaan opiskelijan ruotsin kielen taidon eri osa-alueiden osaamista ja kehittämisen kohteita sekä analysoidaan ja arvioidaan omia kielenopiskelutaitoja. Asetetaan tavoitteita ruotsin kielen opiskelulle ja etsitään autenttisia ruotsinkielisiä kielenkäyttöympäristöjä sekä keinoja oman ja yhteisen osaamisen kehittämiseksi. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät opiskeluun, nuoren elämänpiiriin, harrastuksiin, kiinnostuksen kohteisiin ja kielenkäyttötarpeisiin.

2. Ihminen verkostoissa (RUA2)

Kurssilla harjoitellaan toimintaa kielelliseltä ja kulttuuriselta vaativuudeltaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa eri viestintäkanavia käyttäen pohjoismaisessa kontekstissa. Syvennetään taitoa toimia aktiivisena keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä. Harjaannutetaan taitoa muotoilla mielipiteitä sekä käydä merkitysneuvotteluja. Monipuolistetaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa tarvittavien strategioiden valikoimaa. Kurssilla käsitellään ihmissuhteisiin liittyviä teemoja ja niiden yhteydessä psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista hyvinvointia. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation tuomia muutoksia vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.

3. Pohjoismaisia kulttuuri-ilmiöitä (RUA3)

Kurssilla laajennetaan ja syvennetään opiskelijoiden monilukutaitoa. Kurssilla tehdään eri tekstilajien tuotoksia painottaen tekstilajille ominaista kielellistä tarkkuutta. Aihepiirinä ovat erilaiset kulttuuriset ilmiöt, ruotsinkieliset mediat sekä luova toiminta.

4. Yhteiskunta ja ympäröivä maailma (RUA4)

Kurssilla kehitetään tiedonhankintataitoja ja kriittistä lukutaitoa sekä harjoitellaan aktiivista toimijuutta ruotsin kielellä. Tutustutaan erilaisiin yhteiskunnallisista ilmiöistä käytäviin keskusteluihin pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan näkökulmasta. Pohditaan yksilöiden ja yhteisöjen vastuita ja toimintamahdollisuuksia, kuten ihmisoikeuskysymyksiä ja vaikuttamismahdollisuuksia kansalaisyhteiskunnassa.

5. Tiede ja tulevaisuus (RUA5)

Kurssilla syvennetään tekstin tulkinnan ja tuottamisen sekä tiedonhankinnan taitoja hakemalla tietoa opiskelijoita kiinnostavista tiedon- ja tieteenaloista. Harjaannutaan jakamaan omia tietoon tai mielipiteeseen perustuvia näkökantoja. Pohditaan erilaisia tulevaisuudenvisioita erityisesti teknologian ja digitalisaation näkökulmista. Aihepiirit nousevat eri tiedon- ja tieteenaloista.

6. Opiskelu, työ ja toimeentulo (RUA6)

Kurssilla syvennetään käsitystä kielitaidosta työelämätaidona ja sosiaalisena pääomana. Tutustutaan tekstilajeihin, joita opiskelijat kohtaavat mahdollisissa jatko-opinnoissa tai työelämässä. Pohditaan jatko-opinto- tai urasuunnitelmia ja työntekoa ruotsin kielellä myös muualla kuin Suomessa. Käsitellään talousasioita, jotka liittyvät itsenäistyvän, työelämään astuvan nuoren elämänpiiriin, sekä laajempia talouden ilmiöitä.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

Kursseilla syvennetään opiskelijan taitoa käyttää ruotsin kieltä eri tarkoituksiin. Kurssilla harjoitellaan tekstien tulkitsemista ja tuottamista yksin ja yhdessä sekä kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Kurssiin voidaan integroida muihin opintoihin liittyvä kirjallinen tai suullinen ruotsinkielinen osuus tai kokonaisuus.

7. Kestävä elämäntapa (RUA7)

Kurssilla syvennetään taitoa tulkita ja tuottaa ruotsin kieltä erilaisissa kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa ja erilaisille yleisöille. Kurssilla käsitellään eri tekstilajien tekstejä, kuten fiktiivisiä tai ei-fiktiivisiä, kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä. Kurssilla jatketaan oppimäärän pakollisten kurssien teemojen käsittelyä ekologisen, taloudellisen sekä sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä elämäntavan näkökulmista ottaen huomioon opiskelijoiden tarpeet tai kiinnostuksen kohteet.

8. Viesti ja vaikuta puhuen (RUA8)

Kurssilla syvennetään taitoa tuottaa kieltä suullisesti, taitoa ymmärtää puhuttua kieltä ja rakentaa dialogia. Vankennetaan puhumisen sujuvuutta sekä harjoitellaan valmistelua edellyttävää suullista tuottamista. Kurssilla kerrataan oppimäärän pakollisilla kursseilla käsitellyjä aihepiirejä tai niitä täydennetään opiskelijoiden tarpeiden mukaan.

Paikalliset soveltavat kurssit

9. Yhteinen maailma ja kansainvälisyys (RUA9)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla laajennetaan sanavarastoa teeman mukaisilla teksteillä. Sanastoa hyödynnetään myös tuottamalla itse tekstejä ja tiivistämällä annettuja tekstejä.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

10. Abien kertaus (RUA10)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla valmistaudutaan ylioppilaskirjoituksiin kertaamalla ja harjoittelemalla keskeisiä rakenteita sekä tekemällä eri tyyppisiä ylioppilastehtäviä.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

5.4.1.2 Ruotsi, B1-oppimäärä

Opetuksen tavoitteet

Ruotsin kielen B1-oppimäärän opetuksen erityisenä tavoitteena on, että opiskelija

- osaa suhteuttaa omaa osaamistaan kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tasoon B1.1 ja arvioida omien taitojensa kehittymistä sekä kehittää taitojaan edelleen.

Pakolliset kurssit

Pakollisilla kursseilla 1–2 painotetaan opiskelutaitojen vankentamista, oman osaamisen kehittämistä yksin ja yhdessä muiden kanssa sekä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa toimimista. Kurssista 3 lähtien kiinnitetään enenevässä määrin huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen. Kursseilla 4–5 painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä.

Jokaiselle kurssille varataan tilaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Oppiainerajat ylittävää tai aihekokonaisuuksia avaavaa opetusta voidaan toteuttaa kaikilla kursseilla. Kursseilla harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta, joskin painotukset voivat vaihdella kurssittain.

1. Minun ruotsini (RUB11)

Kurssilla kartoitetaan opiskelijan ruotsin kielen taidon eri osa-alueiden osaamista ja kehittämisen kohteita sekä analysoidaan ja arvioidaan omia kielenopiskelutaitoja. Asetetaan tavoitteita omalle oppimiselle ja etsitään keinoja oman ja yhteisen osaamisen kehittämiseksi. Pohditaan ruotsin kielen merkitystä omassa elämässä nyt ja tulevaisuudessa. Syvennetään vapaamuotoisia ja tuttavallisia matkailuun ja arkeen liittyviä vuorovaikutustaitoja. Käsiteltävät aihepiirit liittyvät nuorten omiin kiinnostuksen kohteisiin sekä tarpeisiin käyttää kieltä erityisesti suullisissa viestintätilanteissa.

2. Hyvinvointi ja ihmissuhteet (RUB12)

Kurssilla harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia käyttäen ja niistä suoriutumiseen tarvittavia strategioita. Harjoitellaan taitoa toimia aktiivisena keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä. Harjaannutetaan taitoa muotoilla mielipiteitä ja käydä merkitysneuvotteluja arkipäiväiseen elämään liittyvistä asioista. Kurssilla pohditaan eri näkökulmista, mitä on hyvä elämä ja mikä merkitys hyvinvoinnilla ja ihmissuhteilla on ihmisen elämässä. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation tuomia muutoksia vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.

3. Kulttuuri ja mediat (RUB13)

Kurssilla vahvistetaan monilukutaitoa ja erilaisten tekstilajien tulkitsemis- ja tuottamistaitoa eri medioita hyödyntäen. Tutustutaan suomenruotsalaisiin ja muihin pohjoismaisiin kulttuuri-ilmioihin ja medioihin ajankohtaisesta ja nuoria kiinnostavasta näkökulmasta.

4. Monenlaiset elinympäristömme (RUB14)

Kurssilla kehitetään erilaisten tekstilajien tulkintaa ja tuottamista. Aihepiireinä ovat kulttuurisesti moninainen elinympäristö sekä yhteiskunnan ajankohtaiset ilmiöt, joita tarkastellaan ensisijaisesti nuorten näkökulmasta.

5. Opiskelu- ja työelämää ruotsiksi (RUB15)

Kurssilla harjoitellaan työelämässä tarvittavia vuorovaikutustaitoja sekä pohditaan jatko-opintoja ja tulevaisuudensuunnitelmia. Tutkitaan mahdollisuuksia opiskella ja tehdä töitä ruotsin kielellä. Tutustutaan mahdollisuuksiin osallistua pohjoismaiseen ja muuhun kansainväliseen yhteistyöhön.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

Kursseilla syvennetään opiskelijan taitoa käyttää ruotsin kieltä eri tarkoituksiin. Kursseilla harjoitellaan tekstien tulkittamista ja tuottamista yksin ja yhdessä sekä kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Kursseihin voidaan integroida muihin opintoihin liittyvä kirjallinen tai suullinen ruotsinkielinen osuus tai kokonaisuus.

6. Viesti ja vaikuta puhuen (RUB16)

Kurssilla syvennetään taitoa tuottaa kieltä suullisesti, taitoa ymmärtää puhuttua kieltä ja rakentaa dialogia. Vankennetaan puhumisen sujuvuutta sekä harjoitellaan valmistelua edellyttävää suullista tuottamista. Kurssilla kerrataan oppimäärän pakollisilla kursseilla käsitellyjä aihepiirejä tai niitä täydennetään opiskelijoiden tarpeiden mukaan.

7. Kestävä elämäntapa (RUB17)

Kurssilla syvennetään taitoa tulkita ja tuottaa ruotsin kieltä erilaisissa kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa ja erilaisille yleisöille. Kurssilla käsitellään eri tekstilajien tekstejä, kuten fiktiivisiä tai ei-fiktiivisiä, kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä. Kurssilla jatketaan oppimäärän pakollisten kurssien teemojen käsitelyä ekologisen, taloudellisen sekä sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä elämäntavan näkökulmasta ottaen huomioon opiskelijoiden tarpeet tai kiinnostuksen kohteet.

Paikalliset soveltavat kurssit

8. Kertauskurssi lukion aloittaville (RUB18)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa lukiossa edellytettävän lähtötason. Kerrataan perusrakenteet ja keskeistä sanastoa. Kurssi auttaa selviytymään tulevista lukio-opinnoista.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

9. Abikertaus (RUB19)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla valmistaudutaan ylioppilaskokeeseen vahvistamalla keskeisten rakenteiden ja sanaston hallintaa sekä harjoittelemalla kuullun- ja tekstinyymmärtämistä ja viestinnällisten kirjoitustehtävien laadintaa.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

10. Tsemppikurssi (RUB110), Yhteislyseo

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Tavoitteena on tukea opiskelijan etenemistä ruotsin pakollisilla kursseilla. Kurssilla kerrataan kieliooppia ja vahvistetaan keskeisen sanaston hallintaa.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

11. Kulttuurimatka Pohjoismaihin (RUB111), Yhteislyseo

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Tavoitteena on vahvistaa kaikkia kielenkäytön osa-alueita ja kartuttaa sanavarastoa. Kurssilla tutustutaan Pohjoismaihin eri näkökulmista sekä kerrataan rakenteita ja harjoitellaan yo-tutkinnon eri osa-alueita. Kurssi on tarkoitettu abiturienteille.

Arviointi

Kurssi arvioidaan numeroin, mutta arvosana voi vaikuttaa päättöarvosanaan vain korottavasti.

5.4.1.3 Ruotsi, B3-oppimäärä

”Opiskelijalle, joka on vapautettu lukiolain 13 §:n perusteella toisen kotimaisen kielen opiskelusta, voidaan järjestää toisen kotimaisen kielen opetusta lukiossa alkavan B-oppimäärän mukaisesti.” (Valtioneuvoston asetus 942/2014, 9 §)

Opetuksen tavoitteet

Ruotsin kielen B3-oppimäärän opetuksen erityisenä tavoitteena on, että opiskelija

- syventää oman kieli- ja kulttuuritaustansa arvostusta ja jäsentää käsitystään kaikkien osaamiensa kielten keskinäisestä suhteesta
- kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi
- tutustuu suomen ja ruotsin asemaan kansalliskielinä
- tutustuu siihen, miten suomen ja ruotsin kielet ovat vaikuttaneet toisiinsa Suomessa
- osaa suhteuttaa omaa osaamistaan kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tasoon A2.2 vuorovaikutuksen ja tulkinnan taidoissa, A2.1 tuottamisen taidoissa ja arvioida omien taitojensa kehittymistä sekä kehittää taitojaan edelleen.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

Ensimmäisillä kursseilla painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovaikutustilanteet. Myös kuuntelemista harjoitellaan. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, mutta suullista viestintää harjoitellaan edelleen kaikilla kursseilla. Kursseilla harjoitetaan monipuolisesti kaikkia kielitaidon alueita. Keskeistä on kehittää jokapäiväisen viestinnän perusvalmiuksia. Luontevaan ruotsin kielen äänittämiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen.

Kursseille varataan tarpeen mukaan tilaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsittelyyn. Kaikilla kursseilla voidaan edistää monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa. Kursseilla tutustutaan eri tekstilajeihin. Oppiainerajat ylittävää opetusta voidaan toteuttaa eri kursseilla. Rakenteita opetellaan, harjoitellaan ja kerrataan joustavasti sopivien aihepiirien yhteydessä.

1. Tutustutaan toisiimme ja ruotsinkieliseen kulttuuriympäristöön (RUB31)

Kurssilla hahmotetaan ruotsin kielen suhdetta opiskelijoiden aiemmin opiskelemiin tai osaamiin kieliin. Harjoitellaan vuorovaikutusta arkeen liittyvissä tilanteissa ja niissä tarvittavia viestintästrategioita sekä opetellaan tärkeimpiä kohteliaisuuteen liittyviä ilmaisuja. Tutustutaan ruotsinkieliseen kulttuuriympäristöön Suomessa ja Pohjoismaissa.

2. Matkalla Pohjoismaissa (RUB32)

Kurssilla harjoitellaan vapaamuotoisia ja tuttavallisia matkailuun sekä asioimiseen liittyviä vuorovaikutustaitoja ja kartoitetaan pohjoismaista kulttuuri- ja yleistietoutta. Opetellaan lisää kompensatiokeinojen ja muiden viestintästrategioiden käyttöä.

3. Elämän tärkeitä asioita (RUB33)

Kurssilla harjoitellaan vuorovaikutustaitoja eri viestintäkanavia käyttäen. Käsitellään aihepiirejä ja tilanteita, jotka liittyvät nuorten jokapäiväiseen elämään, ihmissuhteisiin ja verkostoihin, kiinnostuksen kohteisiin, vapaa-ajan viettoon ja harrastuksiin.

4. Monenlaista elämää (RUB34)

Kurssilla kiinnitetään huomiota sosiaalisten koodien mahdollisiin eroavuuksiin vuorovaikutuksessa. Tutustutaan erilaisiin elämäntilanteisiin Pohjoismaissa. Harjoitellaan viestintää erilaisissa ruotsinkielisissä kohtaamistilanteissa Suomessa, Pohjoismaissa ja muuallakin, missä se on mahdollista.

5. Hyvinvointi ja huolenpito (RUB35)

Kurssilla opetellaan eri viestintäkanavia käyttäen toimimista keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Harjoitellaan taitoa muotoilla mielipiteitä ja käydä merkitysneuvotteluja arkipäiväiseen elämään liittyvistä asioista. Tutustutaan erilaisiin hyvinvointiin, ihmissuhteisiin ja elämänvaiheisiin liit-

tyviin teksteihin ja harjoitellaan keskustelemaan niihin liittyvistä asioista. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation tuomia muutoksia vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.

6. Kulttuuri ja mediat (RUB36)

Kurssilla vahvistetaan monilukutaitoa. Tutustutaan pohjoismaisiin kulttuuri-ilmiöihin sekä medioihin ajankohtaisesta ja nuoria kiinnostavasta näkökulmasta.

7. Opiskelu- ja työelämää ruotsiksi (RUB37)

Kurssilla harjoitellaan opiskelu- ja työelämässä tarvittavia vuorovaikutustaitoja. Selvitetään, minkälaista kielitaitoa mahdollisissa jatko-opinnoissa tarvitaan. Tutustutaan työpaikkoihin ja kesätyömahdollisuuksiin, joissa voi käyttää ruotsin kielen taitoa. Aihepiirit liittyvät kouluun, jatko-opintoihin ja työelämään sekä nuorten tulevaisuudensuunnitelmiin.

8. Yhteinen maapallomme (RUB38)

Kurssilla jatketaan keskusteluharjoituksia ja kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Tutustutaan mahdollisuuksiin osallistua pohjoismaiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön. Aihepiirit nousevat luonnosta, erilaisista asuinympäristöistä sekä kestävästä elämäntavasta.

5.5 Vieraat kielet

Kieltenopetus syventää perusopetuksessa aloitettua kielikasvatusta ja kielitietoisuuden kehittämistä. Opiskelijoita ohjataan kehittämään eri kielten taitoaan ja laajentamaan monikielistä kompetenssiaan sekä kehittämään metakielellisiä taitojaan. Kielten opetus perustuu laajaan tekstikäsitteeseen, jossa tekstillä tarkoitetaan sekä puhuttua että kirjoitettua kieltä. Kieltenopetus edistää osaltaan opiskelijoiden monilukutaitoa.

Opetus vahvistaa opiskelijoiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti sekä tarjoaa mahdollisuuksia kokea oppimisen iloa. Opetus vahvistaa opiskelijoiden halua ja taitoa toimia kulttuurisesti, kansainvälisesti ja kielellisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä. Kaikkea opiskelijoiden kielitaitoa hyödynnetään, ja opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä opiskelijoiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Opiskelijoita ohjataan pohtimaan asenteiden ja arvojen merkitystä ja kehittämään taitoaan toimia rakentavasti eri yhteyksissä. Opetus antaa valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa ja syventää opiskelijoiden maailmankansalaisen taitoja.

Opiskelijoita rohkaistaan hankkimaan elinikäisiä kielenopiskelutaitoja tunnistamalla itselleen sopivia tapoja oppia kieliä, arvioimalla oman oppimisensa edistymistä sekä näkemään kielitaito myös työelämätautona. Kielten opiskelussa ja kielivalinnoissa vahvistetaan sukupuolten tasa-arvoa kannustamalla ennakkoluulottomuuteen ja käsittelemällä monipuolisesti erilaisia aiheita.

Kieltenopetuksessa hyödynnetään tutkivaa oppimista käyttäen monipuolisia ja opiskelijalähtöisiä menetelmiä. Opiskelijoita ohjataan hakemaan, arvioimaan ja käsittelemään tietoa osaamillaan kielillä. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään luontevasti opiskeluympäristöjen osana.

Kieltenopetuksessa käsitellään teemoja, joiden avulla kielenoppiminen tuodaan osaksi lukio-opiskelun kokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää työskentelyä. Opiskelijoille tarjotaan merkityksellisiä, avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä. Aihekokonaisuudet, teemaopinnot ja muu oppiainerajat ylittävä opiskelu kannustavat opiskelijoita hyödyntämään eri kielten vähäistäkin taitoaan ja monikielistä kompetenssiaan.

Opetuksessa otetaan huomioon se, että opiskelijoiden eteneminen taitotasolla tapahtuu eri tahdissa, mikä edellyttää tehtävien eriyttämistä tai muuta tukemista.

Vieraiden kielten opetuksen yhteiset tavoitteet

Vieraiden kielten eri oppimäärien opetuksen yhteisenä tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu hyödyntämään kielitaitoaan luovasti opiskelussa, työssä ja vapaa-aikana
- vankentaa kohdekielen osaamistaan, kielitajuaan ja taitoaan soveltaa kielitietoa myös kielirajat ylittäen
- kehittyy tavoitteellisena kielten oppijana ja osaa soveltaa kielenopiskelustrategioita
- ymmärtää monipuolisen kielitaidon merkityksen ja kielitaidon myötä kasvavat toimintamahdollisuudet
- osaa arvioida omaa osaamistaan sekä suunnitella kieliopintojaan tulevaisuuden tarpeitaan varten jatko-opintojen, työelämän ja kansainvälistymisen näkökulmasta.

Tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa eri kielissä tai oppimäärissä kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon (liite 1) tasot alla olevan taulukon mukaisesti ja osaa suhteuttaa omaa osaamistaan tavoitteeksi asetettuihin taitotasoihin. Opiskelija asettaa omia tavoitteitaan, arvioi taitojensa kehittymistä ja kehittää niitä edelleen.

Kieli ja oppimäärä	Taito toimia vuorovaikutuksessa	Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
Englanti A	B2.1	B2.1	B2.1
Muut kielet A	B1.2	B1.2	B1.2
Englanti B1	B1.2	B1.2	B1.2
Muut kielet B1	B1.1	B1.1	B1.1
Englanti B2	B1.1	B1.1	B1.1
Muut kielet B2	A2.2	A2.2	A2.2
Englanti B3	B1.1	B1.1	A2.2
Aasian ja Afrikan kielet B3	A2.1	A2.1 (puhuttu teksti) A1.3 (kirjoitettu teksti)	A2.1 (puhuttu teksti) A1.3 (kirjoitettu teksti)
Muut kielet B3	A2.1	A2.1	A2.1

Arviointi

Vieraissa kielissä arviointi perustuu vieraiden kielten yhteisten tavoitteiden sekä kieli- ja oppimääräkohtaisten erityisten tavoitteiden saavuttamiseen. Kullakin kurssilla otetaan huomioon kurssikohtaiset painotukset sekä niihin läheisesti nivoutuvat vieraiden kielten yhteiset ja oppimääräkohtaiset tavoitteet. Kaikilla kursseilla annetaan monipuolisesti palautetta opiskelijan edistymisestä oppimisprosessin eri vaiheissa. Palautetta annetaan opiskelijan edistymisestä kielitaidon eri osa-alueilla sekä muissa tavoitteissa, kuten kielenopiskelutaidoissa ja valmiuksissa toimia kohdekielisissä ympäristöissä. Opiskelijoita ohjataan hyödyntämään itse- ja vertaisarviointia. Kaikilla kursseilla voidaan hyödyntää salkkutyöskentelyä, myös oppiainerajat ylittäen.

Arvioinnin tukena, opettajan työvälineenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä käytetään soveltuvin osin Eurooppalaiseen viitekehukseen perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa. Opintojen alkuvaiheessa palautteenannossa painotuu opiskelijan taito kehittää kielenopiskelutaitojaan. Opintojen edetessä kielitaidon kuvausasteikkoa voidaan hyödyntää enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä.

A-oppimäärän syventävän kurssin 8 ja B1-oppimäärän syventävän kurssin 6 suorituksen arviointi perustuu Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta saatuun arvosanaan ja muihin kurssin aikaisiin näyttöihin. Kurssit arvioidaan numeroin käyttäen asteikkoa 4–10. Myös kurssiin kuuluva suullisen kielitaidon koe arvioidaan numeroin käyttäen asteikkoa 4–10. Suullisen kielitaidon kokeesta annetaan erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä.

Oppimäärän vaihtaminen

Opiskelijan on tarkoituksenmukaista jatkaa aloittamansa oppimäärän opintoja pitkäjänteisesti. Oppimäärää vaihdettaessa vieraassa kielessä pidemmästä oppimäärästä lyhyempään kursseja luetaan hyväksi latinan kieltä lukuun ottamatta seuraavasti:

Kurssit	A-oppimäärä		B1-oppimäärä		B2-oppimäärä		B3-oppimäärä
Kurssi	1	→	1	→	1	→	3
Kurssi	2	→	2	→	3	→	5
Kurssi	3	→	3	→	4	→	6
Kurssi	4	→	4	→	2	→	4
Kurssi	6	→	5	→	5	→	7
Kurssi	7	→	7	→	6	→	8
Kurssi	8	→	6				

Muut pidemmän oppimäärän mukaiset opinnot voivat olla lyhyemmän oppimäärän syventäviä tai soveltavia kursseja opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Jos opiskelija pyytää, hänelle tulee järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteutukseksi. Siirryttäessä lyhyemmästä pitempään oppimäärään voidaan opiskelijalta edellyttää lisänäyttöjä, ja tässä yhteydessä myös arvosana harkitaan uudelleen. Opiskelija voi opiskella myös toisen oppimäärän kursseja oppimäärää vaihtamatta. Tällöin

kyseessä olevat kurssit voidaan lukea opiskelijan varsinaisen oppimäärän syventäviksi tai soveltaviksi kursseiksi opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

Kurssit

Vieraiden kielten kurssikoodit muodostuvat kielten kirjaintunnusten, oppimäärien tasotunnusten ja kurssinumeroiden mukaan. Esimerkiksi RAB32 tarkoittaa ranskan kielien B3-oppimäärän kurssia numero 2. Vieraista kielistä käytetään seuraavia koodeja:

EN = englannin kieli
LA = latinan kieli
RA = ranskan kieli
SM = saamen kieli
SA = saksan kieli
VE = venäjän kieli
IA = italian kieli
EA = espanjan kieli
PO = portugalin kieli
KI = kiinan kieli
JP = japanin kieli
KX = muu kieli

5.5.1 Vieraat kielet, englantia, A-oppimäärä

Opetuksen tavoitteet

Englannin kielen A-oppimäärän opetuksen erityisenä tavoitteena on, että opiskelija

- kehittyy englannin kielen käyttäjänä sekä toimijana kulttuurisesti moninaisessa maailmassa niin paikallisissa, kansallisissa, eurooppalaisissa kuin globaaleissa yhteisöissä
- ymmärtää englannin kielen merkityksen ja roolin kansainvälisen kommunikaation kielenä
- osaa arvioida oman osaamisensa riittävyyttä jatko-opintojen näkökulmasta
- osaa suunnitella kieliopintojaan tulevaisuuden tarpeitaan varten työelämän ja kansainvälistymisen näkökulmista
- saa kokemuksia laajempien englanninkielisten tekstien lukemisesta, tulkitsemisesta ja käsittelystä
- osaa suhteuttaa omaa osaamistaan kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tasoon B2.1 ja arvioida omien taitojensa kehittymistä sekä kehittää taitojaan edelleen.

Pakolliset kurssit

Pakollisilla kursseilla 1–2 painotetaan opiskelutaitojen vankentamista, oman osaamisen kehittämistä yksin ja yhdessä muiden kanssa sekä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa toimimista. Kurssista 3 lähtien kiinnitetään enenevässä määrin huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen. Kursseilla 4–6 painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä.

Jokaiselle kurssille varataan tilaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Oppiainerajat ylittävää tai aihekokonaisuuksia avaavaa opetusta voidaan toteuttaa kaikilla kursseilla. Kursseilla harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta, joskin painotukset voivat vaihdella kursseittain.

1. Englannin kieli ja maailmani (ENA1)

Kurssilla kartoitetaan opiskelijan kielitaidon eri osa-alueiden osaamista ja kehittämisen kohteita, analysoidaan ja arvioidaan omia kieltenopiskelutaitoja, asetetaan tavoitteita englannin opiskelulle ja etsitään keinoja oman ja yhteisen osaamisen kehittämiseksi. Kurssilla pohditaan maailman kielellistä monimuotoisuutta, englannin kieltä globaalina ilmiönä sekä kielitaitoa välineenä kasvattaa kulttuurista osaamista. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät opiskeluun, nuoren elämänpiiriin ja kielenkäyttötarpeisiin.

2. Ihminen verkostoissa (ENA2)

Kurssilla harjoitellaan toimintaa kielelliseltä ja kulttuuriselta vaativuudeltaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa eri viestintäkanavia käyttäen, myös kansainvälisessä kontekstissa. Syvennetään taitoa toimia aktiivisena keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä. Harjaannutetaan taitoa muotoilla mielipiteitä sekä käydä merkitysneuvotteluja. Monipuolistetaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa tarvittavien strategioiden valikoimaa. Kurssilla käsitellään ihmissuhteisiin liittyviä teemoja ja niiden yhteydessä psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista hyvinvointia. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation merkitystä vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.

3. Kulttuuri-ilmiöitä (ENA3)

Kurssilla laajennetaan ja syvennetään opiskelijoiden monilukutaitoa. Kurssilla tehdään eri tekstilajien tuotoksia painottaen tekstilajille ominaista kielellistä tarkkuutta. Aihepiireinä ovat erilaiset kulttuuriset ilmiöt, englanninkieliset mediat sekä luova toiminta.

4. Yhteiskunta ja ympäröivä maailma (ENA4)

Kurssilla kehitetään tiedonhankintataitoja ja kriittistä lukutaitoa sekä harjoitellaan aktiivista toimijuutta englannin kielellä. Tutustutaan erilaisiin yhteiskunnallisista ilmiöistä käytäviin keskusteluihin erityisesti aktiivisen kansalaisuuden näkökulmasta. Pohditaan yksilöiden ja yhteisöjen vastuita ja toimintamahdollisuuksia, kuten ihmisoikeuskysymyksiä ja vaikuttamismahdollisuuksia kansalaisyhteiskunnassa.

5. Tiede ja tulevaisuus (ENA5)

Kurssilla syvennetään tekstin tulkinnan ja tuottamisen sekä tiedonhankinnan taitoja hakemalla tietoa opiskelijoita kiinnostavista tiedon- ja tieteenaloista. Harjaannutaan jakamaan omia tietoon tai mielipiteeseen perustuvia näkökantoja. Pohditaan erilaisia tulevaisuudenvisiona erityisesti teknologian ja digitalisaation näkökulmista sekä englannin kielen asemaa kansainvälisenä tieteen ja teknologian kielenä. Aihepiirit nousevat eri tiedon- ja tieteenaloista.

6. Opiskelu, työ ja toimeentulo (ENA6)

Kurssilla syvennetään käsitystä kielitaidosta työelämätaidona ja sosiaalisena pääomana. Tutustutaan tekstilajeihin, joita opiskelijat kohtaavat mahdollisissa jatko-opinnoissa tai työelämässä. Pohditaan jatko-opinto- tai urasuunnitelmia ja työntekoa myös kansainvälisessä kontekstissa. Käsitellään talousasioita, jotka liittyvät itsenäistyvän, työelämään astuvan nuoren elämänpäiriin, sekä laajempia talouden ilmiöitä.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

Kursseilla syvennetään opiskelijan taitoa käyttää englannin kieltä eri tarkoituksiin. Kursseilla harjoitellaan tekstien tulkitsemista ja tuottamista yksin ja yhdessä sekä kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Kursseihin voidaan integroida muihin opintoihin liittyvä laajahko kirjallinen tai suullinen englanninkielinen osuus tai kokonaisuus.

7. Kestävä elämäntapa (ENA7)

Kurssilla syvennetään taitoa tulkita ja tuottaa englantia erilaisissa kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa ja erilaisille yleisöille. Kurssilla analysoidaan tai tuotetaan eri tekstilajien tekstejä, kuten fiktiivisiä tai ei-fiktiivisiä, kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjauksellisia tai kantaa ottavia tekstejä. Kurssilla jatketaan oppimäärän pakollisten kurssien teemojen käsittelyä ekologisen, taloudellisen sekä sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä elämäntavan näkökulmasta ottaen huomioon opiskelijoiden tarpeet tai kiinnostuksen kohteet.

8. Viesti ja vaikuta puhuen (ENA8)

Kurssilla syvennetään taitoa tuottaa kieltä suullisesti, taitoa ymmärtää puhuttua kieltä ja rakentaa dialogia. Vankennetaan puhumisen sujuvuutta sekä harjoitellaan valmistelua edellyttävää suullista tuottamista. Kurssilla kerrataan oppimäärän pakollisilla kursseilla käsiteltyjä aihepiirejä tai niitä täydennetään opiskelijoiden tarpeiden mukaan.

Paikalliset soveltavat kurssit

9. Abikurssi (ENA9)

Tavoitteet

Kurssilla syvennetään kielitietoa ja -taitoa viimeisenä opiskeluvuonna tähtäimenä ylioppilaskoe.

Keskeiset sisällöt

Kerrataan kielioppia, kartutetaan sanavarastoa, kirjoitetaan tuotoksia ja harjoitetaan kuullun ja lukemisen ymmärtämistä.

Arviointi

Suoritusmerkintä tai numeerinen arviointi.

10. Kertauskurssi (ENA10)

Tavoitteet

Kurssilla vahvistetaan englannin kielen rakenteiden ja sanaston hallintaa ja kehitetään kuuntelu- ja lukustrategioita sekä kirjoitustaitoa.

Keskeiset sisällöt

Kerrataan peruskielioppia ja keskeistä sanastoa sekä tehdään kuuntelu- ja kirjoitusharjoituksia.

Arviointi

Suoritusmerkintä tai numeerinen arviointi.

11. Yhteinen maailma ja kansainvälistyminen (ENA11), Yhteislyseo

Tavoitteet

Antaa opiskelijalle valmiuksia ymmärtää ja käyttää yhteismaailmallisten kehityslinjojen, ajankohtaisten tapahtumien ja erilaisten maailmankuvien aihepiireihin liittyvää kieltä, syventää kielen rakenteiden hallintaa ja valmentaa ylioppilaskirjoituksiin.

Sisällöt

Aihepiireinä yhteismaailmalliset ja ajankohtaiset tapahtumat sekä erilaiset maailmankuvat, kielitaidon kaikkien osa-alueiden hallintaa syvennetään ja painotetaan abstraktin kielen osaamista.

Työmenetelmät

Ymmärtävän lukemisen osuutta korostetaan. Muodollinen englanti on keskeistä kirjoittamisessa. Kuunteluissa pyritään myös abstraktien aiheiden ymmärtämiseen. Keskustellaan yhä muodollisemmista aihepiireistä argumentoiden.

Arviointi

Kurssi on tarkoitettu abiturienteille ja se arvioidaan numeroin, mutta arvosana voi vaikuttaa päättöarvosanaan vain korottavasti.

12. Debattikurssi (ENA12), Yhteislyseo

Tavoitteet

- vahvistaa julkisen esiintymisen taitoja englannin kielellä
- lisätä tavoitteellisen keskustelun taitoja
- perehdyttää väittelyn rakenteeseen ja fraseologiaan.

Sisällöt

- harjoitellaan esiintymistä ja väittelyä englannin kielellä eri aiheista.

Menetelmät

Työskentelymenetelmät vaihtelevat opettajajohtoisesta pari- ja pienryhmätyöskentelyyn ja itsenäiseen työskentelyyn. Aktiivisuus ja läsnäolo ovat kurssin oleellinen osa.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä. Kurssia ei voi suorittaa itsenäisesti.

13. Kirjoituskurssi (ENA13), Yhteislyseo

Tavoitteet

Kehittyä kirjoittajana ja oppia tuottamaan tarkoituksenmukaista tekstiä eri tyyllilajien vaatimalla tavalla.

Sisällöt

Opiskellaan erityylisten kirjoitelmien ominaispiirteitä (argumentoiva kirjoitelma, yleisönosastokirje, epävirallinen ja virallinen kirje jne.) ja kirjoitetaan useita tuotoksia eri aihepiireistä.

Menetelmät

Pääpaino kirjallisessa tuottamisessa ja itsenäisessä työskentelyssä. Lisäksi pari- ja ryhmätöitä ja näiden arviointia. Kurssi soveltuu myös itsenäiseen opiskeluun opettajan ohjeiden mukaisesti.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

5.5.2 Vieraat kielet, A-oppimäärä (Ranska, Saksa, Venäjä)

Opetuksen tavoitteet

Vieraan kielen A-oppimäärän opetuksen erityisenä tavoitteena on, että opiskelija

- kehittyy kohdekielen käyttäjänä ja toimijana kulttuurisesti moninaisessa maailmassa niin kansallisissa, eurooppalaisissa kuin globaaleissa yhteisöissä
- osaa suhteuttaa omaa osaamistaan kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tasoon B1.2 ja arvioida omien taitojensa kehittymistä sekä kehittää taitojaan edelleen.

Pakolliset kurssit

Pakollisilla kursseilla 1–2 painotetaan opiskelutaitojen vankentamista, oman osaamisen kehittämistä yksin ja yhdessä muiden kanssa sekä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa toimimista. Kurssista 3 lähtien kiinnitetään enenevässä määrin huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen. Kursseilla 4–6 painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä.

Jokaiselle kurssille varataan tilaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Oppiainerajat ylittävää tai aihekokonaisuuksia avaavaa opetusta voidaan toteuttaa kaikilla kursseilla. Kursseilla harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta, joskin painotukset voivat vaihdella kurssittain.

1. Kieli ja maailmani

Kurssilla kartoitetaan opiskelijan kielitaidon eri osa-alueiden osaamista ja kehittämisen kohteita sekä analysoidaan ja arvioidaan omia kieltenopiskelutaitoja. Asetetaan tavoitteita kohdekielen opiskelulle ja etsitään keinoja oman ja yhteisen osaamisen kehittämiseksi sekä autenttisia kohdekielisiä kielenkäyttöympäristöjä. Kurssilla pohditaan maailman kielellistä monimuotoisuutta ja kielitaitoa välineenä kasvattaa kulttuurista osaamista. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät opiskeluun, nuoren elämänpiiriin ja kielenkäyttötarpeisiin.

2. Ihminen verkostoissa

Kurssilla harjoitellaan toimintaa kielelliseltä ja kulttuuriselta vaativuudeltaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa eri viestintäkanavia käyttäen, myös kansainvälisessä kontekstissa. Syvennetään taitoa toimia aktiivisena keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä. Harjaannutetaan taitoa muotoilla mielipiteitä sekä käydä merkitysneuvotteluja. Monipuolistetaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa tarvittavien strategioiden valikoimaa. Kurssilla käsitellään ihmissuhteisiin liittyviä teemoja ja niiden yhteydessä psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista hyvinvointia. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation tuomia muutoksia vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.

3. Kulttuuri-ilmioitä

Kurssilla laajennetaan ja syvennetään monilukutaitoa. Kurssilla tehdään eri tekstilajien tuotoksia painottaen tekstilajille ominaista kielellistä tarkkuutta. Aihepiireinä ovat erilaiset kulttuuriset ilmiöt, kohdekieliset mediat sekä luova toiminta.

4. Yhteiskunta ja ympäröivä maailma

Kurssilla kehitetään tiedonhankintataitoja ja kriittistä lukutaitoa sekä harjoitellaan aktiivista toimijuutta kohdekielellä. Tutustutaan erilaisiin yhteiskunnallisista ilmiöistä käytäviin keskusteluihin erityisesti aktiivisen kansalaisuuden näkökulmasta. Pohditaan yksilöiden ja yhteisöjen vastuita ja toimintamahdollisuuksia, kuten ihmisoikeuskysymyksiä ja vaikuttamismahdollisuuksia kansalaisyhteiskunnassa.

5. Tiede ja tulevaisuus

Kurssilla syvennetään tekstin tulkinnan ja tuottamisen sekä tiedonhankinnan taitoja hakemalla tietoa opiskelijoita kiinnostavista tiedon- ja tieteenaloista. Harjaannutaan jakamaan omia tietoon tai mielipiteeseen perustuvia näkökantoja. Pohditaan erilaisia tulevaisuudenvisioita erityisesti teknologian ja digitalisaation näkökulmasta. Aihepiirit nousevat eri tiedon- ja tieteenaloista.

6. Opiskelu, työ ja toimeentulo

Kurssilla syvennetään käsitystä kielitaidosta työelämätaiona ja sosiaalisena pääomana. Tutustutaan tekstilajeihin, joita opiskelijat kohtaavat mahdollisissa jatko-opinnoissa tai työelämässä. Pohditaan jatko-opinto- tai urasuunnitelmia ja työntekoa myös kansainvälisessä kontekstissa. Käsitellään talousasioita, jotka liittyvät itsenäistyvän, työelämään astuvan nuoren elämänpiiriin, sekä laajempia talouden ilmiöitä.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

Kursseilla syvennetään opiskelijan taitoa käyttää opiskeltavaa kieltä eri tarkoituksiin. Kursseilla harjoitellaan tekstien tulkitsemista ja tuottamista yksin ja yhdessä sekä kerataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Kursseihin voidaan integroida muihin opintoihin liittyvä laajahko kirjallinen tai suullinen kohdekielinen osuus tai kokonaisuus.

7. Kestävä elämäntapa

Kurssilla syvennetään taitoa tulkita ja tuottaa kohdekieltä erilaisissa kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa ja erilaisille yleisöille. Kurssilla käsitellään eri tekstilajien tekstejä, kuten fiktiivisiä tai ei-fiktiivisiä, kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä. Kurssilla jatketaan oppimäärän pakollisten kurssien teemojen käsitelyä ekologisen, taloudellisen sekä sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä elämäntavan näkökulmasta ottaen huomioon opiskelijoiden tarpeet tai kiinnostuksen kohteet.

8. Viesti ja vaikuta puhuen

Kurssilla syvennetään taitoa tuottaa kieltä suullisesti, taitoa ymmärtää puhuttua kieltä ja rakentaa dialogia. Vankennetaan puhumisen sujuvuutta sekä harjoitellaan valmiste-

lua edellyttävää suullista tuottamista. Kurssilla kerrataan oppimäärän pakollisilla kursseilla käsiteltyjä aihepiirejä tai niitä täydennetään opiskelijoiden tarpeiden mukaan.

Paikallinen soveltava kurssi

9. Abikurssi

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on valmistautua yo-kirjoituksiin kertaamalla monipuolisesti kielen keskeisiä sisältöjä.

Sisällöt

Kurssilla tehdään kuullun-, tekstinymmärtämis-, ja rakennetehtäviä sekä harjoitellaan kirjallista viestintää.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä tai numeroarvosanalla eikä sitä yleensä voi suorittaa itsenäisesti.

10. Suullisen kielitaidon kurssi, Yhteislyseo

Tavoitteet

Kurssilla syvennetään taitoa tuottaa kieltä suullisesti, taitoa ymmärtää puhuttua kieltä ja rakentaa dialogia. Vankennetaan puhumisen sujuvuutta sekä harjoitellaan valmistelu edellyttävää suullista tuottamista.

Sisällöt

Kurssilla kerrataan oppimäärän pakollisilla kursseilla käsiteltyjä aihepiirejä tai niitä täydennetään opiskelijoiden tarpeiden mukaan.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä tai numeroarvosanalla eikä sitä yleensä voi suorittaa itsenäisesti.

5.5.4 Vieraat kielet, B2-oppimäärä (Ranska, Saksa, Venäjä)

Opetuksen tavoitteet

Vieraan kielen B2-oppimäärän opetuksen erityisenä tavoitteena on, että opiskelija

- kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi
- kehittyy kohdekielen käyttäjänä ja toimijana kulttuurisesti moninaisessa maailmassa niin kansallisissa, eurooppalaisissa kuin globaaleissa yhteisöissä
- osaa suhteuttaa omaa osaamistaan kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tasoon A2.2 (muut kielet) tai B1.1 (englanti) ja arvioida omien taitojensa kehittymistä sekä kehittää taitojaan edelleen.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

Ensimmäisillä kursseilla painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovaikutustilanteet. Myös kuuntelemista harjoitellaan. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, mutta suullista viestintää harjoitellaan edelleen kaikilla

kursseilla. Keskeistä on kehittää jokapäiväisen viestinnän perusvalmiuksia. Kurseille varataan tarpeen mukaan tilaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsitteelyyn. Kaikilla kursseilla voidaan edistää monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa. Kurseilla tutustutaan eri tekstilajeihin. Oppiainerajat ylittävää opetusta voidaan toteuttaa eri kursseilla. Rakenteita opetellaan, harjoitellaan ja kerrataan joustavasti sopivien aihepiirien yhteydessä. Hyvien ääntämistottumusten vakiinnuttamiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen.

1. Elämän tärkeitä asioita

Kurssilla pohditaan opiskeltavan kielen merkitystä omassa elämässä nyt ja tulevaisuudessa. Kartoitetaan opiskelijan opiskeltavan kielen osaamista, analysoidaan ja arvioidaan omia kielenopiskelutaitoja, asetetaan tavoitteita omalle oppimiselle ja etsitään keinoja oman ja yhteisen osaamisen kehittämiseksi. Monipuolistetaan vuorovaikutustaitoja eri viestintäkanavia käyttäen. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät nuorten jokapäiväiseen elämään, ihmissuhteisiin ja verkostoihin, kiinnostuksen kohteisiin, vapaa-ajan viettoon ja harrastuksiin.

2. Monenlaista elämää

Kurssilla kiinnitetään huomiota sosiaalisten koodien mahdollisiin eroavuuksiin vuorovaikutuksessa. Harjoitellaan pienimuotoista kirjallista viestintää. Kurssin aihepiirit käsittelevät viestintää kulttuurien välisissä kohtaamisissa Suomessa ja ulkomailla.

3. Hyvinvointi ja huolenpito

Kurssilla opetellaan eri viestintäkanavia käyttäen toimimista keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Harjoitellaan taitoa muotoilla mielipiteitä ja käydä merkitysneuvotteluja arkipäiväiseen elämään liittyvistä asioista. Tutustutaan erilaisiin hyvinvointiin, ihmissuhteisiin ja elämänvaiheisiin liittyviin teksteihin ja harjoitellaan keskustelemaan niihin liittyvistä asioista. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation tuomia muutoksia vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.

4. Kulttuuri ja mediat

Kurssilla vahvistetaan monilukutaitoa. Tutustutaan kohdekielisen kielialueen tai -alueiden kulttuuri-ilmioihin ja medioihin ajankohtaisesta ja nuoria kiinnostavasta näkökulmasta.

5. Opiskelu, työ ja tulevaisuus

Kurssilla kiinnitetään huomiota viestinnän kulttuuriseen sopivuuteen. Aihepiirit liittyvät kouluun, myöhempään opiskeluun ja työelämään sekä nuorten tulevaisuudensuunnitelmiin.

6. Yhteinen maapallomme

Kurssilla jatketaan keskusteluharjoituksia ja kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Tutustutaan mahdollisuuksiin osallistua kansainväliseen yhteistyöhön.

Aihepiirit nousevat luonnosta, erilaisista asuinympäristöistä sekä kestävästä elämäntavasta.

7. Kansainvälinen toiminta

Kurssilla hyödynnetään kielitaitoa ja vahvistetaan kulttuurista ymmärrystä tutustumalla tai osallistumalla kansainväliseen yhteistyöhön, vapaaehtoistyöhön tai työelämään tarvittaessa etäyhteyksiä hyödyntäen. Kielelliset tavoitteet määrittyvät toiminnan perusteella. Mahdollisesta osallistumisesta kansainväliseen toimintaan opiskelijat raportoivat yhdessä sovittavalla tavalla.

8. Viesti puhuen ja kirjoittaen

Kurssilla vankennetaan tuottamistaitoja, joita tarvitaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Harjoitellaan erilaisten tekstilajien tuottamista ja tulkintaa. Kerrataan aiemmin käsiteltyjä aihepiirejä tai niitä täydennetään opiskelijoiden tarpeiden mukaan.

Paikalliset soveltavat kurssit

9. Yo-kirjoituksiin valmentava kurssi

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on valmistautua yo-kirjoituksiin kertaamalla monipuolisesti kielen keskeisiä sisältöjä.

Sisällöt

Kurssilla tehdään kuullun-, tekstinymmärtämis-, ja rakennetehtäviä sekä harjoitellaan kirjallista viestintää.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä tai numeroarvosanalla eikä sitä yleensä voi suorittaa itsenäisesti.

10. Suullisen kielitaidon kurssi

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on tehostaa puheilmiasua ja kuullun ymmärtämistä.

Sisällöt

Kurssilla harjoitellaan kielen käyttöä suullisesti. Puhumista harjoitellaan mm. parikeskustelujen, roolileikkien ja pelien avulla. Samalla kerrataan ja laajennetaan eri aihepiirien sanastoa. Tämä abiturienteille tarkoitettu kurssi sisältää myös kuullunymmärtämisen harjoittelua.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä ja numeroarvosanalla.

5.5.5 Vieraat kielet, B3-oppimäärä (Espanja, Italia, Ranska, Ruotsi, Saksa, Venäjä)

Opetuksen tavoitteet

Vieraan kielen B3-oppimäärän opetuksen erityisenä tavoitteena on, että opiskelija

- kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi

- kehittyy kohdekielen käyttäjänä ja toimijana kulttuurisesti moninaisessa maailmassa niin kansallisissa, eurooppalaisissa kuin globaaleissa yhteisöissä
- osaa suhteuttaa omaa osaamistaan kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tasoon A2.1 (muut kielet) tai B1.1/A2.2 (englanti) ja arvioida omien taitojensa kehittymistä sekä kehittää taitojaan edelleen.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

Ensimmäisillä kursseilla painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovaikutustilanteet. Myös kuuntelemista harjoitellaan. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, mutta suullista viestintää harjoitellaan edelleen kaikilla kursseilla. Keskeistä on kehittää jokapäiväisen viestinnän perusvalmiuksia. Kurseille varataan tarpeen mukaan tilaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsitteelyyn. Kaikilla kursseilla voidaan edistää monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa. Kurseilla tutustutaan eri tekstilajeihin. Oppiainerajat ylittävää opetusta voidaan toteuttaa eri kursseilla. Rakenteita opetellaan, harjoitellaan ja kerrataan joustavasti sopivien aihepiirien yhteydessä. Hyvien ääntämistottumusten vakiinnuttamiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen.

1. Tutustutaan toisiimme ja uuteen kieleen

Kurssilla tutustutaan opiskeltavan kielen asemaan maailmassa ja hahmotetaan uuden kielen suhde opiskelijoiden aiemmin opiskelemiin tai osaamiin kieliin. Harjoitellaan vuorovaikutusta arkeen liittyvissä tilanteissa ja niissä tarvittavia viestintästrategioita sekä opetellaan tärkeimpiä kohteliaisuuteen liittyviä ilmauksia.

2. Matkalla maailmassa

Kurssilla harjoitellaan selviytymistä erilaisissa matkustamiseen liittyvissä sosiaalisen kohtaamisen tilanteissa ja tavanomaisissa asiointitilanteissa. Opetellaan lisää kompensointikeinojen ja muiden viestintästrategioiden käyttöä.

3. Elämän tärkeitä asioita

Kurssilla harjoitellaan vuorovaikutustaitoja eri viestintäkanavia käyttäen. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät nuorten jokapäiväiseen elämään, ihmissuhteisiin ja verkostoihin, kiinnostuksen kohteisiin, vapaa-ajan viettoon ja harrastuksiin.

4. Monenlaista elämää

Kurssilla kiinnitetään huomiota sosiaalisten koodien mahdollisiin eroavuuksiin vuorovaikutuksessa. Harjoitellaan pienimuotoista kirjallista viestintää. Kurssin aihepiirit käsittelevät viestintää kulttuurien välisissä kohtaamisissa Suomessa ja ulkomailla.

5. Hyvinvointi ja huolenpito

Kurssilla opetellaan eri viestintäkanavia käyttäen toimimista keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Harjoitellaan taitoa muotoilla mielipiteitä ja käydä merkitysneuvotteluja arkipäiväiseen elämään liittyvistä

asioista. Tutustutaan erilaisiin hyvinvointiin, ihmissuhteisiin ja elämänvaiheisiin liittyviin teksteihin ja harjoitellaan keskustelemaan niihin liittyvistä asioista. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation tuomia muutoksia vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.

6. Kulttuuri ja mediat

Kurssilla vahvistetaan monilukutaitoa. Tutustutaan kohdekielisen kielialueen tai -alueiden kulttuuri-ilmioihin ja medioihin ajankohtaisesta ja nuoria kiinnostavasta näkökulmasta.

7. Opiskelu, työ ja tulevaisuus

Kurssilla kiinnitetään huomiota viestinnän kulttuuriseen sopivuuteen. Aihepiirit liittyvät kouluun, myöhempään opiskeluun ja työelämään sekä nuorten tulevaisuudensuunnitelmiin.

8. Yhteinen maapallomme

Kurssilla jatketaan keskusteluharjoituksia ja kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Tutustutaan mahdollisuuksiin osallistua kansainväliseen yhteistyöhön. Aihepiirit nousevat luonnosta, erilaisista asuinympäristöistä sekä kestävästä elämäntavasta.

Paikalliset soveltavat kurssit

9. Yo-kirjoituksiin valmentava kurssi

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on valmistautua yo-kirjoituksiin kertaamalla monipuolisesti kielen keskeisiä sisältöjä.

Sisällöt

Kurssilla tehdään kuullun-, tekstinymmärtämis-, ja rakennetehtäviä sekä harjoitellaan kirjallista viestintää.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä tai numeroarvosanalla eikä sitä yleensä voi suorittaa itsenäisesti.

10. Suullisen kielitaidon kurssi

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on tehostaa puheilmiasua ja kuullun ymmärtämistä.

Sisällöt

Kurssilla harjoitellaan kielen käyttöä suullisesti. Puhumista harjoitellaan mm. parikeskustelujen, roolileikkien ja pelien avulla. Samalla kerrataan ja laajennetaan eri aihepiirien sanastoa. Tämä abiturienteille tarkoitettu kurssi sisältää myös kuullunymmärtämisen harjoittelua.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä ja numeroarvosanalla.

5.5.11 Vieraat kielet, latina, B3-oppimäärä

Opetuksen tavoitteet

Latinan kielen B3-oppimäärän opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- koee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi
- ymmärtää latinan kielen merkityksen erityisesti luonnontieteissä
- ymmärtää latinan kielen vaikutuksen eurooppalaisten kielten kehitykseen
- oppii tuntemaan kreikkalais-roomalaisen maailman historiaa, kulttuuria ja mytologiaa ja tekee huomioita niiden vaikutuksesta eurooppalaiseen ja suomalaiseen kulttuuriin
- osaa harjoitellun perussanaston ja keskeisiä rakenteita
- ymmärtää apuvälineitä käyttäen helppoa autenttista tekstiä, osaa poimia yksittäisiä tietoja ja pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn asiayhteyden perusteella.

Arviointi

Opiskelijan osaamista arvioidaan latinan kielen erityisten tavoitteiden mukaan sekä soveltuvin osin vieraiden kielten yhteisten tavoitteiden mukaan. Kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa voidaan hyödyntää ottaen huomioon latinan kielen erityispiirteet ja käyttöalueen rajallisuus. Kaikilla kursseilla annetaan monipuolisesti palautetta opiskelijan edistymisestä oppimisprosessin eri vaiheissa. Huomiota kiinnitetään opiskelijan edistymiseen kielitaidon eri osa-alueilla. Opiskelijoita ohjataan hyödyntämään itse- ja vertaisarviointia. Kaikilla kursseilla voidaan hyödyntää salkkutyöskentelyä, myös oppiainerajat ylittäen.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

B3-oppimäärässä opiskellaan keskeinen muoto-oppi sekä pääpiirteitä sijamuotojen, aikamuotojen ja modusten käytöstä ja lauseenvastikkeista. Hyvien ääntämistottumusten vakiinnuttamiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen.

Kaikilla kursseilla opiskelijoita ohjataan vertaamaan antiikin ajan erilaisia ilmiöitä nykyajan vastaaviin sekä tekemään huomioita kreikkalais-roomalaisen kulttuurin vaikutuksista nykyisiin kulttuureihin ja latinan vaikutuksesta nykykieliin.

Kursseille varataan tarpeen mukaan tilaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsittelyyn. Kaikilla kursseilla voidaan edistää monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa. Oppiainerajat ylittävää opetusta voidaan toteuttaa eri kursseilla.

1. Ikkunat auki antiikkiin

Antiikin Italiaa ja roomalaisia sekä latinan kieltä lähestytään nykyajan näkökulmasta. Perehdytään latinan kielen vaiheisiin.

2. Antiikin elämää

Tutustutaan yksityiseen ja julkiseen elämään sekä työntekoon antiikin aikaisessa kaupungissa.

3. Tietoa, taitoa ja taruperintöä

Tutustutaan roomalaisten harrastuksiin, roomalaisnuorten kasvatukseen ja koulunkäyntiin sekä antiikin kreikkalais-roomalaiseen tarustoon.

4. Rooman historian vaiheita

Tutustutaan pääpiirteittäin Rooman varhaishistoriaan ja siihen liittyviin taruihin, Rooman historian käännekohtiin ja Rooman kehittymiseen maailmanvallaksi.

5. Merkittäviä roomalaisia

Tutustutaan joihinkin Rooman historian kannalta merkittäviin henkilöihin.

6. Kulttuuriperintömme

Tutustutaan antiikin kulttuurin eri alueisiin ja tarkastellaan niiden merkitystä kulttuuriperinnössämme.

7. Viestejä menneisyydestä

Tarkastellaan antiikin kirjallisuuteen liittyviä tekstejä viestinnän näkökulmasta. Tutkitaan, mitä tekstit voivat kertoa roomalaisten elämästä ja suhtautumisesta elämän eri ilmiöihin.

8. Latinaa kautta vuosisatojen

Tutkitaan muokattujen tekstien ja helppojen autenttisten tekstinäytteiden avulla, miten latinaa on käytetty eri aikoina myöhäisantiikista meidän päiviimme asti.

5.5.12 Muut kieliopinnot, Yhteislyseo

1. Italian kielen alkeet, IAabc

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on tutustua italian kielen ääntämiseen ja rakenteisiin sekä toimimaan matkailijan kannalta keskeisissä tilanteissa.

Sisällöt

Kurssilla tutustutaan Italiaan, sen kulttuuriin ja tapoihin kirjallisen materiaalin, paritöiden, videoiden ym. avulla.

Arviointi

Kurssi arvostellaan suoritusmerkinnällä.

2. Venäjän kielen alkeet, VEabc

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on tutustua venäjän kielen kyrillisiin kirjaimiin, ääntämiseen ja rakenteisiin sekä toimimaan matkailijan kannalta keskeisissä tilanteissa.

Sisällöt

Kurssi arvostellaan suoritusmerkinnällä.

Arviointi

Kurssilla tutustutaan Venäjään, sen kulttuuriin ja tapoihin kirjallisen materiaalin, paritöiden, videoiden ym. avulla. Opitaan käyttämään venäjää jokapäiväisen elämän tilanteissa ja matkailussa.

3. Latinan kieli, Yhteislyseo

Kurssit suoritetaan numerojärjestyksessä

1. Cursus primus (LA01)

Tavoitteet

- tuoda esille latinan kielen yleismaailmallinen merkitys ja suhde nykykieliin
- johdattaa opiskelija ymmärtämään antiikista periytyviä aineksia eurooppalaisissa kielissä ja kulttuurissa

Sisällöt

- latinan kielen kieliopin perusrakenteet
- Rooman imperiumin historia
- Euroopan kulttuurihistorian eri vaiheita
- kuolemattomia lentäviä lauseita

Työmenetelmät

Opiskellaan latinan kieliopin keskeisiä rakenteita ja perussanastoa kirjallisten ja suullisten harjoitusten avulla. Opitaan lentäviä lauseita ja kulttuurihistoriaa.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

2. Cursus secundus (LA02)

Tavoitteet

- lisätä opiskelijan latinan kielen ja antiikin tuntemusta
- oppia ymmärtämään kreikkalais-roomalaisen kulttuuriperinnön merkitys eurooppalaiselle kulttuurille

Sisällöt

- kieliopin ja sanaston osaamisen syventäminen
- laajempi lentävien lauseiden kokoelma

Työmenetelmät

Apuneuvoja käyttäen opitaan ymmärtämään ja kääntämään muokattuja latinankielisiä tekstejä.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

5.6 Matematiikka

Matematiikan asema aikamme kulttuurissa edellyttää valmiutta ymmärtää, hyödyntää ja tuottaa matemaattisesti esitettyä tietoa. Sillä on merkittävä tai ratkaiseva rooli muun muassa tieteissä, teknologiassa, taloudessa, yrittäjyydessä, terveydenhuollossa ja turvallisuudessa. Matematiikan opetuksen tehtävänä on tutustuttaa opiskelija matemaattisen ajattelun malleihin sekä matematiikan perusideoihin ja rakenteisiin, opettaa käyttämään puhuttua ja kirjoitettua matematiikan kieltä sekä kehittää laskemisen, ilmiöiden mallintamisen ja ongelmien ratkaisemisen taitoja.

Opetuksen lähtökohdat valitaan opiskelijoita kiinnostavista aiheista, ilmiöistä ja niihin liittyvistä ongelmista. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja, joissa opiskelijat työskentelevät yksin ja yhdessä. Opetustilanteet järjestetään siten, että ne herättävät opiskelijan tekemään havaintojensa pohjalta kysymyksiä, oletuksia ja päätelmiä sekä perustelemaan niitä. Erityisesti opiskelijaa ohjataan hahmottamaan matemaattisten käsitteiden merkityksiä ja tunnistamaan, kuinka ne liittyvät laajempiin kokonaisuuksiin. Opiskelijaa rohkaistaan myös käyttämään ajattelua tukevia kuvia, piirroksia ja välineitä sekä tuetaan opiskelijan taitoa siirtyä toisesta matemaattisen tiedon esitysmuodosta toiseen.

Opiskelijaa kannustetaan kehittämään luovia ratkaisuja matemaattisiin ongelmiin. Opetuksessa tutkitaan matematiikan ja arkielämän välisiä yhteyksiä sekä tietoisesti käytetään eteen tulevia mahdollisuuksia opiskelijan persoonallisuuden kehittämiseen, mikä tarkoittaa muun muassa hänen kiinnostuksensa ohjaamista, kokeiluihin kannustamista sekä tiedonhankintaprosessien kehittämistä.

Opiskelija harjaannutetaan käyttämään tietokoneohjelmistoja matematiikan oppimisen ja tutkimisen sekä ongelmanratkaisun apuvälineinä. Matematiikan opiskelussa hyödynnetään muun muassa dynaamisen matematiikan ohjelmistoja, symbolisen laskennan ohjelmistoja, tilasto-ohjelmistoja, taulukkolaskentaa, tekstinkäsittelyä sekä mahdollisuuksien mukaan digitaalisia tiedonlähteitä. Tärkeää on myös arvioida apuvälineiden hyödyllisyyttä ja käytön rajallisuutta. Edellä mainituista apuvälineistä käytetään jatkossa nimitystä tekniset apuvälineet.

Arviointi

Monipuolisella arvioinnilla ja kannustavalla palautteella tuetaan opiskelijan matemaattisen ajattelun ja itseluottamuksen kehittymistä sekä ylläpidetään ja vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Arviointi ohjaa opiskelijaa kehittämään matematiikan osaamistaan ja ymmärtämistään sekä pitkäjänteisen työskentelyn taitoja. Sillä autetaan opiskelijaa kehittämään matemaattisten ratkaisujen esittämistä, tuetaan häntä käsitteiden muodostamisprosessissa ja ohjataan oman työn arvioimiseen. Onnistunut palaute auttaa opiskelijaa huomaamaan vahvuutensa sekä sen, mitä ja miten tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää.

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota laskutaitoon, menetelmien ja teknisten apuvälineiden valintaan ja käyttöön sekä päätelmien täsmälliseen ja johdonmukaiseen perusteleamiseen.

Oppimäärän vaihtaminen

Matematiikan oppimäärää vaihdettaessa pitkistä lyhyeen kursseja luetaan hyväksi seuraavasti:

MAA2 → MAB2

MAA3 → MAB3

MAA6 → MAB7

MAA8 → MAB4

MAA10 → MAB5

Arvosanaksi tulee vastaavan A-tason kurssin arvosana.

Korvaavuustaulukon ulkopuolella olevat pitkän matematiikan kurssit hyväksytään lyhyen matematiikan paikallisiksi soveltaviksi kursseiksi. Arvosanalla 4 (hylätty) olevia A-tason kursseja voidaan hyväksyä vain kaksi.

Lyhyen matematiikan ylioppilaskirjoituksiin kertaava kurssi MAB9 ja talousmatematiikan kurssi MAB6 hyväksytään A-oppimäärän paikalliseksi soveltavaksi kurssiksi.

Jos opiskelija pyytää, hänelle tulee järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi. Siirryttäessä lyhyemmästä pitempään oppimäärään voidaan opiskelijalta edellyttää lisänäyttöjä, ja tässä yhteydessä myös arvosana harkitaan uudelleen.

5.6.1 Matematiikan yhteinen opintokokonaisuus

Matematiikan yhteisen opintokokonaisuuden tehtävänä on herättää opiskelijan kiinnostus matematiikkaa kohtaan muun muassa tutustuttamalla hänet matematiikan moninaiseen merkitykseen ihmiselle ja yhteiskunnalle sekä sen ainutlaatuihin ja kiehtovaan olemukseen tieteenalana. Tässä opintokokonaisuudessa opiskelijalla on tilaisuus vahvistaa pohjaa matematiikan opinnoilleen ja nähdä matematiikka hyödyllisenä ja käytökelpoisena selitettäessä ja hallittaessa muun muassa yhteiskunnan, talouden ja luonnon tapahtumia ja tilanteita.

Pakollinen kurssi

1. Luvut ja lukujonot (MAY1)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- pohtii matematiikan merkitystä yksilön ja yhteiskunnan näkökulmasta
- kertaa ja täydentää lukualueet, kertaa peruslaskutoimitukset ja prosenttilaskennan periaatteet
- vahvistaa ymmärrystään funktion käsitteestä
- ymmärtää lukujonon käsitteen
- osaa määrittää lukujonoja, kun annetaan alkuehdot ja tapa, jolla seuraavat termit muodostetaan

- saa havainnollisen käsityksen lukujonon summan määrittämisestä
- osaa ratkaista käytännön ongelmia aritmeettisen ja geometrisen jonon ja niistä muodostettujen summien avulla
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä funktion kuvaajan ja lukujonojen tutkimisessa sekä lukujonoihin liittyvien sovellusongelmien ratkaisussa.

Keskeiset sisällöt

- reaalitylvut, peruslaskutoimitukset ja prosenttilaskenta
- funktio, kuvaajan piirto ja tulkinta
- lukujono
- rekursiivinen lukujono
- aritmeettinen jono ja summa
- logaritmi ja potenssi sekä niiden välinen yhteys
- muotoa $a^x = b$, $x \in \mathbb{N}$ olevien yhtälöiden ratkaiseminen
- geometrinen jono ja summa

5.6.2 Matematiikan pitkä oppimäärä

Matematiikan pitkän oppimäärän opetuksen tehtävänä on antaa opiskelijalle ammatillisten ja korkeakouluopintojen edellyttämät matemaattiset valmiudet sekä matemaattinen yleissivistys. Pitkän matematiikan opinnoissa opiskelijalla on tilaisuus omaksua matemaattisia käsitteitä ja menetelmiä sekä oppia ymmärtämään matemaattisen tiedon luonnetta. Opetus pyrkii myös antamaan opiskelijalle selkeän käsityksen matematiikan merkityksestä yhteiskunnan kehityksessä sekä sen soveltamismahdollisuuksista arkielämässä, tieteessä ja tekniikassa.

Opetuksen tavoitteet

Matematiikan pitkän oppimäärän opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- saa myönteisiä oppimiskokemuksia ja tottuu pitkäjänteiseen työskentelyyn sekä oppii niiden kautta luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä, taitoihinsa ja ajatteluunsa
- rohkaistuu kokeilevaan ja tutkivaan toimintaan, ratkaisujen keksimiseen sekä niiden kriittiseen arviointiin
- ymmärtää ja osaa käyttää matematiikan kieltä, kuten seuraamaan matemaattisen tiedon esittämistä, lukemaan matemaattista tekstiä, keskustelemaan matematiikasta, ja oppii arvostamaan esityksen täsmällisyyttä ja perustelujen selkeyttä
- oppii näkemään matemaattisen tiedon loogisena rakenteena
- kehittää lausekkeiden käsittely-, päättely- ja ongelmanratkaisutaitojaan
- harjaantuu käsittelemään tietoa matematiikalle ominaisella tavalla, tottuu tekemään otaksumia, tutkimaan niiden oikeellisuutta ja laatimaan perusteluja sekä arvioimaan perustelujen pätevyyttä ja tulosten yleistettävyyttä
- harjaantuu mallintamaan käytännön ongelmatilanteita ja hyödyntämään erilaisia ratkaisustrategioita
- osaa käyttää tarkoituksenmukaisia matemaattisia menetelmiä, teknisiä apuvälineitä ja tietolähteitä.

Pakolliset kurssit

2. Polynomifunktiot ja -yhtälöt (MAA2)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu käsittelemään polynomifunktioita
- osaa ratkaista toisen asteen polynomiyhtälöitä ja tutkia ratkaisujen lukumäärää
- osaa ratkaista korkeamman asteen polynomiyhtälöitä, jotka voidaan ratkaista ilman polynomien jakolaskua
- osaa ratkaista yksinkertaisia polynomiepäyhtälöitä
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä polynomifunktion tutkimisessa ja polynomiyhtälöihin ja polynomiepäyhtälöihin sekä polynomifunktioihin liittyvien sovellusongelmien ratkaisussa.

Keskeiset sisällöt

- polynomien tulo ja muotoa $(a + b)^n$, $n \leq 3, n \in \mathbb{N}$ olevat binomikaavat
- 2. asteen yhtälö ja ratkaisukaava sekä juurten lukumäärän tutkiminen
- 2. asteen polynomien jakaminen tekijöihin
- polynomifunktio
- polynomiyhtälöitä
- polynomiepäyhtälön ratkaiseminen

3. Geometria (MAA3)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu hahmottamaan ja kuvaamaan tilaa sekä muotoa koskevaa tietoa sekä kaksi- että kolmiulotteisissa tilanteissa
- harjaantuu muotoilemaan, perustelevaan ja käyttämään geometrista tietoa käsitteleviä lauseita
- osaa ratkaista geometrisia ongelmia käyttäen hyväksi kuvioden ja kappaleiden ominaisuuksia, yhdenmuotoisuutta, Pythagoraan lausetta sekä suora- ja vinokulmaisen kolmion trigonometriaa
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä kuvioden ja kappaleiden tutkimisessa ja geometriaan liittyvien sovellusongelmien ratkaisussa.

Keskeiset sisällöt

- kuvioden ja kappaleiden yhdenmuotoisuus
- sini- ja kosinilause
- ympyrän, sen osien ja siihen liittyvien suorien geometria
- kuvioihin ja kappaleisiin liittyvien pituuksien, kulmien, pinta-alojen ja tilavuuksien laskeminen

4. Vektorit (MAA4)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää vektorikäsitteen ja perehtyy vektorilaskennan perusteisiin
- osaa tutkia kuvioden ominaisuuksia vektoreiden avulla
- ymmärtää yhtälöryhmän ratkaisemisen periaatteen

- osaa tutkia kaksi- ja kolmiulotteisen koordinaatiston pisteitä, etäisyyksiä ja kulmia vektoreiden avulla
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä vektoreiden tutkimisessa sekä suoriin ja tasoihin liittyvien sovellusongelmien ratkaisussa.

Keskeiset sisällöt

- vektoreiden perusominaisuudet
- vektoreiden yhteen- ja vähennyslasku ja vektorin kertominen luvulla
- koordinaatiston vektoreiden skalaaritulo
- yhtälöryhmän ratkaiseminen
- suorat ja tasot avaruudessa

5. Analyyttinen geometria (MAA5)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää, kuinka analyttinen geometria luo yhteyksiä geometrinen ja algebrallisten käsitteiden välille
- ymmärtää pistejoukon yhtälön käsitteen ja oppii tutkimaan yhtälöiden avulla pisteitä, suoria, ympyröitä ja paraabeleja
- syventää itseisarvokäsitteen ymmärtämystään ja oppii ratkaisemaan sellaisia yksinkertaisia itseisarvoyhtälöitä ja vastaavia epäyhtälöitä, jotka ovat tyyppiä $|f(x)| = a$ tai $|f(x)| = |g(x)|$
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä pistejoukon yhtälön tutkimisessa sekä yhtälöiden, yhtälöryhmien, itseisarvoyhtälöiden ja epäyhtälöiden ratkaisemisessa sovellusongelmissa.

Keskeiset sisällöt

- pistejoukon yhtälö
- suoran, ympyrän ja paraabelin yhtälöt
- itseisarvoyhtälön ja epäyhtälön ratkaiseminen
- pisteen etäisyys suorasta

6. Derivaatta (MAA6)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa määrittää rationaalifunktion nollakohdat ja ratkaista yksinkertaisia rationaaliepäyhtälöitä
- omaksuu havainnollisen käsityksen funktion raja-arvosta, jatkuvuudesta ja derivaatasta
- osaa määrittää yksinkertaisten funktioiden derivaatat
- osaa tutkia derivaatan avulla polynomifunktion kulkua ja määrittää sen ääriarvot
- tietää, kuinka rationaalifunktion suurin ja pienin arvo määritetään
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä raja-arvon, jatkuvuuden ja derivaatan tutkimisessa ja rationaaliyhtälöiden ja -epäyhtälöiden ratkaisemisessa sekä polynomi- ja rationaalifunktion derivaatan määrittämisessä sovellusongelmissa.

Keskeiset sisällöt

- rationaaliyhtälö ja -epäyhtälö
- funktion raja-arvo, jatkuvuus ja derivaatta

- polynomifunktion, funktioiden tulon ja osamäärän derivoiminen
- polynomifunktion kulun tutkiminen ja ääriarvojen määrittäminen

7. Trigonometriset funktiot (MAA7)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutkii trigonometrisia funktioita yksikköympyrän symmetrioiden avulla
- osaa ratkaista sellaisia trigonometrisia yhtälöitä, jotka ovat tyyppiä $\sin f(x) = a$ tai $\sin f(x) = \sin g(x)$
- osaa trigonometrinen funktioiden yhteydet $\sin^2 x + \cos^2 x = 1$ ja $\tan x = \frac{\sin x}{\cos x}$
- osaa derivoida yhdistettyjä funktioita
- osaa tutkia trigonometrisia funktioita derivaatan avulla
- osaa hyödyntää trigonometrisia funktioita mallintaessaan jaksollisia ilmiöitä
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä trigonometrinen funktioiden tutkimisessa ja trigonometrinen yhtälöiden ratkaisemisessa ja trigonometrinen funktioiden derivaattojen määrittämisessä sovellusongelmissa.

Keskeiset sisällöt

- suunnattu kulma ja radiaani
- trigonometriset funktiot symmetria- ja jaksollisuusominaisuuksineen
- trigonometrinen yhtälöiden ratkaiseminen
- yhdistetyn funktion derivaatta
- trigonometrinen funktioiden derivaatat

8. Juuri- ja logaritmifunktiot (MAA8)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kertaa potenssien laskusäännöt mukaan lukien murtopotenssit
- tuntee juuri-, eksponentti- ja logaritmifunktioiden ominaisuudet ja osaa ratkaista niihin liittyviä yhtälöitä
- osaa tutkia juuri-, eksponentti- ja logaritmifunktioita derivaatan avulla
- osaa hyödyntää eksponenttifunktiota mallintaessaan erilaisia kasvamisen ja vähenemisen ilmiöitä
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä juuri-, eksponentti- ja logaritmifunktioiden tutkimisessa ja juuri-, eksponentti- ja logaritmiyhtälöiden ratkaisemisessa sekä juuri-, eksponentti- ja logaritmifunktion derivaattojen määrittämisessä sovellusongelmissa.

Keskeiset sisällöt

- potenssien laskusäännöt
- juurifunktiot ja -yhtälöt
- eksponenttifunktiot ja -yhtälöt
- logaritmifunktiot ja -yhtälöt
- juuri-, eksponentti- ja logaritmifunktioiden derivaatat

9. Integraalilaskenta (MAA9)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää integraalifunktion käsitteen ja oppii määrittämään alkeisfunktioiden integraalifunktioita
- ymmärtää määrätyn integraalin käsitteen ja sen yhteyden pinta-alaan
- osaa määrittää pinta-aloja ja tilavuuksia määrätyn integraalin avulla
- perehtyy integraalilaskennan sovelluksiin
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä funktion ominaisuuksien tutkimisessa ja integraalifunktion määrittämisessä sekä määrätyn integraalin laskemisessa sovellusongelmissa.

Keskeiset sisällöt

- integraalifunktio
- alkeisfunktioiden integraalifunktiot
- määrätty integraali
- pinta-alan ja tilavuuden laskeminen

10. Todennäköisyys ja tilastot (MAA10)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa havainnollistaa diskreettejä ja jatkuvia tilastollisia jakaumia sekä määrittää ja tulkita jakaumien tunnuslukuja
- perehtyy kombinatorisiin menetelmiin
- perehtyy todennäköisyyden käsitteeseen ja todennäköisyyksien laskusääntöihin
- ymmärtää diskreetin todennäköisyysjakauman käsitteen ja oppii määrittämään jakauman odotusarvon ja soveltamaan sitä
- perehtyy jatkuvan todennäköisyysjakauman käsitteeseen ja oppii soveltamaan normaalijakaumaa
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä digitaalisessa muodossa olevan datan hakemisessa, käsittelyssä ja tutkimisessa sekä jakaumien tunnuslukujen määrittämisessä ja todennäköisyyksien laskemisessa annetun jakauman ja parametrien avulla.

Keskeiset sisällöt

- diskreetti ja jatkuva tilastollinen jakauma
- jakauman tunnusluvut
- klassinen ja tilastollinen todennäköisyys
- kombinatoriikka
- todennäköisyyksien laskusäännöt
- diskreetti ja jatkuva todennäköisyysjakauma
- diskreetin jakauman odotusarvo
- normaalijakauma

Valtakunnalliset syventävät kurssit

11. Lukuteoria ja todistaminen (MAA11)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy logiikan alkeisiin ja tutustuu todistusperiaatteisiin sekä harjoittelee todistamista
- hallitsee lukuteorian peruskäsitteet ja perehtyy alkulukujen ominaisuuksiin
- osaa tutkia kokonaislukujen jaollisuutta jakoyhtälön ja kokonaislukujen kongruenssin avulla
- syventää ymmärrystään lukuonoista ja niiden summista
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä lukujen ominaisuuksien tutkimisessa.

Keskeiset sisällöt

- konnektiivit ja totuusarvot
- geometrinen todistaminen
- suora, käänteinen ja ristiriitatodistus
- induktiotodistus
- kokonaislukujen jaollisuus ja jakoyhtälö
- Eukleideen algoritmi
- alkuluvut ja Eratostheneen seula
- aritmetiikan peruslause
- kokonaislukujen kongruenssi

12. Algoritmit matematiikassa (MAA12)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää algoritmista ajatteluaan
- osaa tutkia ja selittää, kuinka algoritmit toimivat
- ymmärtää iteroinnin käsitteen ja oppii ratkaisemaan epälineaarisia yhtälöitä numeerisesti
- osaa tutkia polynomien jaollisuutta ja osaa määrittää polynomin tekijät
- osaa määrittää numeerisesti muutosnopeutta ja pinta-alaa
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä algoritmien tutkimisessa ja laskutoimituksissa.

Keskeiset sisällöt

- iterointi ja Newton-Raphsonin menetelmä
- polynomien jakoalgoritmi
- polynomien jakoyhtälö
- Newton-Cotes-kaavat: suorakaidesääntö, puolisuunnikasääntö ja Simpsonin sääntö

13. Differentiaali- ja integraalilaskennan jatkokurssi (MAA13)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää differentiaali- ja integraalilaskennan teoreettisten perusteiden tuntemustaan

- osaa tutkia aidosti monotonisten funktioiden käänteisfunktioita
- täydentää integraalilaskennan taitojaan ja soveltaa niitä muun muassa jatkuvien todennäköisyysjakaumien tutkimiseen
- osaa tutkia lukujonon raja-arvoa, sarjoja ja niiden summia
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä funktion ominaisuuksien tutkimisessa ja derivaatan laskemisessa annetun muuttujan suhteen sekä epäoleellisten integraalien, lukujonon raja-arvon ja sarjan summan laskemisessa sovellustehtävissä.

Keskeiset sisällöt

- funktion jatkuvuuden ja derivoituvuuden tutkiminen
- jatkuvien ja derivoituvien funktioiden yleisiä ominaisuuksia
- käänteisfunktio
- kahden muuttujan funktio ja osittaisderivaatta
- funktioiden ja lukujonojen raja-arvot äärettömyydessä
- epäoleelliset integraalit
- lukujonon raja-arvo, sarjat ja niiden summa'

Paikalliset soveltavat kurssit

14. Kertauskurssi I (MAA14)

Tavoitteet

Vahvistaa matemaattista osaamista.

Sisällöt

Kurssilla keskitytään kurssien MAY1, MAA2 - MAA5 sisältöihin.

Arviointi

Aktiivinen osallistuminen kurssille arvioidaan suoritusmerkinnällä (S).

15. Kertauskurssi II (MAA15)

Tavoitteet

Vahvistaa matemaattista osaamista.

Sisällöt

Kurssilla keskitytään kurssien MAA6 - MAA10 sisältöihin.

Arviointi

Aktiivinen osallistuminen kurssille arvioidaan suoritusmerkinnällä (S).

16. Matemaattisen tekstin tuottaminen (MAA 16)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää sähköisiä apuohjelmia matemaattisen sisällön tuottamisessa.

Keskeiset sisällöt

- YTL:n sallimat apuohjelmat ja editorit.

Arviointi

Suoritusmerkintä.

17. Matematiikan tuki- ja kertauskurssi (MAA17), Yhteislyseo

Kurssilla kerrataan jo lukiossa käsiteltyjä matematiikan osa-alueita. Kurssi soveltuu

sekä pitkän että lyhyen matematiikan opiskelijoille. Aktiivinen osallistuminen kurssilla arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Tavoitteet

- kehittää opiskelijoiden matemaattisen osaamisen tasoa
- tukea opiskelijoiden matematiikan opintoja
- kerrata niitä pitkän ja lyhyen matematiikan osa-alueita, jotka lukio-opintojen alkuvaiheessa tuottavat eniten ongelmia
- laskurutiinien parantaminen

Sisällöt

Kurssilla kerrataan ja vahvistetaan niitä lukiomatematiikan osa-alueiden sisältöjä, jotka pitkässä ja lyhyessä matematiikassa on jo käsitelty kuten esimerkiksi peruslaskutoimitukset ja lukujonon peruskäsitteet. Lisäksi kurssilla kerrataan perusopetuksen oppimäärän oppisisältöjä.

Työmenetelmät

Laskuharjoitukset koulussa ja kotona.

Arviointi

Aktiivinen osallistuminen kurssilla arvioidaan suoritusmerkinnällä.

5.6.3 Matematiikan lyhyt oppimäärä

Matematiikan lyhyen oppimäärän opetuksen tehtävänä on tarjota valmiuksia hankkia, käsitellä ja ymmärtää matemaattista tietoa ja käyttää matematiikkaa elämän eri tilanteissa ja jatko-opinnoissa. Opetus pyrkii myös antamaan opiskelijalle selkeän käsityksen matematiikan merkityksestä yhteiskunnan kehityksessä sekä sen soveltamismahdollisuuksista arkielämässä ja monissa eri tieteissä.

Opetuksen tavoitteet

Matematiikan lyhyen oppimäärän opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää matematiikkaa jokapäiväisen elämän ja yhteiskunnallisen toiminnan apuvälineenä
- saa myönteisiä oppimiskokemuksia matematiikan parissa työskennellessään, oppii luottamaan omiin kykyihinsä, taitoihinsa ja ajatteluunsa ja rohkaistuu kokeilemaan, tutkivaan ja keksivään oppimiseen
- hankkii sellaisia matemaattisia tietoja, taitoja ja valmiuksia, jotka antavat riittävän pohjan jatko-opinnoille
- sisäistää matematiikan merkityksen välineenä, jolla ilmiöitä voidaan kuvata, selittää ja mallintaa ja jota voidaan käyttää johtopäätösten tekemisessä
- kehittää käsitystään matemaattisen tiedon luonteesta ja sen loogisesta rakenteesta
- harjaantuu vastaanottamaan ja analysoimaan viestimien matemaattisessa muodossa tarjoamaa informaatiota ja arvioimaan sen luotettavuutta
- tutustuu matematiikan merkitykseen kulttuurin kehityksessä
- osaa käyttää kuvioita, kaavioita ja malleja ajattelun apuna
- osaa käyttää tarkoituksenmukaisia matemaattisia menetelmiä, teknisiä apuvälineitä ja tietolähteitä.

Pakolliset kurssit

2. Lausekkeet ja yhtälöt (MAB2)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu käyttämään matematiikkaa jokapäiväisen elämän ongelmien ratkaisemisessa ja oppii luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä
- ymmärtää lineaarisen riippuvuuden, verrannollisuuden ja toisen asteen polynomifunktion käsitteet
- vahvistaa yhtälöiden ratkaisemisen taitojaan ja oppii ratkaisemaan toisen asteen yhtälöitä
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä polynomifunktion tutkimisessa ja polynomiyhtälöihin sekä polynomifunktioihin liittyvien sovellusongelmien ratkaisussa.

Keskeiset sisällöt

- suureiden välinen lineaarinen riippuvuus ja verrannollisuus
- ongelmien muotoileminen yhtälöiksi
- yhtälöiden ja yhtälöparien graafinen ja algebrallinen ratkaiseminen
- ratkaisujen tulkinta ja arvioiminen
- toisen asteen polynomifunktio ja toisen asteen yhtälön ratkaiseminen

3. Geometria (MAB3)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu tekemään havaintoja ja päätelmiä kuvioiden ja kappaleiden geometrisista ominaisuuksista
- vahvistaa tasokuvioiden ja kolmiulotteisten kappaleiden kuvien piirtämisen taitojaan
- osaa ratkaista käytännön ongelmia geometriaa hyväksi käyttäen
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä kuvioiden ja kappaleiden tutkimisessa ja geometriaan liittyvien sovellusongelmien ratkaisussa.

Keskeiset sisällöt

- kuvioiden yhdenmuotoisuus
- suorakulmaisen kolmion trigonometria
- Pythagoraan lause ja Pythagoraan lauseen käänteislause
- kuvioiden ja kappaleiden pinta-alan ja tilavuuden määrittäminen
- geometrian menetelmien käyttö koordinaatistossa

4. Matemaattisia malleja (MAB4)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- näkee reaali maailman ilmiöissä säännönmukaisuuksia ja riippuvuuksia ja kuvaa niitä matemaattisilla malleilla
- tottuu arvioimaan mallien hyvyttä ja käyttökelpoisuutta
- tutustuu ennusteiden tekemiseen mallien pohjalta
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä polynomi- ja eksponenttifunktion ominaisuuksien tutkimisessa sekä polynomi- ja eksponenttiyhtälöiden ratkaisussa sovelluson-

gelmien yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

- lineaarisen ja eksponentiaalisen mallin soveltaminen
- potenssiyhtälön ratkaiseminen
- eksponenttiyhtälön ratkaiseminen logaritmin avulla
- lukujonot matemaattisina malleina

5. Tilastot ja todennäköisyys (MAB5)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu käsittelemään ja tulkitsemaan tilastollisia aineistoja
- arvioi erilaisia regressiomalleja mm. taulukkolaskentaohjelman avulla ja tekee ennusteita mallien avulla
- perehtyy todennäköisyyslaskennan perusteisiin
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä digitaalisessa muodossa olevan datan hakemisessa, käsittelyssä ja tutkimisessa sekä diskreettien jakaumien tunnuslukujen määrittämisessä ja todennäköisyyslaskennassa.

Keskeiset sisällöt

- diskreettien tilastollisten jakaumien tunnuslukujen määrittäminen
- regression ja korrelaation käsitteet
- havainto ja poikkeava havainto
- ennusteiden tekeminen
- kombinatoriikkaa
- todennäköisyyden käsite
- todennäköisyyden laskulakien ja niitä havainnollistavien mallien käyttöä

6. Talousmatematiikka (MAB6)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää prosenttilaskennan taitojaan
- ymmärtää talouselämässä käytettyjä käsitteitä
- kehittää matemaattisia valmiuksiaan oman taloutensa suunnitteluun
- vahvistaa laskennallista pohjaansa yrittäjyyden ja taloustiedon opiskeluun
- soveltaa tilastollisia menetelmiä aineistojen käsittelyyn
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä laskelmien tekemisessä ja yhtälöiden ratkaisemisessa sovellusongelmissa.

Keskeiset sisällöt

- indeksi-, kustannus-, rahaliikenne-, laina-, verotus- ja muita laskelmia
- taloudellisiin tilanteisiin soveltuvia matemaattisia malleja lukujonojen ja summien avulla

Valtakunnalliset syventävät kurssit

7. Matemaattinen analyysi (MAB7)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutkii funktion muutosnopeutta graafisin ja numeerisin menetelmin
- ymmärtää derivaatan käsitteen muutosnopeuden mittana
- osaa tutkia polynomifunktion kulkua derivaatan avulla
- osaa määrittää sovellusten yhteydessä polynomifunktion suurimman ja pienimmän arvon
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä funktion kulun tutkimisessa ja funktion derivaatan sekä suljetun välin ääriarvojen määrittämisessä sovellustehtävissä.

Keskeiset sisällöt

- graafisia ja numeerisia menetelmiä
- polynomifunktion derivaatta
- polynomifunktion merkin ja kulun tutkiminen
- polynomifunktion suurimman ja pienimmän arvon määrittäminen suljetulla välillä

8. Tilastot ja todennäköisyys II (MAB8)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa ja monipuolistaa tilastojen käsittelytaitojaan
- osaa määrittää tilastollisia tunnuslukuja ja todennäköisyyksiä jatkuvien jakaumien avulla hyödyntäen teknisiä apuvälineitä
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä digitaalisessa muodossa olevan datan hakemisessa, käsittelyssä ja tutkimisessa, todennäköisyysjakauman odotusarvon ja keskihajonnan määrittämisessä, todennäköisyyksien laskemisessa annetun jakauman ja parametrien avulla sekä luottamusvälin laskemisessa.

Keskeiset sisällöt

- normaalijakauma ja jakauman normittamisen käsitteet
- toistokoe
- binomijakauma
- luottamusvälin käsite

Paikalliset soveltavat kurssit

9. Kertauskurssi (MAB 9)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kertaa lyhyen matematiikan keskeisiä sisältöjä
- vahvistaa omaa osaamistaan
- valmistautuu ylioppilaskirjoituksia ja jatko-opintoja varten.

Keskeiset sisällöt

- pakollisten kurssien sisältö keskeisiltä osin.

Arviointi

Joko numero- tai suoritusmerkinnällä.

10. Matemaattisen tekstin tuottaminen (MAB 10)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää sähköisiä apuohjelmia matemaattisen sisällön tuottamisessa.

Keskeiset sisällöt

- YTL:n sallimat apuohjelmat ja editorit.

Arviointi

Suoritusmerkintä.

11. Matematiikan tuki- ja kertauskurssi (MAB11), Yhteislyseo

Kurssilla kerrataan jo lukiossa käsiteltyjä matematiikan osa-alueita. Kurssi soveltuu sekä pitkän että lyhyen matematiikan opiskelijoille. Aktiivinen osallistuminen kurssilla arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Tavoitteet

- kehittää opiskelijoiden matemaattisen osaamisen tasoa
- tukea opiskelijoiden matematiikan opintoja
- kerrata niitä pitkän ja lyhyen matematiikan osa-alueita, jotka lukio-opintojen alkuvaiheessa tuottavat eniten ongelmia
- laskurutiinien parantaminen

Sisällöt

Kurssilla kerrataan ja vahvistetaan niitä lukiomatematiikan osa-alueiden sisältöjä, jotka pitkässä ja lyhyessä matematiikassa on jo käsitelty kuten esimerkiksi peruslaskutoimitukset ja lukujonojen peruskäsitteet. Lisäksi kurssilla kerrataan perusopetuksen oppimäärän oppisisältöjä.

Työmenetelmät

Laskuharjoitukset koulussa ja kotona.

Arviointi

Aktiivinen osallistuminen kurssilla arvioidaan suoritusmerkinnällä.

5.7 Biologia

Biologian opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun kehittymistä. Opetus lisää ymmärrystä biologian merkityksestä osana luonnontieteellisen maailmankuvan rakentumista. Biologian opetuksen tarkoituksena on lisäksi herättää kiinnostusta bio- ja ympäristötieteisiin. Biologian opetus auttaa opiskelijaa ymmärtämään biotieteiden tarjoamia mahdollisuuksia edistää ihmiskunnan, muun eliökunnan ja elinympäristöjen hyvinvointia. Biologian opetuksessa opiskelijalle välittyy kuva kestävästä elämäntavasta välttämättömyydestä ja luonnonvaroja säästävän kiertotalouden merkityksestä.

Biologian opetus auttaa opiskelijaa ymmärtämään elollisen luonnon rakennetta, toimintaa ja vuorovaikutussuhteita molekyyli- ja solutasolta biosfääriin. Opetuksen tuella opiskelija myös ymmärtää evoluution merkityksen eliökunnan kehittymisessä.

Biologian opetuksessa opiskelijalle välittyy kuva siitä, että biotieteet ovat nopeasti kehittyviä tiedonaloja, joiden sovelluksia, kuten geeniteknologiaa, hyödynnetään monin tavoin maataloudessa, teollisuudessa ja lääketieteessä. Opetus myös ohjaa opiskelijaa ymmärtämään, miten biologista tietoa voidaan hyödyntää arkielämässä, jatko-opinnoissa ja työelämässä.

Biologian opetukselle on ominaista havainnointiin ja kokeellisuuteen perustuva tiedonhankinta, tutkimuksellisuus sekä aktivoivat ja vuorovaikutteiset työ- ja toimintatavat. Biologian opetuksessa tehdään laborointeja ja työskennellään myös digitaalisissa ja koulun ulkopuolisissa opiskeluympäristöissä. Opetuksessa tehdään yhteistyötä erityisesti terveystiedon, mutta myös muiden oppiaineiden kanssa.

Opetuksen tavoitteet

Biologian opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- kiinnostuu biologisesta tiedosta ja motivoituu biologiala koskevien uutisten seuraamiseen
- saa ohjausta omien tavoitteiden asettamisessa sekä tukea ja kannustusta oppimisprosessin eri vaiheissa
- ymmärtää, mikä on biologialle tieteenalana ominaista, tuntee biologisia rakenteita ja prosesseja, perinnöllisyyttä sekä ymmärtää evoluution merkityksen
- perehtyy biologisen tiedonhankinnan ja tutkimuksen menetelmiin
- osaa asettaa kysymyksiä ja tutkimusongelmia tarkasteltavista ilmiöistä
- suunnittelee ja toteuttaa kokeellisia tutkimuksia itsenäisesti tai yhteistyössä muiden kanssa
- osaa hankkia, käsitellä, analysoida ja tulkita tutkimusaineistoa sekä arvioida ja esittää tutkimustuloksia
- osaa työskennellä digitaalisissa opiskeluympäristöissä, laboratorioissa ja maastossa
- arvioi kriittisesti median kautta välittyvää biologista tietoa
- käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa monipuolisesti biologian opiskelun tukena
- perehtyy biologian soveltamiseen eri aloilla
- osaa soveltaa ja käyttää biologisia tietoja ja taitoja arkielämässä
- arvostaa eliökunnan monimuotoisuutta, tiedostaa kestävä kehityksen välttämättömyyden ja ymmärtää oman vastuunsa ekosysteemien tulevaisuudesta.

Arviointi

Biologiassa arvioidaan opetuksen tavoitteiden saavuttamista kurssikohtaisia tavoitteita ja sisältöjä painottaen. Arviointi ohjaa opiskelijaa tulemaan tietoisesti omista työskentelytavoistaan ja kehittämään omaa osaamistaan. Arvioinnissa keskeisiä kohteita ovat opiskelijan tiedot, kuten biologian peruskäsitteiden hallinta, ja taidot, kuten ajattelu-, argumentointi- ja tutkimustaidot. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, soveltaa, analysoida, yhdistellä, arvioida, havainnollistaa ja esittää biologista tietoa erilaisissa tilanteissa. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota luonnontieteellisten lainalaisuuksien sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämiseen, vuorovaikutussuhteiden merkityksen oivaltamiseen sekä kokonaisuuksien hahmottamiseen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös opiskelijan kyky arvioida tietoa kriittisesti.

Biologian tietoja ja taitoja opiskelija voi osoittaa paitsi kirjallisissa arvioinneissa myös suullisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, kokeellisessa työskentelyssä sekä laatimalla yksin tai yhteisöllisesti biologisen tutkielman tai projektituotoksen, kuten videon, pelin, vastamainoksen tai verkkosivut.

Pakolliset kurssit

1. Elämä ja evoluutio (BI1)

Kurssilla perehdytään elämän edellytyksiin ja kaikille eliöille tunnusomaisiin piirteisiin. Kurssilla tutustutaan myös biologian tapaan hankkia ja kuvata tietoa sekä biologiaan osana luonnontieteellistä ajattelua. Keskeinen näkökulma kurssilla on evoluutio ja sen merkityksen ymmärtäminen.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- saa kokemuksia, jotka syventävät kiinnostusta biologiaa ja sen opiskelua kohtaan
- käyttää ja arvioi kriittisesti biologisia tietolähteitä sekä ilmaisee ja perustelee erilaisia näkemyksiä biologialle ominaisella tavalla
- tuntee elämän tunnusmerkit ja perusedellytykset sekä tietää, miten elämän ilmiöitä tutkitaan
- ymmärtää evoluution jatkuvuuden, prosessit ja merkityksen
- osaa jäsentää nykyisen eliökunnan rakenteen ja tulkita sen kehitystä
- työskentelee kokeellisesti ja toteuttaa pienimuotoisen tutkimuksen tai projektin yhdessä muiden kanssa.

Keskeiset sisällöt

Biologia tieteenä

- elämän ominaisuudet, perusedellytykset ja organisaatiotasot
- biologiset tieteenalat ja tutkimusmenetelmät
- biologisen tiedon esittäminen mallien avulla

Solu elämän perusyksikkönä

- elämän syntyvaiheet
- solujen rakenne ja energiatalous
- DNA ja geenien ilmeneminen

Eliön elinkaari

- suvullinen ja suvuton lisääntyminen
- muuntelu
- kasvu, kehittyminen ja kuolema

Evoluutio

- luonnonvalinta ja sopeutuminen
- lajien syntyminen ja häviäminen
- eliökunnan sukupuu

Biologian kokeellisuuteen liittyvä pienimuotoinen tutkimus tai projekti

2. Ekologia ja ympäristö (BI2)

Kurssi tarkastelee ekologian perusteita ja elämän monimuotoisuutta sekä sen uhkia Suomessa ja muualla maailmassa. Keskeisinä teemoina ovat luonnon monimuotoisuutta uhkaavat tekijät ja mahdollisuudet suojella monimuotoisuutta. Kurssi perehdyttää myös muihin ekologiisiin ympäristöongelmiin. Kurssilla tehdään itsenäisesti tai yhteistyössä muiden kanssa pienimuotoinen ekologiaa tai ympäristön tilaa koskeva tutkimus tai kehittämisprojekti.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää populaatioiden, eliöyhteisöjen ja ekosysteemien rakenteiden, vuorovaikutusten ja toimintojen periaatteet
- osaa vertailla, analysoida ja arvioida ihmisen toiminnan vaikutuksia ekosysteemeissä
- ymmärtää luonnon monimuotoisuuden merkityksen ihmiskunnan tulevaisuudelle
- hahmottaa ympäristöongelmien syitä ja niiden seurauksia ekosysteemeissä sekä tuntee menetelmiä, joilla voidaan tarkkailla ympäristön tilaa ja ratkaista syntyneitä ongelmia
- ymmärtää ekososiaalisen sivistyksen ja kestävän elämäntavan välttämättömyyden sekä oppii toimimaan niiden mukaisesti
- osaa suunnitella ja toteuttaa itsenäisesti tai yhteistyössä muiden kanssa pienimuotoisen ekologiaa tai ympäristön tilaa koskevan tutkimuksen tai ympäristön tilaa koskevan yhteisen kehittämisprojektin.

Keskeiset sisällöt

Ekologian perusteet

- elollisen ja elottoman luonnon vuorovaikutukset
- ekosysteemien rakenne ja palautuvuus
- aineiden kierto ja energian virtaus ekosysteemeissä
- luonnon monimuotoisuus
- populaatioiden ominaisuudet
- lajien väliset suhteet
- eliöiden sopeutuminen ympäristöönsä ja eliöiden levinneisyys

Ympäristöongelmat, niiden syyt ja ratkaisumahdollisuudet

- ilmastonmuutoksen ekologiset vaikutukset
- luonnon monimuotoisuuteen ja ekosysteemeihin kohdistuvat uhkat
- aineiden kiertoon ja energian virtaukseen liittyvät ongelmat
- paikalliset ympäristöongelmat

Kohti kestävää tulevaisuutta

- ekosysteemipalveluiden merkitys
- ekologisesti kestävä kehitys, kiertotalous ja ekososiaalinen sivistys
- toiminta kestävän elämäntavan edistämiseksi omassa lähiympäristössä

Ekologiaa tai ympäristön tilaa koskeva tutkimus tai ympäristön kehittämisprojekti

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Solu ja perinnöllisyys (BI3)

Kurssin tarkoituksena on auttaa opiskelijaa syventämään ymmärrystä solun rakenteesta ja toiminnasta. Kurssilla tarkastellaan myös solun toiminnan ohjaamista, solujen lisääntymistä ja periytymisen perusteita. Kurssin työtavoille on keskeistä kokeellisuus ja opiskelijan omat tutkimukset.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- käyttää käsitteitä, malleja ja teorioita tarkastellessaan soluihin ja perinnöllisyyteen liittyviä ilmiöitä

- syventää osaamistaan solun eri osien toiminnasta ja ymmärtää eliöiden rakenteiden ja toimintojen pohjautuvan solutason prosesseihin
- tutkii erilaisia soluja, solukoita ja kudoksia ja tulkitsee niiden rakenteita
- arvioi solujen ja geenien toimintaa koskevan tiedon merkitystä yksilön ja yhteiskunnan näkökulmasta
- suunnittelee ja toteuttaa kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa.

Keskeiset sisällöt

Solu tutkimuskohteena

- miten soluja tutkitaan
- solubiologisen tiedon ja genomitiedon tarve ja käyttö

Eliöt rakentuvat soluista

- biomolekyylit
- tumallisen ja tumattoman solun rakenne ja toiminta
- DNA:n ja RNA:n rakenne
- proteiinisynteesi ja epigeneettinen säätely

Solujen lisääntyminen

- mitoosi ja sen merkitys
- solujen jakautuminen, kasvu ja erilaistuminen

Periytymisen perusteet

- geenit ja alleelit
- sukusolut ja niiden synty meioosissa
- geenien periytyminen ja ominaisuuksien siirtyminen sukupolvelta toiselle
- mutaatiot ja mutageenit

Solubiologinen tutkimus laboratoriossa tai sähköisten aineistojen avulla

4. Ihmisen biologia (BI4)

Kurssilla perehdytään ihmisen anatomiaan ja fysiologiaan. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat ihmisen elintoiminnot, lisääntyminen sekä perimän ja ympäristön merkitys ihmisen terveyteen. Kurssilla tarkastellaan ihmiselimistön kykyä sopeutua muutoksiin ja puolustautua ulkoisia uhkia vastaan.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa analysoida kudosten ja elinten rakenteiden toimintaperiaatteita
- ymmärtää ihmisen kemiallisen tasapainon säätelyä sekä ulkoisten ja sisäisten tekijöiden vaikutuksia siihen
- ymmärtää hermoston toiminnan ja hormonaalisen viestinnän merkityksen yksilön toimintojen ohjaajana
- ymmärtää lisääntymiseen ja ihmisen elinkaareen liittyviä fysiologisia muutoksia
- osaa selittää elimistön kykyä sopeutua muutoksiin ja puolustautua ulkoisia uhkia vastaan
- ymmärtää perimän ja ympäristön yhteisvaikutuksen ihmisen terveyteen
- osaa toteuttaa pienimuotoisen ihmisen elimistön toimintaa mittaavan tutkimuksen ja esittää sen tulokset.

Keskeiset sisällöt

Energia, aineenvaihdunta ja sen säätely

- ravintoaineet ja ruoansulatus

- verenkierroelimistö
- hengityselimistö ja hengityksen säätely
- Liikkuminen
- tuki- ja liikuntaelimistö
- Elintoimintojen säätely
- hermosto ja aistit
- umpirauhaset ja hormonit
- lämmönsäätely
- kemiallinen tasapaino
- elimistöjen sopeutuminen ja puolustusmekanismit
- Lisääntyminen
- hedelmöitys, raskaus ja synnytys
- sukupuolinen kehitys ja seksuaalisuus
- perimän ja ympäristön merkitys
- Ihmiselimistön toimintaa mittaava tutkimus

5. Biologian sovellukset (BI5)

Kurssin tarkoituksena on, että opiskelija ymmärtää biologisen tutkimuksen merkityksen tulevaisuuden ongelmien ratkaisemisessa. Kurssilla perehdytään biologian erilaisiin sovelluksiin lääketieteessä, teollisuudessa, elintarviketuotannossa ja luonnonvarojen kestäväen kehityksen mukaisessa käytössä. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat geeniteknologian ja mikrobiologian erilaiset sovellukset. Kurssilla opiskelija suunnittelee ja toteuttaa biologian soveltamiseen liittyvän kokeen tai tutkimuksen.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää biologian innovaatioiden ja sovellutusten merkityksen yhteiskunnassa
- tutustuu bioteknologian menetelmiin, tuotteisiin ja mahdollisuuksiin edistää kestävää tulevaisuutta
- ymmärtää geeniteknologian mahdollisuudet lääketieteessä ja teollisuudessa
- ymmärtää mikrobien merkityksen luonnossa ja erilaisissa bioteknologian prosesseissa
- ymmärtää kasvien ja eläinten jalostuksen merkityksen ravinnontuotannossa
- osaa arvioida bioteknologian ja genetiikan sovellusten mahdollisuuksia, uhkia ja eettisiä kysymyksiä
- osaa suunnitella ja toteuttaa biologian soveltamiseen liittyvän kokeen tai tutkimuksen yksin tai yhdessä muiden kanssa.

Keskeiset sisällöt

Bioteknologian sovellukset ja merkitys

- ravinnon, energian, tuotteiden ja palvelujen tuottaminen uusiutuvien luonnonvarojen avulla
- bioteknologian sovellukset teollisuudessa ja ympäristönsuojelussa

Mikrobiologian sovellukset ja merkitys

- bakteerien ja virusten rakenne ja toiminta
- bakteerien viljely, käsittely ja tunnistaminen
- mikrobit luonnossa ja ihmisen taloudessa

Geeniteknologian sovellukset ja merkitys

- geenitekniikan menetelmät
- genomitieto
- mikrobit geeniteknologiassa

Kasvi- ja eläinjalostus

Biologian sovellusalaan liittyvä koe tai tutkimus

Paikalliset soveltavat kurssit

6. Biologian kertauskurssi (BI6)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kertaa lukiobiologian keskeisimmät ja vaikeimmat aiheet
- saa aiempia kursseja syvällisemmän käsityksen tärkeimmistä aiheista
- hahmottaa biologisia kokonaisuuksia
- tutustuu erityyppisiin reaalkoetehtäviin
- oppii valmistautumaan reaalikokeeseen

Sisällöt

Pakollisten kurssien kertaus ja syventäminen

- eliömaailma
- solu ja perinnöllisyys

Valinnaisten kurssien kertaus ja syventäminen

- ympäristöekologia
- ihmisen biologia
- bioteknologia
- Reaalikokeeseen valmentautuminen
- opiskeluohjeita
- erityyppisiin reaalkoetehtäviin tutustuminen

Työmenetelmät

Työmenetelminä käytetään esimerkiksi luennointia ja harjoitustehtäviä.

Arviointi

Kurssi arvostellaan suoritusmerkinnällä, jonka saaminen edellyttää tunneille osallistumista ja tehtävien tekemistä. Tarvittaessa arviointiin voidaan käyttää myös kurssikoetta.

7. Luonnontuntemus (BI7), Yhteislyseo

Kurssilla syvennetään ymmärrystä eliölajeista, ekosysteemeistä ja niiden vaihtelusta maapallolla.

Kurssin suorittamisajankohta ja itseopiskelu

Kurssille voi osallistua, kun biologian 1. kurssi on suoritettu. Kurssia ei voi suorittaa itsenäisesti opiskellen.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii tuntemaan lähinnä suomalaisen luonnon peruslajistoa, mahdollisuuksien mukaan voidaan tutustua myös muun maailman eliöstöön

- oppii ymmärtämään syvällisemmin etenkin suomalaisten ekosysteemien rakennetta ja toimintaa ja niissä elävien eliöiden vuorovaikutuksia; myös eläinten käyttäytymistä eli etologiaa voidaan käsitellä
- hankkii valmiuksia biologian reaalikokeeseen ja lukion jälkeisiin opintoihin

Sisällöt

- lajeihin ja ekosysteemeihin tutustuminen luonnossa ja kirjallisuuden sekä internetin välityksellä
- luonnossa havainnoinnin lisäksi esimerkiksi kasvien ja sienten keruuta, kasvilisuuskartoitusta ja vesi- sekä maaperänäytteiden ottoa

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä, kun sovitut työt on hyväksytysti suoritettu.

8. Laborointi (BI8), Yhteislyseo

Kurssilla syvennetään tietoja eliöiden rakenteesta ja toiminnasta esimerkiksi mikroskopoimalla ja muilla käytännön laboratoriotöillä.

Kurssin suorittamisajankohta ja itseopiskelu

Kurssille voi osallistua, kun biologian 1. kurssi on suoritettu. Kurssia ei voi suorittaa itsenäisesti opiskellen.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu teoriassa ja käytännössä biologisissa laboratoriotutkimuksissa käytettäviin työtapoihin
- tekee pienimuotoisia laboratoriotutkimuksia
- osaa tehdä työselostuksen
- hankkii valmiuksia biologian reaalikokeeseen ja lukion jälkeisiin opintoihin

Sisällöt

- solujen, kudosten ja kokonaisten pieneliöiden mikroskopiointi
- eläinten ja kasvien anatomia
- eliöiden elintoimintoja käsittelevät tutkimukset
- DNA:n eristäminen

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä, kun sovitut työt on hyväksytysti suoritettu.

5.8 Maantiede

Maantieteen opetuksen tehtävänä on kehittää opiskelijan maantieteellistä maailmankuvaa ja antaa hänelle valmiuksia ymmärtää maailmanlaajuisia, alueellisia ja paikallisia ilmiöitä ja ongelmia sekä niiden ratkaisumahdollisuuksia. Maantieteen opetus ohjaa opiskelijaa havaitsemaan muuttuvaan maailmaan vaikuttavia tekijöitä, muodostamaan perusteltuja näkemyksiä, ottamaan kantaa omassa ympäristössä, lähialueilla ja koko maailmassa tapahtuviin muutoksiin sekä toimimaan aktiivisesti luonnon ja ihmisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Opetus harjaannuttaa opiskelijan osallistumis- ja vaikuttamistaitoja sekä tukee opiskelijaa kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

Maantieteen opetus ohjaa opiskelijaa tiedostamaan luonnon ja ihmistoiminnan vuorovaikutussuhteita sekä tarkastelemaan maailmaa muuttavana ja kulttuurisesti monimuotoisena elinympäristönä. Maantieteen opetuksessa integroituvat luonnontieteelliset ja yhteiskuntatieteelliset aiheet. Opetus antaa opiskelijalle valmiuksia ympäristö- ja ihmisoikeuskysymysten tarkasteluun sekä tukee opiskelijan kasvua ekososiaalisesti sivistyneeksi kansalaiseksi.

Nuorten elämämaailma sekä opiskelijan arkiset kokemukset ja havainnot ovat maantieteen opetuksen lähtökohta. Tutkiva lähestymistapa auttaa opiskelijaa syventämään maantieteellistä ajattelua sekä ymmärtämään arkiympäristössä, paikallisella, alueellisella ja globaalilla tasolla tapahtuvia muutoksia. Geomedian monipuolinen käyttö tukee opiskelijaa maantieteellisen tiedon hankinnassa, analysoinnissa, tulkinnaissa ja visuaalisessa esittämisessä. Geomediolla tarkoitetaan karttojen, paikkatiedon, diagrammien, kuvien, videoiden, kirjallisten lähteiden, median, suullisten esitysten sekä muiden maantieteellisten tiedonhankinta- ja esitystapojen monipuolista käyttöä. Ajankoh- taisten uutisten käsittely opetuksessa kehittää opiskelijan maailmankuvan rakentumis- ta ja kriittistä ajattelua sekä auttaa häntä ymmärtämään lähiympäristössä ja muualla maailmassa tapahtuvia muutoksia. Opetuksessa hyödynnetään myös koulun ulkopuo- lisia opiskeluympäristöjä sekä verkkoympäristöjä.

Opetuksen tavoitteet

Maantieteen opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää, mikä on ominaista maantieteelle tieteenalana
- kehittää maantieteellistä ajattelutaitoaan sekä hahmottaa maailmaa ja sen moni- muotoisuutta
- ymmärtää, tulkitsee, soveltaa ja arvioi maantieteellistä tietoa sekä hyödyntää mo- nipuolisesti geomeediaa tiedon hankinnassa, analysoinnissa ja esittämisessä
- osaa havainnoida arkiympäristöjä sekä kuvata luonnon ja ihmistoiminnan alueelli- sia ilmiöitä, rakenteita ja vuorovaikutussuhteita
- osaa kriittisesti pohtia ajankohtaisia maailman tapahtumia ja niihin vaikuttavia te- kijöitä
- osaa havainnoida ja arvioida luonnonympäristön ja rakennetun ympäristön tilaa, niissä tapahtuvia muutoksia sekä ihmisten hyvinvointia paikallisesti, alueellisesti ja maailmanlaajuisesti
- ymmärtää, mitä alueellinen kehittyneisyys merkitsee, ja osaa pohtia mahdollisia ratkaisuja eriarvoisuusongelmiin
- ymmärtää, mitä ihmisoikeudet tarkoittavat, ja arvostaa kulttuurien moninaisuutta
- tuntee aluesuunnittelun keinoja sekä osaa osallistua ja vaikuttaa oman lähiympä- ristönsä kehittämiseen
- kiinnostuu maantieteellisestä tiedosta ja motivoituu seuraamaan ajankohtaisia ta- pahtumia eri puolilla maailmaa
- osaa käyttää maantieteellisiä tietoja ja taitoja arkielämässä
- tietää, millaisissa ammateissa ja työtehtävissä maantieteellistä osaamista tarvitaan
- toimii paikallisiin, alueellisiin ja globaaleihin kysymyksiin kantaaottavana ja kes- tävää kehitystä edistävänä aktiivisena maailmankansalaisena.

Arviointi

Maantieteessä arvioidaan opetuksen tavoitteiden saavuttamista kurssikohtaisia tavoitteita ja sisältöjä painottaen. Arviointi ohjaa opiskelijaa kehittämään omaa osaamistaan. Arvioinnissa keskeisiä kohteita ovat paitsi opiskelijan tiedot ja peruskäsitteiden hallinta myös maantieteellinen ajattelu- ja argumentointitaito sekä tiedonprosessointitaidot. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, soveltaa, analysoida, yhdistellä, arvioida, havainnollistaa ja esittää maantieteellistä tietoa erilaisissa tilanteissa. Keskeisiä arvioitavia taitoja maantieteessä ovat karttojen luku- ja tulkintataidot, graafiset esittämistaidot sekä muut geomediataidot.

Maantieteen tietoja ja taitoja opiskelija voi osoittaa paitsi kirjallisissa arvioinneissa myös suullisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa sekä laatimalla maantieteellisen tutkielman tai projektituotoksen, kuten videon, pelin, vastamainoksen tai verkkosivut, yksin tai yhdessä toisten kanssa. Arvioinnissa voidaan ottaa huomioon myös opiskelijan osoittamat tiedot ja taidot koulussa toteutetussa osallistumis- ja vaikuttamisprojektissa.

Pakollinen kurssi

1. Maailma muutoksessa (GE1)

Kurssi perehdyttää opiskelijan muuttuvan maailman ja sen alueellisten ongelmien tarkasteluun. Kurssin aikana seurataan ajankohtaisuutisointia eri puolilta maailmaa ja hahmotetaan globaaleja riskialueita sekä luonnonriskien, ympäristöriskien että ihmiskunnan riskien kannalta. Kurssi käsittelee myös eri puolilla maailmaa tapahtuvaa myönteistä kehitystä ja mahdollisuuksia hillitä, varautua, ennakoida sekä sopeutua riskeihin. Keskeisiä näkökulmia ovat ekososiaalinen kestävyys, kiertotalous ja globaalit kehityskysymykset.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- saa elämyksiä ja kokemuksia, jotka syventävät hänen kiinnostustaan maantieteen ja maantieteen tapaan hahmottaa ja tutkia maailmaa
- tunnistaa luonnon toimintaan, ihmisen toimintaan sekä ihmisen ja luonnon vuorovaikutukseen liittyviä riskialueita maapallolla
- ymmärtää, millaisia riskejä maapallon eri alueilla ilmenee ja mitkä tekijät vaikuttavat niihin
- osaa vertailla ja arvioida alueiden riskiherkkyyttä ja riskien vaikuttavuutta alueiden luonnonvarojen ja kehittyneisyyden näkökulmasta
- tietää, millaisten ratkaisujen avulla riskejä voidaan hillitä tai niiden vaikutuksia lieventää, sekä tuntee mahdollisuudet ennakoida ja varautua riskeihin sekä toimia kestäväen kehityksen mukaisesti
- osaa analysoida maailman eri alueiden myönteistä kehitystä ja siihen vaikuttavia tekijöitä
- ymmärtää, että ihminen vaikuttaa omalla toiminnallaan maapallon elinkelpoisuuteen sekä ihmisten hyvinvointiin

- osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa globaaleja kysymyksiä koskevan tiedon hankinnassa, analysoinnissa ja esittämisessä sekä osaa seurata ja kriittisesti arvioida ajankohtaisia alueellisia uutisia eri medioissa.

Keskeiset sisällöt

Maantiede tieteenalana

- miten maantieteessä tarkastellaan ympäristöä ja maailmaa
- opiskelijan arkiset kokemukset ja havainnot omasta lähiympäristöstä ja muuttuvasta maailmasta
- maantieteelliset tutkimustaidot ja geomedia
- miten maantiedettä hyödynnetään työelämässä ja arjessa
- alueellisia riskejä, myönteistä kehitystä ja innovaatioita koskevat ajankohtaiset uutiset maapallon eri alueilla
- maailman karttakuvan ja paikannimistön syventäminen

Luonnon järjestelmään liittyvät keskeiset globaalit riskialueet, riskien ennakointi ja niihin varautuminen

Luonnonvaroihin ja ympäristöön liittyvät keskeiset globaalit riskialueet, riskien hillintä, niihin varautuminen ja sopeutuminen

- ilmastonmuutos ja muut globaalit ympäristöriskit
- resurssien viisas käyttö sekä kierto- ja biotalous
- maapallon eri alueiden mahdollisuudet ja vahvuudet

Ihmiskunnan globaalit riskialueet ja keskeiset kehityskysymykset

- inhimillisen kehityksen globaalit ongelmat, hyvinvoinnin jakautuminen, eriarvoisuus, haavoittuvuus, nälkä ja pakolaisuus

Valtakunnalliset syventävät kurssit

2. Sininen planeetta (GE2)

Kurssilla tarkastellaan luonnonmaantieteen ilmiöitä ja syvennetään ilma-, vesi- ja kivikehän rakenteen ja toiminnan tuntemusta. Keskeisenä näkökulmana ovat luonnossa tapahtuvat prosessit ja niihin liittyvät syy-seuraussuhteet. Kurssilla tutustutaan luonnonmaantieteen tutkimusmenetelmiin ja harjoitellaan geomediaa hyväksi käyttäen tulkitsemaan luonnonmaisemia ja niiden syntyä. Kurssi perehdyttää luonnonmaantieteellisen tiedon käyttöön yhteiskunnassa ja arkielämässä.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää luonnonmaantieteen peruskäsitteitä
- osaa hankkia, analysoida, tulkita, arvioida ja esittää luonnonmaantieteellistä tietoa geomediaa hyväksi käyttäen
- ymmärtää maapallon planetaarisuudesta johtuvia ilmiöitä
- ymmärtää elottoman ja elollisen luonnon vyöhykkeisyyden maapallolla
- ymmärtää, miten ja miksi luonnonmaisemat muuttuvat, ja osaa tulkita kuvista ja kartoilta luonnonmaisemien rakennetta, syntyä ja kehitystä
- ymmärtää luonnonmaantieteellisen tiedon merkityksen yhteiskunnassa ja ihmisten arkielämässä.

Keskeiset sisällöt

Maantieteellinen ajattelu

- luonnonmaantieteellisten kysymysten asettaminen, tiedon hankinta, analysointi, arviointi ja esittäminen
- geomedia ja muut luonnonmaantieteen tietolähteet ja niiden käyttö sekä luonnonmaantieteen tutkimusmenetelmät

Maan planetaariset liikkeet ja niistä johtuvat ilmiöt

Ilmakehä ja vesikehä liikkeessä sekä vyöhykkeisyys

- ilmakehän rakenne ja tuulet
- sateet
- meriveden liikkeet
- sää ja sen ennustaminen
- ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeet

Maapallon rakenne ja muuttuvat pinnanmuodot

- endogeeniset ja eksogeeniset tapahtumat maanpinnan muokkaajina
- luonnonmaisemien tulkinta karttojen ja kuvien avulla
- arvokkaat luonnonmaisemat

Luonnonmaantieteellisen tiedon käyttö yhteiskunnassa ja arkielämässä

3. Yhteinen maailma (GE3)

Kurssilla tarkastellaan ihmismaantieteen ilmiöitä ja syvennetään ihmistoiminnan alueellisten piirteiden tuntemusta. Keskeisenä näkökulmana on luonnonvarojen ja ympäristön tarjoamien mahdollisuuksien arviointi ihmistoiminnan kannalta. Kurssilla tutustutaan ihmismaantieteen tutkimusmenetelmiin ja harjoitellaan geomediaa hyväksi käyttäen tulkitsemaan ihmistoiminnan jäsentymistä maapallolla. Kurssi perehdyttää ihmismaantieteellisen tiedon käyttöön yhteiskunnassa ja arkielämässä.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää ihmismaantieteen peruskäsitteitä
- osaa hankkia, analysoida, tulkita, arvioida ja esittää ihmismaantieteellistä tietoa geomediaa hyväksi käyttäen
- osaa analysoida ihmistoiminnan alueellisia piirteitä ja arvioida luonnonvarojen ja ympäristön tarjoamien mahdollisuuksien vaikutusta niihin
- tuntee eri kulttuureja ja arvostaa niiden moninaisuutta sekä kunnioittaa ihmisoikeuksia
- osaa arvioida ihmisten hyvinvointia ja ympäristön tilaa maapallon eri alueilla
- ymmärtää ekologisesti, taloudellisesti, kulttuurisesti ja sosiaalisesti kestävästä kehityksen merkityksen maailman tulevaisuudelle
- ymmärtää ihmismaantieteellisen tiedon merkityksen yhteiskunnassa ja ihmisten arkielämässä.

Keskeiset sisällöt

Maantieteellinen ajattelu

- ihmismaantieteellisten kysymysten asettaminen, tiedon hankinta, analysointi, arviointi ja esittäminen
- ihmismaantieteen peruskäsitteet
- geomedia ja muut ihmismaantieteen tietolähteet sekä tutkimusmenetelmät
- miellekartat, paikkojen kokeminen ja alueellinen identiteetti

Väestö ja asutus

- väestönkasvu, asutus, muuttoliikkeet, kaupungistuminen

- kulttuurien moninaisuus ja ihmisoikeuksien toteutuminen
- Alkutuotanto ja ympäristö
- kestävä maa-, kala- ja metsätalous
- Teollisuus ja energia
- raaka-aineet, energialähteet, biotalous ja teollisuuden sijainti
- Palvelut, liikkuminen ja vuorovaikutus
- liikenne, matkailu, globaali talous ja informaatioteknologian kehitys
- Ihmistoiminnan alueellinen rakenne
- maankäyttö, keskukset ja periferiat
  - kulttuurimaisemien tulkinta karttojen, kuvien ja muun geomedian avulla
- Ihmismaantieteellisen tiedon käyttö yhteiskunnassa ja arkielämässä

4. Geomedia – tutki, osallistu ja vaikuta (GE4)

Kurssi perehdyttää aiemmillä kursseilla hankittujen maantieteellisten tietojen ja taitojen soveltamiseen tutkielman laatimisessa tai osallistumis- ja vaikuttamisprojektin toteuttamisessa. Keskeisiä näkökulmia kurssilla ovat osallistuva suunnittelu, maailmanlaajuiset kehitystrendit ja geomedian käyttö tutkimuksessa ja vaikuttamisessa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa asettaa maantieteellisiä kysymyksiä ja käyttää geomediaa maantieteellisten ongelmien ratkaisemisessa
- kehittää taitojaan hankkia, käsitellä, analysoida, tulkita, arvioida ja esittää maantieteellistä tietoa
- osaa käyttää paikkatietosovelluksia
- ymmärtää geomedian merkityksen omassa arjessa ja yhteiskunnan eri aloilla
- tuntee maailmanlaajuisia kehitystrendejä ja Suomen kehitysyhteistyön tavoitteet
- ymmärtää kestävä kehityksen merkityksen aluesuunnittelun lähtökohtana ja tuntee kansalaisten mahdollisuudet vaikuttaa oman ympäristönsä suunnitteluun ja kehittämiseen
- osaa käyttää geomediaa maantieteellisen tutkielman laatimisessa tai osallistumis- ja vaikuttamisprojektissa, jossa on paikallinen, alueellinen tai globaali ulottuvuus.

Keskeiset sisällöt

Geomedian käyttö arjessa, työelämässä ja kestävä kehityksen edistämässä

Geomedia ja maantieteelliset tutkimustaidot

- kartografian ja paikkatiedon perusteet sekä muu geomedian käyttö maantieteen tutkimuksissa
- ongelmien asettaminen, tutkimusaineiston hankinta, käsittely, analysointi, tulkinta, arviointi, havainnollistaminen ja esittäminen

Kehityksen ohjailu ja kestävä kehitys

- aluesuunnittelu ja osallistuvan suunnittelun periaatteet
- kehittyneisyserot eri aluetasoilla sekä kansainvälinen yhteistyö, maailmanlaajuiset kehitystrendit ja kestävä kehityksen sitoumukset

Maantieteellinen tutkielma tai osallistumis- ja vaikuttamisprojekti

- maantieteellisen pienimuotoisen tutkielman laatiminen geomediaa hyväksi käyttäen tai paikallisen, alueellisen tai globaalien tason osallistumis- ja vaikuttamisprojektin toteuttaminen itsenäisesti tai yhteistyössä muiden kanssa geomediaa hyväksi käyttäen

Paikallinen soveltava kurssi

5. Maantieteen kertauskurssi (GE5)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kertaa maantieteen keskeisimmät ja vaikeimmat aiheet
- saa aiempia kursseja syvällisemmän käsityksen tärkeimmistä aiheista
- hahmottaa maantieteellisiä kokonaisuuksia
- tutustuu erityyppisiin reaalikoetehtäviin
- oppii valmistautumaan reaalikokeeseen.

Sisällöt

Pakollisten kurssien kertaus ja syventäminen

- sininen planeetta
- yhteinen maailma

Valinnaisten kurssien kertaus ja syventäminen

- riskien maailma
- aluetutkimus

Reaalikokeeseen valmentautuminen

- opiskeluohjeita
- erityyppisiin reaalikoetehtäviin tutustuminen

Työmenetelmät

Työmenetelminä käytetään esimerkiksi luennointia ja harjoitustehtäviä.

Arviointi

Kurssi arvostellaan suoritusmerkinnällä, mutta sen käyminen voi nostaa lopullista todistusnumeroa.

6. Sää ja ilmasto (GE6), Yhteislyseo

Kurssilla perehdytään sään ja ilmaston havainnointiin, ennustamiseen ja merkitykseen käytännönläheisesti jokapäiväisen elämän kannalta tärkeiden ja kiinnostavien esimerkkien avulla.

Kurssin suorittamisajankohta ja itseopiskelu

Kurssille voi osallistua, kun maantieteen 1. kurssi on suoritettu. Kurssia ei voi suorittaa itsenäisesti opiskellen.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu teoriassa ja käytännössä sään sekä ilmaston havainnointiin, seuraamiseen ja ennustamiseen
- ymmärtää syvällisemmin sään ja ilmaston merkityksen
- oppii käsittelemään ja tulkitsemaan säähän ja ilmastoon liittyviä uutisia, tutkimuksia sekä tilastoaineistoja
- hankkii valmiuksia maantieteen reaalikokeeseen ja lukion jälkeisiin opintoihin

Sisällöt

- säähavaintojen tekeminen ja sään ennustaminen
- sää- ja ilmastotilastojen käsittely ja tulkinta
- ilmastoon ja säähän eri aikoina vaikuttaneet ja vaikuttavat tekijät
- sään terveysvaikutukset ja sääpsykologia
- nykyisen ilmastomuutoksen syyt, seuraukset, hillintä ja sopeutuminen

- ilmastonmuutoskeskustelu eri medioissa

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä, kun sovitut työt on hyväksytysti suoritettu.

7. Matkailumaantiede (GE7), Yhteislyseo

Kurssilla selvitetään matkailua maantieteellisenä ilmiönä, esimerkiksi kohdealueita, vaikutuksia ja matkailun muotoja.

Kurssin suorittamisajankohta

Kurssille voi osallistua, kun maantieteen 1. kurssi on suoritettu.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee matkailun ominaispiirteet eri alueilla
- ymmärtää matkailun merkityksen elinkeinona
- tuntee matkailun hyödyt ja haitat
- osaa toimia eettisin ja ekologisin perustein matkaillessaan
- hankkii valmiuksia maantieteen reaalikokeeseen ja lukion jälkeisiin opintoihin

Sisällöt

- matkailun historia
- suomalaisten matkailu
- matkailun ongelmat
- matkailun lähtö- ja kohdealueet
- matkailun muodot ja alueelliset erot

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä, kun sovitut työt on hyväksytysti suoritettu.

5.9 Fysiikka

Fysiikan opetus tukee opiskelijoiden luonnontieteellisen ajattelun sekä maailmankuvan kehittymistä osana monipuolista yleissivistystä. Opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään fysiikan merkitystä jokapäiväisessä elämässä, ympäristössä, yhteiskunnassa ja teknologiassa. Opiskelijat kehittävät valmiuksiaan opiskella luonnontieteellisillä ja luonnontieteitä soveltavilla aloilla. Opetuksessa sovelletaan fysiikkaa monipuolisissa tilanteissa, mikä edistää myös opiskelijoiden koulutuksellista yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Opetus välittää kuvaa fysiikan merkityksestä kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa: fysiikkaa tarvitaan uusien teknologisten ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Opetus ohjaa opiskelijoita ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan sekä ympäristöstä.

Fysiikan opetuksen tuella opiskelijan käsitykset fysiikan käsitteistä rakentuvat, ja opiskelija ymmärtää niitä kvalitatiivisella ja kvantitatiivisella tasolla. Opiskelijoiden aikaisemmat kokemukset, uudet havainnot ja näkökulmat muokkautuvat opiskelijoiden ja opettajien vuorovaikutuksessa johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi kohti fysiikan teorioiden mukaista käsitystä ympäröivästä todellisuudesta. Opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään muun muassa mallintamisen välineenä, tutkimusten tekemisessä ja tuotosten laatimisessa.

Fysiikan opetuksen lähtökohtana ovat ympäristöstä tehdyt havainnot. Kokeellisuus eri muodoissaan tukee käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä, tutkimisen taitojen oppimista ja luonnontieteiden luonteen hahmottamista. Opiskelijoiden oma kokeellinen työskentely kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa opiskelijoita fysiikan opiskeluun. Opiskelun edetessä tutkimisen taidot kehittyvät sekä kokonaisvaltaisesti että kunkin kurssin keskeisten sisältöjen osalta. Kokeellisessa työskentelyssä toimitaan työturvallisuuslainsäädännön mukaisesti.

Opetuksen tavoitteet

Fysiikan opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- saa ohjausta fysiikan osaamisensa tunnistamisessa, omien tavoitteiden asettamisessa, oppimishaasteiden kohtaamisessa ja fysiikan opiskelustrategioiden soveltamisessa
- saa mahdollisuuksia perehtyä fysiikan soveltamiseen monipuolisissa tilanteissa, kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä
- osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä ja kehittää kysymyksiä edelleen tutkimusten, ongelmanratkaisun tai muun toiminnan lähtökohdiksi
- osaa suunnitella ja toteuttaa kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa
- osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia sekä arvioida niitä ja koko tutkimusprosessia
- osaa muodostaa, tulkita ja arvioida erilaisia malleja sekä käyttää niitä ilmiöiden kuvaamiseen ja ennusteiden tekemiseen
- osaa käyttää monipuolisia tietolähteitä ja arvioida niitä kriittisesti fysiikan tietojensa avulla
- osaa ilmaista johtopäätöksiä ja näkökulmia fysiikalle ominaisilla tavoilla
- jäsentää käsitystään luonnon rakenteista ja ilmiöistä fysiikan käsitteiden ja periaatteiden avulla
- ymmärtää luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa
- osaa arvioida fysiikan ja teknologian merkitystä yksilön ja yhteiskunnan kannalta.

Arviointi

Arviointi kohdistuu fysiikan yleisten tavoitteiden saavuttamiseen kurssikohtaisia tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute tukevat opiskelijaa kehittämään ja tiedostamaan fysiikan osaamistaan. Kurssin arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön ja opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Fysiikan tietoja ja niiden soveltamista voidaan osoittaa eri tavoin, kuten selittämällä, graafisesti mallintamalla ja matemaattisia malleja käyttämällä. Erilaisten tuotosten lisäksi voidaan arvioida työskentelyn eri vaiheita, kuten kysymysten muodostamista, ongelmaratkaisuprosessin jäsentettyä kuvaamista ja tutkimisen taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon kokeellisen työskentelyn taidot sekä tiedon hankinnan ja käsittelyn taidot.

Pakollinen kurssi

1. Fysiikka luonnontieteenä (FY1)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta fysiikkaa ja sen opiskelua kohtaan
- ymmärtää, kuinka luonnontieteellinen tieto rakentuu kokeellisen toiminnan ja siihen kytkeytyvän mallintamisen kautta
- osaa suunnitella ja toteuttaa yksinkertaisia luonnontieteellisiä kokeita
- tutustuu aineen ja maailmankaikkeuden rakenteeseen liittyviin peruskäsitteisiin ja jäsentää käsitystään luonnon perusrakenteista
- osaa käyttää ja soveltaa liikeilmiöiden käsitteitä jokapäiväisen elämän ilmiöissä
- osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa opiskelun tukena.

Keskeiset sisällöt

- fysiikan merkitys nykyaikana, jatko-opinnoissa ja työelämässä
- tutustuminen perusvuorovaikutuksiin, maailmankaikkeuden rakenteisiin ja syntyyn sekä aineen rakenteeseen
- voima liikkeen muutoksen aiheuttajana ja liikeilmiöt
- tutkimukset ja mallintaminen fysikaalisen tiedon rakentumisessa
- tulosten kerääminen, esittäminen graafisesti ja luotettavuuden arviointi

Valtakunnalliset syventävät kurssit

2. Lämpö (FY2)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää ja soveltaa lämpöilmiöiden käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä
- osaa tutkia aineen termodynaamiseen tilaan ja olomuodon muutoksiin liittyviä ilmiöitä
- syventää ymmärrystään energiasta fysiikan keskeisenä käsitteenä
- kehittää valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan päätöksentekoon.

Keskeiset sisällöt

- fysiikan merkitys energiantuotannon ratkaisuihin ja kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa
- lämpö ja lämpötila
- kaasujen tilanmuutokset, lämpölaajeneminen ja paine
- kappaleiden lämpeneminen, jäähtyminen, olomuodon muutokset ja lämpöenergia
- mekaaninen työ, teho ja hyötysuhde
- energian säilyminen lämpöopissa ja lämmön siirtymissuunta
- tutkimuksen tai ongelmanratkaisun ideointia ja suunnittelua

3. Sähkö (FY3)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää ja soveltaa sähköön liittyviä käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä
- harjaantuu matemaattisessa mallintamisessa ja suureyhtälöiden käyttämisessä
- osaa tutkia kokeellisesti sähköön liittyviä ilmiöitä ja osaa tehdä sähköopin perusmittauksia
- osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tutkimusten tekemisessä.

Keskeiset sisällöt

- fysiikan ja teknologian merkitys jokapäiväisessä elämässä ja yhteiskunnassa
- sähkövirta ja jännite sekä resistanssi ja Ohmin laki
- yksinkertaiset tasavirtapiirit ja Kirchhoffin lait
- sähköteho ja Joulen laki
- kondensaattori, diodi ja LED komponentteina
- sähköstaattinen vuorovaikutus, Coulombin laki ja sähkökenttä
- sähköturvallisuus, kytkentöjen tekeminen ja virtapiirien tutkiminen

4. Voima ja liike (FY4)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää ja soveltaa voiman ja liikkeen käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä
- ymmärtää säilymislakien merkityksen fysiikassa
- osaa tutkia kokeellisesti voimaan ja liikkeeseen liittyviä ilmiöitä
- harjaantuu graafisten esitysten käyttämisessä ja tuottamisessa.

Keskeiset sisällöt

- fysiikan merkitys yksilön ja yhteiskunnan turvallisuudelle
- vuorovaikutus liikkeen muutoksen syynä, tasainen ja tasaisesti kiihtyvä suoraviivainen liike
- Newtonin lait, voimakuvio ja voimien yhteisvaikutus
- etä- ja kosketusvoimia: paino, kitka, noste ja kvalitatiivisesti väliaineen vastus
- liikeyhtälö
- momentti ja tasapaino pyörimisen suhteen yksinkertaisissa tilanteissa
- liikemäärän säilymlaki, impulssiperiaate ja yksiulotteiset törmäykset
- liike- ja potentiaalienergia sekä mekaanisen energian säilymlaki
- mallien käyttäminen ja muodostaminen sekä niiden rajoitukset ja puutteet

5. Jaksollinen liike ja aallot (FY5)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää ja soveltaa jaksollisen liikkeen ja aallojen käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä
- perehtyy värähdys- ja aaltoliikkeen perusteisiin tutkimalla mekaanista värähtelyä ja ääntä
- osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa mallintamisen välineenä.

Keskeiset sisällöt

- fysiikan merkitys lääketieteessä ja musiikissa
- tasainen ympyräliike
- gravitaatiovuorovaikutus
- harmoninen voima ja värähdysliike
- aaltoliikkeen synty ja aaltojen eteneminen
- aaltoliikkeen heijastuminen, taittuminen, diffraktio, interferenssi ja seisovat aallot
- ääni aaltoliikeilmiönä
- mallien ja simulaatioiden suhde todellisuuteen

6. Sähkömagnetismi (FY6)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää ja soveltaa sähkömagnetismiin ja valoon liittyviä käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä
- osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tuotosten muodostamisessa
- harjaantuu ilmaisemaan itseään fysiikalle ominaisilla tavoilla ja analysoimaan eri tietolähteiden argumentointia.

Keskeiset sisällöt

- fysiikan merkitys energia- ja viestintäteknologiassa
- magnetismi, magneettinen vuorovaikutus ja magneettikenttä
- varatun hiukkasen liike sähkö- ja magneettikentässä
- sähkömagneettinen induktio, magneettivuo, induktiolaki ja Lenzin laki
- generaattori, muuntaja, vaihtovirran synty ja energian siirto sähkövirran avulla
- sähkömagneettisen säteilyn spektri, valon heijastuminen, taittuminen, interferenssi ja diffraktio
- tutkimuksen tai ongelmanratkaisuprosessin jäsenetty kuvaaminen

7. Aine ja säteily (FY7)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää ja soveltaa aineen ja säteilyn käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä
- syventää kokonaiskuvaava fysiikasta aineen ja maailmankaikkeuden rakennetta selittävänä tieteenä.

Keskeiset sisällöt

- näkökulmia fysiikan ja kosmologian kehittymiseen
- energian kvantittuminen
- sähkömagneettisen säteilyn kvantittuminen ja fotonit
- aaltohiukkasdualismi
- atomiytimen rakenne
- ydinreaktiot, ydinenergia, ytimen sidosenergia sekä energian ja massan ekvivalenssi
- radioaktiivisuus ja hajoamislaki
- säteilyturvallisuus ja säteilyn hyötykäyttö
- tiedonhankinta, esittäminen ja arviointi

Paikalliset soveltavat kurssit

8. Fysiikan kertauskurssi (FY8)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on kehittää fysiikan lukiokursseille ominaisia taitoja. Kurssi valmentaa opiskelijoita erityisesti ylioppilastutkinnon reaalkoetta varten. Kurssista on apua myös niille opiskelijoille, jotka pyrkivät sellaisiin oppilaitoksiin, joiden pääsykokeissa vaaditaan lukion fysiikan tietoja.

Sisältö

Kurssilla kerrataan fysiikan kurssien 1 – 7 (FY1 – FY7) keskeiset sisällöt. Kurssimateriaalina käytetään aikaisempia reaalkoetehtäviä, preliminäärikokeita ja muita kertaustehtäviä tai kirjoja.

Arviointi

Kurssi arvioidaan joko numerolla tai suoritusmerkinnällä.

9. Fysiikan projektikurssi (FY9)

Tavoitteet

Oppilas tutustuu syvällisesti johonkin fysiikan alueeseen ja tekee siitä mittavan projektityön.

Sisältö

Kurssin voi suorittaa esim. CERN-tiede-leirin työryhmässä tai paikallisena erillisenä fysiikan projektina. Kurssiin kuuluu myös tutkimustyön julkinen raportointi (publiikki, media). Kurssi voidaan toteuttaa lukioiden yhteiskurssina. Kurssia tarjotaan mahdollisuuksien mukaan.

Arviointi

Kurssi arvioidaan joko numerolla tai suoritusmerkinnällä.

10. Fysiikan eximia kurssi (FY10), Yhteislyseo

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on kehittää fysiikan lukiokursseille ominaisia taitoja. Kurssi valmentaa opiskelijoita erityisesti ylioppilastutkinnon reaalkoetta varten. Kurssista on apua myös niille opiskelijoille, jotka pyrkivät sellaisiin oppilaitoksiin, joiden pääsykokeissa vaaditaan lukion fysiikan tietoja.

Sisältö

Kurssi valmentaa opiskelijoita fysiikan ylioppilaskirjoituksia varten. Kurssilla tarkastellaan kertauskurssiin verrattuna haasteellisempiä ja integroivia tehtäviä.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

11. Fysiikan työkurssi (FY11), Yhteislyseo

Tavoitteet

Kurssilla keskitytään fysiikan ilmiöiden kokeelliseen tutkimiseen. Kurssilla opiskellaan tutkimustyön suunnittelua, mittausten tekemistä ja tulkitsemista virhearviointien sekä raportointia.

Sisältö

Kurssilla tehdään erilaisia kokeellisia töitä opiskelijan mielenkiinnon ja taitojen mukaisesti

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

12 Fysiikan tutkielmakurssi (FY12), Yhteislyseo

Tavoitteet

Opiskelija tutustuu syvällisesti johonkin fysiikan alueeseen, ilmiöön tai muuhun fyysikkaan liittyvään kokonaisuuteen.

Sisältö

Itsenäisesti suoritettava kurssi. Tutkielman aiheesta sovitaan erikseen opettajan kanssa.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

13. Tähtitiede (FY13), Yhteislyseo

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on tähtitaivaan keskeisten ilmiöiden ja maailmankaikkeuden mitasuhteiden hahmottaminen.

Sisältö

Tutustutaan tähtitaivaaseen, Aurinkokunnan ja Linnunratajärjestelmän rakenteeseen, tähtien elinkaareen ja aineen perusrakenteeseen. Kurssiin pyritään sisällyttämään observatorio- tai tutkimuslaitoskäynti.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

5.10 Kemia

Kemian opetus tukee opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun ja nykyaikaisen maailmankuvan kehittymistä osana monipuolista yleissivistystä. Opetus ohjaa ymmärtämään kemian ja sen sovellusten merkitystä jokapäiväisessä elämässä, ympäristössä, yhteiskunnassa ja teknologiassa. Opiskelijat kehittävät valmiuksiaan opiskella luonnontieteellisillä ja luonnontieteitä soveltavilla aloilla. Opetuksessa sovelletaan kemiaa monipuolisissa tilanteissa, mikä edistää myös opiskelijoiden koulutuksellista yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Opetus välittää kuvaa kemian merkityksestä kestävästä tulevaisuuden rakentamisesta: kemiaa tarvitaan uusien ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Opetus ohjaa opiskelijoita ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan sekä ympäristöstä.

Kemian opetus tukee opiskelijoiden käsitteiden rakentumista sekä ilmiöiden ymmärtämistä siten, että niiden makroskooppinen, mikroskooppinen ja symbolinen taso muodostavat loogisen kokonaisuuden. Opiskelijoiden aikaisemmista kokemuksista ja havainnoista edetään ilmiöiden kuvaamiseen ja selittämiseen sekä aineen rakenteen ja kemiallisten reaktioiden mallintamiseen kemian merkkikielellä ja matemaattisesti. Opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään muun muassa mallintamisen välineenä, tutkimusten tekemisessä ja tuotosten laatimisessa.

Kemian opetuksen lähtökohtana on elinympäristöön liittyvien aineiden ja ilmiöiden havainnointi ja tutkiminen. Kokeellisuus eri muodoissaan tukee käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä, tutkimisen taitojen oppimista ja luonnontieteiden luonteen hahmottamista. Opiskelijoiden oma kokeellinen työskentely kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa opiskelijoita kemian opiskeluun. Opiskelun edetessä tutkimisen taidot kehittyvät sekä kokonaisvaltaisesti että kunkin kurssin keskeisten sisältöjen osalta. Kokeellisessa työskentelyssä toimitaan kemikaali-, jäte- ja työturvallisuuslainsäädännön mukaisesti.

Opetuksen tavoitteet

Kemian opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- saa ohjausta kemian osaamisensa tunnistamisessa, omien tavoitteiden asettamisessa, oppimishaasteiden kohtaamisessa ja kemian opiskelustrategioiden soveltamisessa
- saa mahdollisuuksia perehtyä kemian soveltamiseen monipuolisissa tilanteissa, kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä
- osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä ja kehittää kysymyksiä edelleen tutkimusten, ongelmanratkaisun tai muun toiminnan lähtökohdiksi
- osaa suunnitella ja toteuttaa kokeellisia tutkimuksia turvallisesti ja yhteistyössä muiden kanssa
- osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia sekä arvioida niitä ja koko tutkimusprosessia
- osaa käyttää erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä
- osaa käyttää monipuolisia tietolähteitä ja arvioida niitä kriittisesti kemian tietojensa avulla
- osaa ilmaista johtopäätöksiä ja näkökulmia kemialle ominaisilla tavoilla
- jäsentää käsitystään jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöistä kemian käsitteiden avulla
- ymmärtää luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa
- osaa arvioida kemian ja siihen liittyvän teknologian merkitystä yksilön ja yhteiskunnan kannalta.

Arviointi

Arviointi kohdistuu kemian yleisten tavoitteiden saavuttamiseen kurssikohtaisia tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute tukevat opiskelijaa kehittämään ja tiedostamaan kemian osaamistaan. Kurssin arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön ja opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Kemiallisen tiedon ymmärtämistä ja soveltamista voidaan osoittaa eri tavoin. Erilaisten tuotosten lisäksi voidaan arvioida työskentelyn eri vaiheita, kuten kysymysten muodostamista ja tutkimisen taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon kokeellisen työskentelyn taidot sekä tiedon hankinnan ja käsittelyn taidot.

Pakollinen kurssi

1. Kemiaa kaikkialla (KE1)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta kemiaa ja sen opiskelua kohtaan
- kehittää valmiuksia osallistua kemiaan liittyvään yhteiskunnalliseen keskusteluun
- osaa käyttää ja soveltaa tietoa aineiden ominaisuuksista jokapäiväisen elämän ja ympäristön ilmiöissä
- osaa tutkia kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen erilaisia kemian ilmiöitä sekä ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat
- osaa käyttää aineen ominaisuuksien päättelyssä aineen rakenteen malleja, jaksollista järjestelmää ja tietolähteitä.

Keskeiset sisällöt

- kemian merkitys nykyaikana, jatko-opinnoissa ja työelämässä
- atomin rakenne ja jaksollinen järjestelmä pääpiirteissään
- alkuaineiden ja yhdisteiden ominaisuuksia
- aineiden ominaisuuksien selittäminen aineen rakenteen, kemiallisten sidosten ja poolisuuden avulla
- kysymykset tiedonhankinnan lähtökohtana
- turvallinen työskentely, aineen erotusmenetelmät, aineiden ominaisuuksien tutkiminen, havainnointi ja johtopäätösten tekeminen

Valtakunnalliset syventävät kurssit

2. Ihmisen ja elinympäristön kemiaa (KE2)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää ja soveltaa orgaanisiin yhdisteisiin ja ainemäärään liittyviä käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä
- osaa tutkia kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen orgaanisiin yhdisteisiin, ainemäärään ja pitoisuuteen liittyviä ilmiöitä
- ymmärtää, kuinka kemiallinen tieto rakentuu kokeellisen toiminnan ja siihen kytkeytyvän mallintamisen kautta
- osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa mallintamisen välineenä.

Keskeiset sisällöt

- kemian merkitys hyvinvoinnin ja terveyden kannalta
- orgaanisten yhdisteiden, kuten hiilivetyjen, happi- ja typpiyhdisteiden, rakenteiden mallintaminen ja kuvaaminen erilaisilla malleilla
- avaruusrakenne ja isomeria
- orgaanisten yhdisteiden ominaisuuksien selittäminen rakenteen avulla
- ainemäärä ja pitoisuus
- työvälineiden ja reagenssien käyttö sekä liuosten valmistus
- aineen rakenteen analyysimenetelmät, kuten spektroskopia

3. Reaktiot ja energia (KE3)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää ja soveltaa reaktioihin liittyviä käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä
- osaa tutkia kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen reaktioihin liittyviä ilmiöitä
- ymmärtää aineen ja energian häviämättömyyden merkityksen kemiassa.

Keskeiset sisällöt

- kemian merkitys energiaratkaisujen ja ympäristön kannalta
- kemiallisen reaktion symbolinen ilmaisu ja tasapainottaminen
- epäorgaanisten ja orgaanisten yhdisteiden reaktioita sekä niiden sovelluksia
- aineen häviämättömyys kemiallisessa reaktiossa ja sen yksinkertainen laskennallinen käsittely
- energian häviämättömyys kemiallisessa reaktiossa, sidosenergia ja Hessin laki
- kaasujen ominaisuudet ja yleinen tilanyhtälö
- reaktioiden tutkiminen kokeellisesti, titraus analyysimenetelmänä, tutkimustulosten käsitteleminen, tulkitseminen ja esittäminen

4. Materiaalit ja teknologia (KE4)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää ja soveltaa materiaaleihin ja teknologiaan liittyviä kemian käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön ja yhteiskunnan ilmiöissä
- osaa tutkia kokeellisesti ja malleja käyttäen materiaaleihin ja sähkökemian liittyviä ilmiöitä
- harjaantuu ilmaisemaan itseään kemialle ominaisilla tavoilla ja analysoimaan eri tietolähteiden argumentointia
- osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tuotosten muodostamisessa.

Keskeiset sisällöt

- kemian merkitys teknologiassa ja yhteiskunnassa
- metallien ja polymeerien ominaisuudet, käyttö ja elinkaari
- atomin ulkoelektronirakenne ja jaksollinen järjestelmä alkuaineiden jaksollisten ominaisuuksien selittäjänä
- hapetusluvut ja hapetus-pelkistysreaktiot
- sähkökemian keskeiset periaatteet: jännitesarja, normaalipotentiali, kemiallinen pari ja elektrolyysi
- kemiallisten reaktioiden laskennallinen soveltaminen
- tutkimuksen tai ongelmanratkaisun ideointi ja suunnittelu
- yhteistyön rooli kemiallisen tiedon tuottamisessa

5. Reaktiot ja tasapaino (KE5)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää ja soveltaa reaktioiden ja kemiallisen tasapainon käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä
- osaa tutkia kokeellisesti ja malleja käyttäen reaktioihin ja kemialliseen tasapai-

noon liittyviä ilmiöitä

- osaa käyttää laskennallisia ja graafisia malleja reaktionopeuden ja kemiallisen tasapainon kuvaamisessa, selittämisessä ja ennusteiden tekemisessä.

Keskeiset sisällöt

- kemian merkitys kestävän tulevaisuuden rakentamisessa
- kemiallisen reaktion nopeus ja siihen vaikuttavia tekijöitä
- homogeeninen ja heterogeeninen tasapaino sekä tasapainotilaan vaikuttaminen
- happo-emästasapaino, vahvat ja heikot protolyytit ja puskuriliuokset
- tasapainoon liittyvät graafiset esitykset
- homogeenisen ja happo-emästasapainon laskennallinen käsittely
- tutkimustulosten ja -prosessin arviointi

Paikalliset kurssit

6. Kemian laborointikurssi (KE6), Yhteislyseo

Kurssilla tehdään monipuolisesti kokeellisia töitä, joiden yhteydessä tutustutaan erilaisiin työvälineisiin ja -menetelmiin sekä opiskellaan tutkimustyön suunnittelua ja raportointia.

Tavoitteet

Oppilas

- oppii tuntemaan ja käyttämään mittavälineitä
- oppii tekemään kemiallisia tutkimuksia
- oppii tulkitsemaan ja esittämään tuloksia reaktioyhtälöiden ja laskennallisten menetelmien avulla
- oppii arvioimaan tulosten luotettavuutta ja merkitystä.
- osaa työskennellä turvallisesti ohjeita noudattaen

Sisällöt

- monipuolisesti erilaisia kokeellisia töitä

Työmenetelmät

- kokeellinen työskentely itsenäisesti tai pienryhmissä
- raportointi

Arviointi

Arviointi perustuu tuntityöskentelyyn ja töiden raportointiin. Kurssi arvioidaan asteikolla suoritettu/hylätty.

7. Kertauskurssi (KE7), Yhteislyseo

Kurssilla kerrataan ja syvennetään kurssien 1-5 osa-alueiden hallintaa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- saa kokoavan yleiskuvan lukion kemiasta
- syventää aiemmin opittuja kemian perusteita
- saa hyvät valmiudet ylioppilaskoetta varten

Sisältö

- kurssien KE1-KE5 keskeiset sisällöt

Työmenetelmät

Keskeisimpinä työmenetelminä ovat yhteisesti ja itsenäisesti tehdyt tehtävät.

Arviointi

Arviointi perustuu kurssikokeeseen ja suoritettuihin tehtäviin. Kurssi arvioidaan asteikolla suoritettu/hylätty.

5.11 Filosofia

Filosofinen ajattelu tarkastelee koko todellisuutta ja eri tapoja hahmottaa sitä. Sen kysymyksenasettelujen tunteminen on olennainen osa yleissivistystä. Filosofiaassa ongelmia jäsennetään käsitteellisesti ja keskustellen. Filosofisen ajattelun opiskeleminen harjaannuttaa punnitsemaan käsitysten perusteluja järkiperaisesti. Kyseenalaistavan ja perusteita etsivän luonteensa ansiosta filosofia auttaa hahmottamaan ja jäsentämään nykypäivän jatkuvasti kasvavaa informaatiotulvaa. Tällä tavoin filosofian opiskelu edistää opiskelijoiden yleisiä oppimisen ja ajattelun valmiuksia.

Filosofiassa opiskelija oppii jäsentämään käsitteellisesti arvoja, normeja ja merkityksiä koskevia kysymyksiä. Tämä edistää opiskelijan kykyä eettiseen pohdintaan ja sen ymmärtämiseen, mitä merkitystä erilaisilla tiedoilla ja taidoilla on yksilölle ja yhteiskunnalle. Filosofian opiskelu opettaa hahmottamaan laajoja käsitteellisiä kokonaisuuksia ja yhteyksiä. Se auttaa näkemään, miten eri tieteenalojen ja ajatteluperinteiden käsitykset rakentuvat ja eroavat toisistaan.

Filosofian opiskelu kehittää arvostelukykyä sekä edistää luovan ja itsenäisen ajattelun kehitystä. Filosofiaassa tuetaan opiskelijoiden perusteltujen yksilöllisten näkemysten muodostamista ja kykyä osallistua järkiperaiseen keskusteluun. Kun opiskelijat paneutuvat filosofisiin kysymyksiin, joihin ei ole yksinkertaisia ratkaisuja, he oppivat muodostamaan ja perustelemaan omia näkemyksiään sekä samalla kunnioittamaan toisenlaisia perusteltuja näkemyksiä. Mutkikkaiden kysymysten pohdiskelu ryhmässä kasvattaa opiskelijoissa kykyä luottaa omiin ajattelutaitoihinsa ja yksilöllisiin mahdollisuuksiinsa selvittää vaikeitakin ongelmia. Filosofian opiskelu tukee opiskelijoiden kasvua aktiivisiksi ja vastuullisiksi sekä toisia ja yhdenvertaisuutta kunnioittaviksi kansalaisiksi.

Opetuksen tavoitteet

Filosofian opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- osaa hahmottaa filosofisia ongelmia ja niiden erilaisia mahdollisia ratkaisuja filosofian perinteessä ja ajankohtaisiin kysymyksiin sovellettuina
- osaa käsitteellisesti eritellä, jäsentää ja arvioida informaatiota, erityisesti erilaisia väitteitä, niiden merkityksiä ja perusteluja
- hallitsee johdonmukaisen argumentaation perustaidot ja oppii sitä kautta luottamaan omaan ajatteluunsa sekä arvioimaan sitä kriittisesti ja pohtimaan sen rajoja eri tieteenaloilla ja arkielämässä
- oppii pohtimaan ja jäsentämään käsitteellisesti laajoja kokonaisuuksia sekä ajattelemaan ja toimimaan arvostelukykyisesti niin eettisissä kysymyksissä kuin muillakin elämänalueilla myös informaation ollessa epävarmaa ja ristiriitaista.

Arviointi

Filosofiassa arviointi kohdistuu ajattelun taitojen ja keskeisten käsitteiden hallintaan sekä kykyyn ilmaista filosofista ajattelua. Tämä tarkoittaa kykyä kriittisesti eritellä ja problematisoida informaatiota, hahmottaa ja täsmentää sen käsitteellistä rakennetta sekä esittää asiasta perusteltu arvostelma. Arvioinnin tulee tukea ja kehittää opiskelijan taitoa arvioida omaa ajatteluaan ja rohkaista opiskelijoita oman opiskelunsa suunnitteluun ja kehittämiseen. Kurssien arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, ja filosofian yleisten tavoitteiden saavuttamista arvioidaan kurssikohtaisten tavoitteiden ja keskeisten sisältöjen kautta.

Pakolliset kurssit

1. Johdatus filosofiseen ajatteluun (FI1)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- muodostaa perustellun käsityksen filosofian luonteesta ja menetelmistä tutustumalla filosofisiin ongelmiin ja niiden mahdollisiin ratkaisuihin
- oppii arvioimaan väitteiden totuutta sekä harjaantuu esittämään ja vaatimaan erilaisille mielipiteille ja väitteille perusteluja sekä hahmottamaan esitettyjen perustelujen rakennetta ja arvioimaan niiden pätevyyttä
- tuntee ja oppii erilaisten harjoitusten kautta soveltamaan filosofian työtapoja, kuten oletusten kyseenalaistamista, käsitteiden luokittelua ja määrittelemistä sekä ajatuskokeiden ja vastaesimerkkien käyttöä
- perehtyy joihinkin keskeisiin filosofisiin kysymyksiin ja niihin liittyviin käsitteellisiin erotteluihin
- tuntee perustavia tieto-opillisia erotteluja, osaa eritellä ja arvioida kriittisesti erilaisia tiedollisia uskomuksia ja tutustuu tietämiseen joissain lukion oppiaineissa.

Keskeiset sisällöt

- mitä filosofia on, filosofisten kysymysten ja filosofisen ajattelun luonne filosofian perinteessä ja ajankohtaisiin ongelmiin sovellettuna
- johdonmukaisen argumentaation ja pätevän päättelyn perusteet ja niiden harjoittelu suullisesti ja kirjallisesti
- keskeisiä filosofisia peruskysymyksiä ja -erotteluja: henki ja aine, vapaus ja välttämättömyys, käsitteellinen ja empiirinen, objektiivinen ja subjektiivinen
- tiedon ja informaation, arkitiedon ja tieteellisen tiedon sekä tieteen ja pseudotieteen ero
- tiedon ja argumentaation luonne eri tiedonaloilla: miten väitteitä muodostetaan, koetellaan ja perustellaan joissain lukion oppiaineissa

2. Etiikka (FI2)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy filosofisen etiikan keskeisiin käsitteisiin, kysymyksiin ja teorioihin sekä ympäristöfilosofian perusteisiin

- hahmottaa normatiivisten väitteiden luonteen ja suhteen kuvaileviin väitteisiin sekä osaa perustella käsityksiä hyvästä ja oikeasta
- osaa jäsentää oman elämänsä merkityksellisyyttä ja elämänvalintojaan filosofisen käsitteistön avulla
- osaa perustella moraalin velvoittavuuden ja soveltaa moraaliiin filosofisia käsite-erotteluja ja johdonmukaista argumentaatiota
- osaa eritellä ja arvioida toimintaa eettisesti sekä kykenee jäsentämään omia moraalisia ratkaisujaan ja arvioitaan filosofisen etiikan välinein.

Keskeiset sisällöt

- moraalii ja sitä pohtiva normatiivinen ja soveltava etiikka; hyve-, seuraus-, sopimus-, oikeus- ja velvollisuusetiikan perusteet
- moraalin luonne normijärjestelmänä ja sen ero juridisiin ja tapanormeihin perustuviin järjestelmiin, moraalinen relativismi
- filosofisia teorioita elämän hyvydestä ja merkityksellisyydestä sekä hyvästä elämäntavasta
- etiikka ja yksilön moraaliset ratkaisut: ihmissuhteet ja elämänvalinnat
- eläimiä ja ympäristöä koskevia eettisiä kysymyksiä

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Yhteiskuntafilosofia (FI3)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy yhteiskuntafilosofian keskeisiin käsitteisiin ja suuntauksiin sekä peruskäsitteisiin yksilön suhteesta yhteisöihin, yhteiskuntaan ja valtioon
- oppii käyttämään keskeisiä filosofisia käsitteitä yhteiskunnallisen ja poliittisen toiminnan jäsentämiseen sekä omien yhteiskunnallisten ratkaisujensa perustelemiseen
- oppii erittelemään oikeudenmukaisuutta, vallankäyttöä ja työnjakoa yksilöiden, yhteisöjen ja instituutioiden toiminnassa
- oppii arvioimaan käsitteellisesti yhteiskunnallisen järjestyksen rakentumista, perustelemista ja oikeutusta
- osaa soveltaa oppimaansa ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin.

Keskeiset sisällöt

- yhteiskuntajärjestyksen ja yhteiskunnallisten instituutioiden olemassaolo ja oikeuttaminen: yksilö- ja yhteisökeskeiset teoriat yhteiskunnasta, yhteiskuntasopimus-teoriat
- oikeudenmukaisuuden eri muodot, niiden perusteleminen ja soveltaminen
- vallan käsite ja muodot, vallan oikeuttaminen, demokratian muodot ja kilpailijat, anarkismi
- työnjako, talous ja hyvinvointi, talouden toimintaperiaatteiden ja omistamisen oikeuttaminen
- poliittiset ihanteet ja niiden toteuttaminen: vapaus, tasa-arvo ja solidaarisuus; konservatismi, liberalismi ja sosialismi; kansallisvaltiot ja globaali näkökulma
- yhteiskunnalliset jännitteet ja ristiriidat sekä niiden ratkaiseminen: oikeusvaltio ja sen vaihtoehdot, yhteiskuntajärjestyksen luhistuminen – sodat, sisällissodat, terrori sekä holokausti ja muut kansanvainot yhteiskuntafilosofisina ongelmina

- ajankohtaisia yhteiskuntafilosofisia kysymyksiä: sukupuolen rakentuminen, informaatioteknologia, kulttuurien kohtaaminen, kestävän tulevaisuuden rakentaminen

4. Tieto, tiede ja todellisuus (FI4)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa filosofisia, eri tieteisiin ja arkielämään perustuvia käsityksiä todellisuuden rakenteesta
- osaa eritellä ja arvioida filosofisia teorioita todellisuudesta, totuudesta, tiedosta ja tieteestä
- osaa jäsentää ja eritellä tieteellisen tutkimuksen, päättelyn ja selittämisen luonnetta
- osaa jäsentää havainnon ja tiedon sekä tieteellisten teorioiden ja mallien suhdetta todellisuuteen
- oppii hahmottamaan erityistieteiden tieteenfilosofisia kysymyksiä joissain lukion oppiaineissa.

Keskeiset sisällöt

- metafysiikan keskeiset kysymykset ja käsitteet, erilaisia käsityksiä metafysiikan luonteesta ja todellisuuden perusrakenteesta
- olemassaolon kysymyksiä: muutos ja pysyvyys, oliot ja ominaisuudet, mahdollinen ja välttämätön, reaalin ja virtuaalinen
- todellisuuden ilmeneminen ja hahmottaminen
- totuuden luonne ja totuusteoriat
- tiedon mahdollisuus ja rajat, tiedon oikeuttaminen
- tieteellisen tutkimuksen luonne ja menetelmät, tieteellinen päättely; ilmiön, tutkimusaineiston, mallin ja teorian käsitteet sekä niiden keskinäinen suhde
- selittäminen ja tieto luonnon- ja ihmistieteissä sekä formaaleissa tieteissä: tietäminen ja ennustaminen, ymmärtäminen ja tulkinta

Paikalliset soveltavat kurssit

5. Filosofian kertauskurssi (FI5), Yhteislyseo

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija saa hyvät valmiudet vastata ainerealin filosofian kysymyksiin.

Keskeiset sisällöt

Filosofian valtakunnallisten pakollisen (1) ja syventävien (2-4) kurssien sisältöjen kertaaminen ja syventäminen.

Työmenetelmät

Pääsääntöisesti opettajakeskainen opetus, opetuskeskustelu ja harjoitustehtävät

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

6. Miksi Hitler ymmärsi yli-ihmisopin väärin? (FI6), Yhteislyseo

Kurssin suorittamisesta

Kurssin voi suorittaa FI1-kurssin jälkeen.

Tavoitteet

Opiskelija ymmärtää modernin filosofian monimuotoisuuden ja kontekstuaalisuuden haasteet, hahmottaa estetiikan ja etiikan keskeisiä kysymyksiä ja oppii modernin filosofian koulukuntien tärkeimmät sisällöt

Keskeiset sisällöt

Uusimman ajan filosofisten koulukuntien keskeinen sisältö. Modernin filosofian merkittävimpien filosofien keskeinen merkitys. Estetiikan ja etiikan nykypäivän kysymyksiä, kuten elokuvien yhteiskunnallis-poliittinen kritiikki ja teknologian etiikan haasteet.

Työmenetelmät

Työmenetelminä kurssilla käytetään opettajakeskeistä luennointia, opetuskeskustelua, itsenäistä tiedonhankintaa ja itsenäistä elokuva- ja taideanalyysia.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

5.12 Psykologia

Ihmisen toimintaa tutkivana tieteenä psykologia antaa opiskelijalle valmiuksia havainnoida ja ymmärtää monipuolisesti ihmistä ja hänen toimintaansa vaikuttavia tekijöitä. Psykologisen tiedon ja käsitteiden avulla opiskelija voi omakohtaisesti tunnistaa, tiedostaa ja käsitellä psyykkisiä ilmiöitä. Psykologian tiedot ja taidot tukevat itsetuntemusta, itsensä kehittämistä, muiden ihmisten ymmärtämistä ja psyykkisen hyvinvoinnin ylläpitämistä. Psykologian yhtäältä empiirinen ja toisaalta pohdiskeleva ote luo opiskelijalle mahdollisuuden kehittää omaa kriittistä ajatteluaan. Opiskelussa hyödynnetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologian antamia mahdollisuuksia.

Opetuksessa luodaan edellytykset psykologisen tiedon ymmärtämiseen ja omakohtaiseen soveltamiseen. Opiskelijaa autetaan oivaltamaan psykologisen tiedon yhteys sosiaalisiin, kulttuurisiin ja ajankohtaisiin kysymyksiin sekä ymmärtämään psyykkisten, biologisten ja sosiaalisten tekijöiden välistä vuorovaikutusta ja vastavuoroista riippuvuutta.

Psykologian opetus on luonteeltaan tutkimusperustaista. Tässä tarkoituksessa opetuksessa käsitellään psykologisen tiedon luonnetta ja tiedonmuodostuksen menetelmiä painottaen ajankohtaisen tutkimuksen ja tutkimusperinteen keskeisiä aiheisältöjä. Opetuksessa tämä tutkimusperustaisuus ja aiheisällöt kytetään ihmisen jokapäiväisen toiminnan ja arjen ymmärtämiseen eli tuodaan tutkimustieto lähelle opiskelijaa.

Opetuksen tavoitteet

Psykologian opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa tutkimustiedon pohjalta ihmisen toiminnan kokonaisuutena, joka perustuu psyykkisten, biologisten, sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden vuorovaikutukseen

- hallitsee psykologian keskeisiä käsitteitä, kysymyksenasetteluja ja tiedonhankintakeinoja sekä tuntee psykologian tutkimustuloksia ja pystyy niiden pohjalta arvioimaan tieteellisen tiedon ja tutkimusmenetelmien mahdollisuuksia ja rajoituksia
- ymmärtää psykologiaan ja psykologiseen tutkimukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä ja osaa soveltaa tietojaan myös psykologisten tutkimusten arviointiin
- ymmärtää psykologista tietoa siten, että pystyy soveltamaan tietojaan arkielämään, elämäntilanteidensa ja mahdollisuuksiensa tunnistamiseen, oman psyykkisen kasvunsa ja hyvinvointinsa edistämiseen, opiskeluunsa sekä ajattelunsa, ihmissuhteidensa ja vuorovaikutustaitojensa kehittämiseen
- osaa hankkia psykologista tietoa eri tietolähteistä ja kykenee arvioimaan tiedon luotettavuutta ja pätevyyttä
- osaa hyödyntää psykologista tietoa oppiainerajat ylittävien aiheiden ja ilmiöiden erittelyyn
- osaa soveltaa psykologista tietoa tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja kestävän kehityksen edistämiseen.

Arviointi

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota opiskelijoiden sekä tiedolliseen osaamiseen että kykyyn soveltaa psykologista tietoa arkipäivän tilanteisiin ja elämään. Arvioinnissa painotetaan tiedon muokkaamistaitoa ja kokonaisuuksien hallintaa yksittäisten tietojen toistamisen sijasta. Opiskelija osoittaa monipuolisilla tavoilla, että hän on ymmärtänyt keskeiset sisällöt ja pystyy arvioimaan ja soveltamaan oppimaansa tietoa.

Pakollinen kurssi

1. Psyykkinen toiminta ja oppiminen (PS1)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää biologisten, psyykkisten, sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden merkityksen ihmisen toiminnan selittämisessä ja ymmärtämisessä
- tuntee psykologian keskeisiä aihepiirejä, kuten tunteet, motivaatio ja kognitiiviset toiminnot, sekä osaa havainnoida ja pohtia ihmisen toimintaa ja omaa psyykkistä hyvinvointiaan näitä kuvaavien käsitteiden avulla
- perehtyy oppimisen prosesseihin liittyvään psykologiseen tietoon ja osaa pohtia omaa opiskeluaan sen pohjalta
- osaa esittää esimerkkejä psykologisen tutkimuksen aihepiireistä ja niihin liittyvistä tutkimuksista sekä analysoida ja arvioida tiedon tutkimusperusteita
- ymmärtää psykologisen tiedon perustuvan tutkimukseen ja tunnistaa tieteellisen ajattelun peruspiirteitä.

Keskeiset sisällöt

Tietoinen ja tiedostamaton psyykkinen toiminta

- ihmisen toimintaan vaikuttavat biologiset tekijät sekä perustieto hermoston toiminnasta
- perustietoa tunteista ja motivaatiosta
- kognitiivisten tulkintojen merkitys ihmisen toiminnassa

Sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutus ihmisen toimintaan

- perustietoa sosiaalistumisesta ja normien omaksumisesta

- esimerkkejä yksilön toimintaan vaikuttavista tilannetekijöistä
- Perehtyminen johonkin valinnaiseen ilmiöön, kuten aggressiivisuus, jännittäminen, riippuvuudet, syömiskäyttäytyminen, sosiaalinen vuorovaikutus, onnellisuus tai rakkaus

Opiskelu ja oppiminen psykologian näkökulmista

- oppimisen biologinen, kognitiivinen ja sosiokulttuurinen perusta
- tehokkaat opiskelumenetelmät
- motivaatio ja oppiminen

Psykologisen tiedon muodostuminen

- psykologian tutkimuskohteet
- arkitiedon ja tieteellisen tiedon ero
- esimerkkejä psykologian tutkimusmenetelmistä

Valtakunnalliset syventävät kurssit

2. Kehittyvä ihminen (PS2)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tietää, miten ihmisen kehitystä tutkitaan, ja osaa arvioida tiedon perusteita
- osaa eritellä ihmisen kehitykseen vaikuttavia tekijöitä ja niiden vuorovaikutusta
- perehtyy kehityksen osa-alueisiin ja osaa eritellä niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä osaa selittää kehityksen jatkuvuutta yksilön elämänkaaren aikana
- perehtyy erityisesti lapsuus- ja nuoruusiän psykologiaan ja niihin liittyvään teoria- ja tutkimustietoon
- tuntee hermoston toiminnan periaatteita sekä ymmärtää niiden yhteyden yksilön psyykkiseen kehitykseen
- osaa arvioida kehityspsykologista tietoa ja soveltaa sitä itsensä ja muiden ihmisten ymmärtämiseen.

Keskeiset sisällöt

Kehityksen tutkiminen.

Kehityksen osa-alueet ja niihin vaikuttavat tekijät lapsuudessa ja nuoruudessa

- fyysis-motorinen kehitys
  - kognitiivinen kehitys
  - emotionaalinen kehitys
  - psykososiaalinen kehitys
  - minuuden ja minäkäsityksen kehitys
- Nuoruusiän psyykkinen kehitys ja sen erityiset haasteet

- ajattelun kehitys
- identiteetin kehitys: henkilökohtainen, sosiaalinen ja kulttuurinen identiteetti
- sukupuoli-identiteetti ja seksuaalisuuden kehittyminen
- toiminnanohjauksen kehitys ja sen hermostollinen tausta

Kehityksen jatkuvuus elämänkaaren aikana

- elämänkaaren käsite
- kehitykseen vaikuttavien tekijöiden vuorovaikutus
- jokin kehityksen jatkuvuutta selittävä teoria

Kehitykseen vaikuttavat biologiset ja sosiokulttuuriset tekijät

- hermoston kypsyminen
- aivojen muovautuminen elämänkulun aikana

- perimän ja ympäristön vuorovaikutus
- varhainen vuorovaikutus ja kiintymyssuhteet
- sosialisatio ja kulttuurierot kehityksessä

3. Tietoa käsittelevä ihminen (PS3)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa kognitiivista toimintaa ohjaavia yleisiä periaatteita ja osaa soveltaa niitä kognitiivisten ilmiöiden tarkastelemiseen
- perehtyy kognitiivisiin perustoimintoihin eli havaitsemiseen, tarkkaavaisuuteen ja muistiin sekä yhteen korkeamman kognitiivisen toiminnan ilmiöön, kuten päätöksenteko, ongelmanratkaisu, asiantuntijuus tai kielelliset toiminnot
- perehtyy kognitiivisten toimintojen tutkimukseen ja pystyy arvioimaan sitä
- ymmärtää kognitiivisen toiminnan hermostollista perustaa ja yhteyksiä psyykkisiin toimintoihin.

Keskeiset sisällöt

- kognitiivisen toiminnan periaatteita, kuten sisäiset mallit ja havaintokehä
- kognitiivisten toimintojen neuropsykologinen perusta
- kognitiivisen psykologian ja aivotutkimuksen tutkimusmenetelmiä
- havaitseminen, tarkkaavaisuus ja muisti kognitiivisina perustoimintoina sekä niiden biologinen perusta
- jonkin valinnaisen korkeampitasoisen kognitiivisen toiminnon tarkasteleminen, esimerkiksi kieli, ongelmanratkaisu, päätöksenteko tai asiantuntijuus

4. Tunteet, psyykinen hyvinvointi ja mielenterveys (PS4)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu tunteita ja mielenterveyttä koskevaan tutkimukseen ja ymmärtää, miten näitä aiheita voidaan tutkia, ja osaa arvioida tutkimuksia kriittisesti
- osaa kuvata, miten emootiot syntyvät biologisten ja kognitiivisten tekijöiden vuorovaikutuksessa, ja pohtia niiden kulttuurisidonnaisuutta
- osaa eritellä tunteiden merkitystä vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille
- tuntee psyykkiseen hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä ja psyykkisen tasapainon ylläpitämisen keinoja
- osaa tarkastella omaa psyykkistä hyvinvointiaan psykologisen tiedon valossa ja saa perusteita tehdä omaa hyvinvointiaan tukevia ratkaisuja
- ymmärtää mielenterveyteen vaikuttavia psykologisia, biologisia, sosiaalisia ja kulttuurisia tekijöitä
- tunnistaa yleisimmät mielenterveyden häiriöt ja ongelmat sekä ymmärtää mielenterveyden ja sen ongelmien määrittelyn haasteellisuuden
- syvenyy vähintään yhden mielenterveyden häiriön syihin, oireisiin ja hoitoon.

Keskeiset sisällöt

- tunteiden muodostuminen ja vähintään yhden tunteen biologinen perusta
- tunteet psykologisen tutkimuksen kohteena
- tunteiden universaalisuus ja kulttuurisidonnaisuus
- tunteiden merkitys itseymmärryksen välineenä
- psyykinen hyvinvointi ja psyykkisen tasapainon ylläpitäminen

- uni ja nukkuminen hyvinvoinnin osatekijöinä
- stressi, kriisit ja niistä selviytymisen keinot
- keskeiset mielenterveyden ongelmat ja niiden hoito
- mielenterveyden ongelmien syntyä selittäviä tekijöitä
- sosiaalisen ympäristön merkitys yksilön hyvinvoinnille

5. Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen (PS5)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää persoonallisuus-käsitteen laaja-alaisuuden
- tunnistaa ja osaa selittää keskeisiä yksilöiden välisiä eroja, kuten temperamentti, persoonallisuuden piirteet, älykkyys, lahjakkuus ja tulkintatyylit
- tuntee yksilöllisten erojen biologista perustaa
- tutustuu persoonallisuutta ja sosiaalipsykologiaa koskevaan tutkimukseen
- syventää ymmärrystään psykologian tutkimusmenetelmistä yksilöllisten erojen ja persoonallisuuspsykologian tutkimuksen osalta
- osaa tarkastella yksilön toimintaa persoonallisuuden, tilannetekijöiden ja kulttuurin vuorovaikutuksen tuloksena
- osaa soveltaa persoonallisuuspsykologista ja sosiaalipsykologista tietoa erilaisuuden ymmärtämiseen.

Keskeiset sisällöt

- persoonallisuuden määrittely
- persoonallisuuden pysyvyys ja muuttuvuus
- vähintään kaksi persoonallisuusteoriaa, persoonallisuuden selittämisen mallia tai näkökulmaa, kuten sosiokognitiivinen, psykodynaaminen tai humanistinen psykologia, temperamenttiteoria tai piirreteoria
- yksilöllisten erojen tutkiminen
- tilannetekijöiden ja ryhmäilmiöiden vaikutus yksilön toimintaan yhteisöissä ja sosiaalisissa verkostoissa
- kulttuurin vaikutus persoonallisuuteen, vuorovaikutukseen ja yhteisölliseen toimintaan

Paikalliset soveltavat kurssit

6. Käytännön psykologiaa – kokemuksesta teorioihin (PS6), Yhteislyseo

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii soveltamaan psykologista tietoa arkipäivään ja omaan elämäänsä. Edistää kasvuansa ihmisenä sekä lisää hyvinvointiaan omassa arjessaan. Kehittää ja syventää ihmissuhteita ja vuorovaikutustaitojaan.

Keskeiset sisällöt

Kurssin alussa sovitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa heitä kiinnostavat teemat seuraavista aiheista: Itsetuntemus ja ihmissuhteeni, vuorovaikutus ja tunteet, ihmisen kehollisuus ja kokonaisvaltaisuus, stressin hallinta ja myönteinen ajattelu (mindfulness, mielikuva - ja rentoutustekniikoita). Elämänkaaren ikävaiheet sekä kehitystehtävät (esim. draaman avulla tutkittuna). Taideterapian työskentelytapoihin tutustuminen (kuvataide, musiikkiterapia). Jokin mahdollinen projekti: mielenterveys ja hyvinvointi. Mediapsykologiaa: jokin romaani, elokuva, teatteriesitys, jota tutkitaan psykologian

näkökulmasta tarkemmin.

Työtavat

Keskeistä on ilmiöperustainen oppiminen, jossa ilmiöiden havaitsemisesta edetään niiden ymmärtämiseen, käsitteellistämiseen ja teorioihin.

Arviointi

Arviointi on monipuolista ja siitä sovitaan kurssin alussa. Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä. Hyväksytyt suoritus edellyttää läsnäoloa tunneilla ja aktiivista osallistumista tuntityöskentelyyn.

7. Psykologian kertauskurssi (PS7), Yhteislyseo

Tavoitteet

Kurssilla keskitytään pakollisten ja valtakunnallisten syventävien kurssien keskeisiin teemoihin ja valmistaudutaan ylioppilaskirjoitusten psykologian kokeeseen.

Sisältö

Valtakunnallisten pakollisten ja syventävien kurssien pääkohtien kertaaminen. Ylioppilaskirjoitusten psykologian kokeen vastaustekniikan harjoittelu ja aineenhallinnan syventäminen.

Työmenetelmät

Aktiivista ja omatoimista kertaamista, opetuskeskustelua ja harjoitustehtäviä.

Arviointi

Kurssi arvostellaan suoritusmerkinnällä.

8. Elämän kriisit (PS8), Yhteislyseo

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää erilaisia kriisejä sekä tietää mistä saa apua niihin. Tutustuu omiin voimavaroihinsa ja oppii lisäämään niitä.

Keskeiset sisällöt

Elämänkaareen liittyviä kriisejä kuten nuoruusiän kriisit ja perheongelmat, muut kriisit esim. alkoholismi, huumeet, itsemurha. Kouvolan seudun auttamiskanavat ja niihin liittyvät auttamisammatit.

Työmenetelmät

Sovitaan kurssin alussa. Sisältää itsenäisiä tehtäviä ja oman oppimisen arviointia.

Arviointi

Arvioidaan suoritusmerkinnällä. Arviointitavat sovitaan kurssin alussa. Hyväksytyt arvosana edellyttää läsnäoloa ja tehtävien suorittamista.

9. Tutkimuskurssi (PS9), Yhteislyseo

Tavoitteet

Kurssin aikana opitaan tekemään oma psykologinen tutkimus ja arvioimaan tieteellisiä tutkimuksia. Tutustutaan lähdekritiikkiin.

Sisältö

Tehdään tutkimusraportteineen. Tulokset esitetään ryhmälle lähdetietoineen. Tutustutaan sekä psykologisten tutkimusten tulkitsemiseen että tutkimussuunnitelmien laadintaan. Kerrataan eri psykologisten suuntausten tyypillisiä tutkimuksia.

Työmenetelmät

Luenointi, pari- ja ryhmätyöt, itsenäinen tutkimuksen toteuttaminen

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

5.13 Historia

Historian opetus vahvistaa opiskelijan yleissivistystä ja edellytyksiä ymmärtää oman aikansa maailmaa sekä sen muutosprosesseja. Se antaa välineitä nykyisyyden ymmärtämiseen ja avaa näkökulmia tulevaisuuden kehityksen pohtimiseen. Kulttuurien tuntemusta edistävänä oppiaineena historia syventää yksilöllistä, kansallista, eurooppalaista ja globaalia identiteettiä sekä tukee opiskelijan kasvua aktiiviseksi ja moninaisuutta ymmärtäväksi yhteiskunnan jäseneksi.

Opetuksen lähtökohtana on historian luonne tieteenalana. Huomiota kiinnitetään historiallisen tiedon rakentumisen perusteisiin ja tiedon luotettavuuden kriittiseen arviointiin sekä ilmiöiden moniperspektiiviseen selittämiseen. Historian opiskelu kehittää kykyä hankkia tietoa, erottaa oleellinen tieto epäolennaisesta ja käsitellä laajoja tietokokonaisuuksia. Erityisenä tarkastelun kohteena ovat menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden väliset riippuvuussuhteet sekä historian tiedon tulkinnallisuus ja sen käyttö yhteiskunnassa. Historian keskeisiä käsitteitä ovat aika, muutos, jatkuvuus, syy- ja seuraussuhteet sekä historiallinen empatia.

Historian opetuksessa tarkastellaan nykyisyyteen johtanutta kehitystä, ihmisen ja ympäristön välistä suhdetta sekä kulttuurin, vallankäytön ja talouden vuorovaikutusta. Perehdytään yksilön merkitykseen ja mahdollisuuksiin toimijana sekä pohditaan yksilöiden ja väestöryhmien toiminnan taustatekijöitä ja motiiveja historiallisissa konteksteissaan. Opetuksessa korostetaan ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden merkitystä sekä demokratian ja kansainvälisen yhteistyön mahdollisuuksia oman aikamme ja tulevaisuuden haasteiden ratkaisemisessa. Suomen historiaa tarkastellaan maailmanhistorian taustaa vasten.

Opetuksen tavoitteet

Historian opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee historian laaja-alaisuuden ja ymmärtää kulttuurin erilaisia ilmenemismuotoja ja niiden monimuotoisuutta
- hallitsee Suomen ja maailmanhistorian päälinjat ja keskeisimmät historialliset prosessit taustoineen ja seurauksineen sekä osaa arvioida niiden merkitystä
- ymmärtää nykyhetken historiallisen kehityksen tuloksena ja tulevaisuuden lähtökohtana, kykenee suhteuttamaan oman aikansa ja itsensä historialliseen jatkumoon ja syventämään historiatietoisuuttaan
- pystyy muodostamaan ihmisoikeuksia, tasa-arvoa ja demokratiaa arvostavan maailmankuvan sekä osaa toimia niitä edistävänä vastuullisena kansalaisena
- osaa analysoida historiallisia ilmiöitä ja ihmisten toimintaa monipuolisesti kunkin ajan omista lähtökohdista
- pystyy rakentamaan menneisyyttä koskevaa tietoa tarkoituksenmukaisia lähteitä käyttäen, arvioimaan sitä kriittisesti sekä ymmärtämään sen monitulkintaisuuden ja suhteellisuuden
- osaa käyttää historiallista tietoa perustellun mielipiteen muodostamisessa ja arvioida kriittisesti historian käyttöä yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinona sekä muissa yhteyksissä
- osaa soveltaa historian osaamistaan nykyisyyden ja tulevaisuuden kulttuuristen, yhteiskunnallisten ja taloudellisten haasteiden arvioimiseen ja nähdä niihin liittyviä vaihtoehtoisia ratkaisukeinoja.

Arviointi

Oppimisen arvioinnin perusteina ovat historian tiedonalalle ominaisten tietojen ja taitojen hallinta sekä oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttaminen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute tukevat ja edistävät opiskelijan valmiuksia rakentaa tiedoistaan jäsentyneitä kokonaisuuksia, erotella olennaista ja epäolennaista tietoa, hallita aikasuhteita ja syy-yhteyksiä sekä arvioida historian ilmiöitä ja historian tiedon käyttöä kriittisesti.

Kurssin arviointi perustuu jatkuvaan ja monipuoliseen osaamisen näyttöön sekä opiskelijan kykyyn soveltaa opittua käytännössä, kuten taitoon käyttää historiallista tietoa perustellun mielipiteen muodostamisen välineenä ja valmiuksiin arvioida kriittisesti historian tulkintoja ja käyttöä.

Pakolliset kurssit

1. Ihminen ympäristön ja yhteiskuntien muutoksessa (HI1)

Kurssi tarkastelee yksilön, yhteiskunnan ja luonnon välistä vuorovaikutusta eurooppalaisessa ja globaalissa kulttuuriympäristössä. Opetuksen näkökulma on nykyisyyden selittämisessä sekä historiallisten ilmiöiden pitkän aikavälin tarkastelussa. Kurssilla tutustutaan yhteiskunnallis-taloudellisten rakenteiden keskeisiin muutoksiin sekä sosi- ja ympäristöhistoriaan maanviljelyksen alusta nykyaikaan. Kurssilla harjoitellaan monipuolisen historiallisen lähdeaineiston hyödyntämistä.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää ihmisen, luonnon ja yhteiskunnan välisen riippuvuussuhteen ja haasteet osana kestävää tulevaisuutta
- ymmärtää eurooppalaisten kulttuuripiirien ja yhteiskuntien sekä globaalin talouden järjestelmän muodostumisen keskeiset prosessit
- osaa analysoida väestökehityksen, talouden ja yhteiskuntarakenteiden välisiä riippuvuussuhteita ja haasteita
- osaa arvioida kriittisesti tekniikan, tieteen ja muuttuvan informaation merkitystä ihmisten elinolojen muokkaajana
- osaa tuottaa yksin tai ryhmässä historiallista tietoa ja käyttää tiedon tuottamiseen monipuolista, kriittisesti arvioitua lähdeaineistoa.

Keskeiset sisällöt

Historia tieteenalana

- historian tutkimus, tutkimusmenetelmät ja lähteiden käyttö

Pyyntikulttuureista korkeakulttuureihin ja kauppavaltioihin

- maanviljely, työnjako ja kulttuurin synty
- suurten jokilaaksojen kulttuurit
- Välimeren talousalue ja yhteiskunnat antiikin aikana

Keskiajan talous ja yhteiskunta

- feodaaliyhteiskunta
  - keskiajan väestö, kauppa ja kaupunki
- Maailmantalouden syntyminen

- löytöretkien edellytykset ja seuraukset yhteiskunnille
  - kolonialismi ja globaalin talouden ensiaskeleet
- Teollistumisen edellytykset sekä taloudelliset ja yhteiskunnalliset seuraukset
- modernin tieteen ja teknologian kehitys, tuottavuuden kasvu ja elintason nousu
  - muutokset sukupuolten asemassa ja työjaossa
  - muuttoliikkeet ja ympäristövaikutukset
- Modernin kulutusyhteiskunnan kehitys ja talouskasvun rajat
- laajeneva hyvinvointi ja palveluyhteiskunnan synty
  - väestöllinen muuntuminen ja sen yhteiskunnalliset edellytykset ja vaikutukset
  - 2000-luvun verkottuva maailma

2. Kansainväliset suhteet (HI2)

Kurssi tarkastelee kansainvälisen politiikan keskeisiä ilmiöitä ja valtasuhteiden muutoksia 1900-luvun alusta nykypäivään. Kurssilla analysoidaan kansainvälistä politiikkaa erilaisten taloudellisten ja ideologisten mallien näkökulmista. Keskeisiä teemoja ovat kilpailun ja yhteistyön välinen jännite, tasapainon ja turvallisuuden tavoittelu sekä erilaisten poliittisten järjestelmien kilpailu. Kurssilla syvennetään tiedon hakemisen, analysoinnin ja tuottamisen taitoja sekä perehdytään kansainvälisiin suhteisiin liittyvien erityyppisten lähteiden tulkintaan ja arviointiin.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- hallitsee kansainvälisen politiikan peruskäsitteistön ja keskeisimmät teoreettiset selitysmallit
- osaa hyödyntää monipuolisia tietolähteitä ja tunnistaa tiedonvälitykseen liittyvää propagandaa eri aikoina
- osaa eritellä aatteiden ja taloudellisten eturistiriitojen merkityksen kansainvälisten suhteiden historiassa sekä pystyy arvioimaan niiden vaikutusta nykypäivään ja tulevaisuuteen
- osaa analysoida kansainvälisten yhteistyörakennelmien sekä vastakkainasettelujen syitä ja vaikutuksia
- seuraa aktiivisesti mediaa, osaa tarkastella kriittisesti ajankohtaisia kansainvälisiä kysymyksiä sekä pystyy arvioimaan konfliktien syitä ja ratkaisumahdollisuuksia.

Keskeiset sisällöt

Kansainvälisen politiikan perusteet

- historian käyttö politiikan välineenä

Kasallisvaltioiden huippukausi ja maailmansotien aika

- imperialismin, nationalismin ja muiden aatteiden vaikutukset kansainväliseen politiikkaan ja yhteiskuntaan
- ensimmäisen maailmansodan seuraukset
- demokraattiset ja totalitaariset valtiot kansainvälisessä politiikassa
- ihmisoikeuskysymykset, holokausti ja muut kansanmurhat
- toinen maailmansota seurauksineen

Jakautunut maailma

- kylmän sodan supervaltakilpailun ideologiset, taloudelliset ja sotilaalliset muodot
- dekolonisaation merkitys ja vaikutukset
- kylmän sodan päättyminen ja sen seuraukset

Keskinäisriippuvuuksien maailma

- Lähi-itä ja muut konfliktialueet sekä vastakkainasettelujen monet muodot
- maailman uudet valtakeskittymät ja niiden vuorovaikutussuhteet
- YK ja muut kansainväliset rauhanrakentajat

3. Itsenäisen Suomen historia (HI3)

Kurssin tarkoituksena on analysoida Suomen historian keskeisiä muutosprosesseja ja kehityslinjoja taustoineen autonomian ajan loppupuolelta nykyaikaan. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat Suomen valtiollisen ja kansainvälisen aseman kehittyminen, muutoksiin liittyvät kriisit, siirtyminen sääty-yhteiskunnasta kansalaisyhteiskuntaan sekä poliittiset, taloudelliset ja kulttuuriset murrokset. Kurssilla perehdytään Suomen historian erilaisiin lähteisiin, muuttuviin tulkintoihin ja historian tiedon käyttöön.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee suomalaisen kulttuurin ja yhteiskunnan muotoutumisen kehityskulkuja sekä osaa pohtia tulevaisuuden mahdollisuuksia
- hallitsee suomalaisen yhteiskunnan keskeiset yhteiskunnalliset ja taloudelliset muutokset ja niiden merkityksen 1860-luvulta nykypäivään
- osaa suhteuttaa Suomen valtiollisen kehityksen yleiseurooppalaiseen ja maailmanpoliittiseen taustaan
- ymmärtää talouden, yhteiskunnan, kulttuurielämän sekä aatteellisen ja valtiollisen elämän ilmiöiden keskinäisen riippuvuuden ennen ja nykyään
- pystyy arvioimaan Suomen historiasta tehtyjä tulkintoja ja niiden taustalla olevia vaikuttimia historiallisessa kontekstissaan
- osaa eritellä suomalaisuuden ja suomalaiseen kulttuuriin eri aikoina kuuluneita ihanteita ja niihin liitettyjä mielikuvia sekä niiden vaikutusta nykypäivän Suomeen.

Keskeiset sisällöt

Miten Suomesta tuli Suomi?

- Ruotsin ajan perintö ja autonomian merkitys sekä 1860-luvun murroskausi
- kulttuuriset, yhteiskunnalliset ja sosiaaliset muutokset 1800- ja 1900-lukujen taitteessa

Suomen itsenäistymisprosessi ja itsenäisyyden alkuvuodet

- itsenäistyminen kansainvälisessä kontekstissa
- sisällissodan syyt ja seuraukset sekä eheyttämisen aika

Suomi kansainvälisissä konflikteissa

- turvallisuuspoliittiset vaihtoehdot ennen toista maailmansotaa
- Suomi toisessa maailmansodassa
- Suomen sisäpolitiikka ja asema kansainvälisessä politiikassa kylmän sodan aikana ja sen jälkeen

Kohti nykyistä Suomea

- yhteiskunnan ja talouden rakennemuutokset ja hyvinvointivaltio
- kulttuuri, tiede ja osaaminen
- kulttuurisesti monimuotoistuva ja kansainvälistyvä Suomi

Valtakunnalliset syventävät kurssit

4. Eurooppalaisen maailmankuvan kehitys (HI4)

Kurssi tarkastelee yhteiskunnallisen ajattelun, aatteiden ja ihmisoikeuksien kehittymistä sekä myyttisiä, uskonnollisia ja tieteellisiä maailmanselityksiä antiikista nykypäivään. Kurssilla perehdytään kulttuuriperintöön, taiteeseen ja tieteseen oman aikansa ilmentäjinä Euroopassa. Tarkastelun kohteena on eurooppalainen ihminen, yksilön ja yhteiskunnan suhde, sukupuoli ja arkielämä.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee Euroopan keskeisen kulttuuriperinnön ja ymmärtää Euroopan kulttuuriin vaikuttaneita tekijöitä
- osaa eritellä tieteen saavutusten merkitystä ja eri aikakausien maailmankuvia
- osaa arvioida erilaisten aatteiden kehitystä sekä niiden vaikutuksia ympäröivään maailmaan
- kykenee analysoimaan kulttuuria sen historiallisessa kontekstissa sekä ymmärtämään kulttuurin ja politiikan keskinäisen vuorovaikutuksen
- osaa tarkastella eurooppalaista kulttuuria osana kulttuurin globalisaatiota.

Keskeiset sisällöt

Antiikin kulttuuripiiri

- kulttuurit ja elämäntavat
- tieteen ensiaskeleet ja demokratian synty

Keskiajan kulttuuri

- keskiaikainen maailmankuva
- uskonto, kulttuuri ja kulttuuripiirien vuorovaikutus

Uuden ajan murros

- renessanssi ja tiedon vallankumous
- reformaation merkitys
- itsevaltiuden ajan kulttuuri

Valistuksen aikakausi

- luonnontieteellisen maailmankuvan kehitys
- valistuksen aatepohja ja sen vaikutukset
- ihmisoikeuksien ja tasa-arvoajattelun syntyminen

Aatteiden ja teollistumisen aika

- keskeiset aatesuuntaukset ja taidevirtaukset
- tiede uskonnon haastajana
- porvariston vuosisata ja yhteiskunnalliset muutokset

Monimuotoinen nykyaika

- massojen aika, populaarikulttuurin synty ja sen kaupallistuminen
- kulttuurin globalisoituminen
- sukupuoliroolien murros
- tieteen kehitys ja median kasvava merkitys

5. Ruotsin itämaasta Suomeksi (HI5)

Kurssi tarkastelee Suomen kehitystä osana Itämeren alueen historiaa autonomian ajalle asti. Kurssilla perehdytään yhteiskunnan, talouden ja ympäristön lisäksi yhteisöjen

ja yksilöiden väliseen vuorovaikutukseen, arjen historiaan ja ihmisten elämäntapaan sekä elinkeinoihin historian eri vaiheissa. Kurssilla syvennytään erityisesti lähiympäristön historian lähteisiin ja erilaisiin tutkimusmenetelmiin.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee suomalaista kulttuuriperintöä
- hahmottaa Suomen historialliset kehityslinjat ja niiden yhteydet Itämeren alueeseen
- kykenee yhdistämään historialliset kehityslinjat oman kotiseutunsa historiaan ja näkee kehityksen myös yksittäisen ihmisen kannalta
- tuntee Suomen väestö-, sosiaali- ja taloushistoriallisen kehityksen
- osaa arvioida suomalaisen sivistyksen yhteydet länsimaiseen kulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Suomen alue ennen ristiretkiä

- tutkimusmenetelmät ja käsitykset Suomen väestöryhmien alkuperästä
- rautakautinen heimoyhteiskuntien Suomi

Keskiaika

- Itämeren alueen valtiollinen kehittyminen
- kirkollisen ja maallisen vallan muotoutuminen
- yhteiskunta, elinkeinot, elämäntapa ja kulttuuri

Uusi aika

- reformaatio ja vahvistuva hallitusvalta
- Ruotsin suurvaltapyrkimysten vaikutus Suomeen
- sääty- ja maatalousyhteiskunta
- kehittyvä talous

Ruotsista Venäjän osaksi

- Suomen aseman muutos ja yhteiskunnalliset uudistukset Ruotsin ajan lopulla
- Suomen liittäminen Venäjään ja autonomian synty
- kansallinen herääminen, sivistys, tiede ja taide

6. Maailman kulttuurit kohtaavat (HI6)

Kurssilla perehdytään kulttuurin käsitteeseen ja kulttuurieroja koskevan ajattelun muutoksiin sekä tarkastellaan, miten suhtautuminen eri kulttuureihin on vaihdellut ajattelun ja yhteiskuntien rakenteen muuttuessa. Kulttuuri ymmärretään kokonaisvaltaisena käsitteenä. Kurssilla tarkastellaan eurooppalaisten ja Euroopan ulkopuolisten kulttuurien kohtaamista ja vuorovaikutusta historian eri aikoina.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- hallitsee kulttuurintutkimuksen peruskäsitteitä ja erilaisia tapoja jakaa maailma kulttuurialueisiin
- tunnistaa kulttuuristen arvojen ja maailmankuvien ilmenemisen arkielämässä ja sosiaalisissa suhteissa
- ymmärtää tarkastelemansa kulttuuripiirin historiallisen kehityksen sekä sen arvojen ja elämäntapojen moninaisuuden ja osaa eritellä siihen vuorovaikutuksessa muiden kulttuurien kanssa syntyneitä kulttuurisia eroja ja yhtäläisyyksiä

- osaa analysoida esimerkiksi taiteissa, uskonnon ja sosiaalisissa rakenteissa esiintyviä kulttuurisia arvoja ja käytäntöjä
- osaa arvioida monikulttuurisuutta historiallisena osana eurooppalaista kulttuuria ja pystyy erittelemään sille annettuja merkityksiä
- osaa kriittisesti eritellä ja arvioida kulttuurisia eroja koskevia väitteitä sekä eri kulttuureihin liitettyjä stereotyyppioita.

Keskeiset sisällöt

Kulttuurintutkimuksen perusteet ja käsitteet

Kurssilla tarkasteltavaksi kohteeksi valitaan yksi tai useampi seuraavista:

- Amerikan alkuperäiskulttuurit
- Australian ja Oseanian alkuperäiskulttuurit
- Aasian kulttuurit
- Afrikan kulttuurit
- arktiset kulttuurit
- Latalaisen Amerikan kulttuurit
- Lähi-idän kulttuurit

Paikalliset soveltavat kurssit

Soveltavien kurssien suorittamisjärjestys

Soveltavien kurssien suoritusjärjestys on vapaa ja ne voidaan suorittaa kaikkina opiskeluvuosina. Kunkin kurssin yhteydessä on ilmoitettu, milloin kurssi suositellaan suoritettavaksi.

7. Maailman kriisipesäkkeet (HI7)

Kurssilla tarkastellaan ajankohtaisia kansainvälisiä ja kansallisia tapahtumia pääasiasa joukkoviestimien tarjoaman aineiston avulla. Kurssi suositellaan suoritettavaksi vasta kurssin HI2 jälkeen.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii tuntemaan kansainvälisen politiikan ajankohtaiset kriisit
- oppii tuntemaan kansainvälisessä politiikassa ilmenevien ristiriitojen taustat
- oppii tuntemaan kriisien ratkaisemiseen käytettäviä keinoja ja arvioimaan niiden käyttökelpoisuutta ja tehokkuutta

Keskeiset sisällöt

Kurssin alueeseen kuuluu koko maapallo. Ajallisesti keskitytään viimeisen kymmenen vuoden aikana tapahtuneisiin kriiseihin. Aiheina voivat olla esim.

- terrorismi
- kansallisuusriidat
- sodat eri valtioiden välillä
- vähemmistöjen ongelmat
- ekologiset haasteet valtiollisella tasolla

Työmenetelmät

Oppiaineen luonteesta johtuen kurssilla voidaan käyttää monipuolisesti erilaisia opetusmenetelmiä ja työtapoja. Opettajasta, ryhmän koosta sekä opiskelijoiden valmiuksista riippuen voidaan käyttää opettajajohtoisia, oppilaskeskeisiä ja/tai yhteistoiminnallisia menetelmiä. Myös verkko-opetus on mahdollista, kuitenkin enintään puolet kurssista. Kurssilla voidaan kuunnella, katsoa, kirjoittaa, lukea, keskustella ja väitellä.

Opiskelun apuna voidaan käyttää erilaisia materiaaleja kuten yleis- ja erikoisteoksia, arkistolähteitä ja dokumentteja, joukkotiedotuksen tekstejä ja ohjelmia sekä tietokantoja.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

8. Historian kertauskurssi (HI8)

Kurssilla kerrataan historian pakollisten ja osittain valtakunnallisten syventävien kurssien sisällöt pääpiirteittäin sekä tutustutaan aikaisempien ylioppilaskirjoitusten kysymyksiin. Kurssin voi suorittaa aikaisintaan valtakunnallisten pakollisten kurssien jälkeen.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kykenee hahmottamaan maailman ja Suomen historian päälinjat
- oppii hahmottamaan pakollisten ja valtakunnallisten syventävien kurssien pääsisällöt
- oppii tunnistamaan ja analysoimaan erityyppisiä kysymyksiä
- pystyy valmistelemaan hyvän reaalivastauksen, erityisesti historiakysymykseen
- saa hyvät valmiudet reaalikokeessa menestymiseen
- oppii itsenäisesti valmistautumaan ja kertaamaan ylioppilas- ja muihin kokeisiin

Keskeiset sisällöt

- historian pakolliset kurssit HI1, HI2, HI3
- kurssit HI4, HI5 ja HI6 opiskelijoiden tarpeen ja halun mukaan

Työmenetelmät

Keskeiset työtavat ja menetelmät sovitaan kurssin alussa. Kertauskurssin oppitunnit jaetaan yhdessä eri historian kurssien kesken - kuitenkin niin, että pääpaino on pakollisissa kursseissa. Jokaisen kerrattavan kurssin sisältö hahmotellaan opiskelijalähtöisesti (esim. yhteistoiminnallisesti tai mind map – tekniikalla), jonka jälkeen tutustutaan aikaisempien ylioppilaskirjoituskysymysten avulla erilaisiin kysymystyyppisiin ja niissä oleviin kuvioihin, tilastoihin, dokumentteihin, tms. Lopuksi opettelemme valmistelemaan hyvän reaalikoevastauksen riittävällä asiasisällöllä ja monipuolisella pohdinnalla.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

9. Kadonneet kulttuurit (HI9), Yhteislyseo

Kurssilla opiskellaan yleislinjoja korkeakulttuurien kehityksestä ja maailmasta ja tutustutaan tarkemmin joihinkin valittuihin aiheisiin.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii hahmottamaan maantieteellisesti ja ajallisesti esimerkiksi suuria joki-laakso kulttuureja
- ymmärtää kadonneiden kulttuurien vaikutuksen myöhemmälle historian kehitykselle
- kykenee kriittisesti etsimään tietoa vanhoista sivilisaatioista/kulttuureista

Keskeiset sisällöt

- muinainen Egypti

- Mesopotamian alue ja Lähi-itä
- Induskulttuuri
- Kiinan vanha keisariaika
- Väli- ja Etelä-Amerikan kadonneet kulttuurit
- Afrikan korkeakulttuurit

Työmenetelmät

Keskeiset työtavat ja menetelmät sovitaan kurssin alussa. Kurssilla tehdään yksi oma esitelmä opiskelijan itse valitsemastaan aiheesta. Oppitunneilla tutkitaan mahdollisuuksien mukaan tekstien ym. avulla eri sivilisaatioiden olemusta. Luennot, itseopiskelu ja keskustelu kuuluvat keskeisiin työtapoihin. Myös verkko-opetus on mahdollista, kuitenkin enintään puolet kurssista.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

10. Keskiaikako pimeä? (HI10), Yhteislyseo

Kurssilla murretaan myyttejä keskiajan pimeydestä tutustumalla Euroopan valtioiden syntyhistoriaan ja elinvoimaiseen, kulttuuriltaan rikkaaseen ja kiehtovaan keskiajan maailmaan. Kurssi suositellaan suoritettavaksi ensimmäisenä opiskeluvuonna.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii tuntemaan Euroopan keskeisimpien valtioiden syntytaustoja ja niiden kulttuurien ominaisimpia piirteitä
- tutustuu valtioiden ohella muihinkin merkittäviin keskiajan yhteiskuntaa ja kulttuureita muovaaviin instituutioihin
- oppii ymmärtämään keskiajan ihmisen elämää ja käsityksiä heidän omista lähtökohdista käsin
- oppii tuntemaan keskiajalla syntynyttä kulttuuria

Keskeiset sisällöt

Keskiajan ja sen kulttuurin laajuudesta johtuen kurssilla keskitytään Euroopan merkittävimpien kansojen ja valtioiden historiaan. Samasta syystä kurssilla voidaan tarkastella vain joitakin kulttuurin osa-alueita, jotka voivat vaihdella kurssin osallistujien haulukkuuden mukaan. Kurssilla tutkitaan mm. seuraavia aiheita:

- sääntökunnat ja ritariromantiikka
- keksinnöt ja tekniikka
- ristiretket
- kirkon merkitys
  - paavit
  - skolastiikka
  - luostarilaitos
- arkielämä
- uskomukset ja noitavainot

Työmenetelmät

Oppiaineen luonteesta johtuen kurssilla voidaan käyttää monipuolisesti erilaisia opetusmenetelmiä ja työtapoja. Opettajasta, ryhmän koosta sekä opiskelijoiden valmiuksista riippuen voidaan käyttää opettajajohtoisia, oppilaskeskeisiä ja/tai yhteistoiminnallisia menetelmiä. Myös verkko-opetus on mahdollista, kuitenkin enintään puolet kurssista. Kurssilla voidaan kuunnella, katsoa, kirjoittaa, lukea, keskustella ja väitellä. Opiskelun apuna voidaan käyttää erilaisia materiaaleja kuten yleis- ja erikoisteoksia,

arkistolähteitä ja dokumentteja, joukkotiedotuksen tekstejä ja ohjelmia sekä tietokantoja.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

11. Yhdysvaltain historia (HI11), Yhteislyseo

Kurssilla käsitellään maailman ainoan supervallan olemusta poliittisen historian ja kulttuurin näkökulmasta. Hahmottelemamme aikaväli ulottuu esihistoriasta nykypäivään. Kurssin voi suorittaa muista kursseista riippumatta.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää Yhdysvaltain synnyn ja laajenemisen taustat ja merkityksen
- tutustuu amerikkalaisen yhteiskunnan syntyyn, olemukseen ja ihanteisiin
- ymmärtää Yhdysvaltain poliittisen ja taloudellisen merkityksen kasvun
- tutustuu amerikkalaiseen kulttuuriin mahdollisimman laajalla alueella
- ymmärtää amerikkalaisen kulttuurin juuria
- hahmottaa amerikkalaisen kulttuurin vaikutuksen Euroopassa
- pystyy arvioimaan Yhdysvaltain roolia nykyisessä maailmassa politiikan, kulttuurin ja talouselämän lähtökohdista käsin

Keskeiset sisällöt

Kurssin aikaväli on ensimmäisten siirtokuntien perustamisesta nykypäivään. Kurssilla tuodaan esille tärkeimmät tapahtumat maan poliittisessa historiassa ja näkyvimmit kulttuuriset tuotokset.

Sisällön käsittelyssä otetaan huomioon myös opiskelijoiden toiveita. Ainakin seuraavia käsitellään:

- Amerikan asuttaminen
- 13 siirtokuntaa ja itsenäistyminen
- Sisällissota
- Yhdysvaltain laajeneminen
- Ulkopoliittisia konflikteja ennen ensimmäistä maailmansotaa
- Kohti taloudellista suurvaltaa
- Siirtolaisuus ennen ensimmäistä maailmansotaa
- USA maailmansotien välisenä aikana
- USA:n käymät konfliktit toisen maailmansodan jälkeen

Työmenetelmät

Oppiaineen luonteesta johtuen kurssilla voidaan käyttää monipuolisesti erilaisia opetusmenetelmiä ja työtapoja. Opettajasta, ryhmän koosta sekä opiskelijoiden valmiuksista riippuen voidaan käyttää opettajajohtoisia, oppilaskeskeisiä ja/tai yhteistoiminnallisia menetelmiä. Myös verkko-opetus on mahdollista, kuitenkin enintään puolet kurssista. Kurssilla voidaan kuunnella, katsoa, kirjoittaa, lukea, keskustella ja väitellä. Opiskelun apuna voidaan käyttää erilaisia materiaaleja kuten yleis- ja erikoisteoksia, arkistolähteitä ja dokumentteja, joukkotiedotuksen tekstejä ja ohjelmia sekä tietokantoja.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

12. Antiikkia, antiikkia (HI12), Yhteislyseo

Kurssin tarkoituksena on auttaa opiskelijaa ymmärtämään antiikin merkityksen myöhemmälle historiankehitykselle ja syventää tietoja antiikin erityispiirteistä taiteen, kulttuurin, tieteiden ja mytologian saralla

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää antiikin kronologisen ja maantieteellisen rajauksen
- hahmottaa antiikin merkityksen eurooppalaisen kulttuuriperinnön kehtona
- tuntee pääpiirteittäin antiikin historian suuret linjat

Keskeiset sisällöt

- antiikin Kreikan ja Rooman historian suuret linjat
- antiikin mytologia, uskonto, filosofia ja kulttuuri
- antiikin henkinen ja kulttuurinen perintö
- arkipäiväisen elämän tutkiminen antiikin Kreikassa/Roomassa

Työmenetelmät

Keskeiset työtavat ja menetelmät sovitaan kurssin alussa. Kurssilla tehdään yksi oma esitelmä opiskelijan itse valitsemastaan aiheesta. Oppitunneilla tutkitaan mahdollisuuksien mukaan tekstien ym. avulla antiikin eri ilmiöitä, kuten mytologiaa, hallintoa ja arkielämää. Luennot, itseopiskelu ja keskustelu kuuluvat keskeisiin työtapoihin. Myös verkko-opetus on mahdollista, kuitenkin enintään puolet kurssista.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

5.14 Yhteiskuntaoppi

Yhteiskuntaopin opetus syventää opiskelijan käsitystä ympäröivästä yhteiskunnasta ja antaa hänelle valmiuksia kasvaa yhteiskunnallisista asioista kiinnostuneeksi aktiiviseksi ja osallistuvaksi kansalaiseksi. Kansalaisyhteiskuntaa, yhteiskunnan rakenteita ja keskeisiä ilmiöitä, valtaa, taloutta ja vaikuttamista tarkastellaan suomalaisesta, eurooppalaisesta ja globaalista näkökulmasta. Yhteiskuntaoppi rakentuu eri yhteiskuntatieteiden ja oikeustieteen sisällöistä.

Yhteiskuntaoppi luo opiskelijalle edellytyksiä kriittiseen ajankohtaisten ilmiöiden tutkimiseen, arviointiin sekä tulevien kehityssuuntien ja vaihtoehtojen pohdintaan. Lisäksi se vahvistaa talousosaamista, oikeudellista ymmärrystä ja kannustaa aktiiviseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Lähtökohtana on elävän kiinnostuksen herättäminen yhteiskunnallisiin asioihin ja maailman tapahtumiin. Erityistä huomiota kiinnitetään yhteiskunnallisen ajattelun taitoihin, kuten monipuoliseen tiedon hankintaan, tiedon ja tilastollisten aineistojen kriittiseen tulkintaan sekä keskustelu- ja argumentointitaitoihin.

Yhteiskuntaopin opetuksen arvopohjassa korostuvat demokratian peruslähtökohdat, kuten tasa-arvo, sosiaalinen vastuu, ihmisoikeuksien kunnioittaminen, mielipiteen vapaus ja aktiivinen kansalaisuus sekä työn ja yrittäjyyden arvostaminen.

Opetuksen tavoitteet

Yhteiskuntaopin opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää yhteiskunnan olemuksen ja muutoksen historiallisen kehityksen tuloksena
- tuntee yhteiskuntaa koskevan tiedon muodostumisen perusteet sekä hallitsee keskeisen yhteiskunnallisen ja taloudellisen käsitteistön
- hallitsee Suomen yhteiskuntajärjestelmän, oikeusjärjestelmän ja talouselämän perusteet ja toimintatavat sekä osaa suhteuttaa ne eurooppalaisiin ja kansainvälisiin yhteyksiin
- pystyy rakentamaan vastuuntuntoisen, demokraattisen, tasa-arvoa kunnioittavan ja erilaisuutta ymmärtävän yhteiskuntakäsityksen
- tuntee vaikutusmahdollisuutensa demokraattisen yhteiskunnan jäsenenä paikallisella, valtakunnallisella ja kansainvälisellä tasolla ja on motivoitunut toimimaan aktiivisena ja vastuullisena kansalaisena
- pystyy hankkimaan monipuolista yhteiskunnallista ja ajankohtaista aineistoa eri lähteistä myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen sekä tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti sanallista, kuvallista ja tilastollista informaatiota
- osaa muodostaa perusteltuja näkemyksiä arvosidonnaisista ja kiistanalaisista yhteiskunnallisista ja taloudellisista kysymyksistä
- osaa eritellä moniulotteisten yhteiskunnallisten ilmiöiden välisiä yhteyksiä, vertailla yhteiskunnallisen ja taloudellisen kehityksen vaihtoehtoja sekä arvioida yhteiskunnallisten päätös- ja toimintavaihtoehtojen erilaisia motiiveja ja vaikutuksia eri väestöryhmien kannalta.

Arviointi

Oppimisen arvioinnin lähtökohtana ovat yhteiskuntaopin tiedonaloille ominaisten tietojen, taitojen ja toimintatapojen hallinta sekä oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttaminen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute tukevat ja edistävät opiskelijan kykyä hallita keskeisiä käsitteitä ja suuria kokonaisuuksia sekä arvioida asioiden välisiä yhteyksiä, syy-seuraussuhteita ja niiden merkitystä.

Arviointi perustuu jatkuvaan ja monipuoliseen osaamisen näyttöön. Huomiota kiinnitetään opiskelijan tiedonhankintataitoihin, kykyyn ilmaista tietojaan ja argumentoida jäsentyneesti sekä taitoa arvioida ja tulkita kriittisesti yhteiskunnallisia ilmiöitä ja eri tavoin esitettyä sanallista, numeerista ja graafista informaatiota.

Pakolliset kurssit

1. Suomalainen yhteiskunta (YH1)

Kurssi perehdyttää valtiollisiin ja yhteiskunnallisiin järjestelmiin ja niissä vaikuttamiseen. Kurssi keskittyy suomalaisen yhteiskunnan analyysiin valtio-opin, sosiaalipoliitiikan ja sosiologian käsitteistöä ja teorioita hyödyntäen. Keskeisiä näkökulmia ovat demokratia, yhteiskunnan perusrakenteiden kehitys, valta ja vaikuttaminen aktiivista ja osallistuvaa kansalaisuutta korostaen.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää suomalaisen yhteiskunnan perusrakenteet paikallisella ja valtiollisella tasolla
- tuntee kansalaisen perusoikeudet, vaikuttamiskeinot ja -mahdollisuudet sekä kiinnostuu yhteiskunnallisesta osallistumisesta
- pystyy tarkastelemaan yhteiskuntaa ja sen kehitystä analyyttisesti erilaisista näkökulmista
- tuntee hyvinvointivaltion ja oikeusvaltion perusteet ja pystyy vertailemaan erilaisia hyvinvointimalleja Pohjoismaissa, Euroopassa ja muualla maailmassa
- osaa arvioida kriittisesti yhteiskunnallista tietoa ja yhteiskunnallisten päätösten perusteita paikallisella ja valtiollisella tasolla sekä niiden vaikutuksia eri väestöryhmien ja yhteiskunnallisten toimijoiden kannalta.

Keskeiset sisällöt

Suomalaisen yhteiskunnan rakenne

- Suomen väestön demografinen ja sosiaalinen rakenne
- väestörakenteen muutoksiin vaikuttavat tekijät

Oikeusvaltio ja sisäinen turvallisuus

- kansalaisen perusoikeudet ja velvollisuudet
- oikeuslaitos sekä tuomio- ja järjestysvalta

Hyvinvointi ja tasa-arvo

- hyvinvointivaltion tehtävät ja voimavarat
- pohjoismaisen hyvinvointivaltion rahoitus, edut ja haasteet
- yhteiskunnallinen tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus

Valta, vaikuttaminen ja päätöksenteko

- yhteiskunnallisen vallankäytön muodot
- demokratia ja muut poliittiset järjestelmät
- Suomen kunnallinen ja valtiollinen päätöksentekojärjestelmä
- kansalaisyhteiskunnan vaikuttamiskeinot: vaalit, puolueet, järjestötoiminta ja aktiivisen kansalaisuuden merkitys
- muuttuva mediakenttä

2. Taloustieto (YH2)

Taloustieteisiin pohjautuva kurssi johdattaa ymmärtämään talouden toimintaperiaatteita ja ajankohtaista talouspoliittista keskustelua. Se käsittelee mikro- ja makrotalouden kysymyksiä kansalaisten, yritysten ja valtioiden näkökulmista. Kurssilla perehdytään talouden ja politiikan kytköksiin sekä työnteon ja yrittämisen merkitykseen hyvinvointivaltion rahoittamisessa. Lisäksi tarkastellaan talouden ja ympäristön suhdetta kestäväen kehityksen näkökulmasta.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tehdä taloudellisia päätöksiä, hallita omaa talouttaan ja tarkastella taloudellisia kysymyksiä myös eettiseltä kannalta ymmärtäen Suomen kytkeytymisen globaaliin talouteen
- ymmärtää työnteon ja yrittäjyyden merkityksen taloudessa ja yhteiskunnassa
- tuntee kansantalouden perusteet, keskeiset käsitteet ja teoriat sekä ymmärtää talouselämän rakenteita ja toimintaperiaatteita

- osaa arvioida kriittisesti taloutta koskevassa keskustelussa esitettyjä argumentteja
- osaa tarkastella talouspoliittisten ratkaisujen erilaisia vaihtoehtoja ja analysoida niiden taustoja ja vaikutuksia.

Keskeiset sisällöt

Kansantalous ja yksilön talous

- talouden peruskäsitteet ja taloutta koskevan tiedon muodostaminen
- oman talouden hoito
- työnteko, yrittäjäyys ja yritykset sekä niiden rooli kansantaloudessa
- kansantalouden kiertokulku sekä kotitalouksien ja kansantalouden vuorovaikutus

Markkinat, suhdanteet ja talouselämä

- vapaa kilpailu ja hinnanmuodostus
- rahoituslaitokset, sijoittaminen ja riskien hallinta
- talouden suhdannevaihtelut
- työttömyys ja työvoimapula

Talouspolitiikka

- talouskasvun lähtökohdat, edut ja ongelmat
- verotuksen merkitys veronmaksajille sekä valtion ja kuntien taloudelle
- talouspolitiikan keinot
- politiikan ja markkinavoimien merkitys taloudellisessa päätöksenteossa

Kansainvälinen talous ja Suomi

- globaalitalous
- Suomen ulkomaankauppa ja sen merkitys
- talouden tulevaisuudennäkymät

3. Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma (YH3)

Kurssi perehdyttää Euroopan taloudelliseen ja poliittiseen yhdentymiseen ja yksittäisen kansalaisen asemaan yhdentävässä Euroopassa ja globalisoituvassa maailmassa. Kurssi aikana opitaan seuraamaan ajankohtaisia maailman tapahtumia. Se kannustaa osallistumaan erilaisia kansainvälisen politiikan ilmiöitä koskevaan keskusteluun. Kurssin toteuttamisessa painotetaan tutkivaa oppimista, jossa hyödynnetään mediaa ja muita monipuolisia informaatiolähteitä.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa laaja-alaisesti Euroopan unionin toimintaa sekä osaa hankkia sitä koskevaa vertailevaa tietoa
- ymmärtää vaikuttamismahdollisuutensa ja osaa toimia globaalikansalaisena
- osaa eritellä Euroopan yhdentymisen tarjoamia etuja ja haittoja, mahdollisuuksia ja haasteita
- osaa arvioida maailman globalisoitumisen vaikutuksia oman elämänsä ja Suomen taloudellisen ja poliittisen järjestelmän kannalta
- osaa eritellä kansalaisten turvallisuuteen ja kansainväliseen turvallisuusympäristöön liittyviä uusia uhkia ja niiden ratkaisumahdollisuuksia.

Keskeiset sisällöt

Eurooppalaisuus ja eurooppalainen identiteetti

- arvot, poliittiset kulttuurit ja kulttuurinen moninaisuus
- perusvapaudet ja kansalaisuus
- Suomi ja Pohjoismaat Euroopassa

Euroopan yhdentymisen tavoitteet ja toiminta

- EU:n päätöksenteko ja yhteinen talous- ja rahapolitiikka sekä niiden haasteet
- Suomi osana eurojärjestelmää
- EU:n ja lähialueiden haasteet ja mahdollisuudet

Turvallisuus ja tulevaisuuden muuttuvat haasteet

- Suomen turvallisuusympäristö ja turvallisuuspolitiikka sekä uudet turvallisuusuhat
- kansainvälisen yhteisymmärryksen edistäminen ja Suomi
- globalisaatio, ympäristö, väestö ja kestävä tulevaisuus

Valtakunnallinen syventävä kurssi

4. Kansalaisen lakitieto (YH4)

Kurssilla perehdytään Suomen oikeusjärjestyksen ja oikeuden käytön perusasioihin. Tutustutaan tärkeimpiin oikeudellisiin sopimuksiin ja tiedon lähteisiin sekä paneudutaan tavanomaisten oikeusasioiden hoitamiseen.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- hallitsee perustiedot Suomen oikeusjärjestyksestä ja sen keskeisistä periaatteista
- tuntee Suomen tuomioistuinlaitoksen ja kansalaisen kannalta merkittävät kansainväliset tuomioistuimet
- osaa arvioida oikeutensa, etunsa ja velvollisuutensa kansalaisena, työntekijänä ja kuluttajana sekä pystyy hoitamaan itse tavanomaisimmat oikeusasiat
- osaa etsiä ja käyttää keskeisiä oikeudellisen tiedon lähteitä
- osaa toimia oikein ja lainmukaisesti sekä osaa soveltaa lakitiedossa hankittuja tietoja ja taitoja.

Keskeiset sisällöt

Lakitiedon perusteet

- peruskäsitteet ja oikeudellisen tiedon hankkiminen

Kansalaisen yleisimmät oikeustoimet

- perheoikeus
- työoikeus
- kuluttajansuoja
- velka, vakuudet ja maksukyvyttömyys
- asuminen
- muutoksenhaku viranomaisten päätöksiin
- tekijänoikeudet
- ympäristöoikeus

Rikos- ja prosessioikeus

- rikostutkinta ja syyteharkinta
- oikeudenkäynti ja sen vaihtoehdot
- rangaistukset
- kansainvälinen oikeus ja siihen vetoaminen

Paikalliset soveltavat kurssit

5. Yhteiskuntaopin kertauskurssi (YH5)

Kurssilla kerrataan yhteiskuntatiedon ja taloustiedon sekä valtakunnallisten syventävien kurssien sisällöt pääpiirteittäin sekä tutustutaan aikaisempien ylioppilaskirjoitusten kysymyksiin.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija kykenee ymmärtämään yhteiskunnan ja talouden rakenteen opiskeltujen kurssien pohjalta

- oppii erottelamaan erilaisia yhteiskunnallisia ja taloudellisia toimijoita
- oppii tuntemaan yhteiskunnallisen ja taloudellisen toiminnan edellytyksiä ja niihin kohdistuvia muospaineita
- oppii tunnistamaan ja analysoimaan aiheeseen liittyviä erityyppisiä kysymyksiä
- pystyy valmistelemaan hyvän reaalivastauksen, erityisesti yhteiskuntaopin kysymykseen
- saa hyvät valmiudet reaalikokeessa menestymiseen
- oppii itsenäisesti valmistautumaan ja kertaamaan ylioppilas- ja muihin kokeisiin

Keskeiset sisällöt

- yhteiskuntaopin kurssit YH1, YH2, YH3 ja YH4

Työmenetelmät

Keskeiset työtavat ja menetelmät sovitaan kurssin alussa. Kertauskurssin oppitunnit jaetaan yhdessä eri yhteiskuntaopin kurssien kesken - kuitenkin niin, että pääpaino on pakollisissa kurseissa. Jokaisen kerrattavan kurssin sisältö hahmotellaan opiskelijalähtöisesti (esim. yhteistoiminnallisesti tai mind map – tekniikalla), jonka jälkeen tutustutaan aikaisempien ylioppilaskirjoituskysymysten avulla erilaisiin kysymystyyppisiin ja niissä oleviin kuvioihin, tilastoihin, dokumentteihin, tms. Lopuksi opetamme valmistelemaan hyvän reaalikoevastauksen riittävällä asiasisällöllä ja monipuolisella pohdinnalla.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

6. Yrittäväksi kansalaiseksi (YH6)

Kurssi kannustaa opiskelijaa yritteliäisyyteen ja perehdyttää yrittäjyyteen. Lähtökohdina ovat omat kokemukset ja ajatukset sekä yhteistyö paikallisten yrittäjien ja muiden toimijoiden kanssa. Kurssilla ideoidaan, kehitellään ja tuotetaan yksilö- tai ryhmätyönä liikeideoita ja/tai muuta yrittäjämäistä toimintaa. Kurssilla pyritään luomaan myönteinen suhtautumistapa yrittäjyyteen ja asenteellisia edellytyksiä omaehtoiseen yrittämiseen.

Tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää itsessään sellaisia tietoja, taitoja ja asenteita, joita hän tarvitsee opiskeluaikanaan sekä myöhemmin työelämässä riippumatta siitä, työskenteleekö hän itsenäisenä yrittäjänä vai toisen palveluksessa

- saa yrittämisestä ja yrittäjyydestä ammatinvalintaan ja jatko-opintoihin tietoja ja tarpeellisia valmiuksia

Keskeiset sisällöt

- Yritteliäisyys ja yrittäjyys henkilökohtaisena ratkaisuna
- Paikalliset yrittäjät esimerkkeinä
- Yrittäjämäinen toiminta ja persoonallisuus; sisäinen ja ulkoinen yrittäjyys, luovuus, yrittäjän etiikka
- Yrittäjän arki
- Paikalliset mahdollisuudet yrittäjyyteen
- Yritysidea sekä sen suunnittelu ja testaaminen
- Oman liikeidean ideointi ja tekniikoita ideoiden tuottamiseen ja jalostamiseen
- Aloittavan yrittäjän tietolähteet
- Liikeidean vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet ja uhat (SWOT)

Työmenetelmät

Kurssilla voidaan käyttää monipuolisesti erilaisia opetusmenetelmiä. Suositetaan toiminnallisia, oppilaslähtöisiä sekä ryhmätyövalmiuksia kehittäviä työmenetelmiä.

Opiskelijaa kannustetaan luovaan ajatteluun sekä omatoimisuuteen, itsenäiseen tiedon hakemiseen, muokkaamiseen ja esittämiseen. Kurssilla voidaan kuunnella, katsoa, kirjoittaa, lukea, keskustella ja väitellä. Työmenetelmien valinnassa tavoitteena on yritteliäs, itsenäinen ja rohkea yksilö, joka ymmärtää yhteiskunnallisen vastuunsa. Kurssiin voidaan liittää osallistuminen NY24h-leiriin.

Arviointi

Kurssista saa suoritusmerkinnän (S), kun kurssin alussa sovitut vierailut, osallistumiset ja tehtävät on tehty. Arvioinnissa voidaan käyttää myös itsearviointia ja opetuskeskustelua.

7. Käytännön yrittäjyys (YH7), Yhteislyseo

Opiskelijalle annetaan mahdollisuus tutustua yrittäjyyteen käytännössä omakohtaisesti, itsenäisesti tai tiimityöskentelynä. Opiskelija osallistuu yhteen tai useampaan opettajan kanssa yhdessä määriteltyyn yrittäjyyskasvatukseen liittyvään projektiin. Projekti voi olla esimerkiksi tapahtuman yms. suunnittelemista ja toteuttamista yksin tai tiimityönä. Projekti voi myös koostua yrittäjyyskasvatukseen liittyvistä useamman koulun yhteistyössä toteutettavista oppimiskokonaisuuksista. Opiskelijat suunnittelevat ja toteuttavat itse jonkin konkreettisen projektin tai yritysidean. Kurssin tavoitteena on oppia aidosti oman yrityksen/projektin aloittamisen ja hoitamisen kautta tuntemaan yrittäjän arkea ja yrittäjämäistä elämäntapaa. Osa kurssista voi olla osallistumista NY24h-leirin suunnitteluun ja 1-2 leirillä tutorina olemiseen.

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- saa monipuolista ja syventävää tietoa yritystaloudesta ja sen merkityksestä kansantaloudelle
- oppii näkemään paikalliset mahdollisuudet yrittäjämäiseen toimintaan
- tuntee yrittäjyyteen liittyvää toimintaympäristöä ja siihen liittyviä vahvuuksia, heikkouksia, mahdollisuuksia ja uhkia
- ymmärtää yritystalouden merkityksen omalle, lähiympäristön ja Suomen hyvinvoinnille
- oppii verkostoitumaan
- oppii sosiaalisia taitoja ja yhteistyötaitoja

- oppii toimimaan aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä

Keskeiset sisällöt

- Yrityksen/projektin aloittaminen ja hallinnointi
- Yrityksen/projektin verkostot
- Markkinointi, asiakkaat, riskienhallinta
- Yrityksen/projektin rahoitus; verotus, työnantajamaksut, rahan kierto, kustannukset, hinnoittelu, kirjanpito

Työmenetelmät

Kurssilla voidaan käyttää monipuolisesti erilaisia opetusmenetelmiä, mutta suositetaan toiminnallisia, oppilaslähtöisiä sekä ryhmätyövalmiuksia kehittäviä työmenetelmiä. Jos perustetaan yritys, sen liiketoimintasuunnitelma ja kirjanpito ovat kurssin kirjallinen lopputuotos. Jos kysymyksessä on projekti, erilaiset suunnitelmat, portfolioit ja muut tuotokset ovat lopputuotos. Opiskelun apuna voidaan käyttää erilaisia materiaaleja kuten yleis- ja erikoisteoksia, arkistolähteitä ja dokumentteja, joukkotiedotuksen tekstejä ja ohjelmia sekä tietokantoja. Jos opiskelija osallistuu tutor-toimintaan, on leirin suunnittelu ja ohjaus osa opiskelua.

Arviointi

Kurssista saa suoritusmerkinnän (S), kun opettajan kanssa sovittu projekti/osaprojektit on toteutettu ja niihin mahdollisesti liittyvät kirjalliset työt esim. oppimispäiväkirja tai portfolio on tehty. Arvioinnissa voidaan käyttää myös itsearviointia ja opetuskeskustelua.

8. Yrittäjyyskasvatuksen projektikurssi (YH8), Yhteislyseo

Opiskelija osallistuu yhteen opettajan kanssa yhdessä määriteltyyn yrittäjyyskasvatukseen liittyvään suurempaan projektiin. Projekti voi olla esimerkiksi tapahtuman yms. suunnittelemista ja toteuttamista yksin tai tiimityönä. Projekti voi olla myös NY-yhdistyksen Vuosi yrittäjänä -ohjelma.

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- omaksuu omaehtoista yritteliäisyyttä, pyrkii toimissaan tavoitteellisesti parempaan suoritukseen
- työskentelee aloitteellisesti, vastuullisesti ja on kiinnostunut kokonaisuuden menestyksestä
- kehittyy ongelmanratkaisijana ja tiimityöskentelijänä
- saa onnistumisen kokemuksia
- kasvaa yhteisön jäsenenä
- kokee yhteisöllisyyttä

Keskeiset sisällöt

- Yksi laajempi yrittäjyyskasvatukseen liittyvä projekti
- Kyse voi olla myös NY-yhdistyksen Vuosi yrittäjänä -ohjelma

Työmenetelmät

Kurssilla voidaan käyttää monipuolisia projektioppimisen tapoja. Opiskelija osallistuu selkeästi opettajan kanssa määriteltyyn tavoitteelliseen projektiin sen alusta loppuun. Työmenetelminä käytetään yksilö, pari- ja tiimityötä. Suositetaan toiminnallisuutta, aktiivisuutta ja opiskelijan asettamista vastuulliseen asemaan projektin toteutumisessa. Lopputuotos voi olla harjoitusyritys, näytelmä, musikaali messut, teemapäivä, tms.

Arviointi

Kurssista saa suoritusmerkinnän (S), kun opettajan kanssa sovittu projekti on toteutettu ja niihin mahdollisesti liittyvät kirjalliset työt esim. liiketoimintasuunnitelma, raportit, oppimispäiväkirja tai portfolio on tehty.

5.15 Uskonto

Uskonnonopetuksen tehtävänä on tukea opiskelijan uskontoihin ja katsomuksiin liittyvän yleissivistyksen muodostumista. Uskonnonopetuksessa tutustutaan uskontoihin ja uskonnollisuuden ilmenemismuotoihin sekä uskonnottomuuteen. Opetuksessa uskontoja tarkastellaan osana kulttuuria, kulttuuriperintöä ja yhteiskuntaa sekä yksilön ja yhteisön elämää.

Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja katsomuksista sekä auttaa ymmärtämään niistä käytävää keskustelua. Opiskelijoita ohjataan tarkastelemaan uskontoja ja katsomuksia analyttisesti eri näkökulmista. Uskonnonopetus antaa valmiuksia oman maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arvioimiseen sekä uskontojen ja katsomusten väliseen dialogiin. Oppiaine tukee opiskelijan kasvua demokraattisen yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi. Uskonnonopetus ottaa erilaiset näkemykset huomioon ja kunnioittaa yksilöllisiä vakaumuksia.

Oppiaineessa hyödynnetään teologista ja uskontotieteellistä tutkimusta sekä kulttuurin, yhteiskunnan ja taiteen tutkimusta. Lisäksi opetuksessa käytetään eri uskontojen omia lähteitä ja median välittämää ajankohtaista materiaalia. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti erilaisia opiskeluympäristöjä, tieto- ja viestintäteknologian antamia mahdollisuuksia sekä aktivoivia työtapoja.

Opetuksen tavoitteet

Uskonnon opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää kulttuurista lukutaitoaan
- tunnistaa uskontoihin ja kulttuureihin liittyvän pyhän ja sen vaikutukset ihmisen toimintaan
- perehtyy uskontojen historialliseen ja ajankohtaiseen merkitykseen eri puolilla maailmaa
- perehtyy oman uskonnon erityispiirteisiin ja kulttuurivaikutuksiin
- ymmärtää uskontojen sisäistä moninaisuutta
- tuntee uskonnollisen kielen ja symboliikan erityispiirteitä
- ymmärtää uskon ja tieteellisen tiedon suhdetta sekä tuntee uskontojen tutkimuksen keskeisiä näkökulmia ja menetelmiä
- kykenee rakentamaan, jäsentämään ja arvioimaan omaa maailmankatsomustaan ja kulttuuri-identiteettiään
- kehittää valmiuksia ymmärtää ihmisiä, joilla on erilainen vakaumus ja toimia eri kulttuureista tulevien ja eri tavoin ajattelevien ihmisten kanssa
- kunnioittaa ihmisoikeuksia ja osaa tarkastella uskontoja ja katsomuksia ihmisoikeusnäkökulmasta
- kehittää valmiuksia toimia vastuullisena ja aktiivisena kansalaisena
- hallitsee uskonnollisiin ja eettisiin kysymyksiin liittyviä ajattelu- ja keskustelutaitoja sekä uskontoihin liittyvän tiedon itsenäistä hankintaa ja kriittistä arviointia.

Arviointi

Arviointi ohjaa ja kannustaa opiskelijoita oman oppimisprosessin pitkäjänteiseen

suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen. Uskonnon opetuksessa arviointi kohdistuu uskontoihin liittyvään tiedon hallintaan, soveltamiseen ja arvioimiseen sekä katso- muksellisten dialogitaitojen hallintaan. Arvioinnissa korostuvat katsomukselliseen yleissivistykseen ja vuorovaikutukseen liittyvät taidot.

5.15.1 Evankelis-luterilainen uskonto

Pakolliset kurssit

1. Uskonto ilmiönä – kristinuskon, juutalaisuuden ja islamin jäljillä (UE1)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää uskonnollisten ja ei-uskonnollisten katsomusten luonnetta ja sisäistä monimuotoisuutta
- osaa jäsentää uskontoa ilmiönä ja tuntee uskontojen tutkimusta
- tuntee juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteisiä juuria, niiden keskeisiä piirteitä, kulttuuriperintöä ja vaikutusta yhteiskuntaan
- osaa keskustella juutalaisuuden, kristinuskon ja islamiin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä
- kehittää valmiuksia toimia moniuskontoisissa ja monikulttuurisissa ympäristöissä ja työelämässä.

Keskeiset sisällöt

- uskonto ilmiönä, uskonnon määrittely ja tutkiminen
- nykyajan uskonnollisuus, sekularisaatio, uskonnottomuus ja uskonnonvapaus
- maailman ja Suomen uskontotilanne
- Lähi-idän monoteististen uskontojen kulttuuritausta, synty sekä niiden keskeiset ja yhteiset piirteet
- pyhien kirjojen synty, asema, käyttö ja tulkintatavat juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa
- juutalaisuuden ja islamin sisäinen monimuotoisuus, etiikka, elämäntapa, suhde yhteiskuntaan eri puolilla maailmaa sekä merkitys länsimaiselle kulttuuripiirille
- ajankohtaisia katsomusten kohtaamiseen liittyviä kysymyksiä

2. Maailmanlaajuinen kristinuskon (UE2)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kristinuskon merkitystä, kulttuurin, yhteiskunnan ja yksilön näkökulmasta
- tuntee kristinuskon keskeiset suuntaukset ja niiden syntytaustan ja pystyy vertailemaan niiden keskeisiä piirteitä
- perehtyy kristinuskon erilaisiin tulkintatapoihin ja ilmenemismuotoihin eri puolilla maailmaa
- osaa analysoida ja arvioida ajankohtaista kristinuskoon liittyvää keskustelua.

Keskeiset sisällöt

- kristinuskon asema ja vuorovaikutus ympäröivän kulttuurin kanssa eri puolilla

- maailmaa
- katolisen, ortodoksisen ja protestanttisen, erityisesti luterilaisen, kristillisyyden synty, erityispiirteet, eettinen ajattelu ja yhteiskunnalliset vaikutukset
- karismaattinen kristillisyys ja kontekstuaalinen teologia
- kristillisperäisten uskontojen pääpiirteet
- uskonnon asema ja sen taustat eri puolilla Eurooppaa
- ekumenia ja katsomusten dialogi
- ajankohtaisia kristinuskoon liittyviä kysymyksiä ja niiden taustoja

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä (UE3)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneitä uskontoja osana yksilön ja yhteisön elämää sekä niiden vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan
- tuntee Intiassa ja Kiinassa syntyneiden uskontojen ilmenemistä ja vaikutuksia länsimaissa
- tietää luonnonuskontojen levinneisyyden ja keskeiset piirteet
- perehtyy uusien uskonnollisten liikkeiden taustaan ja keskeisiin piirteisiin
- kehittää valmiuksia toimia työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä.

Keskeiset sisällöt

- hindulainen maailmankuva ja elämäntapa sekä hindulaisuuden monimuotoisuus ja vaikutukset Intian kulttuuriin, yhteiskuntaan ja politiikkaan
- Intian nykypäivän uskontotilanne
- jainalaisuuden ja sikhiläisyyden keskeiset piirteet
- buddhalainen elämäntapa sekä buddhalaisuuden opetukset, suuntaukset ja keskeiset vaikutukset Aasian kulttuureihin
- Kiinan vanhan kansanuskon, kungfutselaisuuden ja taolaisuuden keskeiset piirteet ja vaikutus kiinalaiseen ajatteluun ja yhteiskuntaan
- Kiinan nykypäivän uskontotilanne
- shintolaisuus Japanin etnisenä uskontona sekä uskontojen vaikutuksia yhteiskuntaan ja politiikkaan Japanissa
- Aasian uskontojen vaikutus länsimaissa
- luonnonuskontojen ja vodoun keskeiset piirteet ja levinneisyys
- uusien uskonnollisten liikkeiden taustaa ja keskeisiä piirteitä

4. Uskonto suomalaisessa yhteiskunnassa (UE4)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu monipuolisesti uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen nyky-Suomessa
- perehtyy uskontojen vaikutukseen ja merkitykseen julkisella, yksityisellä, kolmannella ja neljännellä sektorilla
- ymmärtää, että tietoa uskonnoista tarvitaan yhteiskuntaelämän eri osa-alueilla
- osaa analysoida uskonnonvapautteen ja uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutuk-

seen liittyvää ajankohtaista keskustelua

- osaa toimia aktiivisena kansalaisena ja yhteiskunnan jäsenenä
- kehittää valmiuksia osallistua uskontojen ja katsomusten väliseen dialogiin.

Keskeiset sisällöt

- Suomen uskontotilanne, suomalainen uskonnollisuus ja sekularisaatio
- uskonnollisten yhteisöjen muodot ja niiden suhde yhteiskuntaan
- uskonnot yhteiskunnan muokkaajina Suomessa eri aikoina
- uskontojen ja katsomusten välinen dialogi tämän päivän Suomessa
- uskonto ja uskonnolliset yhteisöt suomalaisessa ja yleiseurooppalaisessa lainsäädännössä, uskonnon- ja katsomuksenvapaus sekä yhdenvertaisuuteen ja syrjintään liittyvät kysymykset
- uskonnon merkitys ja näkyvyys julkisella sektorilla, politiikassa, työelämässä ja taloudessa
- uskonnolliset yhteisöt kolmannen sektorin toimijoina
- uskonto yksilöiden ja perheiden elämässä ja tapakulttuurissa
- uskonnottomuus, uskontokritiikki ja uskonnoton tapakulttuuri Suomessa
- osana kurssia voidaan toteuttaa vapaaehtoisprojekti tai perehtyä jonkin uskonnollisen yhteisön yhteiskunnalliseen toimintaan

5. Uskonnot tieteessä, taiteessa ja populaarikulttuurissa (UE5)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee uskonnon tutkimuksen näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla sekä ajankohtaista tutkimusta
- hahmottaa uskonnon ja taiteen suhdetta: uskonnollisen taiteen ja arkkitehtuurin merkitystä uskonnoissa ja uskontojen vaikutusta taiteen kehitykseen
- perehtyy siihen, miten uskonnollisen taiteen kautta ilmaistaan uskonnon, erityisesti kristinuskon, keskeisiä oppeja
- tutustuu uskonnolliseen symboliikkaan ja siihen, miten taiteessa ja populaarikulttuurissa käsitellään uskonnollisia teemoja
- tuntee muinaissuomalaisen uskonnon ja kristinuskon vaikutuksia suomalaisessa kulttuuriperinnössä.

Keskeiset sisällöt

- uskonnon tutkimuksen ajankohtaisia näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla: uskontotieteen ja teologian eri tutkimusalat sekä taiteentutkimus, kulttuurintutkimus ja yhteiskuntatieteet
- uskonnon, taiteen ja populaarikulttuurin eri muotojen vuorovaikutus
- uskonnollisten tilojen arkkitehtuuri uskonnon ja sen erityispiirteiden kuvaajana
- uskonnollisia teemoja, symboliikkaa ja myyttejä eri taidemuodoissa ja populaarikulttuurissa
- Raamatun kertomusten ja kristillisen opin erilaisten tulkintojen tarkastelu taiteen eri muotojen avulla
- muinaissuomalainen uskonto ja kristinuskko suomalaisessa kulttuuriperinnössä

6. Uskonnot ja media (UE6)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu uskontoon liittyviin ajankohtaisiin teemoihin mediassa
- osaa analysoida ja arvioida uskonnon ja median välisiä suhteita
- osaa arvioida kriittisesti uskontoon liittyvää informaatiota ja sen lähteitä
- osallistuu uskontoon liittyvän mediasisällön tuottamiseen tai laatii media-analyysin.

Keskeiset sisällöt

- uskonnollinen media ja median käyttö uskonnoissa
- uskonnollisen kielen ja kuvaston käyttö eri medioissa
- uskontojen mediajulkisuus
- uskonnollinen media ja median hyödyntäminen uskonnoissa
- median vaikutus uskontoilmiöihin, kuten asenteet ja uskontoihin liittyvät mielikuvat, uskonnot ja konfliktit, uskonnot ja rauhan rakentaminen, uskontokritiikki
- uskontoon liittyvän mediasisällön tuottaminen tai media-analyysi

Paikalliset soveltavat kurssit

7. Myytti ja minä (UE7)

Kurssi tukee keskeisesti aihekokonaisuuksia kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija hahmottaa myyttikäsitteen monipuolisuuden ja laajuuden, ymmärtää myytin aseman uskonnon ja kulttuurin rakennusaineena. Tunnistaa myyttien lajeja eri myyteistä ja tutustuu tarkemmin itse valitsemaansa myyttiin.

Sisältö

Myytin olemus ja lajit. Suurten kulttuurien keskeisiä myyttejä. Raamattu ja myytit ja arkipäivän myytit.

Työmenetelmät

Keskeiset työtavat ja menetelmät sovitaan kurssin alussa. Kurssilla tehdään yksi oma myyttitutkimus tutkielmanteko-ohjeiden mukaisesti. Oppitunneilla tutkitaan mahdollisuuksien mukaan tekstien ym. avulla myyttien olemusta. Luennot, itseopiskelu ja keskustelu kuuluvat keskeisiin työtapoihin.

Kurssilla käytetään mahdollisuuksien mukaan verkko-opetusta työkaluineen. Kurssin kokonaismäärästä verkko-opetuksen osuus voi olla korkeintaan puolet kurssista.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä. Arvosana muodostuu kurssikokeesta ja omasta myyttitutkielmasta.

8. Raamattu tutuksi (UE8)

Tavoite

Maailmankirjallisuuden tunnetuimman ja luetuimman teoksen ympärille rakentuva kurssi. Kurssin tavoitteena on Raamatun keskeisen sisällön, sanoman ja tutkimuksen monimuotoisuuden ymmärtäminen.

Sisältö

Tieteellinen raamatuntutkimus ja tulkinta. Raamattu kirjallisena ja teologisena kirjana. Vanhan ja Uuden testamentin sanoma ja sisältö.

Työtavat

Kurssin työtapoihin kuuluu opettajakeskeinen opetus, oman valinnaisen Raamatun kirjan tai aiheen syvempi tarkastelu, opetuskeskustelu ja itsenäinen työskentely. Myös verkkopedagogiikkaa voidaan hyödyntää.

Arviointi

Kurssiin kuuluu koe ja arvosanaan vaikuttaa kokeen lisäksi myös muut kurssityöt .
Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

9. Kertauskurssi (UE9)

Tavoite

Kurssilla keskitytään pakollisten ja valtakunnallisten syventävien kurssien keskeisiin teemoihin ja valmistaudutaan ylioppilaskirjoitusten ainereaalien uskonnon tehtäviin.

Sisältö

Pääasiat pakollisilta ja valtakunnallisista syventävistä kursseista. Ylioppilaskirjoitusten vastustekniikan harjoittelua, teologisen aineenhallinnan syventämistä

Työmenetelmät

Pääsääntöisesti opettajakeskeinen opetus, opetuskeskustelu ja harjoitustehtävät.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

5.15.2 Ortodoksinen uskonto

Pakolliset kurssit

1. Uskonto ilmiönä – ortodoksisuus, juutalaisuus ja islam (UO1)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa jäsentää uskontoa ilmiönä ja tuntee uskontojen tutkimusta
- tutustuu juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin syntyyn ja niiden luonteeseen
- ymmärtää juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin keskinäiset suhteet historiassa ja nykypäivänä
- tuntee kolmen monoteistisen uskonnon keskeiset piirteet, niiden kulttuuriperintöä ja vaikutusta erityisesti idän kristillisyyteen ja yhteiskuntaan
- tietää kristinuskon synnyn ja kehittymisen keskeiset vaiheet
- ymmärtää kristillisen kirkon jakaantumiseen ja vapaiden suuntien syntyyn vaikuttaneet syyt sekä tunnistaa niiden tunnuspiirteitä
- osaa keskustella Lähi-idän ja Euroopan ajankohtaisista asioista uskontojen näkökulmasta
- tunnistaa eri katsomusten merkityksen yksilön tämän päivän arjessa ja työelämässä.

Keskeiset sisällöt

- uskonto ilmiönä, uskonnon määrittely ja tutkiminen
- nykyajan uskonnollisuus, sekularisaatio, uskonnottomuus ja uskonnonvapaus
- Lähi-idän monoteististen uskontojen yhteiset juuret, kulttuuritausta ja yhteiset piirteet
- pyhien kirjojen asema, merkitys ja tulkinta juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa

- Lähi-idän uskontojen vaikutus kulttuuriin ja arkeen Euroopassa
- apostoli Paavalin lähetystyö Jerusalemissa Eurooppaan
- ensimmäiset kristilliset synodit
- kristillisen kirkon jakaantuminen
- katolinen kirkko ja protestantismien synty
- Luther ja Pohjoismaat
- vapaat kristilliset suunnat
- uskonottomuus

2. Ortodoksisuus maailmassa (UO2)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tietää ortodoksisen kirkon apostolisen perinteen
- tunnistaa kirkon opettajien merkityksen kirkon perinteessä
- tuntee ortodoksisuuden keskeiset opilliset painotukset ja eettisen ajattelun perustan
- osaa tarkastella ortodoksisen kirkon merkitystä yksilöllisestä ja yhteisöllisestä näkökulmasta
- perehtyy ortodoksisuuden ja sen käytänteiden erityispiirteisiin
- tuntee askeesin ja luostarilaitoksen syntyyn vaikuttaneet historialliset tekijät
- tuntee ortodoksisia paikalliskirkkoja ja idän kirkon eri suuntauksia
- ymmärtää ortodoksisen kirkon hallintorakenteen kehittymistä ja nykyistä toimintaa
- perehtyy Suomen ortodoksisen kirkon tunnuspiirteisiin
- tutustuu kirkkojen välisiin yhteyksiin.

Keskeiset sisällöt

- kristillisen kirkon laajeneminen
- patriarkaatit ja paikalliskirkot
- orientaaliset kirkot
- askeesin ja luostarilaitoksen synty ja niiden yhteiskunnallinen merkitys
- ortodoksinen oppi, etiikka ja antropologia synodien ja kirkon suurien opettajien kautta
- ihmisen elämänsä ja ortodoksisuus
- ortodoksinen tapakulttuuri
- Itä-Euroopan ortodoksisuus ja uusortodoksinen maailma
- Suomen ortodoksinen kirkko ennen ja nyt
- ekumenia ja uskontojen välinen vuorovaikutus

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä (UO3)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneitä uskontoja osana yksilön ja yhteisön elämää sekä niiden vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan
- tuntee Intiassa ja Kiinassa syntyneiden uskontojen ilmenemistä ja vaikutuksia länsimaissa

- tietää luonnonuskontojen levinneisyyden ja keskeiset piirteet
- perehtyy uusien uskonnollisten liikkeiden taustaan ja keskeisiin piirteisiin
- kehittää valmiuksia toimia työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä
- osaa tarkastella uskontojen piirteitä myös oman uskonnon näkökulmasta.

Keskeiset sisällöt

- hindulaisuuden monimuotoisuus, maailmankuva ja elämäntapa sekä vaikutuksia Intian kulttuuriin, yhteiskuntaan ja politiikkaan
- Intian nykypäivän uskontotilanne
- jainalaisuuden ja sikhiläisyyden keskeiset piirteet
- buddhalaisuuden opetukset, elämäntapa, suuntaukset ja vaikutuksia Aasian kulttuureihin ja yhteiskuntaan
- Kiinan vanha kansanusko, kungfutselaisuus ja taolaisuus ja näiden vaikutuksia kiinalaiseen ajatteluun ja yhteiskuntaan
- Kiinan nykypäivän uskontotilanne
- shintolaisuus Japanin etnisenä uskontona sekä uskontojen vaikutuksia yhteiskuntaan ja politiikkaan Japanissa
- Aasian uskontojen vaikutus länsimaissa
- luonnonuskontojen ja vodoun keskeiset piirteet
- uusien uskonnollisten liikkeiden taustaa ja keskeisiä piirteitä

4. Uskonto suomalaisessa yhteiskunnassa (UO4)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy suomalaiseen uskonnollisuuteen ja sen vaiheisiin ennen ja nyt
- tutustuu uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen nyky-yhteiskunnassa
- perehtyy uskontojen vaikutukseen ja merkitykseen julkisella, yksityisellä, kolmannella ja neljännellä sektorilla
- tunnistaa kirkon toiminnan ihmisen arjen tukena osana tämän ajan yhteiskuntaa
- ymmärtää, että tietoa uskonnoista tarvitaan yhteiskuntaelämän eri osa-alueilla
- osaa analysoida uskonnonvapautteen sekä uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen liittyvää ajankohtaista keskustelua ja siihen vaikuttavaa lainsäädäntöä
- kehittää valmiuksia toimia aktiivisena kansalaisena ja yhteiskunnan jäsenenä oman uskonnon lähtökohdista käsin
- kehittää valmiuksia osallistua uskontojen ja katsomusten väliseen dialogiin.

Keskeiset sisällöt

- suomalainen uskonnollisuus ennen ja nyt, uskonto ja uskonnolliset yhteisöt Suomessa, sekularisaatio
- uskonnollisten yhteisöjen muodot ja niiden suhde yhteiskuntaan
- uskonnot yhteiskunnan muokkaajina Suomessa eri aikoina
- uskontojen ja katsomusten välinen dialogi tämän päivän Suomessa
- uskonto ja lainsäädäntö, uskonnon- ja katsomuksenvapaus sekä yhdenvertaisuuteen ja syrjintään liittyvät kysymykset
- uskonnon merkitys, näkyvyys ja oikeudet julkisella sektorilla, politiikassa, työelämässä ja taloudessa
- ortodoksiset järjestöt kolmannen sektorin toimijoina
- uskonnot yksilöiden ja perheiden elämässä ja tapakulttuurissa Suomessa
- uskonnottomuus, uskontokritiikki ja uskonnoton tapakulttuuri Suomessa

5. Taide ortodoksisuudessa ja muissa uskonnoissa (UO5)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu taidemuotoihin uskonnon ilmentäjänä
- tunnistaa ja tietää ortodoksisen taiteen erityispiirteet
- perehtyy sekä ortodoksisen että muiden uskontojen taiteen ilmaisumuotoihin opillisten asioiden välittäjinä
- tunnistaa eri uskontojen opin ilmenemismuotoja taiteessa
- ymmärtää sakraalin ja uskonnollisen taiteen eron
- tunnistaa uskonnon vaikutuksen nyky- ja populaaritaiteeseen.

Keskeiset sisällöt

- uskonnot, taide ja kulttuurin eri muodot
- sakraalin ja uskonnollisen taiteen ero
- ortodoksisen taiteen erityispiirteet: jumalanpalvelus, kirkkomusiikki, arkkitehtuuri, ikonitaide
- uskontojen oppi taiteen keinoin: kuvataide, musiikki, rakennustaide ja draama

6. Ortodoksisuus ja uskonnot mediassa (UO6)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu mediassa esiintyviin ajankohtaisiin teemoihin, jotka kytkeytyvät uskuntoon
- osaa analysoida ja arvioida uskonnon ja median välisiä suhteita
- osaa arvioida kriittisesti uskuntoon liittyvää informaatiota ja sen lähteitä
- perehtyy mediakuvaan ortodoksisuudesta ja eri uskonnoista kansallisesti ja kansainvälisesti
- osallistuu uskuntoon liittyvän mediasisällön tuottamiseen tai laatii media-analyysin.

Keskeiset sisällöt

- uskonnollinen media ja median käyttö uskonnoissa
- uskonnollisen kielen ja kuvaston käyttö eri medioissa
- uskontojen mediajulkisuus
- ortodoksisen kirkon mediamaailma
- median vaikutus uskontoilmiöihin, esimerkiksi asenteet ja uskontoihin liittyvät mielikuvat, uskonnot ja konfliktit, uskonnot ja rauhan rakentaminen, uskontokriittikki
- uskuntoon liittyvän mediasisällön tuottaminen tai media-analyysi

5.15.3 Katolinen uskonto

Pakolliset kurssit

1. Uskonto ilmiönä – kristinuskon, juutalaisuuden ja islamin jäljillä (UK1)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa jäsentää uskontoa ilmiönä ja tuntee uskontojen tutkimusta
- tutustuu juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin syntyyn ja niiden luonteeseen
- ymmärtää juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin keskinäiset suhteet historiassa ja nykypäivänä
- tietää kristinuskon synnyn ja kehityksen keskeiset vaiheet
- tuntee kolmen monoteistisen uskonnon keskeiset piirteet, niiden vaikutuksia toisiinsa sekä niiden merkityksen historiaa ja yhteiskuntaa muokkaavana tekijänä Euroopan alueella
- tuntee katolisen kirkon Vatikaanin II kirkolliskokouksen jälkeen käymää dialogia juutalaisuuden ja islamin kanssa
- osaa keskustella Lähi-idän ja Euroopan ajankohtaisista uskontoja koskevista kysymyksistä.

Keskeiset sisällöt

- uskonto ilmiönä, uskonnon määrittely ja tutkiminen
- nykyajan uskonnollisuus, sekularisaatio, uskonnottomuus ja uskonnonvapaus
- Lähi-idän monoteististen uskontojen synty, yhteiset juuret, kulttuuritausta ja yhteiset piirteet
- kristillisen kirkon opin kehitys yhtenäiskirkon aikana, kirkon jakautuminen ja reformaatio tämän päivän näkökulmasta tarkasteltuna
- pyhien kirjojen asema, merkitys ja tulkinta juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa
- juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin vaikutuksen näkyminen Euroopassa eri aikoina
- Vatikaanin II kirkolliskokouksen asennoituminen juutalaisuuteen, islamiin, muihin uskontoihin ja uskonnottomiin, ekumenia ja dialogi

2. Maailmanlaajuinen katolisuus (UK2)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on että opiskelija

- tuntee katolisen kirkon kehityksen ja historian päälinjat apostolisesta ajasta nykypäivään asti
- tuntee katolista maailmankirkkoa eri maanosissa ja osakirkkojen suhdetta ympäröivään yhteiskuntaan ja kulttuuriin
- tuntee reformaation ja katolisen reformin taustat ja seuraukset
- tuntee Raamatun, tradition ja opetusviran välisen suhteen
- tuntee dogmaattisten ja moraalisten totuuksien hierarkiaa
- tuntee kirkon hengellisen elämän vaiheita luostareista, sääntökunnista ja maallikkoliikkeistä
- tuntee kirkon opetusta ihmisestä ja hahmottaa erilaisia yhteiskunnassa esiintyviä moraalisia ja sosiaalisia virtauksia.

Keskeiset sisällöt

- ensimmäiset kristilliset yhteisöt ja Paavalin lähetystyö
- kirkon opetuksen muodostuminen ja ensimmäiset kirkolliskokoukset
- lännen yhtenäiskulttuurin ilmeneminen eri taiteiden aloilla
- kirkon jakautumisen idän ja lännen kirkoiksi
- reformaatio ja katolinen reformi, Tridentin kirkolliskokous
- renessanssin aika ja katolisen kirkon laajeneminen maailman kirkoksi
- Vatikaanin II kirkolliskokous ja sen jälkeinen aika
- nykypäivän katolisuus eri puolilla maailmaa, kirkon ja paikallisten kulttuurien vuorovaikutus
- Raamatun rakenne ja sisältö, Vanhaa ja Uusi testamentti
- Raamatun, tradition ja opetusviran vuorovaikutus kirkon opetuksessa, depositum fidei
- dogmien, katolisen ihmiskäsityksen ja moraaliopetuksen sidonnaisuus
- katolisen kirkon yhteiskunta- ja moraaliopetus

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä (UK3)

Tavoitteet

Kurssin tavoite on että opiskelija

- perehtyy uskontoon ihmisyiden osa-alueena
- tuntee Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneitä suuria uskontoja osana yksilön ja yhteisön elämää sekä niiden vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan
- tuntee Intiassa ja Kiinassa syntyneiden uskontojen ilmenemistä ja vaikutuksia länsimaissa
- tietää luonnonuskontojen levinneisyyden ja niille tyypillisiä piirteitä
- tunnistaa uskonnon ja magian välisen eron
- kehittää valmiuksiaan toimia työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä
- hahmottaa yleiskuvan kristillisistä ja muista uususkonnoista.

Keskeiset sisällöt

- uskonnonmäärittely, uskonottomuus
- hindulaisuuden monimuotoisuus, maailmankuva ja elämäntapa sekä vaikutuksia Intian kulttuuriin, yhteiskuntaan ja politiikkaan
- Intian nykypäivän uskontotilanne jainalaisuuden ja sikhiläisyyden keskeiset piirteet
- buddhalaisuuden opetukset, elämäntapa, suuntaukset ja vaikutuksia Aasian kulttuureihin ja yhteiskuntaan
- Kiinan vanha kansanusko, kungfutselaisuus ja taolaisuus ja näiden vaikutuksia kiinalaiseen ajatteluun ja yhteiskuntaan
- Kiinan nykypäivän uskontotilanne
- shintolaisuus Japanin etnisenä uskontona sekä uskontojen vaikutuksia yhteiskuntaan ja politiikkaan Japanissa
- Aasian uskontojen vaikutus länsimaissa

- luonnonuskontojen ja voodooon keskeiset piirteet
- magia ja usko Vanhassa testamentissa ja kirkon opetuksessa
- uususkontojen läsnäolo suomalaisessa yhteiskunnassa
- Vatikaanin II kirkolliskokouksen ohjeet dialogiin ja ekumeniaan

4. Uskonto suomalaisessa yhteiskunnassa (UK4)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on että opiskelija

- tuntee kristillisten kirkkojen vaiheita Suomessa
- tuntee suomalaisen uskonnollisuuden monimuotoisuuden
- perehtyy suomalaiseen uskonnollisuuden nykytilaan
- tuntee haasteet maailmankirkkoon kuuluvana vähemmistökirkon jäsenenä Suomessa
- tunnistaa kirkon toiminnan ihmisen arjen tukena.

Keskeiset sisällöt

- kristinuskon tulo Suomeen, katolinen Suomi
- katolisuus ihmisten arjessa keskiajalla ja tänään
- puhdasoppisuuden aika Suomessa
- suomalaisen yhteiskunnan avautuminen erilaisille uskonnollisille liikkeille 1800-luvun alun jälkeen
- kirkkojen ja eri uskontojen näkyminen ja vaikuttaminen yhteiskunnassa
- positiivinen ja negatiivinen uskonnonvapaus
- ihmisoikeudet ja uskonto

5. Uskonnot tieteessä, taiteessa ja populaarikulttuurissa (UK5)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa uskonnon ja tieteen sekä uskonnon ja eri taiteen alojen suhdetta
- tunnistaa uskonnon ja tieteen välinen näennäisristiriita
- osaa havainnoida taidetta uskonnossa ja uskontoa taiteessa
- tutustuu uskonnolliseen symboliikkaan taiteessa
- tutustuu uskonnollisten teemojen näkymiseen ja kuulumiseen eri taiteiden ja populaarikulttuurin alueilla
- tutustuu uskontoon liittyvien teemojen käsittelyyn populaarikulttuurissa.

Keskeiset sisällöt

- ihmisen pyrkimys totuuteen, kauneuteen, hyvyyteen ja täydellisyyteen
- uskonnon ja tieteen suhde
- huomioidaan uskonnollisia elementtejä taiteessa, musiikissa ja liturgiassa
- yleisimmät uskonnolliset symbolit maalaus-, kuvanveisto- ja rakennustaiteessa
- uskontojen lukutaidon osaamisen välttämättömyys populaarikulttuurin tulkinnassa
- populaarikulttuurissa esiintyvät uskonnollisiin teemoihin liittyvä pinnallisuus, tietämättömyys ja tahalliset väärinkäsitykset

6. Uskonnot ja media (UK6)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu mediassa esiintyviin ajankohtaisiin teemoihin, jotka kytkeytyvät uskontoon
- osaa analysoida uskonnollisten aiheiden käsittelyä mediassa sekä uskonnon ja median välisiä suhteita
- osaa arvioida kriittisesti uskontoon liittyvää informaatiota ja sen lähteitä
- perehtyy median välittämään kuvan katolisuudesta ja muista uskonnoista kansallisesti ja kansainvälisesti
- osallistuu uskontoon liittyvän mediasisällön tuottamiseen tai laatii media-analyysin.

Keskeiset sisällöt

- uskonnollinen media ja uskontojen erilaiset ilmenemismuodot medioissa
- uskonnollisen kielen ja kuvaston käyttö eri medioissa
- uskontojen mediajulkisuus
- mediajulkisuuden myönteiset ja kielteiset vaikutukset mielipiteiden muokkaajina
- uskontoon liittyvän mediasisällön tuottaminen tai media-analyysi

5.15.4 Islam

Pakolliset kurssit

1. Uskonto ilmiönä – islamin, juutalaisuuden ja kristinuskon jäljillä (UI1)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää uskonnollisten ja ei-uskonnollisten katsomusten luonnetta sekä näiden ilmiöiden sisäistä monimuotoisuutta
- osaa jäsentää uskontoa ilmiönä
- tuntee islamin, juutalaisuuden ja kristinuskon yhteisiä juuria, niiden keskeisiä piirteitä sekä vaikutusta yhteiskuntaan länsimaaisessa kulttuurissa
- osaa keskustella rakentavasti islamiin, kristinuskoon ja juutalaisuuteen liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä.

Keskeiset sisällöt

- uskonto ilmiönä, uskonnon määrittely ja tutkiminen
- nykyajan uskonnollisuus, sekularisaatio, uskonnottomuus ja uskonnonvapaus
- islamin, juutalaisuuden ja kristinuskon synty, niiden yhteiset piirteet dialogin näkökulmasta sekä ajankohtaiset kohtaamiseen liittyvät kysymykset
- islamin, juutalaisuuden ja kristinuskon opillisia rakenteita, sisäisestä monimuotoisuudesta sekä yhteiskunnallisesta merkityksestä
- islamin ja muslimien suhde juutalaisiin ja kristittyihin eri aikakausina
- islamin, juutalaisuuden ja kristinuskon pyhät kirjat ja tulkintojen moninaisuus sekä elämäntapa ja suhde yhteiskuntaan länsimaissa

2. Maailmanlaajuinen islam (UI2)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää islamin merkityksen yksilön, yhteiskunnan ja kulttuurin näkökulmasta
- ymmärtää vähemmistö- ja enemmistöaseman vaikutuksia uskonnolliseen tulkintaan
- tuntee islamin opillisia käsitteitä
- perehtyy islamin eri suuntauksiin, niiden syntyyn ja sisäiseen monimuotoisuuteen liittyviin kysymyksiin eri puolilla maailmaa
- osaa analysoida ja arvioida ajankohtaista islamiin liittyvää keskustelua.

Keskeiset sisällöt

- islamin opillinen perusta sekä shiialaisuuden ja sunnalaisuuden synty, erityispiirteet ja vaikutukset yhteiskuntaan eri puolilla maailmaa
- islamin sisäinen monimuotoisuus
- islamin asema ja kulttuurivaikutukset eri maanosissa
- ajankohtaisia islamiin liittyviä kysymyksiä, poliittisen islamin vaikutus ja erilaisen islamilaisten liikkeiden pääpiirteet nykyaikana
- uskontodialogi rauhaa rakentamassa
- ihmisoikeusetiikka ja uskonnonvapaus eri yhteiskunnissa
- erilaiset yhteiskunnalliset ratkaisut ja suhtautuminen muslimivähemmistöön länsimaissa

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä (UI3)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneitä uskontoja osana yksilön ja yhteisön elämää sekä niiden vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan
- tuntee Intiassa ja Kiinassa syntyneiden uskontojen ilmenemistä ja vaikutuksia länsimaissa ja islamilaisissa maissa
- tietää luonnonuskontojen levinneisyyden ja keskeiset piirteet
- perehtyy uusien uskonnollisten liikkeiden taustaan ja keskeisiin piirteisiin
- kehittää valmiuksia toimia työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä.

Keskeiset sisällöt

- hindulainen maailmankuva, elämäntapa sekä hindulaisuuden monimuotoisuus ja vaikutukset Intian kulttuuriin, yhteiskuntaan ja politiikkaan
- Intian nykypäivän uskonnollinen tilanne
- jainalaisuuden ja sikhiläisyyden keskeiset piirteet
- buddhalainen elämäntapa sekä buddhalaisuuden opetukset, suuntaukset ja keskeiset vaikutukset Aasian kulttuureihin
- Kiinan vanhan kansanuskon, taolaisuuden ja kungfutselaisuuden keskeiset piirteet ja vaikutus kiinalaiseen ajatteluun ja yhteiskuntaan
- Kiinan nykypäivän uskontotilanne
- shintolaisuus Japanin etnisenä uskontona sekä uskontojen vaikutus yhteiskuntaan ja politiikkaan Japanissa

- Aasian uskontojen vaikutus länsimaissa
- luonnonuskontojen ja vodoun keskeiset piirteet ja levinneisyys
- Intian ja Kaukoidän uskontojen asema ja vaikutus länsimaissa
- uusien uskonnollisten liikkeiden taustaa ja keskeisiä piirteitä

4. Uskonto suomalaisessa yhteiskunnassa (UI4)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen moniarvoisessa nyky-yhteiskunnassa
- ymmärtää omat vaikutusmahdollisuutensa ja kehittää valmiuksia toimia aktiivisena kansalaisena
- osaa analysoida islamilaisten yhdyskuntien vaikutusta suomalaisen yhteiskunnan ja muslimiyhteisön näkökulmasta
- tuntee uskonnon vaikutuksen julkisella, yksityisellä, kolmannella ja neljännellä sektorilla
- osaa analysoida uskonnonvapautteen sekä uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen liittyvää ajankohtaista keskustelua
- kehittää valmiuksia toimia osana uskontojen ja katsomusten välistä dialogia.

Keskeiset sisällöt

- Suomen uskonnollinen kenttä, uskonnollisuus Suomessa ja sekularisaatio
- positiivinen ja negatiivinen uskonnonvapaus
- uskonto ja uskonnolliset yhteisöt Suomessa: suhde yhteiskuntaan ja lainsäädäntöön sekä yhdenvertaisuus ja syrjintään liittyvät kysymykset
- uskonnon merkitys ja näkyvyys yhteiskunnassa, politiikassa, työelämässä ja taloudessa
- islamilaiset liikkeet Suomessa sekä islamilaiset yhteisöt kolmannen sektorin toimijoina
- islamin monimuotoisuus yksilön, perheen ja yhteisön näkökulmasta
- islamilainen tapakulttuuri ja sen muovautuminen Suomessa
- muiden uskonnollisten yhteisöjen tapakulttuuri ja uskonnottomuus, uskonnoton tapakulttuuri sekä uskontokritiikki
- uskontojen ja katsomusten välinen dialogi tämän päivän Suomessa

5. Uskonto tieteessä, taiteessa ja populaarikulttuurissa (UI5)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee uskonnon tutkimuksen näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla sekä ajankohtaista tutkimusta
- hahmottaa uskonnon ja taiteen suhdetta: uskonnollisen taiteen merkitys uskonnoille ja uskontojen merkitys taiteen kehityksessä
- perehtyy islamilaiseen taiteeseen ja sen uskonnollisiin lähtökohtiin sekä uskonnon vaikutukseen länsimaiseen taiteeseen
- tutustuu uskonnollisen symboliikan näkyvyyteen taiteessa ja uskonnollisten teemojen käsittelyyn populaarikulttuurissa
- tuntee islamilaisen tieteen historiaa
- tuntee uskonnon vaikutuksia suomalaisessa kulttuuriperinnössä.

Keskeiset sisällöt

- islamilaisen taiteen ja arkkitehtuurin perusteita
- uskonnolliset teemat, symboliikka ja myytit eri taidemuodoissa sekä populaarikulttuurissa
- islamin merkitys eri tieteenalojen kukoistukselle historiassa ja niiden vaikutus Eurooppaan
- islamin vaikutus nykyaiteeseen
- uskonnolliset kertomukset ja opilliset tulkinnat länsimaisessa kulttuurissa sekä niiden näkyvyys populaarikulttuurissa
- uskonnollisten myyttien, symbolien ja teemojen näkyminen eri taidemuodoissa

6. Uskonnot ja media (UI6)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu uskontoon liittyviin ajankohtaisiin teemoihin mediassa
- osaa analysoida ja arvioida uskonnon ja median välisiä suhteita
- osaa arvioida kriittisesti uskontoon liittyvää informaatiota ja sen lähteitä
- osaa vertailla länsimaisen ja islamilaisen median islam-kuvaa
- osaa analysoida sananvapauden eri merkityksiä uskonnollisissa yhteisöissä.

Keskeiset sisällöt

- islam länsimaisessa mediassa ja islamilaisessa mediassa
- media ja uskonnonvapaus
- uskonnollisten yhteisöjen tapa käyttää mediaa
- median tapa käsitellä erilaisia uskonnollispohjaisia ilmiöitä, kuten uskontoihin liittyvät asenteet ja mielikuvat, konfliktit, rauhan rakentaminen sekä uskontokritiikki mediassa
- uskontotutkimuksen näkökulmia ja menetelmiä uutisoinnin analysointiin
- uskontoon liittyvän mediasisällön tuottaminen tai media-analyysi
- naisen asema ja siihen liittyvät kysymykset mediassa

5.16 Elämänkatsomustieto

Elämänkatsomustieto on perustaltaan monitieteinen oppiaine. Sen tiedeperustaan kuuluu ihmis-, kulttuuri- ja yhteiskuntatieteitä sekä filosofia. Elämänkatsomustiedon opetuksessa ihmisiä tarkastellaan luonnollisina toimijoina, jotka luovat ja uusintavat merkityksiä keskinäisessä kanssakäymisessään. Inhimilliset katsomukset ja käytännöt nähdään yksilöiden, yhteisöjen ja traditioiden vuorovaikutuksen tuloksena syntyneinä. Elämänkatsomustiedon opetus rakentuu ihmiskäsitykselle, joka korostaa ihmisten mahdollisuutta elää vapaina ja keskenään tasavertaisina, aktiivisina ja tavoitteellisina. Oppiaineessa painotetaan ihmisten kykyä tutkia maailmaansa ja laajentaa sitä koskevaa tietämystään sekä yhteisellä toiminnallaan tietoisesti ohjata elämäänsä. Näistä lähökohdista oppiaine tukee opiskelijoiden elämänkatsomuksen ja identiteetin muotoutumista sekä heidän yhteisöllisten hyvän elämän ihanteidensa ja käytäntöjensä rakentamista. Opiskelussa hyödynnetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologian antamia mahdollisuuksia.

Elämänkatsomustieto kartuttaa pohdiskelevasti ja keskustellen opiskelijoiden kulttuurista ja katsomuksellista yleissivistystä, arvostelukykystä ja tilannetajuja, toisten ja yhdenvertaisuuden kunnioittamista sekä keskustelun, kuuntelun ja itseilmaisun taitoja.

Opetuksen tavoitteet

Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- saa tukea ja perusteita identiteettinsä ja elämänkatsomuksensa rakentamiseen
- hallitsee keskustelu- ja vuorovaikutustaitoja ja osaa soveltaa niitä sellaisten kysymysten käsittelyyn, joissa pyritään yhteisen kestävän toimintalinjan löytämiseen erilaisista näkemyksistä huolimatta
- laajentaa ja syventää katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään
- kehittää arvostelu-, harkinta- ja toimintakykyään oppimalla refleктоimaan omaa ja muiden ajattelua ja toimintaa
- kunnioittaa ja osaa perustella periaatteita ja käytäntöjä, jotka edistävät ihmisoikeuksia, kulttuurien välistä myönteistä kohtaamista, yhteiskunnallista ja globaalia oikeudenmukaisuutta sekä kestävän tulevaisuuden rakentamista.

Arviointi

Elämänkatsomustiedossa arvioidaan sekä opiskelijan kykyä tarkastella ja ilmaista katsomuksellisia aiheita monipuolisesti ja taitavasti että hänen laaja-alaista katsomuksellista ymmärrystään. Katsomukselliset kysymykset ovat usein henkilökohtaisia, mutta niiden pohdiskelun perustana ovat ajattelun tiedolliset hyveet: kriittisyys, johdonmukaisuus, ristiriidattomuus ja systemaattisuus. Katsomusten, arvostusten ja uskomusten arviointi- ja ilmaisutavoissa arvostetaan eri näkökulmien ja vaihtoehtoisten katsomustapojen huomioimista pelkkien mielipiteiden esittämistä monipuolisemmin.

Arviointi tukee ja kehittää opiskelijan kykyä arvioida oman elämänkatsomuksensa ja identiteettinsä rakentumista sekä rohkaisee opiskelijaa oman opiskelunsa suunnitteluun ja kehittämiseen. Elämänkatsomustiedossa korostuvat erilaiset katsomukselliseen yleissivistykseen ja vuorovaikutukseen liittyvät taidot, ja kurssien arvioinnissa ne otetaan monipuolisesti huomioon.

Pakolliset kurssit

1. Maailmankatsomus ja kriittinen ajattelu (ET1)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää ja osaa soveltaa maailmankatsomuksellisia käsitteitä ja hahmottaa niiden välisiä yhteyksiä sekä osaa eritellä erilaisten maailmankatsomusten piirteitä ja lähtökohtia
- ymmärtää, miten yksilölliset ja yhteiskunnalliset tekijät vaikuttavat maailmankatsomuksen muotoutumiseen, ja osaa eritellä oman katsomuksensa ja siihen liittyvien uskomusten muotoutumista
- osaa tarkastella kriittisesti niin omia kuin muiden uskomuksia sekä erilaisten medioiden tarjoamaa informaatiota
- osaa hyödyntää eri oppiaineissa oppimaansa elämänkatsomuksensa muodostami-

nessa ja erottaa tieteellisen, ei-tieteellisen ja epätieteellisen maailmankuvan.

Keskeiset sisällöt

- maailmankatsomuksen, maailmankuvan ja elämäkatsomuksen käsitteet sekä niiden keskinäinen suhde ja asema omassa elämäkatsomuksessa
- erilaisia maailmankatsomuksia – esimerkiksi sekulaareja, uskonnollisia, poliittisia ja elämäntapaan liittyviä – sekä niiden piirteiden ja perusoletusten tutkimista eri tieteiden tarjoamin välinein
- tyypillisiin informaation käsittelyyn ja ympäröivän todellisuuden jäsentämiseen liittyvien kognitiivisten vääristymien tarkastelu sekä omassa että muiden ajattelussa
- koulun, median, politiikan, tieteen, taiteen, viihdeteollisuuden sekä uskonnollisten ja kulttuuristen yhteisöjen vaikutus maailmankuviin ja -katsomuksiin sekä omaan elämäkatsomukseen
- median ja muiden informaation lähteiden toimintalogiikka sekä niihin kohdistuva kriittinen katsomuksellinen ajattelu sekä katsomuksellisen argumentaation erittely erilaisista näkökulmista

2. Ihminen, identiteetti ja hyvä elämä (ET2)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee erilaisia ihmiskäsityksiä ja osaa eritellä ja arvioida, miten erilaiset ihmiskäsitykset ja -ihanteet johtavat erilaisiin ja joskus keskenään ristiriitaisiin vastauksiin ihmiselämän keskeisistä kysymyksistä
- osaa pohtia oman identiteettinsä osatekijöitä sekä soveltaa erilaisia ihmiskuvallisia ja katsomuksellisia vaihtoehtoja keskeisiin omaa hyvää elämäänsä koskeviin kysymyksiin
- ymmärtää ihmisarvon perustavan eettisen merkityksen, tuntee keskeisimmät ihmisoikeusasiakirjat ja osaa soveltaa ihmisoikeusajattelua erilaisissa yhteyksissä, kuten uskonnon- ja sanavapautta koskevissa kysymyksissä
- tutustuu erilaisiin käsityksiin hyvästä elämästä ja osaa eritellä ja arvioida niiden taustalla olevia maailmankatsomuksellisia perusteita
- kehittää taitojaan ilmaista identiteettiään ja elämäkatsomustaan sekä niihin liittyviä näkemyksiään ja tuntemuksiaan toisia ja yhdenvertaisuutta kunnioittaen, johdonmukaisesti ja luovasti.

Keskeiset sisällöt

- luonnon- ja ihmistieteellisiä, sekulaareja ja uskonnollisia, filosofisia ja populaarikulttuuriin kuuluvia ihmiskäsityksiä ja -ihanteita
- ihmisen olemassaolon peruskysymyksiä: ihmissuhteet, sukupuoliuus ja seksuaaliuus; opiskelu ja työ, vanheneminen ja kuolema
- identiteetti, elämänvalinnat ja elämänhallinnan keinot: yksilön mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämäänsä, perimän ja ympäristön merkitys
- ihmisarvo, ihmisen arvokkuus ja ihmisoikeudet, ihmisoikeusasiakirjoja: YK:n yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistus, Lapsen oikeuksien sopimus sekä Euroopan ihmisoikeussopimus
- erilaisia käsityksiä hyvästä elämästä sekä toisten ihmisten, eläinten ja ympäristön asemasta siinä

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Yksilö ja yhteisö (ET3)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa yhteisöllisyyden merkityksen ihmisyydelle ja omalle yksilölliselle identiteetilleen ja saa välineitä myönteisen yhteisöllisyyden hyödyntämiseen oman identiteettinsä rakentamisessa
- ymmärtää, että sosiaalisia ilmiöitä sekä yhteiskunnallisia rakenteita ja muutoksia voidaan tarkastella tieteellisesti ja että näillä on suuri merkitys yksilön elämänvalinnoille
- osaa jäsentää omaa asemaansa yksilönä yhteisöissä, kansalaisena valtiossa ja toimijana talousjärjestelmässä sekä arvioida yksilön vaikutusmahdollisuuksia ja vastuuta eri alueilla ja kasvattaa valmiuttaan rakentamaan yhteiskunnalliseen osallistumiseen
- ymmärtää ja osaa perustella ihmisoikeuksien, uskonnon- ja omantunnon vapauden, yhdenvertaisuuden, demokratian, rauhan, yhteiskunnallisen ja globaalin oikeudenmukaisuuden sekä kestäväen tulevaisuuden rakentamisen lähtökohtia ja periaatteita
- osaa tarkastella kriittisesti yhteiskuntaa ja sen rakenteita sekä kasvattaa yhteiskunnallista kuvittelukykyään ja aktiivisuuttaan siten, että hahmottaa tulevaisuuden mahdollisuuksina ja vaihtoehtoisina tapahtumakulkuina, joihin pystyy myös omalla toiminnallaan vaikuttamaan.

Keskeiset sisällöt

- ihminen sosiaalisena olentona, yksilöiden vuorovaikutus ja yhteisöllisyys: yksityinen ja julkinen, tunnustussuhteet ja merkitykselliset toiset, roolit ja yhteisölliset normit
- yhteiskuntatutkimuksen perusteita, kuten sosiaaliset tosiasiat, yhteiskunnalliset rakenteet ja modernin länsimaisen yhteiskunnan erityispiirteet sekä näiden vaikutus yksilön elämään
- taloudellisen ja poliittisen vallan suhde nyky-Suomessa sekä globaalissa markkinataloudessa, yksilön kuluttajana ja kansalaisena tekemien valintojen vaikutukset yhteiskunnan eri tasoilla
- ihmisoikeudet, uskonnon- ja omantunnon vapaus, globaali oikeudenmukaisuus ja kestäväen tulevaisuuden rakentaminen moraalisisina ja poliittisina vaatimuksina sekä näitä vaatimuksia vastustavat näkemykset ja toimet mukaan lukien ihmisoikeusloukkaukset sekä holokausti
- yhteiskunnalliset utopiat ja dystopiat sekä niiden kriittinen potentiaali: ihanteet ja kauhukuvat nykyisyyden suurennuslaseina ja toiminnan motivoijina

4. Kulttuurit katsomuksen muovaajina (ET4)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kulttuurin merkityksen ihmisyydelle ja omalle elämäkatsomukselleen sekä saa välineitä myönteisen kulttuurisen identiteetin rakentamisessa
- osaa käyttää kulttuurintutkimuksen käsitteistöä ja muodostaa kulttuureja koskeviin kysymyksiin oman perustellun kantansa sekä tunnistaa vihapuheen ja erottaa sen

sanavapauden vastuullisesta käytöstä

- hahmottaa suomalaisuuden historiallisesti rakentuvana ja muuttuvana jatkumona, johon kuuluvat niin ulkoiset vaikutteet kuin sisäinen moninaisuus sekä vähemmistökuulttuurit
- ymmärtää, että kulttuurit ovat vuorovaikutuksessa keskenään eikä mikään kulttuuri ole kehittynyt ilman ulkoisia vaikutteita kulttuurin ydinpiirteisiin, kuten elämäntapoihin, kieleen, teknologiaan ja uskomuksiin
- osaa hahmottaa erilaiset elämäntarkomukselliset ratkaisut ja identiteettivalinnat sekä maailman kulttuurisen moninaisuuden rikkautena ja perustella niiden yhdenvertaisen kohtelun.

Keskeiset sisällöt

- kulttuurin käsite ja merkitys sekä sen erilaiset luokittelut ja käyttötavat, kulttuuri merkityksiin perustuvana inhimillisenä toimintana, erilaisia teorioita kulttuurien kehityksestä ja suhteesta toisiinsa
- kulttuuriperintö: tapakulttuurin monet muodot, kulttuurinen itseilmaisuus, kulttuurin vaikutus yksilön maailmankuvaan ja elämäntarkomukseen, Unescon maailmanperintöohjelma
- suomalaisen kulttuurin ja identiteetin historiallinen rakentuminen, suomalaisuuden monimuotoisuus ja suomalaiset vähemmistökuulttuurit
- kulttuurien ja sivilisaatioiden vuorovaikutus sekä monokulttuurisuuden mahdottomuus: monikulttuurisuus ja globaali kulttuuri sekä niiden erilaiset katsomukselliset ja yhteiskunnalliset vaikutukset
- etnosentrisyyden ja rasismien sekä keskinäisen kunnioituksen ja yhdenvertaisuuden historiaa ja nykypäivää eri kulttuureissa

5. Katsomusten maailma (ET5)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kykyään lukea, tulkita ja ymmärtää erilaisia uskonnollisia ja uskonnottomia maailmankatsomuksia ja verrata niiden lähtökohtia ja elämäntapaa omaan elämäntarkomukseensa
- ymmärtää, että maailmankatsomukset, uskonto ja uskonnollisuus ovat historiallisesti rakentuneita, erittäin monimuotoisia ja muuttuvia ilmiöitä, joilla on merkittävä kulttuurinen ja yhteiskunnallinen merkitys
- tutustuu uskontojen, uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden tieteelliseen tutkimukseen, määrittelyyn ja selittämiseen hahmottaen sen lähtökohtia ja tavoitteenasetteluja
- hallitsee käsitteitä, tietoa ja taitoja, joiden avulla hän osaa pohtia ja analysoida maailmankatsomuksellisiin järjestelmiin, kuten sekulaariin humanismiin ja uskontoihin, liittyviä kysymyksiä sekä muodostaa niihin oman perustellun kantansa
- perehtyy uskontokritiikin keskeisiin argumentteihin, tutustuu humanismin ja vapaa-ajattelun historiaan
- perehtyy Lähi-idän uskontoihin sekä joihinkin muihin uskontoihin ja maailmankatsomuksellisiin järjestelmiin hahmottaen niiden keskeisiä piirteitä, sisäistä monimuotoisuutta sekä vaikutusta kulttuuriin ja yhteiskuntaan erityisesti suomalaisesta näkökulmasta.

Keskeiset sisällöt

- katsomuksen ja uskonnon sekä uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden tutkimis-

- nen, määrittelemine ja selittäminen, käsityksiä uskontojen alkuperästä
- uskonnollisten ilmiöiden tulkinnassa käytettyjä käsitteitä, kuten myytti, pyhä, riitti, symboli ja teismi
- uskontokritiikki, ateismi, agnostismi ja sekulaarin humanismin maailmankatsomukselliset perusteet
- kristinuskon, islamin ja juutalaisuuden sekä joidenkin muiden uskontojen ja maailmankatsomuksellisten järjestelmien historiallinen ja maantieteellinen levinneisyys ja jakautuminen, pyhät kirjat, oppi, elämäntapa ja suhde yhteiskuntaan
- tämän päivän merkittävien maailmankatsomuksellisten järjestelmien, kuten sekulaarin humanismin ja suurten uskontojen, suhde yhteiskuntaan, tapakulttuuriin, moraalisiin, politiikkaan ja tieteeseen; liberaali ja fundamentalistinen uskonnollisuus, sekularisaatio ja uskonnottomuus

6. Teknologia, maailmankatsomukset ja ihmiskunnan tulevaisuus (ET6)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa nykyaikaisten maailmankatsomusten kannalta historiallisesti, kulttuurisesti ja katsomuksellisesti merkittäviä historiallisia käännteitä ihmiskunnan tavassa elää
- ymmärtää kulttuurien ja yhteiskuntamuotojen kontingentin ja rakentuneen luonteen
- osaa arvioida evoluution, abstraktien eettisten järjestelmien, valistuksen ja tieteellisten teknologisen vallankumouksen merkitystä nykyaikaisille maailmankatsomuksille ja oman elämänsä rakentumiselle
- hahmottaa erilaisia suhtautumistapoja teknologiaan ja sen kehitykseen sekä ymmärtää teknologian ja teknisen muutoksen yhteydet ympäristössä, yhteiskunnassa ja kulttuurissa tapahtuviin muutoksiin
- osaa arvioida teknologian ja teknisen muutoksen roolia kestävässä tulevaisuuden rakentamisen osana sekä pystyy osallistumaan ihmiskunnan ja maapallon tulevaisuutta koskevaan keskusteluun.

Keskeiset sisällöt

- ihmislajin evoluutio ja kulttuurievoluutio: kielen rooli inhimillisten kulttuurien ja innovatiivisuuden synnyssä
- suurten filosofien ja maailmankatsomuksellisten järjestelmien ja uskontojen eettisten ja aatteellisten perustojen kehittyminen abstrakteiksi ja yleisinhimillisiksi
- ihmiskunnan suuret maailmankuvalliset, -katsomukselliset ja teknologiset murrokset sekä niiden vaikutukset ihmisten käsitykseen maailmasta ja itsestään: ihminen ympäristönsä ja itsensä muokkaajana
- Prometheus-myytistä tekno-utopioihin ja -dystopioihin, ihmisen suhde valistuksen ideaaleihin ja teknologiseen kehitykseen
- tulevaisuuden tutkimus, tekoäly, humanismi, transhumanismi ja niiden kritiikit tieteen uusimpien tulosten valossa

5.17 Terveystieto

Terveystieto on monitieteiseen tietoperustaan nojautuva oppiaine, jonka tarkoituksena on edistää terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta tukevaa osaamista. Lähtökohtana on

elämän kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä. Terveys ymmärretään fyysisenä, psyykkisenä ja sosiaalisena hyvinvointina sekä toiminta- ja työkykynä. Terveysteen ja turvallisuuteen liittyviä ilmiöitä tarkastellaan terveystiedon eri osa-alueiden kautta. Näitä ovat terveyteen liittyvät tiedot, taidot, itsetuntemus, kriittinen ajattelu sekä eettinen vastuullisuus.

Lukion terveystiedon opetuksessa terveyttä ja sairauksia sekä terveyden edistämistä ja sairauksien ehkäisyä ja hoitoa tarkastellaan tutkimus- ja kokemustiedon avulla sekä yksilön, perheen, yhteisön että yhteiskunnan ja globaalista näkökulmasta. Terveystiedon osaamiseen sisältyy terveyteen ja sairauteen liittyvän sisältötiedon ja toiminnallisten taitojen ohella terveystiedon hankinta, kriittinen arviointi, tulkinta ja soveltaminen sekä ymmärrys ympäristön ja perimän vaikutuksista terveyteen. Osaamiseen kuuluu myös terveyteen liittyvien arvojen pohdinta ja näkemys eri terveystieteistä ja terveyden ja sairauksien historiasta kansainvälistyvässä maailmassa.

Terveystiedon opetuksessa tehdään yhteistyötä muiden oppiaineiden kanssa sekä tuetaan opiskelijoiden osallisuutta ja terveystiedon hyödyntämistä yhteisöllisen opiskeluhuollon kehittämisessä.

Opetuksen tavoitteet

Terveystiedon opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tarkastella ja perustella terveyteen ja sairauteen liittyviä ilmiöitä moniulotteisina kokonaisuuksina yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan sekä globaalista näkökulmista
- ymmärtää tieteellisen tiedon ja kokemustiedon merkityksen eron terveyden ja sairauksien riskien, syiden, vaikutusmekanismien ja seurausten selittämisessä
- osaa edistää omaa ja ympäristönsä terveyttä ja turvallisuutta, ymmärtää yleisimpien sairauksien ehkäisyn ja hoidon periaatteita sekä itsehoitoon ja mielenterveyden suojaamiseen liittyviä toimintatapoja
- perehtyy terveyttä koskevan tiedon hankintamenetelmiin, käyttää terveystiedon käsitteitä asianmukaisesti ja osaa kriittisesti arvioida ja tulkita terveyttä ja sairauksia koskevaa tietoa, terveystiedon ja sekä erilaisia terveystieteisiin liittyviä ilmiöitä
- pohtii terveyteen liittyviä eettisiä kysymyksiä ja osaa perustella niihin liittyvä näkemysään
- ymmärtää yhteiskunnan olosuhteiden ja terveys- ja muiden yhteiskuntapoliittisten päätösten vaikutuksia kansanterveyteen, väestöryhmien välisiin eroihin, terveydenhuollon rakenteisiin ja ihmisten terveystietoisuuteen.

Arviointi

Arviointi kohdistuu terveystiedon tavoitteiden saavuttamiseen terveystiedon eri osa-alueilla kurssikohtaisia tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä painottaen. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota terveyttä ja sairautta koskevan tiedon ja syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämiseen sekä siihen, miten opiskelija osaa soveltaa, analysoida, arvioida ja yhdistää erilaisiin lähteisiin perustuvaa tietoa. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan toiminnallisten taitojen kehittyminen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute tukevat opiskelijaa kehittämään terveyttä ja sairautta koskevaa tieteistä-

tä arvopohdintaa ja taitoja perustella terveysvalintoja sekä arvioida yhteisössä tehtyjä terveyttä ja sairautta koskevia ratkaisuja. Kurssin arvosana perustuu jatkuvaan ja monipuoliseen näyttöön terveysosaamisen eri osa-alueilla. Arviointi ei kohdistu opiskelijan arvoihin, asenteisiin, terveyskäyttäytymiseen tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin.

Pakollinen kurssi

1. Terveiden perusteet (TE1)

Pakollisella kurssilla syvennetään perusopetuksen aikana opittua terveysosaamista ja ymmärrystä terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä. Lisäksi opitaan tunnistamaan ja arvioimaan terveyden edellytysten toteutumista omassa elämässä, lähiyhteisöissä ja ympäristöissä sekä yhteiskunnallisessa päätöksenteossa. Keskeistä on myös itsehoitovalmiuksien ja arjen terveysosaamisen kehittäminen, mielenterveyden suojaaminen sekä ajankohtaisten ja opiskelijoiden esille nostamien asioiden käsittely.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää arjen terveysosaamistaan, ymmärtää fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen työ- ja toimintakykyyn vaikuttavia tekijöitä ja osaa arvioida niiden toteutumista ja merkitystä omassa elämäntavassaan ja ympäristössään
- osaa hankkia, käyttää ja arvioida terveyttä ja sairauksia koskevaa tietoa sekä pohdita terveyskulttuuriin, mediaan ja teknologiseen kehitykseen liittyviä ilmiöitä eettisesti ja terveystieteiden näkökulmasta
- tunnistaa ja ymmärtää terveyttä ja sairauksia sekä terveystottumuksia selittäviä teorioita, malleja ja ilmiöitä tutkimus- ja kokemustiedon näkökulmasta
- soveltaa itsehoitoon liittyviä toimintamalleja ja toimintatapoja
- tietää kansantautien ja yleisimpien tartuntatautien merkityksen yksilön ja yhteiskunnan näkökulmasta ja pohtii niiden ehkäisyyn liittyviä ratkaisuja sekä terveyserojen syntyyn vaikuttavia tekijöitä yhteiskunnassa.

Keskeiset sisällöt

- fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen toiminta-, opiskelu- ja työkyky: terveyttä edistävä liikunta ja ravinto, painonhallinta, uni ja lepo, seksuaaliterveys, opiskeluhuvinvointi
- omasta terveydestä huolehtiminen ja muut itsehoitovalmiudet sekä hätäensiapu
- riippuvuuden eri muodot, tupakka, alkoholi ja huumeet, peli- ja nettiriippuvuus
- kansantaudit ja keskeiset tartuntataudit
- terveyttä, terveystottumuksia ja -ongelmia selittäviä keskeisiä biologisia, psykologisia ja kulttuurisia ilmiöitä, teorioita ja malleja

Valtakunnalliset syventävät kurssit

2. Ihminen, ympäristö ja terveys (TE2)

Kurssilla tarkastellaan terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta voimavarana ja perehdytään sosiaaliseen kestävyYTEEN osana kestäväN tulevaisuuden tavoitteita. Keskeistä on myös tarkastella perimän ja ympäristöön liittyvien tekijöiden yhteyksiä ja vaikutuksia terveyteen ja toimintakykyyn.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa ja arvioi perimän ja ympäristöön liittyvien tekijöiden, kuten psykososiaalisen, rakennetun ja luonnonympäristön, yhteyksiä ja vaikutuksia terveyteen ja toimintakykyyn
- tunnistaa elämäntapaan ja kehitykseen liittyviä tapahtumia ja osaa esitellä erilaisia toimintatapoja ja selviytymisen keinoja
- osaa soveltaa terveysosaamistaan terveyttä, sairautta ja turvallisuutta koskevissa kysymyksissä ja niihin liittyvien arvojen pohdinnassa
- osaa arvioida sosiaalisen tuen ja vuorovaikutuksen merkitystä terveydelle, esitellä mielenterveyteen vaikuttavia keskeisiä tekijöitä ja mekanismeja sekä esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja kriisien käsittelyyn
- osaa tulkita ja arvioida kriittisesti terveysviestintään liittyviä ilmiöitä
- osaa perustella ja arvioida elämäntapaan, kulttuuriin ja ympäristöön liittyvien valintojen merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille
- osaa analysoida turvallisuuteen ja väkivallan ehkäisyyn liittyviä tekijöitä ja ymmärtää henkilökohtaisten rajojen kunnioittamisen ja suojelemisen merkityksen erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, yhteisöissä ja ympäristöissä.

Keskeiset sisällöt

- perimän, luonnonympäristöjen ja rakennetun ympäristön sekä psykososiaalisen ympäristön ja yhteisöjen terveysvaikutukset
- terveys ja elämäntapa, kuolema osana elämäntapaa
- ihmissuhteet ja sosiaalinen tuki
- seksuaalisuus ja seksuaalioikeudet sekä seksuaali- ja lisääntymisterveys
- mielenterveyttä suojaavat ja kuormittavat tekijät
- erilaiset kriisit ja niiden kohtaaminen
- työhyvinvointi ja ergonomia
- turvallisuus ja väkivallan ehkäisy
- media- ja kulttuuriympäristön ja terveysviestinnän merkitys ja kriittinen tulkinta

3. Terveyttä tutkimassa (TE3)

Kurssilla luodaan kokonaiskuvaa terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn historiallisista kehityslinjoista ja tulevaisuuden haasteista pääpiirteissään. Kurssilla vahvistetaan opiskelijan valmiuksia hankkia ja arvioida terveyteen liittyvää tutkimus- ja arki-tietoa ja soveltaa terveysosaamistaan aktiivisena kansalaisena. Kurssilla perehdytään terveyteen vaikuttavien tekijöiden kriittiseen arviointiin ja pohditaan tutkimuksen ja päätöksenteon mahdollisuuksia terveyden edistämiseksi lähiyhteisöissä, yhteiskunnassa ja globaalisti.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa kuvata ja analysoida yhteiskunnallisten olosuhteiden, terveys- ja muun yhteiskuntapolitiikan, teknologian ja terveyspalvelujen muutoksia, kehitystä sekä yhteyksiä väestön terveyteen
- osaa arvioida terveyteen ja terveyden eriarvoisuuden vaikuttavia tekijöitä Suomessa ja globaalisti sekä osaa kuvata terveyserojen kaventamiseen vaikuttavia tekijöitä

- osaa hankkia ja arvioida terveyteen liittyvää tutkimus- ja arkitietoa ja suunnitella pienimuotoisia terveystutkimuksia tai toimintakyvyn mittauksia
- perehtyy tieteellisen tutkimuksen mahdollisuuksiin terveyden edistämässä sekä sairauksien ehkäisyssä ja hoidossa
- osaa pohtia terveyteen ja sairauteen liittyviä eettisiä kysymyksiä
- tunnistaa keskeisiä globaaleja terveystutkimuksia ja niiden parissa toimivien järjestöjen roolia ja tehtäviä terveyden edistämässä.

Keskeiset sisällöt

- yhteiskunnallisten olosuhteiden, terveys- ja muun yhteiskuntapolitiikan, tieteellisen tutkimuksen, terveystutkimusten ja teknologian kehitys, muutos ja yhteydet väestön terveyteen
- terveys- ja sosiaalipalvelujen kehitys, muutos ja yhteydet väestön terveyteen sekä keskeiset terveys- ja sosiaalipalvelujen toimijat
- terveyserot ja niihin vaikuttavat tekijät Suomessa ja maailmalla, terveyserojen kaventaminen
- terveyden ja terveystutkimuksen tutkiminen
- keskeiset terveyteen ja sairauteen liittyvät eettiset ja oikeudelliset kysymykset, potilaan oikeudet
- globaalit terveystutkimukset ja niihin vaikuttaminen

Paikalliset soveltavat kurssit

4. Terveystiedon kertauskurssi (TE4)

Terveystiedon kertauskurssi on tarkoitettu niille opiskelijoille, jotka suunnittelevat kirjoittavansa terveystiedon ainereaalissa. Kurssin tavoitteena on valmistaa opiskelijaa ylioppilastutkintokokeen terveystiedon kokeeseen.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kertaan ja palauttaa mieleensä terveystiedon keskeiset oppisisällöt
- tutustuu eri oppimateriaaleihin sekä hankkii lisätietoa muista lähteistä
- harjoittelee jäseneltyjä ja asiasisällöltään johdonmukaisia terveystiedon esseevastauksia
- osaa tarkastella syitä ja seurauksia asianmukaisesti eri näkökulmista ja perustella esittämänsä väitteet selkeästi
- osaa käyttää tehtäviin liittyviä aineistoja tarkoituksenmukaisesti
- osaa pohdiskelussaan erottaa tosiasiat, perustellut kannanotot ja mielipiteet

Sisällöt

- terveystiedon kurssien 1-3 asiasisältöjen kertaus erilaisten tehtävien muodossa
- hyvän esseevastauksen muotoilemisen perusteet ja niiden harjoittelu käytännön tehtävinä sekä toisten esseevastauksien arvioiminen
- lisätiedon hankinta verkosta ja eri oppikirjoista

Työmenetelmät

Työmenetelminä käytetään vaihtelevasti opettajan luentoa, opetuskeskustelua, yhteistoiminnallisia sekä pari- ja ryhmätyömenetelmiä, opiskelijoiden esityksiä, itsenäistä tiedonhankintaa sekä erilaisia oppimistehtäviä.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

5. Turvallisuus ja ensiapu (TE5), Yhteislyseo

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää turvallisuus-käsitteen
- tunnistaa turvallisuusriskit kodissa, koulussa, vapaa-ajalla sekä liikenteessä
- osaa toimia auttavasti erilaisissa ensiaputilanteissa.

Sisällöt

- ensiaputaidot: hätäensiapu, sairaskohtausten ensiapu, toiminta onnettomuuspaikalla, nyrjähdykset, lihasperäiset vammat, haavat, murtumat, paleltumat, palovammat, myrkytykset, henkinen ensiapu
- työturvallisuus
- turvallisuus kotona ja vapaa-aikana
- alkusammutus.

Työmenetelmät

Työmenetelminä käytetään vaihtelevasti opettajan luentoa, opetuskeskustelua, yhteistoiminnallisia sekä pari- ja ryhmätyömenetelmiä, opiskelijoiden esityksiä, itsenäistä tiedonhankintaa sekä erilaisia oppimistehtäviä. Kurssilla tehdään paljon toiminnallisia harjoituksia lavastetuilla ensiaputilanteilla sekä mahdollisuuksien mukaan opintokäyn-
tejä.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

5.18 Liikunta

Liikunnanopetuksen tehtävänä on opettaa opiskelijalle sellaisia taitoja ja tietoja, joiden avulla hän pystyy ylläpitämään ja kehittämään fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyään sekä hyvinvointiaan. Liikunnanopetuksella tuetaan opiskelijaa vastuulliseen omasta fyysisestä aktiivisuudesta ja toiminta- ja opiskelukyvyistä huolehtimiseen sekä istuvan elämäntavan vähentämiseen. Opetuksessa korostetaan terveyttä ja hyvinvointia edistävän liikunnan merkitystä osana liikunnallista elämäntapaa. Liikunnassa opiskelija kokee iloa, onnistumista ja liikunnallista pätevyyttä sekä oppii keinoja oman jaksamisen ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Liikunnassa edistetään kaikkien opiskelijoiden tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta, osallisuutta, kestävä elämäntapaa, yhdessä toimimisen taitoja, toisten huomioon ottamista ja yhteisöllisyyttä.

Liikunnan tehtävää ja tavoitteita toteutetaan opettamalla kesä- ja talviliikuntaa sekä sisä- ja ulkoliikuntaa turvallisesti ottaen monipuolisesti huomioon opiskelu ympäristöjen tarjoamat mahdollisuudet. Toimintakykyä koskevien sisältöjen osalta tehdään yhteistyötä terveystiedon kanssa. Opetuksessa ja ryhmiä muodostettaessa otetaan huomioon henkinen ja fyysinen turvallisuus. Opiskelijat osallistuvat toiminnan suunnitteluun ja ottavat vastuuta omasta ja ryhmän toiminnasta. Liikuntateknologian avulla voidaan tukea opetuksen tavoitteiden saavuttamista. Opetuksen eriyttämisessä otetaan huomioon opiskelijoiden yksilöllisiä lähtökohtia ja kehitystarpeita.

Opetuksen tavoitteet

Oppiaineen opetuksen tavoitteena on fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn edistäminen. Opiskelija oppii liikkumaan aktiivisesti ja turvallisesti sekä pitämään huolta fyysisestä aktiivisuudestaan ja toimintakyvystään.

Fyysisen toimintakyvyn osalta tavoitteena on oppia soveltamaan liikunnallisia perustaitoja ja -tietoja erilaisissa liikuntatehtävissä, -muodoissa ja -lajeissa eri vuodenaikoina ja eri olosuhteissa. Opiskelija oppii arvioimaan ja sen pohjalta harjoittamaan fyysisiä ominaisuuksiaan (voima, kestävyys, liikkuvuus ja nopeus). Liikunnanopetuksen sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn tavoitteisiin kuuluvat parhaansa yrittäminen, aktiivinen työskenteleminen, pitkäjänteinen itsensä kehittäminen sekä toisia kunnioittava vuorovaikutus. Opiskelija ottaa vastuuta omasta ja yhteisestä toiminnasta, ottaa toiset huomioon sekä oppii auttamaan ja avustamaan muita liikuntatunneilla.

Arviointi

Liikunnan arvioinnin tehtävänä on antaa opiskelijalle palautetta opetuksen tavoitteiden saavuttamisesta, oppiaineen opiskelun etenemisestä ja edistää opiskelijan oppimista. Liikunnan arviointi koostuu sekä fyysisen toimintakyvyn että sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn opetuksen tavoitteiden saavuttamisesta. Fyysisten kuntoominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena. Opetuksessa ja arvioinnissa tulee ottaa huomioon opiskelijan terveydentila ja erityistarpeet.

Pakolliset kurssit

Pakollisilla kursseilla syvennetään peruskoulussa opittuja liikuntataitoja ja -tietoja sekä annetaan mahdollisuus tutustua monipuolisesti erilaisiin liikuntamuotoihin ja -lajeihin. Opetus tukee opiskelijoiden toimintakykyä ja kokonaisvaltaista hyvinvointia, kasvua osallisuuteen sekä kannustaa terveyttä edistävän liikunnan harrastamiseen ja liikkuvan elämäntavan omaksumiseen.

1. Energiaa liikunnasta (LI1)

Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää fyysisen aktiivisuuden ja toimintakyvyn terveyden ja hyvinvoinnin perusedellytyksenä. Opiskelija harjaantuu liikuntataidoissaan ja kehollisessa ilmaisussaan sekä saa tietoja ja kokemuksia fyysisten ominaisuuksien harjoittamisesta monipuolisesti. Opiskelija saa kokemuksia yhdessä liikkumisesta reilun pelin hengessä. Opiskelijan koettu liikunnallinen pätevyys vahvistuu uuden oppimisen, liikunnan tuoman ilon ja virkistyksen myötä.

Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat liikunnallisten perustaitojen soveltaminen ja fyysisten ominaisuuksien harjoittaminen eri liikuntatehtävissä, -muodoissa ja -lajeissa opiskeluympäristön mahdollisuuksia monipuolisesti käyttäen.

2. Aktiivinen elämäntapa (LI2)

Tavoitteena on opettaa ja kannustaa opiskelijaa liikunnallisen elämäntavan omaksumiseen sekä riittävän päivittäisen fyysisen aktiivisuuden saavuttamiseen. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään, että liikuntaharrastusten lisäksi toimintakykyä, terveyttä ja hy-

vinvointia tukeva fyysinen aktiivisuus muodostuu arjen valinnoista ja pitkäkestoisen istumisen välttämisestä.

Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat fyysisten ominaisuuksien arviointi, hengitys- ja verenkiertoelimistöä kuormittava liikunta, lihaskuntoharjoittelu ja kehonhuolto. Opiskelijat ohjataan havainnoimaan arkisia toimintatapojaan ja valintojaan fyysisen aktiivisuuden ja terveyden näkökulmista. Opiskelijat saavat ohjausta ja palautetta liikunnallisen elämäntavan ja fyysisesti aktiivisen arjen toteuttamiseen.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

Kurssien tavoitteena on kokonaisvaltaista hyvinvointia ja terveyttä edistävän liikunnan harjoittaminen, vastuu omasta ja yhteisestä toiminnasta sekä myönteiset kokemukset omasta kehosta, koetusta liikunnallisesta pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä. Opettaja tarkentaa syventävien kurssien sisällöt yhdessä opiskelijaryhmän kanssa.

3. Terveyttä liikkuen (LI3)

Kurssilla syvennetään erityisesti fyysiseen toimintakykyyn liittyviä taitoja ja tietoja. Kurssin tavoitteena on oman säännöllisen liikunnan edistäminen sekä fyysisten ominaisuuksien seuraaminen ja kehittäminen. Opettaja ohjaa liikuntaohjelman suunnittelua ja toteutusta. Liikuntasuunnitelmaa toteutetaan mahdollisuuksien mukaan liikuntateknologiaa hyväksi käyttäen.

4. Yhdessä liikkuen (LI4)

Kurssilla syvennetään erityisesti sosiaalisen toimintakyvyn osa-alueen taitoja ja tietoja. Kurssin tavoitteena on edistää opiskelijoiden sosiaalista yhteenkuuluvuutta. Työtaivoissa painottuu opiskelijaryhmän aktiivinen osallisuus, toiminnallisuus ja yhteistoiminta. Kurssin sisältönä voi olla jokin yhdessä toteutettava liikunta, kuten vanhojenpäivän tanssit tai muu projektiluonteinen kokonaisuus.

5. Hyvinvointia liikkuen (LI5)

Kurssilla syvennetään erityisesti psyykkisen toimintakyvyn osa-alueen taitoja ja tietoja. Kurssin tavoitteena on tukea opiskelijan jaksamista ja lisätä opiskeluvireyttä rentouttavien ja elämyksellisten liikuntakokemusten kautta. Monipuoliset liikuntatehtävät mahdollistavat osallisuuden, liikunnallisen pätevyyden ja kehollisen ilmaisuuden kokemuksia.

Paikalliset soveltavat kurssit

6. Palloilukurssi (LI6)

Tavoitteet

- Tutustua ja harjoitella eri pallopelejä vuodenaika ja opiskelijoiden toiveet huomioiden.
- Kehittää taitojen lisäksi eri pelien taktista osaamista.
- Tutustua myös erikoisempiin, pakollisten kurssien ulkopuolelle jääviin palloilulajeihin.
- Harjoitella sosiaalisia taitoja ja yhteistoimintaa

- Kehittää motorisia ominaisuuksia ja fyysistä kuntoa pallopelien avulla.

Sisällöt

Kurssin sisältö määräytyy vuodenajan ja opiskelijoiden toiveiden mukaan, kuitenkin niin että harjoitellaan eri sisä- ja ulkopalloilulajeja mahdollisimman monipuolisesti. Kurssilla tutustutaan myös erilaisiin viite- ja pienpeleihin.

Työmenetelmät

Työmenetelminä käytetään opettajan ohjausta, näyttöä ja mallioppimista sekä opiskelijan ohjausta, itsenäistä, pari-, pienryhmä- ja ryhmätyöskentelyä, erilaisia pelisovelluksia, videoita ja turnauksia.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä. Arviointiin vaikuttavat opiskelijan jatkuva näyttö, aktiivinen osallistuminen, asennoituminen, halu kehittyä, ryhmässä työskentely sekä taidot.

7. Luontoliikuntakurssi (LI7)

Kurssilla harjoitellaan teoriassa ja käytännössä erä- ja luonnossa liikkumisen taitoja kuten suunnistaminen, retkivarustus, leiriytyminen, retkiruokien valmistus ja retkeilyyn liittyvä ensiapu. Kurssiin voi sisältyä yön yli kestävä retki.

Tavoitteet

- opiskelija kokee elämyksiä ja hankkii kokemuksia maastossa liikkumisessa
- opiskelija kehittää monipuolisesti retkeilytaitojaan
- antaa valmiuksia retken suunnitteluun
- opiskelija oppii yhteistoiminnallisuutta ja sosiaalisuutta
- opiskelija tietää jokamiehen oikeudet
- opiskelija osaa antaa retkeilyyn liittyvää perusensiapua.

Sisällöt

- Jokamiehen oikeudet
- Retken suunnittelu
- Retkelle varustautuminen
- Maastossa liikkuminen
- Suunnistuksen kertaus
- Leiriytyminen
- Retkiruokien valmistus
- Retkeilyyn liittyvä ensiapu
- Retki

Työmenetelmät

Työmenetelminä käytetään opettajan ohjausta ja näyttöä, itsenäistä opiskelua ja käytännön harjoittelua. Kurssin sisältöalueita harjoitellaan teoriassa opettajan ohjauksessa. Oppilaat harjoittelevat käytännössä taitojaan kurssin lopuksi suoritetulla retkellä.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä. Kurssin hyväksyty suorittaminen edellyttää retkeen osallistumista.

8. Pelikurssi (LI8), Yhteislyseo

Tavoitteet

- Opiskelija harjaannuttaa fyysistä kuntoaan, taitojaan sekä taktista osaamistaan eri palloilulajien avulla.
- Opiskelija saa miellyttäviä liikuntakokemuksia pelaamisen kautta.
- Opiskelija toimii vastuullisesti osana joukkuetta, luo positiivista ilmapiiriä ryhmän sisälle kannustamalla joukkueovereitaan.

Sisällöt

Eri palloilulajit ryhmän valinnan mukaan mm. koripallo, salijalkapallo, salibandy, lentopallo, sulkapallo

Työmenetelmät

Oppilaat toteuttavat kurssin tavoitteita palaamalla eri pelejä esimerkiksi turnausmuotoisesti. Opettaja ohjaa turnausjärjestelyissä ja joukkueiden muodostamisissa.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

9. Mailapelikurssi (LI9), Yhteislyseo

Kurssin lajeina ovat golf, squash, tennis ja sulkapallo. Kurssi antaa valmiudet em. lajien harrastamiseen kuntopelaajan tasolla.

Tavoitteet

- kehittää em. lajien lajikohtaista taitavuutta ja kuntoa
- hyödyntää tekniikan oppimista muissa mailapelilajeissa ja löytää yhteisiä piirteitä
- lajitekniikoille
- hyödyntää opittua lajiosaamista mailapeliturnauksissa
- lisätä paikallisten lajiseurojen ja harrastusmahdollisuuksien tuntemusta
- antaa valmiuksia lajien harrastamiseen kuntopelaajan tasolla.

Sisällöt

- golfin eri lyönnit ja lyöntitekniikat
- squash säännöt ja perustekniikat
- tennis 2-pelin ja 4-pelin taktiikka ja perustekniikat
- sulkapallon säännöt ja perustekniikat
- mailapeliturnaus
- Kouvolan lähialueiden mailapeliseurojen toiminnan ja harrastusmahdollisuuksien esittely.

Työmenetelmät

Työmenetelminä käytetään opettajan ohjausta, näyttöä ja mallioppimista sekä opiskelijan ohjausta, itsenäistä, pari-, ja pienryhmätyöskentelyä, pelejä, videoita, kuvasarjoja, esitteitä ja mailapeliturnauksia.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

10. Musiikkiliikunta (LI10), Yhteislyseo

Tavoitteet

Opiskelija tutustuu useisiin ja erilaisista kulttuureista peräisin oleviin musiikkiliikunnan ja tanssin lajeihin.

Opiskelija pystyy yhdistelemään liikkeitä pieniksi sarjoiksi koordinaatiokyvyn kehityessä.

Opiskelija kehittyy rytmikassa, osaa yhdistää musiikin ja liikkeen.

Opiskelija ylläpitää kuntoa ja kokee iloa ja virkistystä tanssin ja muun musiikkiliikunnan keinoin.

Opiskelija pystyy itse kehittämään pieniä sarjoja ja yhdistämään niitä musiikkiin.

Sisällöt

Erilaisia musiikkiliikunnan ja tanssin lajeja sekä kehonhuoltoa opettajan ja ryhmän yhteisen valinnan mukaan.

Työmenetelmät

Työmenetelminä käytetään pääosin opettajan ja mahdollisuuksien mukaan oppilaan ohjausta sekä pari-, pienryhmä- ja ryhmätyöskentelyä sekä yhteistoiminnallista oppimista. Myös vierailevat opettajat ovat mahdollisia.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

11. Ohjelmallinen/Esittävä tanssi (LI11), Yhteislyseo

Tavoitteet

- Opiskelija saa esiintymiskokemusta ja tutustuu tanssiin ilmaisun keinona.
- Opiskelija käyttää luovuuttaan ja pääsee toteuttamaan omia ideoitaan.
- Opiskelija harjaantuu toimimaan ryhmässä.
- Opiskelija oppii valmistelemaa ohjelmaa erilaisin tilaisuuksiin ja tapahtumiin.

Sisällöt

- Erilaisten tanssiesitysten ja mahdollisesti myös suurempien juonellisten kokonaisuuksien suunnittelu, kehittäminen, harjoittelu ja esittäminen
- Koulun juhlien ohjelman valmisteluun osallistuminen
- Mahdollisesti osallistuminen erilaisiin tanssitapahtumiin ja kilpailuihin

Työmenetelmät

Pääpaino on opiskelijoiden ideoinnilla, suunnittelulla ja ohjauksella. Työmenetelminä käytetään myös opettajan ohjausta ja näyttöä sekä pari- ja ryhmätyöskentelyä.

Arviointi

Kurssista annetaan suoritusmerkintä. Kurssin hyväksyminen edellyttää vähintään kahden esityskokonaisuuden harjoittelua ja esittämistä.

12. Liikuntatapahtumakurssi (LI12), Yhteislyseo

Tavoitteet

- Opiskelija tietää ja ymmärtää liikuntatapahtuman järjestämisen keskeisiä asioita: tapahtuman suunnittelu, käytännön organisointi ja järjestely, tehtävien jako, vastuu.
- Opiskelija osaa toimia tapahtumassa osana suunnittelu- ja järjestelyryhmää.

Sisällöt

- koulun liikuntapäivän suunnittelu ja järjestäminen

- koulun luokkien välisen turnauksen järjestäminen
- Kouvolan koulujen ruotsalaisviestin järjestäminen
- mahdollisia muita koulun liikuntatoimintaan liittyviä suunnittelu- ja järjestelytehtäviä.

Työmenetelmät

Opettaja ohjaa oppilaita tapahtuman suunnittelun ja organisoinnin eri vaiheessa. Oppilaat harjoittelevat tapahtuman järjestämistaitojaan käytännössä eri tapahtumissa erilaisissa tehtävissä.

Arviointi

Kurssista annetaan suoritusmerkintä. Arviointi perustuu jatkuvaan näyttöön, jossa huomioidaan oppilaan järjestelytaitot, asenne, aktiivisuus ja vastuullisuus tehtävien suorittamisessa.

13. Liikuntaprojektikurssi I (LI 13), Yhteislyseo

Tavoitteet

- Antaa aktiivisille opiskelijalle tilaisuus osallistua koulun erilaisten juhlien ideointiin, valmisteluun ja toteuttamiseen lukio-opiskelunsa aikana
- Tuottaa ohjelmia erilaisiin koulun tilaisuuksiin
- Tukea opiskelijoiden luovuutta ja antaa mahdollisuus hankkia esiintymiskokemusta

Sisällöt

- tanssiesitysten valmistelu koulun juhliin
- isompien projektien työstäminen mahdollisesti yhteistyössä musiikin, kuvataiteen ja äidinkielen kanssa
- vaihtoehtoisesti kurssin voi suorittaa tekemällä oman laajan projektin, esim. tilaustyön koulun ulkopuolelle.

Työmenetelmät

Pääpaino on opiskelijoiden omalla ideoinnilla, suunnittelulla ja ohjauksella. Työmenetelminä käytetään myös opettajan ohjausta ja ryhmätyöskentelyä

Arviointi

Hyväksytysti suoritetusta kurssista annetaan suoritusmerkintä

14. Liikuntaprojektikurssi II (LI 14), Yhteislyseo

Kurssi on tarkoitettu erityisen aktiivisille oppilaille, jotka osallistuvat aktiivisesti koko lukio-opiskelunsa ajan eri tilaisuuksien esitysohjelmien ideointiin, valmisteluun ja esittämiseen. Toteutetaan kuten LI 13.

15. -19. Liikunnan erikoistumisopinnot (1-5), Yhteislyseo

Liikunnan erikoistumisopinnoissa painottuu liikunta- ja urheilupalmentautuminen. Kurssikokonaisuudessa on mahdollisuus oman lajin harjoitteluun. Kurssilla perehdytään myös liikuntavalmentautumisen perusteisiin mm. harjoittelun suunnittelun, erilaisten harjoitusmenetelmien, liikunnan ohjaamisen ja oman lajin harjoittelun kautta. Kurssit soveltuvat opiskelijoille, jotka omaavat liikuntataustan, ovat motivoituneita liikuntaharjoitteluun, ovat kiinnostuneita omien liikuntavalmiuksien kehittämisestä sekä liikunnan ohjaamisesta ja valmentamisesta.

Tavoitteet

- Opiskelija tietää ja ymmärtää urheiluvalmennuksen ja harjoittelun keskeisiä osa-alueita, jotka tukevat häntä oman lajin harjoittelussa ja valmentautumisessa.
- Opiskelija osaa suunnitella, ohjelmoida ja seurata omaa harjoitteluaan.
- Opiskelija tietää keskeisiä liikunnan testaamisen perusteita.
- Opiskelija tuntee ja hallitsee liikunnan ohjaamiseen ja valmennukseen liittyviä keskeisiä osa-alueita.

Sisällöt

- Harjoitussuunnitelman laatiminen ja ohjelmointi
- Fyysisen harjoittelun eri muodot
- Oman lajin analysointi
- Harjoituspäiväkirjan pitäminen
- Testaus
- Liikunnan ohjaaminen
- Oman lajin harjoittelu itsenäisesti tai osana ryhmää

Teemoitetut sisällöt eri kursseille:

LI15: nopeus, koordinaatio ja motoriikka

LI16: liikkuvuus ja keuhonhallinta

LI17: voima, lihaskuntoharjoittelu

LI18: kestävyys, urheilija-analyysi

LI19: liikunnan ohjaaminen ja valmentaminen

Työmenetelmät

Opettaja ohjaa oppilaita liikuntaharjoittelun suunnittelussa sekä vetää eri teemojen mukaisia harjoitteita. Urheiluvalmennuksen ja harjoittelun perusteita käydään läpi opettajan ohjauksen mukaan. Opettaja tukee oppilaita valmentautumisen teorian tiedon ja käytännön toiminnan yhdistämisessä. Osalla tunneista opiskelijan rooli ja vastuu korostuu sitoutumisena omatoimiseen liikuntaharjoitteluun. Opiskelija voi harjoitella tunnilla myös osana valmennusryhmää. Harjoittelun seurannassa käytetään harjoituspäiväkirjaa.

Arviointi

Kursseista annetaan suoritusmerkintä. Arvioinnissa painotetaan oppilaan paneutumista harjoittelun perusteisiin ja sitoutumista harjoitteluun.

5.19 Musiikki

Lukion musiikinopetus perustuu ajatukselle, että musiikki on olennainen osa kulttuuria ja inhimillistä toimintaa. Musiikinopetus tähtää siihen, että opiskelija tiedostaa musiikkisuhteensa ja syventää sitä. Omakohtainen musiikkisuhte vahvistaa itsetuntemusta ja kokonaisvaltaista hyvinvointia sekä tukee itsetuntoa. Opiskelija oppii ymmärtämään ja arvostamaan musiikin monenlaisia ilmenemismuotoja ja merkityksiä. Musiikin opiskelu tarjoaa elämyksiä, kokemuksia, taitoja ja tietoja sekä tilaisuuksia mielikuvituksen käyttöön. Ne kaikki lisäävät opiskelijan musiikillista sivistystä sekä rohkaisevat häntä luovaan taiteelliseen ajatteluun ja elinikäiseen musiikin harrastamiseen.

Olellaista musiikin opetuksessa ja oppimisessa on ilmaiseminen, yhdessä tekeminen ja myönteiset kokemukset. Musiikillinen osaaminen sekä luovan ja kriittisen ajattelun taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Yhdessä musisoiminen on ainutlaatuista ryhmätoimintaa, joka vahvistaa sosiaalisia ja kommunikaatiotaitoja. Laulaminen, soittaminen, kuunteleminen ja luova tuottaminen ovat sekä työtapoja että opetuksen keskeisiä sisältöjä, joita musiikin yhdistäminen muuhun taiteelliseen ilmaisuun rikastaa. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon opiskelijoiden erilaiset valmiudet ja kiinnostuksen kohteet siten, että musiikin kursseilla pyritään tarjoamaan jokaiselle opiskelijalle mielekkäitä musiikillisia tehtäviä.

Taideaineena musiikki luo koulun kulttuuritoimintaa ja vahvistaa yhteisöllisyyttä. Se on merkittävä osa lukion juhlia ja muita tapahtumia. Musiikinopiskelu syventää oman ja muiden kulttuurien tuntemusta. Se auttaa arvostamaan kulttuurien monimuotoisuutta ja ymmärtämään kulttuurien- ja taiteidenvälistä vuorovaikutusta. Opiskelija kehittää valmiuksiaan taiteelliseen työskentelyyn, aktiiviseen kulttuurivaikuttamiseen, teknologian hyödyntämiseen musiikillisessa ilmaisussa sekä median tarjonnan kriittiseen tarkasteluun.

Opetuksen tavoitteet

Musiikinopetuksen tavoitteena on, että opiskelija

Musiikin merkitys ja hyvinvointi

- tiedostaa oman suhteensa musiikkiin ja oppii käyttämään musiikkia hyvinvointinsa edistämiseen
- oppii arvostamaan erilaisia käsityksiä musiikista

Musiikillinen osaaminen

- oppii ilmaisemaan itseään musiikillisesti, laulaen ja soittaen ja säveltäen
- kehittää taitoaan kuunnella musiikkia ja tulkita kuulemaansa, myös musisoidessaan
- syventää musiikin eri tyyleihin, lajeihin ja historiaan liittyvää osaamistaan

Kulttuurinen osaaminen ja monilukutaito

- tunnistaa oman kulttuuri-identiteettinsä sekä oppii ymmärtämään musiikkikulttuurien monimuotoisuutta sekä toimimaan kulttuurien välisessä vuorovaikutuksessa myös kansainvälisissä yhteyksissä
- oppii tiedostamaan äänen ja musiikin vaikutuksia arjen toimintaympäristöissä
- oppii tulkitsemaan äänen ja musiikin käyttöä mediassa

Oppimaan oppiminen

- osaa toimia vastuullisesti ja pitkäjänteisesti aktiivisessa vuorovaikutuksessa ryhmän kanssa
- osaa asettaa musiikinopiskelulleen tavoitteita sekä ohjata ja arvioida työskentelyään niiden suuntaisesti.

Arviointi

Musiikin opetuksessa arviointi tukee myönteisesti jokaisen opiskelijan musiikillisen osaamisen kehittymistä ja musiikkisuhteen syventymistä. Oppimisprosessin aikana opiskelijat saavat ja antavat monipuolista palautetta, mikä ohjaa opiskelijaa arvioimaan ja edistämään omaa oppimistaan.

Luottamuksellisessa ja turvallisessa ilmapiirissä tapahtuva arviointi kohdistuu koko musiikinopiskelun prosessiin ja opiskelulle asetettujen tavoitteiden toteutumiseen. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan lähtötaso sekä se, että opiskelijan osaaminen voi ilmetä millä tahansa musiikin osa-alueella. Musiikissa arvioidaan opiskelijan musiikillista toimintaa koulussa, ei hänen musikaalisuuttaan.

Pakolliset kurssit

1. Musiikki ja minä (MU1)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija löytää omat tapansa toimia musiikin alueella. Osallistumalla musiikilliseen toimintaan hän saa kokemuksia musisoinnista, syventää omaa osaamistaan ja pohtii asemaansa musiikin kuuntelijana, tulkitsijana, tekijänä ja kulttuuripalvelujen käyttäjänä. Omakohtaisen musiikkisuhteen kautta opiskelija ymmärtää musiikin merkityksiä elämässä ja ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Kurssilla tutustutaan opiskelijoiden omaan ja muuhun paikalliseen musiikkitoimintaan.

Opiskelija kehittää äänenkäyttöään ja soittotaitoaan musiikillisen ajattelun ja ilmaisun välineenä. Kurssilla syvennetään musiikin ja musiikkikäsitteiden tuntemusta käytännön musisoinnin avulla. Opiskelija oppii tarkkailemaan ääniympäristöään ja perehtyy kuulonhuoltoon.

2. Moniääninen Suomi (MU2)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii tuntemaan suomalaista musiikkia ja vahvistaa omaa kulttuurista identiteettiään. Opiskelija tutkii erilaisia Suomessa esiintyviä musiikkikulttuureja ja niiden sisäisiä osakulttuureja sekä oppii ymmärtämään niiden taustatekijöitä, kehitystä ja olennaisia piirteitä. Kurssin toteuttamisessa otetaan myös huomioon, että suomalaiset musiikkikulttuurit ovat osa eurooppalaista ja globaalia musiikkimaailmaa.

Opiskelussa käytetään monipuolisia työtapoja, erityisesti musisointia ja kuuntelua. Musisoitaessa kiinnitetään huomiota oman taiteellisen ilmaisun sekä kuuntelu- ja vuorovaikutustaitojen kehittämiseen. Musiikkiohjelmistoon valitaan eri musiikinlajeja populaari- ja taidemusiikista perinnemusiikkiin.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Ovet auki musiikille (MU3)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii tuntemaan itselleen uusia musiikinlajeja, musiikkityylejä ja -kulttuureja sekä ymmärtää musiikin kulttuurisidonnaisuutta. Hän tarkastelee eri musiikkikulttuurien käytäntöjen samankaltaisuutta tai erilaisuutta ja oppii ymmärtämään, miten jokainen kulttuuri määrittelee itse oman käsityksensä musiikista. Kurssilla tutustutaan syvällisesti joihinkin musiikinlajeihin tai musiikkikulttuu-

reihin. Opiskelija kehittää musisointitaitojaan sekä taitojaan hankkia ja käsitellä tietoa. Kurssin voi suorittaa myös projektina.

4. Musiikki viestii ja vaikuttaa (MU4)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija tutustuu musiikin käyttöön ja vaikutusmahdollisuuksiin eri taidemuodoissa, monimediaisissa tieto- ja viestintäympäristöissä sekä yhteiskunnassa. Opiskelija tutkii musiikin yhteyttä tekstiin, kuvaan ja liikkeeseen ja perehtyy tarkemmin musiikin käyttötapoihin esimerkiksi elokuvassa, näyttämöllä, joukkoviestimissä tai verkkoympäristöissä muutaman rajatun näytteen avulla. Sisältöjen tarkastelussa painottuu pyrkimys kokonaisuuksien ymmärtämiseen. Musiikin vaikuttavuutta tutkitaan analysoimalla olemassa olevaa materiaalia tai tuottamalla sitä itse. Kurssin voi suorittaa myös taiteidenvälisenä tai monialaisena projektina.

Paikalliset soveltavat kurssit

5. Bändikurssi (MU5), Yhteislyseo

Tavoitteet

- laulu- ja soittotaitojen kehittäminen

Sisällöt

- soitinopetusta
- yhteissoittotaitoja kehittäviä harjoituksia

Työmenetelmät

Kurssilla tehdään soittoharjoituksia ja musisoidaan yhdessä.

Arviointi

Arviointiin vaikuttaa opiskelijan aktiivisuus ja osaaminen. Kurssista suorituserkintä.

6. Musiikkiprojekti 1 (MU6), Yhteislyseo

Tavoite

Kurssilla opiskelija oppii suunnittelemaan ja toteuttamaan musiikillisen kokonaisuuden käyttäen aiemmin hankittuja tietoja ja taitoja.

Kurssin sisältö

määritellään yhdessä projektiin osallistuvan ryhmän kanssa. Kurssilla toteutetaan konsertti tai näyttämöteos, taiteiden välinen projekti, äänite tai video.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suorituserkinnällä.

7. Musiikkiprojekti 2 (MU7), Yhteislyseo

Tavoitteet

- syventää MU6 kurssilla opittuja taitoja

Sisällöt

- määritellään yhdessä projektiin osallistuvan ryhmän kanssa

Työmenetelmät

Työmenetelminä voivat olla esimerkiksi jonkin näyttämöteoksen tai konsertin toteutus, taiteiden välinen projekti, äänitteen tai videon toteutus.

Arviointi

Arvioinnissa painottuu kurssin luonne, opiskelijoiden itsenäisyys, oma-aloitteisuus,

vastuullisuus ja kokonaisvaltainen muusikkous. Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

8. ABIkonsertti (MU8), Yhteislyseo

Tavoite ja sisältö

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii suunnittelemaan ja toteuttamaan ryhmässä tai itsenäisesti musiikillisen kokonaisuuden, jossa hän käyttää aiemmin hankkimiaan tietoja ja taitoja. Tavoitteena on myös, että opiskelija osaa toimia vastuullisesti ja pitkäjänteisesti aktiivisessa vuorovaikutuksessa ryhmän kanssa sekä osaa asettaa musiikinopiskelulle tavoitteita ja arvioida niiden toteutumista.

Työmenetelmät

Työmenetelminä käytetään laulamista, soittamista, musiikillista keksintää, omaa ilmaisua, luovuutta ja käytännön taitoja. Yhdessä musisoiminen on ainutlaatuista ryhmätoimintaa, joka vahvistaa sosiaalisia ja kommunikaatiotaitoja. Kurssin lopuksi järjestetään koko koululle oma konsertti.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

9. Musiikin tekniikka (MU9), Yhteislyseo

Tavoitteet

Opiskelija

- ymmärtää tekniikan merkityksen musiikkiesitysten toteuttamisessa
- osaa käyttää koulun teknisiä toistolaitteita koulun musiikkiesityksissä
- pystyy ryhmän kanssa toteuttamaan koulun konserttien äänitekniset järjestelyt

Sisältö

Kurssilla opiskellaan äänen tuottamisen ja toistamiseen liittyvien tekniikoiden hallintaa. Mahdollisuuksien mukaan tutustutaan valotekniikkaan vierailukäyntinä.

Työmenetelmät

Kurssiin liittyy äänitekniikan opiskelua ja konserttien äänentoiston toteuttamistehtäviä.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

10. Lauluyhtye I (MU10), Yhteislyseo

Tavoitteet

Opiskelija

- oppii ryhmässä laulamisen perusteita
- kehittää omaa ääntä ja äänenhallintaa
- oppii lukemaan nuotteja/kehittää nuotinlukutaitojaan.

Sisällöt

- erityyylisiä yksi- ja moniäänisiä lauluja
- äänenkäyttöä ja -huoltoa kehittäviä harjoituksia
- musiikin teorian perusteita laulamisen tueksi.

Työmenetelmät

Lauluyhtyeessä laulamisen lisäksi voidaan esim. käydä konserteissa.

Arviointi

Kurssista suoritusmerkintä.

11. Lauluyhtye II (MU11), Yhteislyseo

Tavoitteet

Opiskelija hallitsee lauluyhtyeessä/kuorossa laulamisen perusteet, kehittää omaa ääntä ja äänenhallintaa sekä kehittää taitoja moniäänisessä kuorolaulussa.

Sisällöt

Erityylishä moniäänisiä lauluja sekä äänenkäyttöä ja -huoltoa kehittäviä harjoituksia

Työmenetelmät

Lauluyhtyeessä laulaminen.

Arviointi

Kurssista suoritusmerkintä.

12.-16. Kuoro (MU12-MU16), Yhteislyseo

Tavoitteet

- Kiinnostus lauluun ja laulun harrastamiseen koko lukion ajan

Sisältö

- Äänenkäyttö- ja hengitystekniikkaharjoituksia
- Harjoitellaan laulut esityskuntoon
- Mahdollisuuksien mukaan esiintymisiä

Työmenetelmät

Lauletaan

Arviointi

Tavoitteena on saada kuoro merkintä mahdollisesti viiteen kertaan (1x lukukausi) koko lukion aikana. Kurssista suoritusmerkintä.

5.20 Kuvataide

Kuvataideopetuksen lähtökohtana on kulttuurisesti monimuotoinen todellisuus, jota tutkitaan kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla. Opiskelijoiden kokemukset, mielikuvitus, luova ajattelu ja tavoitteellinen työskentely luovat perustan moniaistiselle taideoppimiselle. Opetuksen keskeisenä tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöitä omassa elämässään ja yhteiskunnassa. Kulttuuriperinnön tuntemusta vahvistetaan oppimalla vastaanottamaan, ymmärtämään ja uudistamaan traditioita. Opiskelijat tarkastelevat taiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä esteettisiä, ekologisia ja eettisiä arvoja. Opetus luo edellytyksiä kriittisen ajattelun kehittämiseksi, elinympäristöön vaikuttamiselle ja kestävän elämäntavan edistämiseksi.

Kuvataideopetuksessa havainnoidaan, tuotetaan, tulkitaan ja arvioidaan kuvia visuaalisuutta ja muita tiedon tuottamisen tapoja hyödyntämällä. Opetuksessa syvennetään opiskelijan monilukutaitoa. Opiskelijat tutkivat kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin henkilökohtaisia, yhteiskunnallisia ja globaaleja merkityksiä. Opetuksessa perehdytään erilaisiin taidekäsitteisiin. Keskeisiä sisältöjä ovat opiskelijoiden omat kuvakulttuurit, ympäristön kuvakulttuurit ja taiteen maailmat, joita tutkitaan rakentamalla.

la yhteyksiä niiden välille. Sisältöjä valitaan opiskelijoille merkityksellisistä ja vieraista kuvakulttuureista. Opiskelijat osallistuvat sisältöjen ja ilmaisun keinojen valintaan. Opetuksessa perehdytään ajankohtaisiin visuaalisen kulttuurin ilmiöihin, toimintatapoihin ja osallistumisen muotoihin.

Opetuksessa luodaan edellytyksiä työtapojen ja opiskeluympäristöjen monipuoliselle käytölle. Opiskelijoita kannustetaan välineiden, materiaalien ja ilmaisun keinojen kokeilemiseen sekä niiden luovaan soveltamiseen. Uudet teknologiat ja mediaympäristöt ovat sekä tutkittavia ilmiöitä että kuvallisen tuottamisen välineitä. Opiskelijoiden kulttuurista osaamista syvennetään yhdessä museoiden ja muiden paikallisten toimijoiden kanssa. Kuvataideopetus tarjoaa mahdollisuuksia lukion toimintakulttuurin kehittämiseksi sekä luo valmiuksia opiskelijan lukion jälkeisille opinnoille.

Opetuksen tavoitteet

Kuvataiteen opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksen omassa elämässään, yhteiskunnassa ja globaalissa maailmassa
- rakentaa kulttuuri-identiteettiään erilaisia kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla
- syventää monilukutaitoaan ja kulttuurista osaamistaan kuvanlukutaitoa, medialukutaitoa ja ympäristönlukutaitoa kehittämällä
- ilmaisee havaintojaan, mielikuviaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen
- syventää kuvallisen tuottamisen taitojaan materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja tarkoituksenmukaisesti käyttäen
- harjaantuu tavoitteelliseen, teemalliseen ja prosessinomaiseen työskentelyyn, itsearviointiin ja yhteistyöhön
- ymmärtää työskentelyyn sisältyvien aistinautintojen, tunteiden, kauneuden elämyksien ja luovan ajattelun merkityksen omalle oppimiselle
- käyttää tutkivaa lähestymistapaa itsenäisessä ja yhteistoiminnallisessa kuvallisessa työskentelyssä
- soveltaa kuvallisen viestinnän keinoja osallistuessaan ja vaikuttaessaan kuvien avulla
- tulkitsee kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria erilaisia kuvatulkinnan menetelmiä ja käsitteistöjä käyttäen
- tarkastelee taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle eri aikoina ja eri kulttuureissa
- tutkii kuvailmaisussaan nykyisyyttä ja tulevaisuutta kulttuurisen moninaisuuden ja kestäväen kehityksen näkökulmista.

Arviointi

Kuvataiteen arviointi on kannustavaa, pitkäkestoista, vuorovaikutteista ja opiskelijan kuvataiteellista osaamista kehittävää. Arviointi tukee opiskelijan omakohtaista suhdetta kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin. Monipuolinen arviointi edistää opiskelulle asetettujen tavoitteiden toteutumista kaikissa oppimisprosessin vaiheissa. Näin arvioinnilla tuetaan opiskelijan oppimaan oppimisen taitojen syventämistä. Arvioinnin kokonaisuuteen kuuluu myös itsearviointia ja vertaisarviointia. Arviointi

kohdistuu visuaaliseen havaitsemiseen ja ajatteluun, kuvalliseen tuottamiseen, visuaalisen kulttuurin tulkintaan sekä esteettiseen, ekologiseen ja eettiseen arvottamiseen. Kurssien arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kuvataiteellisen osaamisen kehittyminen, erilaiset työskentelyprosessit ja työskentelyn tulokset. Arvioinnilla ohjataan työtapojen ja opiskeluympäristöjen tarkoituksenmukaiseen käyttöön yksin ja ryhmässä.

Pakolliset kurssit

1. Kuvat ja kulttuurit (KU1)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutkii kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin sisältöjä, ilmiöitä, prosesseja ja toimintatapoja
- käyttää kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin keinoja kuvailmaisussaan ja tekee omakohtaisia ratkaisuja
- tarkastelee omia ja muiden kuvakulttuureja sekä taiteen, median ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisia ilmiöitä
- tutkii kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan näkökulmista itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä
- tarkastelee erilaisia kuvia teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista kuvatulkinnan menetelmiä käyttäen
- ymmärtää kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksen omassa elämässään, yhteiskunnassa ja globaalissa maailmassa.

Keskeiset sisällöt

- omat kuvat identiteettien rakentajina, kulttuurisen moninaisuuden ilmentäjinä ja kulttuuriperinnön uudistajina
- vaikuttaminen omissa ja muiden kuvissa, taiteessa, mediassa ja muissa ympäristöissä
- erilaiset käsitykset taiteesta ja muusta visuaalisesta kulttuurista
- kuvataiteen käsitteistö, kuvatyypit ja kuvastot
- kuvalliset, sanalliset ja muut kuvatulkinnan keinot
- taiteen, median ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaiset ilmiöt

2. Muotoillut ja rakennetut ympäristöt (KU2)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutkii ympäristön kuvakulttuurien yhteyksiä omiin kuviin, taiteeseen ja kulttuuriperintöön kuvailmaisun taitojaan syventäen
- tarkastelee rakennettuja ja luonnon ympäristöjä kulttuurisen moninaisuuden ja kestävän kehityksen kannalta
- käyttää arkkitehtuurin, muotoilun ja tuotteistamisen sisältöjä, prosesseja ja toimintatapoja kuvallisen tuottamisen lähtökohtana
- osallistuu ja vaikuttaa erilaisiin ympäristöihin visuaalisuutta ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen

- tarkastelee luonnon, arkkitehtuurin ja muotoilun henkilökohtaisia, yhteisöllisiä, yhteiskunnallisia ja globaaleja merkityksiä
- ymmärtää taiteen merkityksen erilaisissa ympäristöissä ja niiden suunnittelussa sekä ajankohtaisissa yhteiskunnallisissa kysymyksissä.

Keskeiset sisällöt

- ympäristön kuvakulttuurit identiteettien rakentajina ja kulttuuriperinnön uudistajina
- luonto, rakennettu ympäristö, muotoilu, tuotteistaminen, palvelut, mediaympäristöt ja virtuaalimaailmat kuvallisen tuottamisen lähtökohtana
- ympäristön suunnittelun ja muotoilun käsitteistö ja kuvastot
- ympäristön kuvakulttuurien tulkinnan keinot
- luonnon, arkkitehtuurin ja muotoilun ajankohtaiset ilmiöt

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Osallisena mediassa (KU3)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutkii median yhteyksiä muihin ympäristöihin, omiin kuviin, taiteeseen ja kulttuuriperintöön kuvallisen viestinnän sekä tieto- ja viestintäteknologian osaamistaan syventäen
- tarkastelee mediakulttuureja kulttuurisen moninaisuuden ja kestävän kehityksen kannalta
- käyttää median sisältöjä, ilmiöitä, suunnitteluprosesseja ja toimintatapoja kuvallisen tuottamisen lähtökohtana
- osallistuu ja vaikuttaa mediaympäristöihin visuaalisuutta ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen
- tarkastelee mediakulttuurien henkilökohtaisia, yhteisöllisiä, yhteiskunnallisia ja globaaleja merkityksiä
- ymmärtää visuaalisuuden merkityksen mediaviestinnässä, mediaympäristöissä ja mediaesityksissä sekä niiden suunnittelussa ja tuottamisessa.

Keskeiset sisällöt

- mediakulttuurit identiteettien rakentajina ja kulttuuriperinnön uudistajina
- median sisällöt, tuotteet, palvelut, ilmiöt ja ympäristöt kuvallisen tuottamisen lähtökohtana
- median käsitteistö, kuvatyypit ja kuvastot
- mediaesitysten tulkinnan keinot
- median ajankohtaiset ilmiöt ja kysymykset

4. Taiteen monet maailmat (KU4)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutkii taiteen sisältöjen, ilmiöiden ja toimintatapojen yhteyksiä omiin kuviin, ympäristöön ja kulttuuriperintöön ilmiökeskeistä lähestymistapaa hyödyntäen
- tarkastelee eri aikoina ja eri ympäristöissä tuotettua kuvataidetta kulttuurisen moninaisuuden ja kestävän kehityksen kannalta

- soveltaa erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja itsenäisessä ja yhteistoiminnallisessa kuvallisessa työskentelyssä
- tarkastelee kuvataiteen merkityksiä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle soveltamalla kuvatulkinnan menetelmiä
- tutkii omaan elinympäristöön ja yhteiskuntaan liittyviä ilmiöitä kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen
- ymmärtää taiteen merkityksen rakennetuissa ja luonnon ympäristöissä, omissa kuvissa sekä vaikuttamisessa ja osallistumisessa.

Keskeiset sisällöt

- taiteen maailmat identiteettien rakentajina, kulttuurisen moninaisuuden ilmentäjinä ja kulttuuriperinnön uudistajina
- eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotettu kuvataide
- kuvataiteen käsitteistö, kuvatyypit ja kuvastot
- kuvalliset, sanalliset ja muut taiteen tulkinnan keinot
- taiteen ajankohtaiset ilmiöt ja kysymykset

Paikalliset soveltavat kurssit

5. Kuvia kankaisiin! (KU5), Yhteislyseo

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii värjäämisen ja kankaanpainannan eri menetelmiä ja osaa hyödyntää niitä omiin tarpeisiinsa
- harjaantuu tekstiilisuunnittelussa ja värien käytössä
- oppii ymmärtämään, käyttämään ja arvostamaan tekstiilisuunnittelua osana ihmisen arkea

Sisällöt

- kankaan värjäysmenetelmiä: solmintavärjäys, batikki
- kankaan painantaa eri menetelmin (paperi-, lakka-, vahakaaviot, valotusmenetelmä)
- kankaan maalaaminen, primitiivipaino
- mahdollisuuksien mukaan silkkimaalausta, huovutusta, applikointia
- värioppia, sommittelua ja suunnittelun perusteita

Työmenetelmät

Kurssi painottuu yksilötyöskentelyyn. Tutustutaan kuvien avulla tekstiilisuunnitteluun. Demonstraatioita eri tekniikoista. Mahdollisuuksien mukaan näyttely- tai taiteilijavierailuja.

Arviointi

Numeerisessa arvioinnissa huomioidaan opiskelijan suunnittelutaidot, värin käyttö, työn tekninen toteutus, työprosessi sekä yleinen aktiivisuus.

6. Rentoa kuvan tekoa (KU6), Yhteislyseo

Leikinomaista kuvan tekoa ilman suorituspaineita. Kurssi on tarkoitettu kuvan teosta kiinnostuneille opiskelijoille, jotka haluavat oppia rentoutumista kuvien avulla sekä niille, jotka haluavat poistaa kuvan tekemiseen liittyviä estojaan. Kurssista voi hyötyä

myös lahjakas kuvan tekijä, joka haluaa löytää uutta ilmaisuunsa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa luopua suorituspaineista kuvan teossa ja oppii nauttimaan pelkästä tekemisestä
- löytää omia kuvallisia rentoutumistapoja, joita voi hyödyntää elämässään myöhemminkin

Sisällöt

- leikillisiä kuvallisia harjoituksia

Työmenetelmät

Yksilö-, pari- ja ryhmätyöskentelyä. Työskennellään monitaiteisesti kaikkia aisteja käyttäen.

Arviointi

Kurssista saa suoritusmerkinnän.

7. Ihminen (KU7), Yhteislyseo

Tutkitaan ihmisen kuvaamista, anatomiaa ja mittasuhteita.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- parantaa havainnointikykyään
- syventää mallista piirtämisen kykyään
- harjaantuu mallin maalaamisessa sekä muovailemisessa
- oppii ihmisen mittasuhteita ja anatomiaa

Sisällöt

- piirtämistä, maalaamista sekä muovaamista mallista eri välinein
- liikkeen kuvaamista

Työmenetelmät

Yksilö-, pari- ja ryhmätyöskentelyä. Katsotaan kuvia ihmisen mittasuhteista ja ihmisen kuvaamisesta eri aikoina eri kulttuureissa. Mahdollisesti työskennellään myös koulun ulkopuolella julkisissa tiloissa ihmisiä havainnoiden.

Arviointi

Numeerisessa arvioinnissa huomioidaan kuvailmaisutaidot, teorian tiedon soveltamiskyky, havaintokyky, työprosessi ja yleinen aktiivisuus.

8. Kuvankäsittelyä (KU8), Yhteislyseo

Kuvallista ilmaisua tietokoneavusteisesti.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii kuvankäsittelyn perusteet ja osaa hyödyntää niitä omassa ilmaisussaan

Sisällöt

- tutustutaan koulun kuvankäsittelyohjelmiin
- kuvien skannaus

Työmenetelmät

Kurssi painottuu yksilötyöskentelyyn ja omien harjoitustöiden tekoon.

Arviointi

Numeerisessa arvioinnissa huomioidaan opiskelijan kuvailmaisu- ja viestintätaidot, omaperäisyys, työprosessi ja yleinen aktiivisuus.

9. Seka- ja erikoistekniikat (KU 9), Yhteislyseo

Yhdistetään piirtämistä, maalaamista ja/tai kolmiulotteista työskentelyä. Tutustutaan kuvataiteen eri osa-alueiden uusiin tai erikoisempiin tekniikoihin ja yhdistellään näitä luovasti kokeillen.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii uusia kuvataiteen tekotapoja
- oppii yhdistelemään erilaisia työskentelymenetelmiä
- harjaantuu luovaan, kekseliäiseen, kokeilevaan työtapaan

Sisällöt

- sisällöt vaihtelevat opiskelijoiden kiinnostuksen ja saatavilla olevien opettajien osaamisen mukaan

Työmenetelmät

- yksilö-, pari- ja ryhmätöitä

Arviointi

Numeerisessa arvioinnissa huomioidaan opiskelijan itsenäinen työskentelytaito, ryhmätyöskentelytaidot, itsearviointi, työprosessi, teorian tiedon soveltamiskyky, kuvailmaisu- ja viestintätaidot, havaintokyky ja yleinen aktiivisuus.

10. Piirustuksesta painokuvaksi (KU10), Yhteislyseo

Tehdään lyijykynäpiirroksia, joita jatketaan eri grafiikan painomenetelmillä prässää hyödyntäen.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu eri painomenetelmiin ja oppii ilmaisemaan itseään kuvallisesti eri painomenetelmien ominaispiirteet huomioiden

Sisällöt

- taidegrafiikan eri menetelmät
- tutustutaan merkittävien taidegraafikoiden tuotantoon kuvaesimerkkien avulla

Arviointi

Numeerisessa arvioinnissa huomioidaan opiskelijan kuvailmaisu- ja viestintätaidot, omaperäisyys, työprosessi sekä yleinen aktiivisuus.

11.-12. Kuvataiteen projekti (KU11, KU12), Yhteislyseo

Osallistuminen voi olla koulun erilaisiin tilaisuuksiin liittyvien esitysten lavasteiden tekoa, koristelun suunnittelua ja toteutusta, performanssi, julisteiden ja käsiohjelmien suunnittelua koulun tarpeisiin. Osallistumalla ahkerasti näihin tehtäviin opiskelija voi kerätä itselleen kurssin suorituksistaan lukiovuosien ajalta. Vaihtoehtoisesti kurssin voi suorittaa tekemällä oman laajan projektin esim. tilaustyön koulun ulkopuolelle tai

osallistumalla koulun ulkopuoliseen taideprojektiin. Arviointi: hyväksyty - hylätty.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii työskentelemään pitkäjänteisesti ja tavoitteellisesti
- oppii käyttämään kuvataiteen keinoja tuomaan elämäniloa jokaiselle ihmiselle

Sisällöt

- suunnitellaan ja toteutetaan lavasteita ja koristeita eri tilaisuuksiin
- tuotetaan ohjelmia tai tehdään oma projekti

Työmenetelmät

Tarkoituksenmukaisimmat työmenetelmät valitaan kussakin projektissa erikseen projektin luonteen mukaisesti.

Arviointi

Kurssista saa suoritusmerkinnän.

13. -17. Kuvataiteen erikoistumisopinnot (1-5)

Kuvataiteen erikoistumisopinnot on tarkoitettu kuvataiteesta kiinnostuneille opiskelijoille, jotka haluavat syventää kuvan tekemisen tunteistaan. Kurssisisällöissä on myös sellaisia tekniikoita, mitä ei opeteta kursseilla 1-10.

Opetuksessa syvennetään ja laajennetaan opiskelijoiden kuvataiteen tietoja ja taitoja. Kuvataiteen yleinen kuvaus kertoo myös laajennetun kuvataiteen opiskelusta. Taitojen harjaannuttamisessa ja kehittämisessä pyritään yksilöllisyyteen ja oman visuaalisen näkemyksen vahvistamiseen: opiskelijan omaa persoonallista tapaa ratkaista visuaalisia ongelmia etsitään yhdessä opettajan kanssa. Tiedolliset ja taidolliset perusteet kuvan tekemisen eri materiaaleista ja tekniikoista tulevat opiskelijoille tutuiksi kurssien kuluessa.

Kurssisisällöt painottuvat erityisesti aihekokonaisuudet kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys, monilukutaito ja mediat sekä teknologia ja yhteiskunta.

Lukion päättötodistuksen yhteydessä kuvataiteisiin erikoistunut opiskelija saa erillisen todistuksen kuvataiteiden opinnoista edellytyksellä, että hän on suorittanut vähintään yksitoista kuvataiteen kurssia (pakolliset, syventävät ja soveltavat kurssit yhteensä).

Opetuksen tavoitteet

Kuvataiteen erikoistumisopinnojen tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää omaa kuvailmaisuaan ja kuvan ymmärrystään monipuolisesti
- kehittää omaa havaintokykyään
- löytää ja rikastaa omaa mielikuvitustaan ja luovuuttaan
- oppii tuntemaan ja arvottamaan omaa ja vieraita kulttuureja
- oppii hyödyntämään kuvataiteen eri alueita osana jokapäiväistä elämää
- kiinnostuu osallistumaan aktiivisesti suomalaiseen taide-elämään
- oppii kuvallisessa työskentelyssä luovaa ongelmanratkaisua, joustavuutta ja rohkeutta kohdata ristiriitoja sekä hyötyy näin harjoitetuista taidoista muussakin elämässään

Arviointi

Kuvataiteen erikoistumisopintojen arviointi on pitkäkestoista ja vuorovaikutteista. Arvioinnin tulee antaa tietoa opiskelijan edistymisestä ja samalla kannustaa häntä ilmaisemaan itseään rohkeasti luottaen omaan kuvalliseen ilmaisuunsa. Kuvataideopetuksen tulee kehittää opiskelijan itsearviointitaitoja. Arvioinnin kohteina ovat työprosessit, työskentelyn tulokset, sisällölliset, ilmaisulliset ja tekniset taidot ja kyky soveltaa teoriatietoa omassa ilmaisussaan. Erikoistumisopintojen kurssien arvioinnissa otetaan huomioon kuvalliset ja kirjalliset yksilö- ja ryhmätehtävät, luonnokset, itsenäisesti suoritettavat tehtävät ja yleinen aktiivisuus.

13. Piirtämisen poluilla (KU13)

Piirtäminen on kaiken kuvan tekemisen perusta. Kurssilla on tarkoitus piirtää paljon, tulevia kurssejakin varten. Käydään myös koulun ulkopuolella piirtämässä. Ohessa syvennetään sommittelun tuntemusta.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää omaa kuvamuistiaan
- harjaantuu piirtämisessä ja havaintojen teossa
- syventää sommittelun taitojaan

Sisällöt

- piirtäminen itsenäisenä taidelajina
- piirtämistä mallin mukaan
- muistista piirtämistä
- teoriaa sommittelusta ja sen soveltamista omaan työskentelyyn
- tutustutaan erilaisiin papereihin ja piirtimiin

Työmenetelmät

Kurssi on pääasiassa yksilötyöskentelyä, omien harjoitustöiden tekemistä. Katsotaan myös kuvia piirtämisestä ja sommittelusta.

Arviointi

Numeerisessa arvioinnissa huomioidaan opiskelijan työprosessi, kuvailmaisun taidot, omaperäisyys, havaintokyky ja yleinen aktiivisuus.

14. Muotoilua savesta ja kipsistä (KU14)

Kolmiulotteista työskentelyä. Materiaaleina etupäässä savi ja kipsi, mutta mahdollisuuksien mukaan käytetään myös paperia, pahvia, paperimassaa, styroksia ja romua.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu kolmiulotteisuuden hahmottamisessa ja sen esittämisessä

Sisällöt

- keramiikan eri käsin rakentamisen tekniikat: peukalointi, makkara- ja levytekniikat
- saviesineiden koristelu
- engobeiden, alilasevärien ja lasitteiden käyttö
- dreijausharjoituksia
- kipsivalu

Työmenetelmät

Kurssi on etupäässä yksilötyöskentelyä, omien harjoitustöiden tekemistä. Tehtävien yhteydessä tutustutaan kuvien avulla keramiikkaan ja veistämiseen eri aikoina.

Arviointi

Numeerisessa arvioinnissa huomioidaan opiskelijan kolmiulotteisuuden hahmotuskyky, omaperäisyys, työprosessi, kuvailmaisutaidot sekä yleinen aktiivisuus.

15. Maalaamaan (KU15)

Tutustutaan erilaisiin maalaustekniikoihin ja – materiaaleihin kuten akvarelli-, peiteväri-, öljy-, akryyli-, tempera- ja tussimaalaaminen.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu värien havainnoinnissa ja käytössä
- oppii erilaisia maalaustekniikoita

Sisällöt

- värioppia syventäen
- maalausharjoituksia

Työmenetelmät

Kurssi painottuu yksilötyöskentelyyn ja omien harjoitustöiden tekemiseen. Tehtävien yhteydessä tutustutaan kuvien avulla merkittävien taiteilijoiden teoksiin.

Arviointi

Numeerisessa arvioinnissa huomioidaan opiskelijan värikkäyttötaidot ja muut kuvailmaisutaidot, omaperäisyys, työprosessi sekä yleinen aktiivisuus.

16. Kuvaviestintä, kansainvälinen kieleemme (KU16)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii käyttämään omassa työskentelyssään kuvaviestinnän eri keinoja monipuolisesti
- ymmärtää kuvaviestinnän sisältöjä omassa arjessaan

Sisällöt

- kuvittaminen
- kuvan ja tekstin yhdistäminen (mm. julisteet, videon kannet, pakkaussuunnittelu)
- sarjakuva
- valokuvaus
- elokuva, video, animaatio, pelit
- sommittelu, viestinnän kuvalliset ilmaisukeinot

Työmenetelmät

Kurssi painottuu harjoitustöiden tekoon, joita opiskelijat voivat tehdä valintansa mukaan yksin, pareittain tai ryhmässä.

Arviointi

Numeerisessa arvioinnissa huomioidaan opiskelijan viestintätaidot, kuvailmaisutaidot, omaperäisyys, työprosessi sekä yleinen aktiivisuus.

17. Omat aiheet, tekniikat, kuvat (KU17)

Erikoistumisopintojen viimeisellä kurssilla opiskelija saa itse valita sekä aiheensa että käyttämänsä tekniikan ja tekee kokonaisuuden, joka heijastaa hänen erityisaipumuksiaan ja – lahjojaan taiteen tekemisen alueella. Kurssin tuloksista järjestetään näyttely koulun ulkopuolella.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii itsenäistä työskentelyä ja ongelmanratkaisua
- saa työskentelyssään esille kaikki taitonsa
- asettaa itse omat tavoitteensa työskentelylleen

Sisällöt

- opiskelija päättää itse kurssin sisällön

Työmenetelmät

Opiskelija valitsee itse käyttämänsä työmenetelmät.

Arviointi

Numeerisessa arvioinnissa huomioidaan opiskelijan kuvailmaisutaidot, ratkaisun omaperäisyys, itsenäinen työskentelytaito, työskentelyprosessi sekä yleinen aktiivisuus.

5.21 Opinto-ohjaus

Opinto-ohjauksen tehtävänä on tukea opiskelijaa opinnoissa lukioaikana ja huolehtia siitä, että opiskelijalle karttuu riittävästi sellaisia tietoja ja taitoja, joita hän tarvitsee elämään liittyvissä siirtymä- ja muutostilanteissa, kuten siirtyessään jatko-opintoihin ja työelämään sekä kohti täysivaltaista ja aktiivista yhteiskunnan jäsenyyttä.

Ohjaustoiminta muodostaa koko lukiokoulutuksen ajan kestävän jatkumon, jonka aikana opinto-ohjauksen kurssit ja muu ohjaus tarjoavat opiskelijalle mahdollisuuden hankkia perustiedot ja -taidot, joiden varassa hänen on mahdollista suunnitella lukio-opintojaan ja jatko-opintojaan sekä pohtia urasuuntautumistaan. Henkilökohtainen, luokkamuotoinen, pienryhmä- ja vertaisohjaus tukevat opiskelijaa kiinnostusten kartoittamisessa, vahvuuksien tunnistamisessa, urasuunnittelussa sekä valinta- ja ongelmatilanteiden ratkaisemisessa. Henkilökohtaisessa ohjauksessa opiskelijan tulee voida keskustella lukio-opintoihinsa, urasuunnitteluunsa, jatkokoulutusvalintoihinsa sekä elämäntilanteeseensa ja tulevaisuuteensa liittyvistä kysymyksistä. Pienryhmissä opiskelijalla on mahdollisuus käsitellä asioita, jotka ovat jaettavissa muiden opiskelijoiden kanssa ja joiden esille ottaminen ryhmässä on mielekästä.

Opinto-ohjauksen tavoitteet

Ohjaus toteutetaan tavalla, joka vahvistaa opiskelijoiden aktiivista toimijuutta, osallisuutta ja vastuullisuutta. Tavoitteena on, että opiskelija löytäisi omat yksilölliset, myös elinikäistä oppimista tukevat tapansa oppia. Opiskelijaa tuetaan tunnistamaan vahvuutensa ja kehittämisen kohteensa sekä etsimään tietoa siitä, miten ja mistä hän

saa apua mahdollisiin opiskelun haasteisiin. Ohjauksella edistetään opiskelunvalmiuksien kehittymistä ja opintojen sujumista sekä tuetaan nuorta elämänsuunnittelun ja -hallinnan taidoissa sekä koulutukseen ja uravalintoihin liittyvissä päätöksissä. Tavoitteena on, että opiskelija pystyy urasuunnittelussaan ja päätöksenteossaan arvioimaan realistisesti omia edellytyksiään ja mahdollisuuksiaan.

Opiskelijan tiedonhakutaitoja vahvistetaan ohjaamalla häntä monipuolisesti erilaisia opiskeluympäristöjä hyödyntäväksi, aktiiviseksi ja kriittiseksi tiedonetsijäksi, joka osaa myös soveltaa etsimäänsä tietoa. Tavoitteena on, että opiskelija tuntee keskeiset jatkokoulutuksiin, ammattialoihin ja urasuunnitteluun liittyvät tietolähteet, ohjauspalvelut ja sähköiset hakujärjestelmät sekä osaa käyttää niissä olevaa informaatiota urasuunnittelun ja jatko-opintoihin hakeutumisen tukena.

Opinto-ohjauksen avulla opiskelija saa tietoa opiskelusta muissa oppilaitoksissa, lukion jälkeisistä jatko-opiskeluvaihtoehdoista, työ- ja elinkeinoelämästä sekä yrittäjyydestä. Opiskelijalle tarjotaan mahdollisuus tutustua monipuolisesti ammatteihin ja työelämään sekä kansanopistojen, toisen asteen ammatillisten oppilaitosten, ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen koulutustarjontaan. Opiskelijaa ohjataan siten, että hän osaa etsiä tietoa myös muiden maiden tarjoamista opiskelumahdollisuuksista ja työskentelystä ulkomailla.

Opiskelija saa ohjausta jatko-opintojensa suunnittelussa sekä opintoihin hakeutumisessa. Tavoitteena on, että opiskelija suunnittelee lukio-opintojaan ja tekee valintojaan siten, että hänellä on valmiudet hakeutua jatko-opintoihin välittömästi lukio-opintojen jälkeen. Opiskelijaa tuetaan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman laatimisessa ja suunnitelmien päivittämisessä.

Pakolliset kurssit

1. Minä opiskelijana (OP1)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu lukio-opintojen käytänteisiin, opintojen rakenteeseen sekä ylioppilastutkintoon
- harjaantuu lukiossa vaadittaviin opiskelutaitoihin sekä omien vahvuuksien ja kiinnostusten kohteiden kartoittamiseen liittyvissä keskeisissä tiedoissa ja taidoissa
- pohtii elinikäiseen oppimiseen ja itsensä kehittämiseen liittyviä kysymyksiä.

Keskeiset sisällöt

- opiskelu- ja tiedonhankintataidot, oppimaan oppiminen
- lukio-opintojen ja ylioppilastutkinnon suunnittelu; henkilökohtainen opiskelusuunnitelma ja ylioppilastutkintosuunnitelma
- jatko-opintojen pohtiminen ja ammatillinen suuntautuminen; jatko-opinto- ja urasuunnitelma
- itsetuntemus ja sen kehittäminen
- elämäntaitotaidot
- oman oppimisen arviointi

- jatko-opintoihin ja tulevaisuuden suunnitteluun liittyvät tietolähteet, sähköiset ohjauspalvelut ja hakujärjestelmät
- työelämään sekä toisen ja korkea-asteen koulutuspaikkoihin tutustuminen
- lukio-opintojen kannalta kulloinkin ajankohtaiset asiat

2. Jatko-opinnot ja työelämä (OP2)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää edelleen itsetuntemustaan sekä elämänsuunnittelu- ja elämänhallintataitojaan
- perehtyy jatkokoulutuksen ja työelämän kannalta sellaisiin keskeisiin teemoihin, jotka auttavat ura- ja elämänsuunnittelutaidoissa sekä antavat valmiudet jatko-opintoihin ja työelämään siirtymiselle
- tutustuu toisen ja korkea-asteen erilaisiin koulutusvaihtoehtoihin sekä muuhun koulutustarjontaan
- lisää työelämätaitojaan sekä syventää työelämäntuntemustaan.

Keskeiset sisällöt

- jatko-opintomahdollisuudet Suomessa ja ulkomailla
- työelämätietous, muuttuva ja monimuotoinen työelämä
- yrittäjyys
- työelämä- ja työnhakutaidot
- työelämään sekä jatko-opintoihin tutustuminen
- jatko-opintojen ja tulevaisuuden suunnittelu, jatko-opintoihin hakeutuminen
- henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman päivittäminen
- lukio-opintojen kannalta kulloinkin ajankohtaiset asiat

Paikalliset soveltavat kurssit

3. Tutorkurssi (OP3)

Tavoitteet

Tutortoiminnan tavoitteena on lisätä omalta osaltaan koulun yhteisöllisyyttä ja hyvää opiskeluilmapiiriä sekä ennen kaikkea perehdyttää 1.vuoden opiskelijat lukio-opintoihin. Tutorit esittelevät lukio-opintoja peruskoulun 9. luokkalaisille.

Sisältö

Tutorkurssilla opiskelijat suorittavat tutorkoulutuksen, joka antaa heille valmiuksia perehdyttää uusia opiskelijoita lukio-opintojen alkuun. Lisäksi tutorkurssilla opiskelijat suunnittelevat ja toteuttavat tapahtumia lukion 1.vuoden opiskelijoille. Tutorit toimivat mahdollisuuksien mukaan koulun esittelijöinä eri tilaisuuksissa. Tutorit tekevät yhteistyötä monipuolisesti koulun henkilökunnan kanssa.

Arviointi

Suoritusmerkintä.

4. Lue-kurssi. Opin opiskelemaan. (OP4)

Tavoitteet

Opiskelijan oman oppijaminän löytyminen ja mahdollisten oppimisen esteiden kartoittaminen ja tunnistaminen. Kurssilla tutustutaan erilaisten oppimisvaikeuksien kirjoon ja niiden ilmenemismuotoihin eri oppiaineissa. Omimpien oppimisstrategioiden löytäminen ja vahvistaminen on keskeistä.

Sisältö

Kurssin aikana kartoitetaan lukemisen, kirjoittamisen ja tekstistä oppimisen sekä tekstin tuottamisen taitoja. Kartoittaminen tapahtuu testien avulla. Testien tuloksien pohjalta erityisopettaja voi laatia laajan lausunnon lukihäiriöstä ja sen vaikutuksesta oppimiseen sekä suppean lausunnon ylioppilastutkintolautakuntaa varten. Kurssin rinnalla on jatkumo henkilökohtaisia tapaamisia erityisopettajan kanssa. Opiskelija saa keinoja ja apuvälineitä oppimiseen. Kurssilla tutustutaan lukemisen ja kirjoittamisen prosesseihin.

Arviointi

Suoritusmerkintä.

5. Lukio-TET (OP5)

Tavoitteet

Opiskelija oppii keskeisiä työnhakemiseen liittyviä käytänteitä ja tutustuu työelämään jatko-opintosuunnitelmiansa mukaisessa työpaikassa.

Sisältö

Opiskelija hankkii itseään kiinnostavan työpaikan tutustumisjaksolle, jonka aikana hän perehtyy työelämään sekä työpaikan eri ammatteihin ja työtehtäviin. Lisäksi opiskelija harjoittelee kurssin aikana työnhakemista ja siihen liittyviä käytänteitä.

Arviointi

Suoritusmerkintä.

6. Ura maailmalla (OP6), Yhteislyseo

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on lisätä opiskelijan tietämystä jatko-opinto- ja uramahdollisuuksista ulkomailla. Kurssilla tutustutaan omien intressien mukaan eri maiden opiskelija- ja työmahdollisuuksiin sekä tarkastellaan omaa opiskelu- ja yo-kirjoitussuunnitelmaa suhteessa ulkomaisten tutkintojen valintaperusteisiin.

Sisältö

Opiskelija tutustuu jatko-opiskelu- ja työmahdollisuuksiin ulkomailla eri tiedonlähteitä käyttäen. Kurssi sisältää itsenäistä työskentelyä sekä asiantuntijavierailuja.

Arviointi

Suoritusmerkintä

5.22 Teemaopinnot

Teemaopinnot ovat eri tiedonaloja yhdistäviä opintoja. Ne eheyttävät opetusta ja kehittävät opiskelijoiden taitoja hahmottaa ja ymmärtää yksittäistä oppiainetta laajempia kokonaisuuksia. Teemaopintojen keskeisenä tehtävänä on tarjota mahdollisuuksia usean eri oppiaineen tietojen ja taitojen yhdistämiseen ja soveltamiseen. Teemaopintojen

tavoitteet ja sisällöt tarkennetaan ja konkretisoidaan opetussuunnitelmassa.

Opetuksen tavoitteet

Teemaopintojen tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu etsimään eri tieteen- ja taiteenalojen keskeisten käsitteiden ja näkökulmien välisiä yhteyksiä ja muodostaa niiden pohjalta kokonaisuuksia
- hahmottaa ongelmia, ilmiöitä tai kysymyksiä sekä innostuu etsimään niihin ratkaisuja yksin ja yhteistyössä muiden kanssa
- hyödyntää eri aloilta hankkimiaan tietoja ja taitoja
- hakee informaatiota eri lähteistä ja arvioi tietolähteiden luotettavuutta
- soveltaa osaamistaan ja kehittää tieto- ja viestintäteknologisia taitojaan käytännön toiminnassa
- työskentelee tavoitteellisesti ja toimii rakentavasti ryhmän jäsenenä.

Arviointi

Teemaopintojen arviointi perustuu opiskelijan taitoihin hakea tietoa, arvioida ja soveltaa sitä sekä tuottaa luotettavien lähteiden pohjalta jäsentyneitä kokonaisuuksia. Olenaisia arvioinnin kohteita ovat opiskelijan taidot arvioida kriittisesti tietolähteitä sekä ymmärtää eri tietojen ja taitojen välisiä yhteyksiä. Työskentelyn arviointi kohdistuu sen tavoitteellisuuteen ja suunnitelmallisuuteen. Opiskelijoille annetaan ohjaavaa palautetta myös vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoista sekä työvälineiden käytöstä. Teemaopintojen arvioinnissa käytetään monipuolisia arviointimenetelmiä.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

1. Monitieteinen ajattelu (TO1)

Kurssin tavoitteena on tarjota tilaisuuksia ajattelun taitojen kehittämiseen laajalaisesti ja oppiainerajat ylittävästi. Opiskelijat oppivat hahmottamaan eri tieteen- ja taiteenalojen välisiä yhteyksiä sekä niiden keskeisten periaatteiden ja käsitteiden vuorovaikutusta yhtä tiedonalaan laajemmissa kokonaisuuksissa. Kurssin aikana opiskelijat kehittävät kriittistä ja luovaa ajatteluaan itsenäisesti ja yhteistoiminnassa muiden kanssa. He analysoivat ja arvioivat erilaisia käsitejärjestelmiä ja näkökulmia ja käyttävät niitä johtopäätösten ja ratkaisujen tekemiseen. Kurssin keskeiset sisällöt valitaan vähintään kahdesta eri oppiaineesta tai aihekokonaisuudesta.

2. Tutkiva työskentely teknologialla (TO2)

Tieto- ja viestintäteknologian kurssin tavoitteena on, että opiskelija suunnittelee, toteuttaa ja esittää yksin tai yhteistyössä muiden opiskelijoiden kanssa johonkin ilmiöön tai aihepiiriin liittyvän dokumentoidun projektin, tutkielman, keksinnön tai muun tuotoksen. Samalla hän kehittää osaamistaan tieto- ja viestintäteknologiassa. Lisäksi tavoitteena on, että opiskelija saa tilaisuuksia oppiainerajat ylittävään työskentelyyn ja yhteistyöhön. Kurssin keskeisillä sisällöillä on yhteys kahden tai useamman eri oppiaineen tietoihin ja taitoihin sekä aihekokonaisuuksiin.

3. Osaaminen arjessa (TO3)

Vapaaehtoistoiminnan, työelämän, liikennekasvatuksen tai kansainvälisen toiminnan kurssilla opiskelija saa tilaisuuksia tietojensa ja taitojensa soveltamiseen käytännön työtehtävissä ja tilanteissa. Tarkoituksena on vahvistaa opiskelijoiden koulussa hankkiman osaamisen ja arkielämän välistä yhteyttä. Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii ymmärtämään yhteiskunnan toimintaperiaatteita ja kehittää työelämässä tarvittavaa osaamista koulun ulkopuolisissa toimintaympäristöissä. Hän saa mahdollisuuksien mukaan tilaisuuksia osaamisensa syventämiseen myös kansainvälisessä yhteistyössä. Opiskelijalle voidaan lukea hyväksi kokonaan tai osin kurssin tavoitteiden ja sisältöjen mukainen muualla hankittu osaaminen.

5.23 Lukiodiplomit

Lukion opetussuunnitelmassa määriteltäviin soveltaviin kursseihin voivat kuulua eri aineissa ja aineryhmissä suoritettavat lukiodiplomit. Lukiodiplomien tehtävänä on antaa opiskelijalle mahdollisuus osoittaa erityistä osaamistaan ja harrastuneisuuttaan pitkäkestoisen näytön avulla. Lukiodiplomi kuvaa monipuolisesti opiskelijan tavoitteellista työskentelyä, kehittyneitä taitoja ja syvällistä osaamista. Opiskelija tutkii ja ilmaisee kulttuurisesti moninaista todellisuutta eri oppiaineille ominaisin keinoin. Lukiodiplomi ilmentää opiskelijan ajattelun, tuottamisen, tulkinnan ja arvottamisen taitoja sekä omaehtoista harrastuneisuutta.

Lukiodiplomeja on mahdollista suorittaa kotitaloudessa, kuvataiteessa, käsityössä, liikunnassa, mediassa, musiikissa, tanssissa ja teatterissa. Lukiodiplomit tarjoavat opiskelijalle mahdollisuuden arvioida lukio-opintojen aikana karttunutta osaamistaan ja vahvuuksiaan jatko-opintojen näkökulmasta. Lukiodiplomit täydentävät lukion päättötodistuksen ja ylioppilastutkintotodistuksen osoittamaa osaamista.

Lukiodiplomeja on koulutuksen järjestäjän päätöksellä mahdollista suorittaa lukiossa yhdessä tai useammassa aineessa ja aineryhmässä. Opetushallitus antaa ohjeet kunkin lukiodiplomin suorittamisesta.

Opetuksen tavoitteet

Kaikkia lukiodiplomeja yhdistävinä tavoitteina on, että opiskelija

- asettaa lukiodiplomin suorittamiselle omat lähtökohdat ja tavoitteet
- työskentelee tavoitteellisella otteella itsenäisesti ja vuorovaikutuksessa toisten kanssa
- tutkii ja ilmaisee kulttuurista todellisuutta eri tiedonaloille ominaisilla tavoilla
- soveltaa lukioaikana karttunutta osaamista ja omaehtoista harrastuneisuutta
- valitsee tarkoituksenmukaisia opiskeluympäristöjä, työtapoja ja ilmaisun keinoja
- arvioi asetettujen tavoitteiden saavuttamista, työskentelyä, lopputulosta ja kokonaisuutta.

Arviointi

Lukiodiplomin arviointi perustuu opiskelijan tai opiskelijoiden ryhmänä itsenäisesti

toteuttamaan lukioaikaisen erityisen osaamisen ja harrastuneisuuden näyttöön. Opiskelijan toteuttama lukiodiplomi arvioidaan kokonaisuutena kurssin päätyttyä. Lukiodiplomin arvioinnissa annetaan palautetta lukiodiplomille asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta. Lukiodiplomin arviointi on monipuolista ja luotettavaa, ja se vastaa opiskelijan aineesta tai aineryhmässä osoittamaa osaamisen tasoa. Lukiodiplomin suorittamiseen sisältyy opiskelijan itsearviointia.

Valtakunnalliset soveltavat kurssit

1. Kotitalouden lukiodiplomi (KOLD1)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan kotitaloudessa. Kotitalouden lukiodiplomin tavoitteena on vuorovaikutteinen toiminta, yhteisöllinen tiedon rakentaminen ja osaamisen jakaminen, tutkiva ja soveltava opiskelu sekä työskentelyn arviointi. Kurssin keskeiset sisällöt perustuvat opiskelijan valitsemaan teemaan, tehtäväideaan ja suunnittelu- ja toteutusprosessiin. Kotitalouden lukiodiplomi muodostuu lukiodiplomityöstä, esseestä ja portfolioista.

2. Kuvataiteen lukiodiplomi (KULD2)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan kuvataiteessa. Kuvataiteen lukiodiplomin tavoitteena on, että opiskelija osoittaa kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin laaja-alaista osaamistaan tuottamalla, tulkitsemalla ja arvottamalla monipuolisesti erilaisia kuvia. Kurssin keskeiset sisällöt perustuvat opiskelijan lukiodiplomille asettamiin tavoitteisiin sekä hänen valitsemaansa tehtävään, näkökulmaan ja toteutustapaan. Kuvataiteen lukiodiplomi muodostuu teoksesta sekä työskentelyprosessia, itsearviointia ja kuvataiteen tuntemusta kuvaavasta portfolioista.

3. Käsityön lukiodiplomi (KÄLD3)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan käsityössä. Käsityön lukiodiplomin tavoitteena on, että opiskelija kehittää osaamistaan laadukkaiden käsityötuotteiden omaehtoisessa suunnittelussa, valmistuksessa sekä osaamisen arvioinnissa.

Kurssin keskeiset sisällöt perustuvat opiskelijan valitsemaan tehtävään, ideaan ja suunnittelu- ja valmistusprosessiin sekä niiden itsearviointiin. Käsityön lukiodiplomi muodostuu käsityötuotteesta tai käsityöteoksesta sekä sen suunnittelu- ja valmistusprosessia ja itsearviointia kuvaavasta portfolioista.

4. Liikunnan lukiodiplomi (LILD4)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan liikunnassa. Liikunnan lukiodiplomin tavoitteena on, että opiskelija pohtii monipuolisesti liikunnan merkitystä elämässään samalla kehittämisen fyysistä toimintakykyään, liikunnallista erityisosaamistaan, harrastuneisuuttaan ja yhteistyökykyään.

Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat liikunnan osioiden lisäksi liikunnallisen tutkielman

sekä portfolion tekeminen. Liikunnan lukiodiplomi muodostuu liikuntakykyisyyden, liikuntatietojen, erityisosaamisen, harrastuneisuuden ja yhteistyötaitojen sekä portfolion muodossa tehtävän itsearvioinnin muodostamasta kokonaisuudesta.

5. Median lukiodiplomi (MELD5)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta mediaosaamisestaan ja harrastuneisuudestaan. Median lukiodiplomin tavoitteena on edistää opiskelijan monipuolisia media- ja vuorovaikutustaitoja sekä median välineiden, ilmaisukeinojen ja mahdollisuuksien luovaa käyttöä. Lisäksi edellytetään informaation kriittisen valinnan, tulkinnan, arvioinnin ja jäsentelyn taitoa, mediasuhteen pohdintaa ja median toimintaympäristön hahmottamista.

Kurssin keskeiset sisällöt perustuvat opiskelijan valitsemaan tehtävään, näkökulmaan ja toteutustapaan. Median lukiodiplomi on portfolion ja mediaesityksen muodostama kokonaisuus.

6. Musiikin lukiodiplomi (MULD6)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija antaa lukioaikanaan näytön musiikillisesta erityisosaamisestaan ja erityisestä harrastuneisuudestaan musiikissa. Opiskelija osoittaa musiikillista osaamistaan ja harrastuneisuuttaan valmistamalla musiikin taidollista ja tiedollista hallintaa osoittavan projektin tai kokoamalla näytesalkun lukioaikaisista musiikkiopinnoistaan ja -toiminnastaan. Musiikin lukiodiplomin voi toteuttaa joko yksin tai ryhmän jäsenenä.

Kurssin keskeiset sisällöt perustuvat musiikin lukiodiplomin erilaisiin toteutustapoihin ja osa-alueisiin. Musiikin lukiodiplomi muodostuu neljästä osasta, jotka ovat opiskelijan musiikillinen omaelämäkerta, musiikkiprojekti tai musiikillinen näytesalkku, yhteenveto ja arvioitsijoiden lausunto.

5.24 Taiteiden väliset kurssit

Taiteiden väliset kurssit ovat eri taiteenaloja yhdistäviä opintoja. Kurssien tehtävänä on laajentaa ja eheyttää musiikin, kuvataiteen ja opetussuunnitelmassa päätettävien mahdollisten muiden taideaineiden opetusta. Taiteiden väliset kurssit tarjoavat mahdollisuuksia laaja-alaisille ja teemallisille kokonaisuuksille perustuvalla taideoppimiselle. Opinnot vahvistavat kulttuurisen tiedon ymmärtämistä ja arvottamista omassa elämässä. Kursseilla tuotetaan ja tulkitaan kulttuuria eri taiteenaloille ominaisilla tutkimisen tavoilla. Opintojen tehtävänä on vahvistaa opiskelijoiden toimijuutta ja osallisuutta omassa elinympäristössä, yhteiskunnassa ja globaalissa maailmassa. Taiteiden väliset opinnot luovat mahdollisuuksia lukion toimintakulttuurin kehittämiseksi sekä yhteistyölle lukion ulkopuolisten toimijoiden kanssa.

Koulutuksen järjestäjä voi päätöksellään tarjota opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä taiteiden välisiä kursseja. Mikäli lukio järjestää mahdollisuuden suorittaa taiteiden välisiä kursseja, niiden tavoitteet ja sisällöt tarkennetaan ja konkretisoidaan opetussuunnitelmassa.

Opetuksen tavoitteet

Taiteiden välisten kurssien tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kulttuurista osaamistaan taiteenalojen välisiä yhteyksiä hyödyntämällä
- tutkii itselle merkityksellisiä ilmiöitä ja teemoja yksin ja yhteistyössä muiden kanssa
- hyödyntää ja soveltaa eri taiteen- ja tieteenaloilta hankkimaansa osaamista
- soveltaa eri taiteenaloille ominaisia tiedon tuottamisen tapoja ja niiden yhdistelmiä
- kehittää osaamistaan taiteenaloille ominaisia työtapoja, teknologioita, työskentelyprosesseja ja opiskeluympäristöjä käyttämällä
- työskentelee tavoitteellisesti ja yhteistoiminnallisesti ryhmän jäsenenä
- kehittää taitoaan ilmaista itseään kokemuksellisuutta, moniaistisuutta ja toiminnallisuutta hyödyntämällä.

Arviointi

Opiskelijoille annetaan kurssilla kannustavaa, monipuolista ja ohjaavaa palautetta. Taiteiden välisen kurssin arviointi edistää opiskelulle asetettujen tavoitteiden toteutumista kaikissa oppimisprosessin vaiheissa. Arvioinnin kokonaisuuteen kuuluu myös itsearviointia ja vertaisarviointia. Arviointi kohdistuu tavoitteellisuuteen, suunnitelmallisuuteen ja tiedon tuottamiseen sekä taitojen soveltamiseen. Kurssien arvioinnissa otetaan huomioon osaamisen kehittyminen, työtapojen ja opiskeluympäristöjen käyttö, työskentelyprosessien eteneminen sekä toteutetut teokset, produktiot ja esitykset. Opiskelijoille annetaan palautetta myös vuorovaikutus- ja yhteistyötaidoista sekä työvälineiden, materiaalien ja teknologioiden käytöstä.

Valtakunnalliset soveltavat kurssit

1. Monitaiteellinen musiikkiprojekti (TA1)

Kurssi tarjoaa opiskelijalle tilaisuuksia kehittää musiikillista ja muuta taiteellista luovaa ajatteluaan ja ilmaisutaitojaan taiteidenvälisessä työskentelyssä ja yhteistyössä muiden kanssa. Tavoitteena on, että kurssin aikana opiskelija suunnittelee ja toteuttaa ryhmässä tai itsenäisesti taiteelliseen ilmaisuun liittyvän kokonaisuuden. Kokonaisuuden suunnittelussa ja toteutuksessa opiskelija soveltaa ja yhdistää aiemmin hankkimaansa kulttuurista, musiikillista ja muuta taiteellista osaamista. Oppimisprosessin aikana opiskelija arvioi työskentelyään ja oppii toimimaan kokonaisuuden kannalta mielekkäällä tavalla. Kokonaisuuden toteutuksessa voi käyttää myös kehittyvän teknologian tarjoamia taiteellisen ilmaisun keinoja.

2. Nykyaikaisen taiteen keinoin (TA2)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija syventää omakohtaista suhdettaan kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin nykyaikaiselle taiteelle ominaisin keinoin. Opiskelijat tutkivat kulttuurisia ilmiöitä eri taiteenalojen ilmaisun keinoja käyttämällä ja soveltamalla. Kurssilla hyödynnetään visuaalisuuden rinnalla myös muita tiedon tuottamisen tapoja. Opiskelijat syvennyvät erilaisiin käsityksiin taiteen tehtävästä. Kurssilla tarkas-

tellaan kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin henkilökohtaisia ja yhteiskunnallisia merkityksiä. Taidetta käytetään osallistumisen ja vaikuttamisen muotona. Tutkittavat ilmiöt sekä käytettävät välineet, teknologiat ja ilmaisun keinot valitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa. Kurssilla toteutetaan monitaiteellisia teoksia, produktioita ja esityksiä erilaisiin ympäristöihin.

3. Taidetta kaikilla aisteilla (TA3)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii tuntemaan ja arvioimaan eri taiteenalojen ajankohtaisia toimintatapoja ja ilmiöitä. Kurssilla tarkastellaan taiteiden ja kulttuurien suhdetta sekä taiteen merkityksiä omassa elämässä, yhteiskunnassa ja maailmassa. Opiskelijoille merkityksellisiä teemoja ja aihepiirejä tutkitaan eri taiteenalojen keinoin ja niitä yhdistellen. Kurssi toteutetaan vähintään kahden taiteenalan välisenä kokonaisuutena. Kurssin keskeisiä sisältöjä voidaan valita myös aihekokonaisuuksista.

5.25 Muut lukiokurssit, Yhteislyseo

5.25.1 Tietotekniikka (AT)

Oppiaineena tietotekniikka antaa valmiuksia ymmärtää ja toimia globaalissa tietoyhteiskunnassa. Se tukee aktiivisena kansalaisena toimimista, viestintä- ja mediaosaaamista sekä lisää opiskelutaitoja.

Kurssien suoritus

Tietotekniikka sisältää neljä kurssia. Niistä kolme ensimmäistä voi suorittaa myös itsenäisesti, tenttimällä. Kurssien suoritusjärjestyksellä ei ole väliä. Kolme ensimmäistä kurssia sisältävät yhteensä seitsemän aihekokonaisuutta, joista jokaisesta on Tieken näyttö- tai kirjallinen koe.

Vaikka näyttökoetta ei saa hyväksytysti läpi, voi kurssista saada suoritusmerkinnän osallistumalla aktiivisesti oppitunneille. *Suorittaessaan Tieken ajokorttitutkinnon, saa tutkintotodistuksesta kurssin (kurssi AT5).*

Työmenetelmät

Oppitunneilla työskennellään tietokoneilla. Harjoituksia tehdään koneella sekä itsenäisesti että ryhmissä. Harjoituksia voi tehdä myös kotona ja verkon välityksellä. Koneella tehtävien harjoitusten lisäksi luetaan tietotekniikkaan liittyvää teoriaa. Tietoyhteiskuntaan liittyviä asioita pohditaan oppitunneilla ja verkossa.

1. Tietotekniikan peruskurssi (AT1)

Tavoitteet

- Opiskelija hallitsee Windows-käyttöjärjestelmän perusteet.
- Opiskelijalla on käsitys laitteiden ja ohjelmistojen käyttötavoista.
- Opiskelija hallitsee tekstinkäsittelyn ja oppimisympäristöjen perusteet.
- Opiskelijalla on hyvät valmiudet hyödyntää sähköisen viestinnän mahdollisuuksia opinnoissaan ja arkipäivän toiminnassa.
- Opiskelija suoriutuu Tieken A-ajokorttitutkinnon moduulien Laitteen ja tiedon hallinta, Internet ja sähköposti sekä Tekstinkäsittely kokeista

Sisällöt

- Windows käyttöjärjestelmän perusteet
- alan perussanasto, laitteet ja ohjelmat
- tietoturva, tekijänoikeudet ja netiketti
- tietokoneen rakenne, kokoonpano ja toimintaperiaate
- Internetin palvelut kuten www, sähköposti, facebook, ...
- oppimisympäristöjen peruskäyttö (mm. Moodle)
- tekstin kirjoittaminen ja muokkaaminen oikeilla työkaluilla
- kuvien ja objektien käyttö
- muotoilu ja asettelu
- tiedoston avaaminen, tallentaminen ja sulkeminen
- tulostaminen ja tulostusasetukset
- ohjetoiminnon käyttäminen.

Arviointi

Kurssista saa suoritusmerkinnän. Arviointi perustuu tehtäviin, tuntiaktiivisuuteen ja näyttökokeisiin.

2. Esitysgrafiikka ja Kuvankäsittely (AT2)

Tavoitteet

- Opiskelija hallitsee esitysgrafiikkaohjelman peruskäyttötaidot.
- Opiskelija hallitsee kuvankäsittelyn perustaidot.
- Opiskelija suoriutuu Tieken A-ajokorttitutkinnon moduulien Esitysgrafiikka ja Kuvankäsittely kokeista.

Sisällöt

- esityksen laatiminen ja muokkaus
- kuvien ja objektien käyttö
- kuvan muuntaminen digitaaliseen muotoon
- kuvan muokkaaminen ja tallentaminen sopivalla tarkkuudella
- tiedoston avaaminen, tallentaminen ja sulkeminen
- tulostaminen ja tulostusasetukset
- ohjetoiminnon käyttäminen.

Arviointi

Kurssista saa suoritusmerkinnän. Arviointi perustuu tehtäviin, tuntiaktiivisuuteen ja näyttökokeisiin.

3. Taulukkolaskenta ja Tietoaineistot taulukoissa (AT3)

Tavoitteet

- Opiskelija hallitsee taulukkolaskennan peruskäyttötaidot.
- Opiskelija hallitsee taulukkolaskentaohjelman tietokantaominaisuudet.
- Opiskelija suoriutuu Tieken A-ajokorttitutkinnon moduulien Taulukkolaskenta sekä Tietoaineistot taulukoissa kokeista.

Sisällöt

- lukujen ja tekstin kirjoittaminen taulukkoon

- työkirjan muotoilu ja asettelu
- kaavojen laatiminen sekä niiden ja funktioiden käyttö
- objektien, kuten kaavioiden ja kuvien käyttö
- taulukkolaskentaohjelman tietokantaominaisuuksien peruskäyttö
- tietojen syöttäminen ja ylläpito
- tietojen hakeminen, kyselyn ja perusraportin tekeminen, tulostaminen ja tallentaminen
- tiedoston avaaminen, tallentaminen ja sulkeminen
- tulostaminen ja tulostusasetukset
- ohjetoiminnon käyttäminen

Arviointi

Kurssista saa suoritusmerkinnän. Arviointi perustuu tehtäviin, tuntiaktiivisuuteen ja näyttökokeisiin.

4. Ohjelmointi (AT4)

Tavoitteet

- Opiskelija tutustuu ohjelmointiin ja näkee sen osana tietokoneiden toimintaa.
- Opiskelija osaa tehdä yksinkertaisia, lyhyitä ohjelmia käyttäen ohjelmointikielen syntaksia ja olioita sekä ohjelmointikielen valmiita komponentteja.

Sisällöt

- Ohjelmoinnin perusteet
- Ohjelman luominen ja koodin kirjoittaminen
- Ohjelman kirjoittaminen (proseduurit, muuttujat, ohjausrakenteet, ohjelman testaus)
- Tavallisimmat komponentit ja niiden avulla ohjelman rakentaminen

Arviointi

Kurssista saa suoritusmerkinnän. Arviointi perustuu tuntiaktiivisuuteen, ohjelmointitehtävien suorittamiseen sekä mahdolliseen näyttökokeeseen.

5. TIEKE ajokorttitutkinto (AT5)

A-ajokorttitutkinnon suorittamisesta saa todistukseensa suoritusmerkinnän.

5.25.2 Valmennuskurssit, jatko-opiskelu yliopistoissa ja korkeakouluissa (VAL)

Kouvolan Yhteislyseo haluaa auttaa opiskelijoitaan aloittamaan opiskelunsa korkeakouluissa ja yliopistoissa järjestämällä valmennuskurseja.

Valmennuskursseilla parannetaan oppilaan valmiuksia jatko-opintoihin mm. käymällä läpi valintakoekysymyksiä.

1. Biologian opiskeluun aikovien valmennuskurssi

Kurssi toteutetaan kulloinkin voimassaolevien valintakoekirjojen pohjalta. Kurssi

edellyttää opiskelijoiden omaa teho-opiskelua. Tunneilla selvitetään valintakoe kirjojen vaikeimpia kohtia ja harjoitellaan erityyppisiä koetehtäviä.

Tavoitteet

- opiskelija kertaan ja syventää valintakokeen kannalta tärkeimpiä lukion biologian sisältöjä
- opiskelija saa tietoa valintakoetilanteisiin liittyvistä järjestelyistä ja valmistautumistavoista
- opiskelija harjaantuu vastaamaan valintakoetyyppisiin tehtäviin.

Sisällöt

- eliömaailma
- solu ja perinnöllisyys
- ympäristöekologia
- ihmisen biologia
- bioteknologia.

Työmenetelmät

Työmenetelminä käytetään luennointia ja kirjallisia tehtäviä.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

2. Lääketieteen opiskeluun aikovien valmennuskurssi

Toteutetaan kulloinkin voimassa olevien valintakoe kirjojen pohjalta. Kurssi edellyttää opiskelijoiden omaa teho-opiskelua. Tunneilla selvitetään valintakoe kirjojen vaikeimpia kohtia ja harjoitellaan erityyppisiä koetehtäviä.

Tavoitteet

- opiskelija kertaan ja syventää valintakokeen kannalta tärkeimpiä lukion kemian, fysiikan ja biologian sisältöjä
- opiskelija saa tietoa valintakoetilanteisiin liittyvistä järjestelyistä ja valmistautumistavoista
- opiskelija harjaantuu vastaamaan valintakoetyyppisiin tehtäviin

Sisällöt

- lukiokemian kertaus ja syventäminen
- lukiofysiikan kertaus ja syventäminen
- lukiobiologian kertaus ja syventäminen

Työmenetelmät

Työmenetelminä käytetään luennointia ja kirjallisia tehtäviä.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

3. Fysiikan ja matematiikan valmennuskurssi korkeakouluun pyrkijöille

Kurssi on tarkoitettu lähinnä teknillisiin korkeakouluihin pyrkiville oppilaille. Kurssilla lasketaan teknillisten korkeakoulujen valintakokeissa edellisinä vuosina olleita tehtäviä.

Tavoitteet

- opiskelija kertaan ja syventää valintakokeen kannalta tärkeimpiä lukion matematiikan ja fysiikan sisältöjä
- opiskelija harjaantuu vastaamaan valintakoetyyppisiin tehtäviin.

Sisällöt

- lukiomatematiikan kertaus ja syventäminen
- lukiofysiikan kertaus ja syventäminen.

Työmenetelmät

Työmenetelminä käytetään luennointia ja kirjallisia tehtäviä.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

4. Liikunnallisiin ammatteihin valmentava kurssi

Kurssilla käydään läpi ja harjoitellaan liikunta-alan valintakokeissa testattavia taitoja. Pääpaino kurssilla on Jyväskylän yliopiston liikuntatieteiden tiedekunnan valintakokeessa. Kurssilaiset saavat valmiuksia erityisesti liikunnanopettaja-koulutuksen (pääaine liikuntapedagogiikka) ja liikunnanohjaajakoulutuksen liikuntakoeosioon.

Tavoitteet

- opiskelija saa valmiuksia kurssilla käytännön ja teorian kautta valintakokeisiin pyrkimiseen
- opiskelija saa tietoa valintakoetilanteisiin liittyvistä järjestelyistä ja valmistautumistavoista.

Sisällöt

- Palloilu – palloilutestien ja kokeiden harjoittelu
- Uinti – uinnin tekniikkatestit ja sukellustesti
- Yleisurheilu – juoksu-, hyppy- ja heittolajien suoritukset
- Telinevoimistelu - perustaidot permannolla, rekillä, hypyssä. Telinekata.
- Rytmiikka ja vapaavoimistelu - yleisimmät tanssien perusaskeleet, erilaisia tasa- ja kolmijakoisia rytmisiä askelsarjoja, improvisointia, liikkeiden komennot ja rytmittäminen
- Rullahiihto – yleisimmät hiihtotekniikat
- Luistelu – perusluistelu, kaarreluistelu, jarrutukset, hyppy, kaaret, liu'ut
- Opetustuokio – käytännön harjoituksia ohjaamiseen. Opetustuokiotilanne.

Työmenetelmät

Työmenetelminä käytetään opettajan ohjausta, näyttöä, mallioppimista ja opiskelijoiden ohjausta.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

5. Kasvatustieteiden alan pääsykokeisiin valmentava kurssi (VAL5)

Kurssilla käydään läpi kasvatustieteiden alan pääsykokeisiin valmentavia harjoitteita VAKAVA-aineiston pohjalta. Kurssi sopii mm. seuraavien koulutusalojen pääsykoeharjoitteluun:

- Erityispedagogiikan koulutus
- Kasvatustieteiden (yleinen ja aikuiskasvatustiede) koulutus
- Erityisopettajan koulutus
- Kotitalousopettajan koulutus
- Käsityönopettajan koulutus
- Lastentarhanopettajan koulutus
- Luokanopettajan koulutus

Sisältö

- valintakoemenettely ja pääsyvaatimukset

- valintakokeen 1. vaihe (kirjallinen koe)
- kokeen sisältö ja vastaamistavat
- lukemisstrategiat ja muistiinpanotekniikat
- pääsykoeaineisto Vakava jossa on tieteellisiä artikkeleita käyttäytymistieteiden alalta
  - tutkimusten lukeminen
  - taulukoiden lukeminen
  - sanasto ja termistö: kasvatustieteelliset käsitteet ja tutkimusterminologia
  - tilastotieteelliset peruskäsitteet tutkimusten lukemista ja ymmärtämistä varten
  - yleiset kysymykset ja artikkelikohtaiset kysymykset (artikkeleiden)
- valintakokeen 2. vaihe (tämä jakso kirjallisen kokeen jälkeen)
  - eri yliopistojen valintakoemenettelyt
  - yksilö-, pari- ja ryhmähaastattelu
  - ryhmäkeskustelu
  - opetustuokio
  - eri koemuotojen harjoittelua
- välivuoden opinnot ja työskentely opetuslalla
  - muut kasvatustieteen tukitoimet – perusopinnot

Toteutus ja arviointi

Kurssin suorittamiseen liittyy lähiopetusta ja itsenäistä työskentelyä. Kurssista saa suoritusmerkinnän.

5.25.3 Tekstiilityö (TS)

1. Juhlapuku – näyttävästi vanhojen päivään (TS01)

Tavoitteet

Kurssilla tutustutaan muodin historiaan lyhyesti ja etsitään ideoita kurssilla valmistettavaan omaan asuun tai asukokonaisuuteen. Lisäksi perehdytään kangasmateriaaleihin sekä vaateen valmistuksessa esiin tuleviin ompeluteknisiin ratkaisuihin. Oman asun voi valmistaa vanhojen päivää silmällä pitäen, penkkaripäivää varten tai vaikkapa kevätjuhliin, jolloin on osattava arvioida työhön menevää aikaa ja omia resursseja puvun toteuttamiseen.

Prosessi

Puvun kaavoituksessa käytetään valmiskaavaa, joka mahdollisimman hyvin vastaa opiskelijan suunnittelemaa asua tai asukokonaisuutta. Samalla opetellaan kuosittelemaan (muokkaamaan) valmiskaavoja oman mitoituksen ja mallin mukaiseksi. Ompeluvaiheissa pyritään yksinkertaisiin, selkeisiin, mutta näyttäviin ratkaisuihin.

Asun pohjana voi olla myös kierrätysvaate, jota lähdetään muokkaamaan suunnitelman mukaisesti. Materiaalien valinnassa yritetään löytää mahdollisimman kustannustehokkaita ts. näyttäviä ja malliin sopivia ratkaisuja.

Valmistuksen yhteydessä pidetään yllä työpäiväkirjaa tai muuta vastaavaa kirjanpitoa käytetystä ajasta, materiaaleista ja tarvikkeista sekä kokeiluista ja työmenetelmistä. Kirjanpidon avulla voi tuotteen valmistuttua arvioida kustannuksia esim. valmiiseen ostovaatteeseen ja pohtia ratkaisujen toimivuutta..

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

5.25.4 Kansainvälisyys (KV)

1. Kansainvälisyyskurssi (KV01)

Tavoitteet

- pohtia kansainvälisiä kysymyksiä erilaisista näkökulmista
- perehtyä tapakulttuureihin
- oppia kommunikaatiota kansainvälisessä ympäristössä

Sisällöt

- perehdytään monikulttuurisuuteen ja siihen liittyviin ilmiöihin
- harjoitellaan kansainvälistä viestintää
- kurssille pyritään saamaan eri alojen vierailijoita

Työmenetelmät

- pienryhmäkeskustelut
- ryhmätyöt
- lukion kansainvälisyyspäivän toteuttaminen

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä. Aktiivinen läsnäolo on oleellista.

2. Kielikahvila (KV02)

Tavoitteet

Suullisen kielitaidon vahvistaminen. Kielitietoisuuden lisääminen. Monikulttuurisuuden hyväksyminen ja arvostaminen.

Sisällöt

Sisällöt vaihtelevat, sisältäen mm. vapaamuotoista keskustelua eri kielten syntyperäisten edustajien kanssa.

Menetelmät

Tilanteen mukaan muuttuvat, vapaamuotoiset tavat (esim. ruoanlaitto).

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä, kun tarvittava määrä osallistumisia on täynnä. Edellytyksenä kurssisuoritukselle on aktiivinen osallistuminen.

5.25.5 Viittomakieli (Vii)

1. Viittomakielen kurssi (Vii01)

Tavoite

Kurssin tavoitteena on tutustua suomalaisen viittomakielen perusteisiin, kansainväliseen viittomistoon sekä vaihtoehtoisiin kommunikaatiomenetelmiin ja harjaantua viittomakielen sekä luovan ilmaisun käyttämisessä erilaisissa kommunikaatiotilanteissa. Tutustumme myös erityylyisiin viittomakielisiin materiaaleihin sekä suomalaisten kuurojen ja viittomakielisten kulttuuriin.

Sisältö

Kurssilla opitaan suomalaisen viittomakielen pesusviittomistoa, kuten sormiaakkoset ja numerot, sekä monipuolista arkielämän tilanteisiin liittyvää sanastoa. Lisäksi harjoitellaan viittomakielen käsimuotoja, paikannusta ja mm. polysynteettisiä viittomia. Moni-

puolisten harjoitusten avulla kiinnitetään huomiota myös ilmeisiin ja eleisiin sekä vartalon liikkeisiin viittoessa.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä. Aktiivinen osallistuminen tunneilla on välttämätöntä. Oppimateriaali saadaan tunneilla opettajalta. Tunneilla tehdään runsaasti pari- ja pienryhmäharjoituksia. Kurssia ei voi suorittaa itsenäisesti.

5.26 Studies in English – lukio-opintoja englannin kielellä, Yhteislyseo

Content-based instruction in English

Since 1995 we have been running content-based instruction in English. The subjects are taught by Finnish teachers who have been trained to use English in their work. Content-based instruction in English can be offered in Art, Biology, Chemistry, Geography, History, Physics, Psychology and Religion. The scope of tuition in English varies in different subjects and courses. The general objectives of content-based instruction are as follows: reaching the objectives of the national curriculum, encouraging the students to take challenges in their studies, promoting intercultural understanding, and improving students' language skills.

As far as methods are concerned, every teacher chooses the methods they use on their courses. These can vary from teacher-centred lecturing to pair and individual work performed by the students. On some courses the instruction is mainly given in English, on others the materials used are in English and the teacher speaks Finnish. In some subjects the main terminology is given in English but otherwise the instruction is given in Finnish.

In what follows, each course offered in English in each subject is briefly introduced. For further information, see pages above where the courses are described in detail.

Valtakunnalliset pakolliset kurssit

1. Biology (BIe)

Biologian 1e ja 2e kursseilla materiaalit ovat pääosin englanniksi. Englantia käytetään myös esim. ryhmätyöesitelmissä ja pienissä kirjoitelmissa. Opetuksesta n. 50 % tapahtuu englanniksi. Kursseilla noudatetaan valtakunnallisen opetussuunnitelman sisältöä ja osa aiheista joudutaan käsittelemään myös pelkästään suomeksi. Perusoppikirjana pitää jokaisella oppilaalla olla sama suomenkielinen oppikirja kuin normaaleillakin kursseilla. Kokeissa tehtävät ovat sekä englanniksi että suomeksi.

1. Life and evolution (BIe1)

Biology as a science, the cell, organisms and evolution.

2. Ecology and environment (BIe2)

The basic functioning of nature, environmental problems and sustainable development.

2. Geography (GEe)

Maantieteen 1e kurssilla noudatetaan valtakunnallisen opetussuunnitelman sisältöä. Käytettävät materiaalit ja tunneilla tehtävät muistiinpanot ovat kuitenkin pääosin englanninkielisiä. Oppilaalla on silti oltava myös normaali suomenkielisen kurssin kirja, koska jotkin aiheet joudutaan käsittelemään pelkästään suomeksi. Tunneilla englantia käytetään esim. erilaisten tehtävien vastauksissa ja ryhmätyöesitelmissä. Opetuksesta n. 50 % pidetään englanniksi. Kokeissa tehtävät ovat sekä englanniksi että suomeksi.

1. Our changing world (GEe1)

Basics of geography. News from the world and their regional distribution. Climate

change, hunger and refugees.

3. **Physics (FYe)**

Fysiikassa opetus tapahtuu osittain englanniksi kurssissa FY1. Kurssilla noudatetaan suomenkielisen opetussuunnitelman mukaista sisältöä. Kurssilla käytettävä tuntimateriaali käydään ja jaetaan opiskelijoille englanninkielisenä.

Tunnilla puhutaan englantia opiskelijoiden kanssa tehtävän sopimuksen mukaisesti. Opiskelijat voivat halutessaan käyttää tunnilla puhekielenään englantia. Kurssin päätteeksi pidettävässä kurssikokeessa on n. 50% tehtävistä englanniksi. Sanakirjan käyttö kurssikokeessa on luvallista.

1. Physics as a science (FYe1)

The course aims at giving students an overview of physics, and of its significance as a science and as the source of development in philosophic and technical knowledge in Western culture.

4. **Chemistry (KE)**

KE1-kurssi opetetaan osittain englannin kielellä. Sisältö on suomenkielisen opetussuunnitelman mukainen. Kurssin tuntimateriaali on pääosin englanninkielistä ja kurssilla puhutaan englantia sopimuksen mukaisesti. Kurssikokeessa on tehtäviä sekä suomeksi että englanniksi.

1. Chemistry everywhere (KEe1)

In the course we study the structure of atoms and the periodic table. We also familiarize ourselves with features of substances by examining their structure and chemical bonds.

5. **Psychology (PSe)**

Psykologian opetuksen tavoitteet kurssilla PSe1 ovat sisällön osalta samat kuin suomenkielisessä opetuksessa.

Oppikirjoina käytetään vastaavia suomenkielisiä kirjoja. Asiat käsitellään tunneilla englannin kielellä ja osa tuntimateriaalista on englanninkielisiä. Opiskelija voi käyttää tunneilla valintansa mukaan englannin tai suomen kieltä. Kokeissa on englanninkielisiä tehtäviä, joihin voi vastata myös suomeksi.

1. Psychical working of the mind, learning and interaction (PS1e)

The course looks at the basics of psychology, that is the basic concepts and general tendencies of psychology. In short, it deals with what psychology is as a science. The biological, psychological, social and cultural factors that guide and rule people's lives are also looked at.

6. **Religion and ethics (UE)**

Uskonnon opetus perustuu suomalaisen lukion opetussuunnitelmaan. Tunnilla puhutaan oppilaiden kanssa sovittavalla tavalla englantia tai suomea. Jaettava materiaali on pääsääntöisesti englanninkielistä ja muistiinpanot pyritään tekemään englanniksi. Kursseilla käydään myös aiheen mukaista erityissanastoa. Kokeessa englannin kielen osuus on noin puolet ja sanakirjan käyttö on sallittua. Opiskelijat voivat halutessaan käyttää puhekielenään englantia.

1. Religion as a phenomenon (UEe1)

Students get an idea of religion as a phenomenon and understand the multidimensional essence of the religious world, especially Abraham-based religions, Judaism, Christianity and Islam. The significance and influence of the holy books and confronting the contextual challenges of the versatile world play a major role.

2. Global Christianity (UEe2)

The status, influence and significance of Christianity in the contextual history and era. The history of different kinds of Christian branches: Catholic, Orthodox and Protestant, especially the Lutheran tradition. The history and essence of Christian-based movements. The essence and impact of the ecumenical movement and interfaith dialogue.

7. History (HIe)

Historian kursseilla HI1, HI2 ja HI3 opetus tapahtuu osittain englanniksi. Kurssien sisältö on suomenkielisen opetussuunnitelman mukainen ja oppikirjana käytetään suomenkielistä oppikirjaa. Lisänä käytetään runsaasti englanninkielistä materiaalia. Tavoitteena on lisätä opiskelijoiden sanastoa sekä historiallista, kulttuurista ja yhteiskunnallista erikoistermistöä. Muistiinpanot ja tehtävät tehdään pääasiassa englanniksi. Puhekielenä käytetään englantia sopimuksen mukaan. Kurssikoe tehdään osittain englannin kielellä.

1. People, their surroundings, and culture (HIe1)

The course deals with the interaction between people and nature, and with the construction and development of cultural environment owing to this interaction from pre-history to modern times.

2. International relations (HIe2)

The course concentrates on the central events and changes in and the backgrounds to international politics, from the beginning of the 20th century. The main emphasis is in the European history, the World Wars, the Cold War and the period after it.

8. Art (KUe)

Kuvataiteen opetus kurssilla tapahtuu osittain englanniksi. Opetuksen sisältö noudattaa suomenkielisen opetussuunnitelman sisältöä. Opetus- ja oheismateriaalina käytetään englanninkielistä materiaalia. Aineen terminologia, käsitteet ja työtavat käydään läpi sekä suomeksi, että englanniksi.

Opiskelijoita rohkaistaan käyttämään englantia töidensä esittelyssä, arvioinnissa ja kirjallisissa töissään.

1. Me, visual images and culture (KUe1)

The course provides students with the readiness needed for studying art in upper secondary school. Core contents of the course are following:

- art from the perspectives of individuals and society and different conceptions of art
- the power of images in culture
- art as a medium of culture: Finnish, Nordic and European culture and non-European cultures
- personal visual expression: drawing, painting, three-dimensional techniques, use of digital images
- different means of building an image: composition, shape, colour, motion, space and time
- interpretation and analysis of images by visual and verbal means

PAIKALLISET SOVELTAVAT KURSSIT

9. Information technology (ATe), Yhteislyseo

1. TIEKE, A-computer driver's licence (ATe5)

All the seven tests for TIEKE A- computer driver's licence made in English.

6. OPISKELIJAN OPPIMISEN ARVIOINTI

6.1. Arvioinnin tavoitteet

Opiskelijan oppimisen arviointi antaa opiskelijalle palautetta opintojen edistymisestä ja oppimistuloksista sekä lukio-opintojen aikana että opiskelun päättyessä. Arvioinnilla opiskelijaa kannustetaan omien tavoitteiden asettamiseen ja tarkoituksenmukaisten työskentelytapojen valintaan. Opintojen aikainen arviointi ja palautteen antaminen ovat osa opiskelijan ja opettajan välistä vuorovaikutusta. Lisäksi arviointi antaa tietoja opiskelijan huoltajalle, jatko-opintojen järjestäjille, työnantajille ja muille vastaaville tahoille. Opiskelijan oppimisen arviointi auttaa myös opettajaa ja kouluyhteisöä opetuksen vaikuttavuuden arvioinnissa. Arvosanan antaminen on yksi arvioinnin muoto.

6.2. Kurssisuorituksen arviointi

Opiskelijan kurssisuorituksen arviointi perustuu opintojen edistymisen jatkuvaan havainnointiin, tehtävien ja työskentelyn arviointiin sekä mahdollisiin kirjallisiin kokeisiin. Opettaja selvittää arviointiperusteet opiskelijalle kurssin alussa, jolloin niistä keskustellaan opiskelijoiden kanssa. Diagnosoidut vammat tai niihin rinnastettavat vaikeudet, kuten lukemis- ja kirjoittamishäiriö, maahanmuuttajien kielelliset vaikeudet sekä muut syyt, jotka vaikeuttavat osaamisen osoittamista, tulee ottaa huomioon arvioinnissa siten, että opiskelijalla on mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoisin tapoihin osoittaa osaamisensa. Kyseiset vaikeudet voidaan ottaa huomioon määrättäessä opiskelijan kurssiarvosanaa.

6.2.1. Numeroarvosanat ja suoritusmerkinnät

Kurssi arvostellaan numeroin tai muulla koulukohtaisessa opetussuunnitelmassa määrättyllä tavalla. Pakolliset ja valtakunnalliset syventävät kurssit arvioidaan asteikolla 4 - 10. Pakollinen tai valtakunnallinen syventävä hylätty kurssi merkitään arvosanalla 4, mutta se luetaan kuitenkin suoritetuksi kurssiksi laskettaessa opiskelijan kokonaiskurssimäärää.

Pakollisten ja opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjen valtakunnallisten syventävien kurssien arvosana annetaan numeroin lukuun ottamatta opinto-ohjauksen kurseja ja teemaopintojen kurseja, joista annetaan suoritusmerkintä (S = suoritettu/H = hylätty). Valtakunnalliset soveltavat kurssit arvioidaan suoritusmerkinnällä (S = suoritettu/H = hylätty).

Paikallisten soveltavien kurssien arvioinnista päätetään opetussuunnitelmassa.

Kirjallisesti annettu sanallinen arviointi ja suullisesti arviointikeskustelussa annettu palaute voivat täydentää ja täsmentää arvosanaa.

Mikäli kurssia ei voi arvioida esim. puuttuvan kurssikokeen tai tekemättä jääneiden tehtävien vuoksi, voidaan kurssin keskeneräisyys merkitä jaksotodistukseen kirjaimella (X). Keskeytetty kurssi merkitään (K). Kesken jäänyttä kurssia ei lasketa kokonaiskurssimäärään.

6.2.2. Itsenäisesti suoritettu kurssi

Itsenäisesti opiskellusta kurssista edellytetään hyväksyty arvosana.

Jos opiskelija opiskelee kurssin kokonaan tai osittain itsenäisesti, noudatetaan soveltuvin osin edellä mainittuja arviointiperiaatteita. Tavoitteiden saavuttamista ja niiden suuntaista edistymistä on myös tällöin arvioitava riittävän laaja-alaisesti kurssin kokonaisuuden kannalta.

Itsenäisesti suoritettun kurssin tulee työmäärältään vastata lukiokurssin työmäärää. Kurssin opettaja tarvittaessa yhteistyössä rehtorin ja opinto-ohjaajan kanssa päättävät ainekohtaisen opetussuunnitelman perusteella kurssin opintosisällöistä ja suoritusperiaatteista.

Kouvolan Yhteislyseo

Oikeudesta kurssin itsenäiseen opiskeluun päättää opettaja ja opiskelijan on pyydettävä sitä kirjallisesti.

Pakollisista kursseista voidaan suorittaa yleensä korkeintaan puolet itsenäisesti opiskellen.

6.2.3. Suullisen kielitaidon kurssien arviointi

Toisen kotimaisen kielen A-oppimäärän syventävän kurssin 8, B1-oppimäärän syventävän kurssin 6 ja äidinkielenomaisen oppimäärän syventävän kurssin 8 sekä vieraiden kielten A-oppimäärän syventävän kurssin 8 ja B1-oppimäärän syventävän kurssin 6 suorituksen arviointi perustuu Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta saatuun arvosanaan ja muihin kurssin aikaisiin näyttöihin. Kurseista annetaan numeroarvosana käyttäen asteikkoa 4–10. Myös kurssiin kuuluvasta suullisen kielitaidon kokeesta annetaan numeroarvosana käyttäen asteikkoa 4–10.

Kurssiin kuuluvan suullisen kielitaidon kokeen suoritus ja muut kurssin aikaiset näytöt arvioidaan asianomaiselle kielelle ja oppimäärälle opetussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden pohjalta. Kurssin arvioinnin edellytykset täyttyvät, kun opiskelija on antanut kurssin suorittamiseksi sovitut näytöt ja suorittanut kurssiin kuuluvan suullisen kielitaidon kokeen.

6.2.4. Opinnoissa edistyminen

Opintojen etenemisestä tiedotetaan jakson päätyttyä sähköisesti tai kirjallisesti, josta myös huoltajat saavat tiedon opiskelijan työskentelystä ja opintojen etenemisestä. Hylätyn arvosanan 4 voi korottaa vain kerran. Korotus tapahtuu valtakunnallisen kurssin osalta uusimalla kurssikoe tai hylkäämisen perusteena oleva osa kurssikokeesta. Koulukohtaisen kurssin osalta korotus voi perustua lisänäyttöön tai uusintakokeeseen kurssin keskeisistä osista tai osasta. Ensisijaisesti korotus tapahtuu kurssia seuraavassa uusintakokeessa. Mikäli opiskelijalle tulee useampia hylättyjä arvosanoja, voidaan korotuksia siirtää seuraaviin uusintoihin päällekkäisyyksien välttämiseksi.

Hyväksyty arvosanan voi korottaa käymällä kurssin uudestaan tai itsenäisesti opiskelemalla, jolloin opiskelija laatii yhdessä aineenopettajan kanssa opintosuunnitelman kurssin suorittamisesta.

6.2.5. Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen

Mikäli opinnot tai muutoin hankittu osaaminen luetaan hyväksi opetussuunnitelman perusteiden mukaan numerolla arvioitavaan kurssiin, tulee kurssista antaa numeroarvosana.

Luettaessa opiskelijalle hyväksi opintoja muista oppilaitoksista pitäydytään suoritusoppilaitoksen antamaan arviointiin. Jos kyseessä on lukion opetussuunnitelmassa numeroin arvioitava kurssi, sen arvosana muutetaan lukion arvosana-asteikolle seuraavan vastaavuusasteikon mukaisesti:

asteikko 1–5 lukioasteikko		asteikko 1–3
1 (tyydyttävä)	5 (välttävä)	1
2 (tyydyttävä)	6 (kohtalainen)	1
3 (hyvä)	7 (tyydyttävä)	2
4 (hyvä)	8 (hyvä)	2
5 (kiitettävä)	9 (kiitettävä), 10 (erinomainen)	3

Tapauksissa, joissa lukio ei voi päätellä, kumpaa lukion arvosanaa toisessa oppilaitoksessa suoritettu kurssi vastaa, ylempää vai alemmaa, on vastaavuus määriteltävä opiskelijan eduksi.

Ulkomailla suoritettujen opintojen hyväksi lukemisessa ja osaamisen tunnustamisessa noudatetaan samoja periaatteita kuin kotimaassa suoritettujen opintojen osalta.

Opiskelijalla voi olla päättötodistuksessaan oppiaineesta vain yhden laajuinen oppimäärä. Opiskelijan siirtyessä oppiaineen pitkästä oppimäärästä lyhyempään hänen suorittamansa pitkän oppimäärän opinnot luetaan hyväksi lyhyemmässä oppimäärässä siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Näitä vastaavuuksia on määritelty tarkemmin oppiaineiden oppimäärien yhteydessä. Tällöin pitkän oppimäärän kurssien arvosanat siirtyvät suoraan lyhyiden kurssien arvosanoiksi. Muut pitkän oppimäärän mukaiset opinnot voivat olla lyhyen oppimäärän syventäviä tai soveltavia kurseja opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Jos opiskelija pyytää, tulee hänelle järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi. Siirryttäessä kesken oppimäärän lyhyemmästä pitempään oppimäärään menetellään edellä olevien periaatteiden mukaisesti. Tällöin voidaan edellyttää lisänäyttöjä, ja tässä yhteydessä myös arvosana harkitaan uudelleen.

Jos opiskelijan äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimääränä on suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus, häntä arvioidaan tämän oppimäärän mukaan huolimatta siitä, onko hänelle järjestetty erillistä suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppi määrän mukaista opetusta vai ei tai onko lukio voinut tarjota vain osan suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppi määrän kursseista. Suomen/ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppi määrän mukaisesti suoritettut kurssit luetaan hyväksi täysmääräisesti suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppi määrän kursseihin, ja niistä saatu arvosana siirtyy suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -kurssin arvosanaksi. Suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -kurssit korvaavat suomen/ruotsin kielen ja kirjallisuuden -oppi määrän kurssit siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Opiskelijalla voi olla todistuksessaan arvosana vain joko suomen/ruotsin äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärästä tai suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppi määrästä, mutta ei molemmista.

Opintojen hyväksymisestä lukiokursseiksi ja menettelytavoista on ennakkoon sovittava vastaavan oppiaineen opettajan kanssa. Muiden opintojen hyväksymisestä lukiokursseiksi on sovittava rehtorin kanssa.

Lukio-opinnoiksi hyväksytään muissa lukioissa suoritettut opinnot.

Opiskelijoiden on mahdollista lukea hyväkseen opintoja 75 kurssin lukio-opintoihin 10 kurssia muualla kuin lukioissa suoritettuja mm. seuraavista opinnoista:

1. Urheiluakatemiassa suoritettuja kursseja enintään 10 (kymmenen) kurssia lukioaikana.
2. Musiikkiopistossa lukioaikana suoritetuista tutkinnoista enintään 5 (viisi) kurssia.
3. Liikenneopetuksen kurssi (1 kurssi) lukioaikana suoritetusta, vähintään henkilöauton kuljettamiseen oikeuttavasta ajokorttitutkinnosta.

Yliopiston arvosanasuorituksien, kansalaisopistossa ja muualla suoritettujen lukion oppimäärään liittyvien kurssien, erilaisten kielikurssien ja järjestöjen ohjaajakurssien soveltumisesta lukiokursseiksi on sovittava rehtorin kanssa tapauskohtaisesti. Kurssisuoritus edellyttää lukion kurssilta vaadittavaa tuntimäärää ja loppukoetta.

Opiskelija voi myös lukea hyväkseen soveltavina opintoina em. kursseja lukion 75 kurssin oppimäärän lisäksi.

6.3. Oppiaineen oppimäärän arviointi

Oppiaineen oppimäärän arvosana määräytyy opiskelijan opiskelemien pakollisten ja valtakunnallisten syventävien kurssien kurssiarvosanojen aritmeettisena keskiarvosanana. Matematiikan yhteinen kurssi luetaan opiskelijan suorittamaan matematiikan oppimäärään mukaan. Teemaopintojen valtakunnalliset syventävät kurssit eivät muodosta oppimäärää, vaan ne ovat erillisiä kursseja. Paikallisista soveltavista kursseista voidaan lukea mukaan lukion oppimäärään vain hyväksytysti suoritettut kurssit. Opiskelijan opiskelemia pakollisia ja valtakunnallisia syventäviä kursseja ei voi jälkikäteen poistaa lukuun ottamatta hylättyjä teemaopintokursseja.

Opiskelijalla saa olla hylättyjä kursseja oppiaineessa enintään seuraavasti:

Valtakunnallisia kursseja	Hylättyjä enintään
1-2 kurssia	0
3-5 kurssia	1
6-8 kurssia	2
9 kurssia tai enemmän	3

6.3.1 Oppiaineen arvosanan korottaminen

Oppiaineen arvosanaa voi korottaa erillisessä oppimäärän kuulustelussa.

Oppiaineen oppimäärän arvosanaa on mahdollista korottaa edellä mainitun erillisen kuulustelun lisäksi paikallisten syventävien, valtakunnallisten soveltavien ja paikallisten soveltavien kurssien pohjalta saadulla lisänäytöllä. Lisäksi oppimäärän arvosanaa voidaan korottaa opiskelijan arvioin-

nista päättävien opettajien ja rehtorin harkinnan perusteella, mikäli opiskelijan tiedot ja taidot ovat oppiaineen päättövaiheessa kurssiarvosanojen perusteella määräytyvää arvosanaa paremmat.

6.3.2 Päättötodistuksessa numeroin arvioitavat oppiaineet

Pakollisten oppiaineiden ja valinnaisten vieraiden kielten oppimääristä annetaan lukioasetuksen mukainen numeroarvosana. Opinto-ohjauksesta ja teemaopintojen kurseista annetaan suoritusmerkintä. Mikäli opiskelija pyytää, hän on oikeutettu saamaan suoritusmerkinnän liikunnasta ja sellaisista oppiaineista, joissa opiskelijan suorittama oppimäärä käsittää vain yhden kurssin sekä valinnaisista vieraista kielistä, mikäli opiskelijan suorittama oppimäärä niissä käsittää vain kaksi kurssia.

Opetussuunnitelmassa määritellyt muut lukion tehtävään soveltuvat opinnot arvioidaan siten kuin opetussuunnitelmassa määrätään.

6.4. Lukion oppimäärän suoritus

Opiskelija suorittaa oman opiskelusuunnitelmansa mukaan pakollisia, syventäviä ja soveltavia kursseja lukion oppimäärään. Opiskelijan tulee suorittaa pakollisia ja valtakunnallisia syventäviä kursseja vähintään siinä laajuudessa, kuin ne on määritelty lukion tuntijakoa koskevassa valtioneuvoston asetuksessa.

Jos opiskelija vapautetaan lukiolain 13§:n mukaan jonkin oppiaineen opiskelusta, hänen tulee valita sen tilalle muita opintoja niin, että säädetty kurssien vähimmäismäärä täyttyy.

6.4.1 Arvioinnin uusiminen ja oikaisu

Jos uusi arviointi tai ratkaisu, jolla pyyntö on hylätty, on ilmeisen virheellinen, aluehallintovirasto voi opiskelijan pyynnöstä velvoittaa opettajan toimittamaan uuden arvioinnin tai määrätä opinnoissa etenemistä koskevan päätöksen muutettavaksi taikka määrätä, mikä arvosana opiskelijalle on annettava. Opiskelijoita tiedotetaan arvioinnin uusimis- ja oikaisumahdollisuudesta.

6.5. Todistukset ja niihin merkittävät tiedot

6.5.1 Päättötodistus

Lukion päättötodistus annetaan opiskelijalle, joka on suorittanut lukion koko oppimäärän. Lukioasetuksessa säädetty todistus suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta annetaan päättötodistuksen liitteenä. Päättötodistuksen liitteenä annetaan myös mahdollinen lukiodiplomitodistus.

6.5.2 Erotodistus

Todistus lukiosta eroamisesta (erotodistus) annetaan opiskelijalle, joka eroaa lukiosta ennen lukion koko oppimäärän suorittamista. Erotodistukseen merkitään kaikki suoritettut kurssit arvosanoineen tai merkintä kurssin suorittamisesta (S = suoritettu / H = hylätty).

6.5.3 Todistus oppimäärän suorittamisesta

Todistus oppimäärän suorittamisesta annetaan, kun opiskelija on suorittanut yhden tai useamman lukion oppiaineen oppimäärän.

Lukion todistusten tulee sisältää seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- suoritettut opinnot
- paikkakunta, todistuksen antamispäivämäärä ja rehtorin allekirjoitus
- arvosana-asteikko
- selvitys kielten oppimääristä
S2/R2 = äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä
A = perusopetuksen vuosiluokilla 1–6 alkaneen A-kielen oppimäärä
B1 = perusopetuksessa alkaneen B1-kielen oppimäärä
B2 = perusopetuksessa alkaneen valinnaisen B2-kielen oppimäärä
B3 = lukiossa alkaneen valinnaisen B3-kielen oppimäärä
ÄO/M = äidinkielenomainen oppimäärä toisessa kotimaisessa kielessä (ruotsi/suomi)
- merkintä, että todistus on Opetushallituksen päättämien lukion opetussuunnitelman perusteiden 2015 mukainen.

Uskonnon ja elämäkatsomustiedon arvosana merkitään todistuksissa ”uskonto/elämäkatsomustieto” erittelemättä, mihin opetukseen opiskelija on osallistunut.

Suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus merkitään todistuksessa äidinkieli ja suus -kohtaan.

Lukion päättötodistukseen ja todistukseen oppimäärän suorittamisesta merkitään opiskelijan opiskelemat oppiaineet, niissä suoritettujen kurssien määrä sekä kunkin oppiaineen arvosana sanallisesti ja numeroin (esimerkiksi: kiitettävä...9) tai merkintä oppiaineen hyväksytystä suorittamisesta (suoritettu).

Teemaopinnoista merkitään hyväksytysti suoritettut kurssit käyttäen kurssien nimiä ja niistä saatua suoritusmerkintää (suoritettu).

Päättötodistukseen ja todistukseen oppimäärän suorittamisesta kuuluu myös kohta lisätietoja. Tähän kohtaan merkitään päättötodistuksen liitteenä annettavat ja sitä täydentävät todistukset lukio-opintoihin liittyvistä näytöistä, kuten esimerkiksi suoritettut lukiodiplomit, suullisen kielitaidon koheet sekä erittely muista lukion oppimäärään kuuluneista opinnoista, jotka eivät sisälly oppiaineiden oppimääriin.

Mikäli opiskelija on opiskellut yli puolet oppiaineen oppimäärän kursseista muulla kuin koulun varsinaisella opetuskielellä, tulee siitä tehdä merkintä todistuksen lisätietoihin.

Lukion erotodistukseen merkitään oppiaineet ja niissä suoritettut kurssit sekä muut opiskelijan suorittamat lukio-opinnot. Todistukseen merkitään kunkin kurssin numeroarvosana tai merkintä kurssin suorittamisesta (S = suoritettu, H = hylätty).

Lukiossa pidetään opiskelijan opinnoista rekisteriä, josta ilmenevät suoritettut kurssit ja niiden arvosanat.

Lukion koko oppimäärän suorittamisesta ei anneta yhteistä arvosanaa oppiaineiden arvosanojen keskiarvona eikä muullakaan tavalla.

Todistukseen merkitään opiskelijan suorittama kokonaiskurssimäärä. Kokonaiskurssimäärään ei lasketa valtakunnallisina syventävinä kursseina suoritettuja hylättyjä teemaopintokursseja, hylättyjä valtakunnallisia soveltavia eikä hylättyjä paikallisia soveltavia kursseja.

Lukiokoulutuksen järjestäjä päättää todistusten ulkoasusta.

Todistus suullisen kielitaidon kokeesta ja lukiodiplomitodistus annetaan lukion päättötodistuksen liitteinä.

6.5.4 Todistus suullisen kielitaidon kokeesta

Lukioasetuksella säädetyn suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta annettavaan todistukseen merkitään seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- kokeessa suoritettu kieli ja sen oppimäärä ja kokeesta saatu arvosana
- paikkakunta, todistuksen antamispäivämäärä (lukion päättötodistuksen päivämäärä) ja rehtorin allekirjoitus
- arvosana-asteikko.

6.5.5 Lukiodiplomitodistus

Lukiodiplomitodistus on lukion päättötodistuksen liite, ja se merkitään lisätietoja-kohtaan. Lukiodiplomitodistukseen merkitään seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- oppiaine tai vastaava, jonka lukiodiplomitodistuksesta on kyse
- arvosana
- lukiodiplomiaineessa suoritettujen kurssien määrä mukaan lukien lukiodiplomikurssi
- paikkakunta, todistuksen päivämäärä (sama kuin lukion päättötodistuksen päivämäärä) ja rehtorin allekirjoitus

- arvosana-asteikko.

Kouvolan Yhteislyseo

6.5.6 Todistus Studies in English –opinnoista, Yhteislyseo

Studies in English- opinnoista annetaan lukion päättyessä erillinen englanninkielinen todistus.

6.5.7 Todistus kuvataiteen erikoistumisopinnoista, Yhteislyseo

Kuvataiteen erikoistumisopinnoista annetaan lukion päättyessä erillinen todistus, mikäli suoritettuja kuvataiteen kursseja on lukioaikana vähintään 11.

7. TOIMINNAN ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN

Lukiokoulutuksen toimintaa ja arviointia ohjaavat Kouvolan kaupungin linjaukset, sen lukiokoulutukselle asettamat tavoitteet sekä koulutuksen järjestäjän suunnitelmat ja sopimukset. Arviointitoimintaa ohjaa lainsäädäntö sekä valtakunnalliset opetushallinnon kehittämislinjaukset.

Kouvolan lukiokoulutuksessa toiminnan jatkuva kehittäminen ja arviointi ovat olennainen osa kehittyvän oppimisyhteisön toimintaa ja toiminnan kehittämistä.

Arviointitoiminnan keskeisin tavoite on arvioida Kouvolan lukiokoulutuksen nykytilaa sekä tunnistaa toiminnan vahvuudet ja kehittämiskohteet. Arviointitoiminnan tavoitteena on tuottaa myös paikallisessa, alueellisessa ja valtakunnallisessa kehittämistyössä ja päätöksenteossa tarvittavaa tietoa.

Arvioinnin kohteet ovat toiminnan kannalta merkityksellisiä asioita, joista halutaan saada lisää tietoa. Arviointikohteiden valinnassa huomioidaan aina aiemmat arvoinnit ja niiden pohjalta toteutettujen kehittämistoimien vaikutukset. Arviointitoiminnan painopisteet ovat:

- pedagoginen toiminta
- tehokas, vaikuttava ja tuottava toiminta
- oppimis- ja työympäristöjen hyvinvointi
- laatutyö ja toimintojen yhtenäisyys

Arviointitoiminta jaetaan sisäiseen ja ulkoiseen arviointiin. Arvoinnit toteutetaan niin, että niihin osallistuu mahdollisimman monipuolisesti Kouvolan lukiokoulutuksen henkilöstöä, opiskelijoita sekä tarvittaessa sidosryhmiä.

Toimintakulttuuria arvioidaan seuraavien sisäisten ja ulkoisten arviointimenetelmien avulla:

- sisäiset mittarit
- toimintasuunnitelmat
- itsearviointit
- erilaiset palautekyselyt
- kehityskeskustelut
- ulkoiset teema- ja järjestelmäarviointit

Lukiokoulutuksen keskeinen kehittämisväline on opetussuunnitelma, jonka tavoitteiden toteuttamista

ja toimivuutta arvioidaan suunnitelmallisesti ja jatkuvasti. Opetussuunnitelman pohjalta tehtyä vuosisuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien toteutumista arvioidaan vuosittain. Arviointien tuloksena saatuja tietoja hyödynnetään toiminnan lyhyen ja pitkän aikavälin suunnittelussa sekä toiminnan kehittämisessä eri tasoilla. Arviointien tuloksien pohjalta tarkistetaan lukio-koulutuksen kehittämissuunnitelmaa säännöllisin väliajoin. Tavoitteena on, että arviointien tulosten pohjalta kehitetään Kouvolan lukioitten koulutusta ja palveluita sekä varmistetaan kokonaisvaltaisesti toiminnan laatua.

Kouvolan lukiokoulutuksen arviointisuunnitelma sisältyy lukiokoulutuksen toimintakäsikirjaan. Lukiot voivat tarkentaa toimintansa jatkuvaa kehittämistä ja arviointia lukiokohtaisissa opetus-suunnitelmissa.

LIITTEET

1. Kouvolan lukioiden ohjaussuunnitelma
2. Kouvolan Yhteislyseon opiskeluhoitosuunnitelma
4. Kouvolan lukioiden kurinpitosuunnitelma